960 c. 1

S G
21

INDIANA
UNIVERSITY
LIBRARY

Digitized by Google

Dne 28. dubna 1868 z nařízení důst. p. před. Dra Davida op. Antonínem Gendou z knihovny domácí do české knihovny přenešena.

Tom. Konůř
t. č. český knihovník

S. H. K. č. 1473/3

Digitized by Google

Digitized by Google

960 c

Digitized by Google

Digitized by Google

SELECTIORES

ENCYCLICAE LITERAE

ET

DICTIONES SACRAE

(GEORGII) HAULIK (DE VÁRALLYA)

DEI ET APOSTOLICAE SEDIS GRATIA ARCHI-EPISCOPI ZAGRABIENSIS, ABBATIS B. M. V. DE TOPUSKA, INS. ORD. S. STEPHANI REG. APOST. COMMENDATORIS, COMITATUS DE BERZENCZE SUPR. AC PERP. COMITIS., S. C. ET R. APOST. MAJESTATIS ACTUALIS INT. STAT. CONSILIARII, BANALIS OFFICII PER REGNA CROATIAE, DALMATIAE, ET SLAVONIAE IN POLITICIS ET JURID. LOCUMTENENTIS REGII, SS. THEOLOGIAE DOCTORIS.

TOMUS III.

CONTINENS:

ENCYCLICAS LITERAS, ET DICTIONES QUADRAGESIMALES DE ANNIS 1851 ET 1852,

ITEM PER MODUM

APPENDICIS,

BULLAM PONTIFICIAM

DE EVECTIONE EPISCOPATUS ZAGRABIENSIS IN ARCHI-EPISCOPATUM, TERTIO IDUS DECEMB. ANNI 1852. EDITAM, CUM DECRETO EXECUTIONIS EMIN. CARDINALIS MICHAELIS VIALE PRELÀ, NEC NON VERBIS EMINENTIAE SUAE, PROUT ET NOMINATI ARCHIEPISCOPI, OCCASIONE PUBLICATIONIS EJUSDEM BULLAE, QUIPPE DIE 8. MAJI 1853 PRONUNCIATIS.

VIENNAE,

TYPIS CONGREGATIONIS MECHITHARISTICAE.

1853.

SLOV. KNIHOVNA V OLOMOUCI

Digitized by Google

BX 874
.A2 H37
v. 3

INDIANA UNIVERSITY LIBRARY

Digitized by Google

Eccloss 9-22-75
3-7-62

Venerabili Clero

Dioeceseos meae tam saeculari, quam regulari, salutem in Domino sempiternam!

Animadverti, nec absque paterno solatio, Encyclicarum mearum, Dictionumque Sacrarum collectionem, quam erga nonnullorum e Clero desiderium, anno 1850 publici juris feci, duobus tomulis comprehensam, non omni vacuam fuisse fructu spirituali. Itaque induxi in animum, selectiores pariter idgenus Encyclicas meas, subsequo biennio, quippe annis 1851, et 1852, ad Vos, Venerabiles Fratres, Filiique dilectissimi, dimissas, cum dupplici Dictionum mearum quadragesimalium, eodem biennio, in Ecclesia mea Cathedrali habitarum, cursu, tertio complecti tomulo, typisque pariter excusas, Vestris sistere oculis. Quod praesto praesentibus, fiducialiter sperans: Vos has quoque pari benevolentia, qua priores illas complexi estis, excepturos.

Opportune autem his subjungi posse arbitrabar literas Apostolicas, quibus Ecclesia Cathedralis Zagrabiensis ad gradum Metropoliticum elevata est; documentum sane pro Clero Zagrabiensi, atque adeo totius patriae nostrae, perquam memorabile. Decretum item Eminentissimi, ac Reverendissimi Domini S. Romanae Ecclesiae Cardinalis, Michaelis Viale Prelà, quo eaedem Apostolicae literae effectui fuerunt mancipatae. Verba denique, ea occasione, per

Digitized by Google

Suam Eminentiam Reverendissimam, meque ipsum prolata. Quae cuncta Appendicis instar, ad calcem tomuli praesentis subnexui.

Faxit Pater Misericordiarum, ut hoc qualecunque novae contentionis meae documentum, cedat ad majorem Dei gloriam, animarumque salutem; quo omnia desideria, omniaque studia nostra tendant necesse est. Dabam Zagrabiae, die honoribus SS. Apostolorum Petri et Pauli sacro, in 29. Junii incidente, anno reparatae salutis 1853.

Georgius *A. Episcopus m/p.*

Digitized by Google

Index.

Pars I.

Literae Encyclicae.

Pag.

1. Encyclicae quadragesimales, dimissae die 19. Januarii 1851, intuitu indulgentiae plenariae per Suam Sanctitatem, Summum Pontificem, Pium Papam IX., instar Jubilaei concessae . . 1
2. Encyclicae intuitu societatis immaculati cordis beatae virginis Mariae, dimissae die 15. Junii 1851 14
3. Encyclicae quibus exercitia spiritualia clero indicuntur, dimissae die 2. Julii 1851. 23
4. Encyclicae quadragesimales, de statu ecclesiae catholicae in feliciorem converso, deque mediis, hunc succolandi, editae die 8. Februarii anno 1852 33
5. Literae pastorales, quibus duplicis ordinis Encyclicae Suae Sanctitatis, Summi Pontificis, Pii Papae IX., intuitu publicarum precum, Romae, perque universum catholicum orbem indictarum, communicantur ddto. 3. Mart. 1852 49
6. Encyclicae quadragesimales, quibus vocationis sacerdotalis, atque pastoralis correlationes cum praesentium temporum adjunctis, rememorantur, dimissae 23. Januarii 1853 . . . 62

Pars II.

Dictiones quadragesimales.

A.

Dictiones quadragesimales de anno 1851.

Dictio 1. De destinatione hominis, et mediis ad eam conducentibus. 83
„ 2. De utilitate et necessitate orationis, ejusque dotibus requisitis 98
„ 3. De natura et utilitate jejunii, et quomodo illud debeat esse comparatum? 112

Digitized by Google

Pag.

Dictio 4. De misericordiae operibus. Signanter incumbente nobis eorum exercendorum officio, modoque 126

„ 5. De Sacramento poenitentiae, ejusque partibus essentialibus 141

„ 6. De vero conceptu, scopo, et fructibus Sacramenti Eucharistiae, et debita, ad dignam ejus susceptionem, praeparatione 154

„ 7. De mysterio Crucis. Signanter quomodo illud nos incitare debeat ad solerter adhibenda illa salutis media, quae decursu harum meditationum quadragesimalium pertractavimus 167

„ 8. Dominica Resurrectionis. Resurrectio Domini nostri Jesu Christi impugnatur per scelestos homines, et quare? Contra, boni eam lubenter amplectuntur, maximamque ex ea capiunt consolationem 177

B.

Dictiones quadragesimales de Anno 1852.

Signanter:

Dictio 1. De proprietatibus Ecclesiae catholicae humano generi perquam salutaribus, ejusque divinitatem commonstrantibus. Et quidem in specie de admirabili ejus propagatione 189

„ 2. In quo consistat nota catholicitatis Ecclesiae nostrae? quodve illa manifestum sit divinitatis hujus argumentum. 201

„ 3. De sanctitate sensu strictiori sumpta; et quomodo ea unice Ecclesiae Catholicae conveniat, ejusque divinitatis documentum praebeat? 213

„ 4. De summo momento castitatis relate ad felicitatem humani generis; quodve ea in vero conceptu suo unice in Ecclesia Catholica reperiatur 224

„ 5. Quod vera dilectio fraternitatis Ecclesiae Catholicae sit propria, et pariter argumentum divinitatis ejus efficiat. 237

„ 6. Quod genuinus de matrimonii sanctitate conceptus nuspiam extus Ecclesiam Catholicam reperiatur, idque indubium itidem divinitatis ejus praebeat documentum. . 250

Digitized by Google

Pag.

Dictio 7. Mysterium Crucis esse argumentum 1. Divinae justitiae, 2. inexplicabilis divini erga nos amoris, 3. sublime omnium virtutum paradigma 263

„ 8. Dominica Resurrectionis. Quando de christianis fidelibus dici possit: eos resurrexisse cum Christo, et in novitate vitae ambulare? 272

Appendix.

1.

Decretum ab Eminentissimo ac Rever. S. Rom. Eccles. Cardinali Michaele Viale Prelà emissum, quo erectio Archi-Episcopatus Zagrabiensis executioni mandatur; et cui ipsa Bulla erectionis inserta est 283

2.

Verba ab eodem Eminentiss. Cardinali in Ecclesia Metropolitana Zagrabiensi die 8. Maji 1853 occasione publicationis nunc memoratae Bullae Pontificiae, prolata 302

3.

Sermo Archi-Episcopi Georgii Haulik eadem opportunitate pronunciatus 307

Digitized by Google

Digitized by Google

PARS I.

Literae Encyclicae.

1.

ENCYCLICAE QUADRAGESIMALES, DIMISSAE DIE 19. JANUAR. 1851, INTUITU INDULGENTIAE PLENARIAE PFR SUAM SANCTITATEM, SUMMUM PONTIFICEM, PIUM PAPAM IX., INSTAR JUBILAEI CONCESSAE.

Venerabili Clero dioeceseos Nostrae tam saeculari, quam regulari salutem in Domino sempiternam!

Dum ingruente sacro Quadragesimae tempore, pro recepto adusque more, pastorales ad Vos itidem exaramus literas, Venerabiles Fratres, Filiique dilectissimi! declaramus imprimis, Nos, relate ad modum et conditiones impertiendae quoad legem abstinentiae, jejuniique, dispensationis, nil immutandum censuisse, sed iis, quae superioribus annis hac in parte praescripsimus, hac quoque vice inhaerere; quae ut adcurate, omnique cum conscientiae teneritudine, in spiritualia commoda animarum, manibus Vestris creditarum, vertere contendatis, Vobis iterum quam impensissime commendamus.

Porro, aedificationi, consolationique Vestrae spirituali, ut facere antehac adpropinquante hoc sacro Majoris Jejunii tempore solebamus, pro viribus subserviendi desiderantibus Nobis, hac opportunitate, mirum in modum occurit sanctae matris Ecclesiae benignitas, cunctis per orbem terrarum dispersis filiis suis amplissimam Indulgentiae plenariae gratiam offerentis. Quippe notum est Vobis, Fratres, Filiique dilec-

Digitized by Google

tissimi, quod, quemadmodum sub lege veteri filiis Israel sui erant jubilares anni, quibus servi libertate donabantur, pauperes largioribus eleemosynis recreabantur, alienata possessoria ad pristinos suos revertebantur proprietarios, totus denique populus novo quasi religionis et beneficentiae spiritu percellebatur: sic sub novo etiam foedere similis invaluerit consuetudo salutaris, quamvis non amplius tendens ad res finesque temporales, sed, ut decebat novae generationis institutum, ad gratias spirituales uberius mentibus humanis ingenerandas. Quippe jam a Papa Bonifacio VIII. constitutum fuerat, ut post evolutos quosvis centum annos, Indulgentiae plenariae Orbi Catholico tribuerentur. Clemens Papa VI. hunc terminum ad quinquaginta, Urbanus vero VI. ad triginta trium, demum Sixtus IV. ad viginti quinque annorum circulum reduxerunt. Hanc ab eo inde tempore inomisse retinuerunt consvetudinem Romani Pontifices. Et, termino hoc in annum proxime praeterlapsum 1850 incidente, Sanctissimus Dominus, qui actu, qua Christi in terris Vicarius, et successor Principis Apostolorum, gloriose gubernat Ecclesiam Dei, Pius Papa IX. nil in votis habuit antiquius, quam ut, vestigiis insistendo piae memoriae praedecessorum suorum, eosdem Indulgentiarum thesauros in principali Christianitatis sede, urbe quippe Roma, apostolica liberalitate reseraret; sed vero acerbissimi temporis eventus pia haec ejus desideria interceperunt. Hac tamen infelicitate non obstante, haud est oblitus filiorum suorum idem benignissimus noster Pater, sed testibus literis sacrae Congregationis, quae negotiis, et consultationibus Episcoporum Regulariumque prae est, Romae die 25. Julii 1850 exaratis, cunctis Ordinariis facultatem tribuit, decursu ejusdem 1850. et currentis 1851. anni, pro triginta diebus, plenariam Indulgentiam, per modum Jubilaei promulgandi, quas lucrari possint omnes utriusque sexus fideles, *qui infra praefatum terminum dierum triginta, pia opera ab Ordinariis praescripta adimple-*

Digitized by Google

verint, et peccata sua confessi, sanctissimum Eucharistiae sacramentum pie sumpserint. Confidit nimirum Sua Sanctitas fore, ut Christi fideles *ad veram pietatem vehementius incensi, et per Poenitentiae Sacramentum a peccatorum maculis expiati, ad thronum Dei fidentius accedant, maximas gratias agentes pro collatis in tribulatione praesidiis, et enixis precibus misericordiarum Patrem exorantes, ut totius Ecclesiae vota propitio, ac sereno vultu respiciens, luctuosissimam tempestatem omnino sedet, a dominico grege latentes etiam insidias arceat, errores depellat, fidem augeat, et pacem, tranquillitatemque Ecclesiae restituat.* Idem Sanctissimus Pater, pro singulis vicibus quibus quis praescripta ab Ordinario, fine impetrandae harum Indulgentiarum gratiae, pia opera peregerit, centum annorum indulgentiam concedit, benigneque declarat: *personas, quae in communitate vivunt, nec publicam Ecclesiam habent, hujusmodi Indulgentias lucrari posse si simul unitae, quotidie in loco in quo orare solent, ea adimpleant, quae Ordinarius praescribet.* Sed et *Parochos et Confessarios, ex actu approbatis ab Ordinariis locorum, posse infirmis, vel in carcere, seu captivitate existentibus, aliquas preces prudenti arbitrio injungere ad indulgentias lucrandas.* Denique *omnibus et singulis Christi fidelibus, saecularibus et regularibus cujusvis ordinis ac Instituti, etiam specialiter nominandi, licentiam concedit et facultatem, ut sibi ad hunc effectum eligere possint quemcunque presbyterum Confessarium, tam saecularem quam regularem ex actu approbatis a locorum Ordinariis, (qua facultate uti possint etiam moniales, novitiae, aliaeque mulieres intra Claustra degentes, dummodo Confessarius approbatus sit pro monialibus) qui eos ab excommunicationis, suspensionis, aliisque ecclesiasticis sententiis et censuris, a jure vel ab homine quavis de causa latis, vel inflictis, nec non ab omnibus peccatis, excessibus, criminibus et delictis, quantumvis gravibus et enormibus, etiam locorum Ordinariis, vel*

Digitized by Google

Superioribus Ordinum, sive Sanctitati Suae et Sedi Apostolicae, speciali licet forma reservatis, et quorum absolutio in quacunque alia, quantumvis ampla, concessione non intelligeretur comprehensa, exceptis tantum casibus, in quibus agitur de personis, quae ab Apostolica Sede, vel aliquo praelato, seu judice ecclesiastico nominatim excommunicatae, suspensae, interdictae, seu alias in sententias, et censuras incidisse declaratae, vel publice denunciatae fuerint, hac vice absolvere valeant; et insuper vota quaecunque private emissa, etiam jurata, et Sedi apostolicae reservata (castitatis, religionis, et obligationis quae a tertio accepta fuerit, seu in quibus agatur de peaejudicio tertii, semper exceptis, quatenus ea vota sint perfecta et absoluta, nec non poenalibus, quae praeservativa a peccatis nuncupantur) in alia pia et salutaria opera dispensando commutare; injuncta tamen eis, et eorum cuilibet, in supradictis omnibus absolutionis et commutationis casibus, poenitentia salutari, aliisque de jure injungendis. Concedit quoque iisdem confessariis facultatem dispensandi super irregularitate, ex violatione censurarum contracta, quatenus ad forum externum non sit deducta, vel de facili deducenda; nec non eximendi ab obligatione denunciationïs, exceptis tamen casibus, in quibus agitur de denunciandis dogmatisantibus, vel de aliis in constitutione Benedicti XIV. incipiente „Sacramentum poenitentiae" comprehensis, quae etiam quoad inhabilitatem absolvendi complicem, firma remaneat. Declarat autem Sanctitas Sua hujusmodi absolutiones, commutationes et dispensationes, pro foro conscientiae tantum suffragari posse; nec intendere, tenore hujus concessionis, *super alia quavis irregularitate, praeter superius enunciatam, sive ex delicto, sive ex defectu, vel publica aut nota, aliaque incapacitate aut inhabilitate, quoquomodo contracta, dispensare, vel aliquas facultates tribuere super praemissis dispensandi, seu habilitandi, et in pristinum statum restituendi.*

Digitized by Google

Itaque vigore benignae hujus concessionis apostolicae Vobis, Venerabiles Fratres, Filiique dilectissimi, ac universis dioeceseos Nostrae fidelibus plenariam annunciamus Indulgentiam, ejusque terminum a die Cinerum, in 5. Martii a. c. incidente, usque 3. Aprilis inclusive defigimus; cujus temporis intercapedine, gratiam hanc S. Matris Ecclesiae omnes lucrari poterunt, qui:

1. Tres mox designandas Ecclesias, aut duas adminus earum, ternis vicibus visitaverint, ac illic quavis vice adminus quinquies *Pater* et *Ave* ac semel *Credo*, attente, ac ea pia cum intentione recitaverint, ut Deus Optimus Maximus, sibi, cunctisque hominibus peccata clementer parcere, Ecclesiam sanctam Catholicam pacificare, adunare, et exaltare; cunctos errores, haereses ac schismata exstirpare; SanctissimumDominum summum Pontificem nostrum Pium Papam IX. conservare, roborare, assiduaque protectione sua gubernare; omnes Principes et populos christianos in pace et concordia conservare, et a cunctis, humani generis prosperitatem periclitantibus deviationibus praeservare, signanter autem benignissimum Imperatorem ac Regem nostrum Franciscum Josephum tueri, dirigere, et prosperare dignetur.

2. Decursu triginta horum dierum, peccata sua contrito córde confessi, sacramentalem absolutionem impetraverint, ac in Eucharistiae Sacramento digne participaverint.

3. Pro possibilitate, viribusque suis, proximorum suorum, cum egestate, aliisque miseriis colluctantium calamitati, piis eleemosynis succurrerint.

Ut autem ii etiam, qui aetate, morbis aut aliis haud superabilibus impedimentis ab exacto harum conditionum implemento prohibentur, ejusdem gratiae participes fieri queant: facultatem tribuimus cunctis approbatis Confessariis, cum talibus pro necessitatis exigentia dispensandi, et nominatim obligationem obeundarum Ecclesiarum in alia pia opera convertendi; ita tamen, ut in Poenitentiae et Eucha-

Digitized by Google

ristiae sacramentis digne partem capere omnimode teneantur.

Ecclesias autem, quarum visitandarum obligatio manet participare in his Indulgentiis volentes, defigimus, pro Zagrabia quidem: Cathedralem Nostram, Parochialem item ad S. Marcum, et Academicam ad S. Catharinam; pro civitate Varasdinensi: Collegiatam, item S. Mariae Paulinorum dictam, et Sanctimonialium; Carolostadii: Parochialem PP. Franciscanorum, alteram Parochialem in Dubovac, et Capellam S. Barbarae; in caeteris autem civitatibus, et cunctis opidis, ac pagis, tres porro, ubi adsunt, Ecclesias vel Capellas, huc quoque intellectis filialibus, prudenti Parochorum concernentium judicio designandas relinquimus sic, ut ubi justo amplior est distantia, Ecclesiis et Capellis, Sanctorum quoque statuae, aut in horum etiam defectu, arae vel icones, in Ecclesia parochiali apte dispositae, substitui queant.

Quo porro amplior fidelibus devotionis suppeditetur campus, magisque animi ad implorandam divinam misericordiam incitentur, volumus, et in virtute sanctae ac salutaris obedientiae praecipimus: ut in singulis civitatibus, opidis, immo et ruralibus Parochiis, trinae instituantur solemniores Processiones, et quidem trinis prioribus Dominicis, in terminum praedictorum triginta dierum incidentibus, quippe Dominica prima, secunda, et tertia Quadragesimae. Quarum quidem Processionum ordo pro

Civitate Zagrabiensi

sequens praefigitur:

a) Hora pomeridiana 4. in Ecclesia Cathedrali, dato praevie, per quadrantem horae, campana majori signo, accommodus dicetur ad concionem sacer sermo; hoc absoluto officians sacerdos cum assistentibus accedet ad aram majorem, et intonabit flexis genibus lytanias omnium Sanctorum; ad B. Mariae virginis invocationem surget, et, populo, cantoribus, cleroque praeeuntibus, et easdem lytanias

Digitized by Google

concinentibus, procedet ad Ecclesiam superioris Civitatis Parochialem, ubi flexis pariter ante aram genibus, quinque *Pater* totidem *Ave*, et unum *Credo*, nationali lingua, voce distincta, omnique cum pietate recitabit, cum Oratione in libello, quem hoc fine typis procudi fecimus, assignata. His peractis, penes continuatum lytaniarum cantum, procedetur ad Ecclesiam S. Catharinae, ubi eaedem preces, mutata solum, juxta libelli indigitationem, oratione, absolventur. Tum vero processio ad Cathedralem revertetur, ac illic quoque excepto, ac incensato praevie SS. Eucharistiae Sacramento in Monstratorio, dictae preces, cum subnexis in libello orationibus persolventur. Mox intonabitur lingua populari *Sanctus, Sanctus, Sanctus*, etc. interea Sanctissimum rursus incensabitur, et decantato tertia vice *Sanctus*, dabitur in silentio benedictio, hacque absoluta, solita hymni conclusio „*Neostavi nas etc*“ intonabitur, eaque consummata, devotioni finis imponetur.

b) Dominica Quinquagesimae in 2. Martii incidente, fidelis populus ex cunctarum Ecclesiarum Cathedris, de instante hac jubilari devotione edocebitur. Primo vero triduo, feria quippe quarta Cinerum, et mox insequentibus quinta, sextaque feriis, in 5. 6. et 7. ejusdem mensis incidentibus, itidem hora pomeridiana 4. in omnibus tribus excipiendae Processioni destinatis Ecclesiis, sermones sacri habebuntur, in Cathedrali quidem, et parochiali S. Marci patrio, in S. Catharinae autem germanico idiomate; ita quidem, ut primo die lugubres peccati, quoad aeternam aeque, ac temporalem hominum prosperitatem sequelae, reflectendo etiam ad recentiora haec tempora nostra; secundo die poenitentiae necessitas, ac genuini characteres; tertio demum die rectus Indulgentiarum conceptus, ac insignis earum pro Christi fidelibus utilitas exponantur, aptis argumentis fulciantur, sicque corda auditorum ad peccati quidem abominationem, dignamque in Poenitentiae Sacramento, ac In-

Digitized by Google

dulgentiae hujus participationem incendantur. Absoluto s. Sermone, coram exposito in Ciborio Sacramento, Lytaniae, aliaeque in memorato libello praescriptae preces, devote recitabuntur, et solita dabitur benedictio.

c) Durante porro Indulgentiarum harum epocha, in iisdem designatis Ecclesiis, quotidie (tribus solum, quibus processio juxta praemissa instituetur, Dominicis exceptis) coram Ciborio, eadem, quae nunc exposita fuit ratione, lytaniae, precesque persolventur. Ultima vero, quae in hoc Indulgentiarum tempus incidet Dominica, quippe IV. Quadragesimae, hora itidem pomeridiana 4. unus adhuc ad concionem sermo asservabitur, quo animi auditorum ad agnoscendam gratiae sibi impertitae amplitudinem, faciendosque dignos ejus fructus certius adducantur; hoc vero finito, expositâ monstrantia, lytaniae et consuetae preces iterum recitabuntur, tandem decantabitur hymnus „*Te Deum.*“Hi autem, per quatuor successivas Dominicas asservandi sermones sacri, perquam apte institui poterunt de quatuor hominis novissimis, aut de quatuor Ecclesiae Catholicae characteribus, unitate quippe, sanctitate, universalitate, et apostolicitate, reflectendo ad ingentia, quae exhinc in humanum genus manarunt, actuque manant emolumenta.

d) Feria 4. Cinerum, quo nimirum die fons gratiae hujus pro dioecesi nostra aperietur, hora matutina sexta, compulsus omnium campanarum fiet, et quidem in cunctis totius Civitatis Ecclesiis.

Tribus autem postremis diebus, quippe 1. 2. et 3. Aprilis, in tribus supradesignatis Ecclesiis, vesperi hora 8. magna Campana pulsabitur unius horae quadrantis spatio, provocationis instar ad fundendas, pro obstinatis peccatoribus, pias preces; quod ut cuncti fideles praestare velint, praevie per sacros oratores erunt provocandi.

Cuncta haec pro aliis etiam liberis ac regiis Civitatibus cynosurae instar deservient, ea solum cum differentia,

Digitized by Google

quod, ubi Sacerdotum numerus praeparatoriorum, qui sub b) memorantur, sacrorum sermonum, quotidianarum item lytaniarum asservationem, in singulis trium designatarum Ecclesiarum, haud admiserit, tales ad unam, eamque principaliorem Ecclesiam restringi possint.

In opidanis quoque, ac ipsis etiam ruralibus Parochiis, concernentes animarum Curatores, quoad tantum rerum, locorumque adjuncta admiserint, praevio se ordini accommodare adnitantur. In quantum praeparatoriae istae Conciones asservari haud potuerint, praecedenti jam Dominica Quinquagesimae, sacrum sermonem de Indulgentiis, earum quippe natura, utilitate et conditionibus instituant; ut fidelis populus rite dispositus, ad asservandas subin Processiones, dignamque hujus gratiae participationem accedat. Cum vero ruri in multis locis populus parochianus, horis pomeridianis aegre colligi possit: illic Parochorum prudenti arbitrio relinquitur, eam Processionibus istis praefigere horam ante- aut post- meridianam, quae maxime sit populo conveniens, certioremque majoris confluxus spem faciat.

Quod concernit sanctimoniales, aut alias in communitate viventes personas, activitatem item Confessariis, sacro hoc tempore suo munere functuris competentem; eatenus nil specialius Nobis restat indicandum, cum de his ea, quae supra ex apostolicis literis excerpta allegavimus, sufficientem praebeant cynosuram.

His absolvuntur, quae de tempore, conditionibus, modoque dispensandae hujus gratiae Vobis praescribenda censuimus Venerabiles Fratres, Filiique dilectissimi! Vestrum imprimis erit, genuinos mentibus fidelium de indulgentiis ingenerare conceptus. Demonstrate iis in specie, quod licet misericordia divina, ex obtutu meritorum Salvatoris nostri, nobis primum per sacrum regenerationis lavacrum, tum vero per sacramentalem Confessionem, peccata nostra, ac aeternas, quas his promeriti sumus, poenas dimiserit: tem-

Digitized by Google

porales tamen, quae ceu justissima ingratitudinis, infidelitatisque nostrae consectaria, et ceu necessaria adversus relapsum praeservativa remedia nos manent, non aeque dimittat, sed tales, in hac vel altera vita, nos indubie mansurae sint, nisi genuino poenitentiae spiritu animati, per salutaria satisfactoria opera, dum adhuc gratiae tempus currit, divinae justitiae satisfacere adnitamur; ut in veteri foedere Ninivitae, ad exordia autem Ecclesiae, primi fecerunt Christiani. Exponite, quam severa fuerit primis temporibus reconciliationis disciplina, quomodo vel in unum grave peccatum lapsi, fidelium communione privati, longo saepe annorum decursu ad Ecclesiae fores, sacco induti ac cinere conspersi, ingredientium fidelium deprecati fuerint misericordiam, ac nonnisi per gradus, sensim ac sensim, ad Ecclesiam rursus, ad communionem subin precum, tandem ad mysteriorum et sacramentorum participationem sint admissi! Nunc quidem mutata esse tempora, numerum peccantium in dies augeri, vere poenitentium magis magisque imminui; sed apud aeternum vindicem malorum non dari mutationem, nec vicissitudinis obumbrationem: exosum semper ei esse peccatum, eumque nisi pro his, quantum in nobis est, satisfacere adnisi fuerimus, condignas de nobis in alio mundo desumpturum poenas, donec ad ultimum obulum expungantur debita nostra. Ecclesiam sanctam Catholicam, pro incomparabili materno suo affectu, benigne nobis hac quoque in parte succurrere, dum, data quavis opportunitate, poenitentiae spiritum eo in nobis inflammare nititur, quod in proemium nostrae ad satisfaciendum promptitudinis, inexhaustum aperiat meritorum Salvatoris et Sanctorum ejus thesaurum, ex quo harum etiam temporalium poenarum haurire possimus remissionem. Patere exhinc, quod hujus gratiae participes fieri non possint, nisi qui poenitentiae Sacramento cor suum ab omni, gravioris saltem, peccati inquinamento eluerint: quomodo enim temporalium poenarum sperare possint re-

Digitized by Google

laxationem, qui reatum gerunt aeternarum? Patere porro, ad impetrandam Indulgentiae gratiam necessarium esse genuinum poenitentiae, et praestandae satisfactionis zelum: siquidem Ecclesia per Indulgentiae concessionem in nobis nequaquam exstinguere intendat Deo pro peccatis nostris satisfaciendi zelum, sed succurrere velit imbecillitati eorum, qui toto corde satisfacere desiderantes, ac prompte, quae suae patiuntur vires, in hunc scopum conferentes, ex fragilitate, viriumque tenuitate deficiunt. Patere proinde Indulgentias iis tantum evadere utiles, qui quantum possunt, se per bona opera exercent, nequaquam autem incuriis, frigidis, ac remissis, qui festina Confessione et sacrae Communionis sumptione, paucarumque precum persolutione, se pro cunctis anteactae suae vitae aberrationibus, et praevaricationibus divinae justitiae satisfecisse arbitrantur. Hinc opinionem illam, quasi non debeat quisque, praeter praescripta, fine impetrandae Indulgentiae, opera pia, aliis etiam, quae in sua sunt potestate posita, vacare, aut plane indulgere possit praevaricationibus quibuscunque, et obtentu hoc novis conscientiam suam peccatis maculare, tanquam erroneam atque adeo Ecclesiae Catholicae sensui adversam, et impiam esse reputandam.

Multum pariter, immo plurimum ad optatum Indulgentiarum harum effectum conferre poterunt Confessarii, si triplici suo doctoris, judicis, medicique munere ita defuncti fuerint, ut neque poenitentium numero, neque temporis brevitate, sed nec ullis aliis humanis respectibus seduci se a recto tramite patiantur, nec quidquam, quod ad sacrosancti hujus ministerii debitum pertinet exercitium, abs se sinant desiderari. Reperient certe, ut adspirante divina gratia, idgenus occasionibus fieri assolet, corda recipiendis coelestibus veritatibus piisque affectibus aperta; quos affectus alere, omnique meliore modo confovere ad suam potissimum referre debent obligationem.

Digitized by Google

In reliquo confidimus Venerabiles Fratres, Filiique dilectissimi, Vos non modo tempus hoc tamquam tempus acceptabile, et salutis dies consideraturos, sed, in sua quemque sphaera, omnem adhibituros conatum, ut ex eo plurima in religionem, morumque sanctimoniam proveniant lucra. Quo quidem irremissus zelus Vester, prudentia pastorali temperatus, patientia, mansuetudo, tenera dilectio, sed imprimis, quod in omnibus plurimum valet, proprium exemplum admodum multum poterunt conducere. Perquam sane triste foret, si vel unus reperiretur in Clero, qui hos poenitentiae dies non etiam in propriae salutis emolumentum, suumque in virtutibus profectum convertendos existimaret. Poterit etiam jubilaris haec devotio vices supplere sacrarum missionum, quas in aliis regnis, provinciisque, de praesenti quoque ingenti cum animarum lucro, institui legimus, sed quae apud nos asservari necdum poterant. Sat profecto jam mundanis, et caducis rebus litatum est temporis; sat superque, his praesertim posterioribus annis, indultum humanarum mentium ac cordium aberrationibus, perversisque studiis, immo odiis, persecutionibus, caedibus, omnisque generis criminibus ac impietatibus; tempus est, ut ad Deum, aeternasque religionis veritates recolendas, ad castimoniam vitae, obedientiam, divinis humanisque legibus praestandam, mutuum denique amorem revertantur ingenia hominum; tempus est, ut anteactae vitae poenitudine tacti christiani, meliora consectentur charismata; ut inimicitiae cessent, injuriae, quoad ejus licet, reparentur, verbo restabiliatur fides pietasque, ac innocentia vitae, quae sola reddere potest homines vere beatos. Videmus quanta religioni, vel his aliquot annis, illata sint damna, et quomodo actu etiam avernus cudat omnis generis arma, ad expugnandam immaculatam sponsam Salvatoris, Ecclesiam sanctam Catholicam. Videmus quomodo ad propagandum diaboli regnum omnes intendantur nervi adversariorum, quam nullam, quae

Digitized by Google

in rem suam conducere possit, praeterlabi sinant occasionem. Anne soli nos, quibus sanctissimum depositum fidei, summaque humani generis bona credita sunt, stabimus immoti, aut dormiemus turpi sopore obruti? An non utemur hac, quam sanctissimi Ecclesiae nostrae capitis benignitas nobis offert, opportunitate, ad operandum opus fidei, pacis, et dilectionis in bonum animarum, nostris manibus creditarum? Absit a nobis Fratres, Filiique dilectissimi, vel umbra teporis hujusmodi, incuriae idgenus, atque adeo perfidiae. Intendamus igitur vires nostras, agamus quae nostrarum sunt partium, nostraeque sacrosanctae vocationis; utamur diebus his, quos dupplex, quippe gratiae Indulgentiarum, et jejunii quadragesimalis consecrat sanctimonia. Agamus inquam, quae in nostris sunt posita viribus, et medius inter nos stabit, nec deerit efficaci sua gratia Is, qui proprio sanguine acquisivit sibi Ecclesiam, in quo omnis aedificatio constructa crescit in templum sanctum; qui solus potest nos eripere de medio iniquitatum harum, solus potest praeservare a die venturae irae; qui denique est pignus haereditatis nostrae, in redemptionem acquisitionis, in laudem gloriae ipsius; cui laus et gloria in saecula saeculorum. Amen. Datum Zagrabiae in arce Nostra episcopali, Dominica secunda post Epiphaniam, una festo SS. nominis Jesu, in 19. Januarii incidente, anno reparatae salutis 1851., Episcopatus Nostri decimoquarto.

Georgius *Episcopus m/p.*

Digitized by Google

2.

ENCYCLICAE INTUITU SOCIETATIS IMMACULATI CORDIS BEATAE VIRGINIS MARIAE, DIMISSAE DIE 15. JUNII 1851.

Venerabili Clero Dioeceseos meae tam saeculari quam regulari salutem in Domino sempiternam!

Notum Vobis est, Fratres, Filiique dilectissimi, piarum societatum, sodalitatumque antiquam fuisse ac paene universalem in Ecclesia Catholica consuetudinem. Videlicet, praeter eos, qui consilia Evangelica secuti, majorique christianae perfectionis ardore, ac tutius operandae animae suae salutis desiderio incitati, solemnia Religiosorum Ordinum vota professi fuerunt, reperti sunt semper, nec pauci, inter utriusque sexus fideles, qui amplius promovendae divinae gloriae, augendae item propriae pietatis suae, emerendarumque uberiorum coelestium gratiarum, denique sublevandae proximorum suorum calamitatis stimulis acti, certarum precum, suis locis ac temporibus persolvendarum, spiritualium item ac corporalium misericordiae operum, ad determinatum aliquem scopum tendentium, obligationem sibi imposuerunt, mutuam, hoc fine, societatem, cum praevio legitimae ecclesiasticae superioritatis indultu, ineuntes. Consociationes hujusmodi tam amplo successive exstiterant numero, tantaque relate ad praestitutum specialiter scopum, relateque ad assumptas obligationes, ac ipsa statuta varietate, ut eas adcuratius recensere vix sit possibile.

Digitized by Google

Circa finem prioris saeculi, quo hominum, perversae philosophiae principiis imbutorum, studiis, fides christiana in multorum animis succussa fuit, sicque et germana erga Deum devotio, et erga proximum charitas, quae nonnisi in fide firmas figere potest radices, multum refrixerat, hae quoque piae Confraternitates imminui coeperunt, ac paene exstinctae sunt; praesertim postquam in praecipuis, catholicis etiam regnis, potestas civilis, junctis quasi cum perversae philosophiae sectatoribus studiis, salutarem sane humano generi Ecclesiae libertatem, hac etiam in parte constringere, immo cunctas istas religiosas consociationes interdicere nil pensi duxisset.

Ecquidem nolim ambigere, in nonnullas harum societatum irrepsisse defectus aliquos, abususque. Sed qui profundiores humani cordis recessus attentius aliquando perscrutatus est, quive temporum vices adcuratius expenderit, combinaveritque, neque falsis rerum speciebus se in suis judiciis regi passus fuerit: negare non poterit, utilitatem, ex his sodalitatibus profluentem, tantam fuisse, ut haec cum istis, qui dum et quando subrepserant abusibus, nullam subire possit comparationem. Sed et si abusus aliqui in rem suapte natura bonam irrepant, non hanc sufferre, sed illos corrigere oportet: nihil enim tam sancti, tamque innocentis datur in humanis rebus, quod non sit abusibus obnoxium; ut adeo, si propter abusus res ipsae sufferandae sint, fora, civitates, ipsa adeo templa, quemadmodum jam Cicero sapienter adverterat, sufferri oporteat.

Hinc est, quod restituta recentioribus temporibus, in variis regnis, Ecclesiae libertate, Praesulum, aliorumque religioni et humano generi bene cupientium hominum studiis, hae quoque piae consociationes in variis ditionibus restabiliri coeperint, inque dies paene multiplicentur; nomenclationibus, statutisque ad temporum indigentias accommodatis. Idem in nostra quoque Monarchia evenit, postquam sapien-

Digitized by Google

tia, clementia, ac pietate augustissimi Imperatoris ac Regis nostri, Francisci Josephi primi, Ecclesia Catholica, sat diu legum civilium vinculis constricta, per totum Monarchiae ambitum, nativae suae reddita fuit libertati. Nonnullae consociationum harum obligationem certarum precum, suis temporibus, cum speciali intentione, persolvendarum, sibi habent praestitutam; aliae egestate, morbisque pressorum hominum succolationem; quaedam miserarum, omnique educatione destitutarum prolium sustentationem, inque salutari doctrina ac aliis necessariis cognitionibus institutionem; rursum aliae piorum, aut secus utilium librorum propagationem; nonnullae concubinatuum in legitima matrimonia convertendorum; denique aliae aliorum idgenus piorum, humanoque generi perquam utilium, finium consecutionem pro scopo sibi delegerunt. Ut adeo vix sit quodpiam indigentiarum, et calamitatum humanarum genus, quarum tollendarum, aut saltem minuendarum vivum desiderium, non unam alteram hujusmodi societatem in vitam provocasset. Tales, ut vel paucas commemorem, sunt: consociationes Cordis beatissimae Virginis Mariae, Sancti item Vincentii, S. Bonifacii, Infantiae Jesu Salvatoris, S. Pauli, et quae a Sanctissimo Patre, actu Ecclesiam gubernante, Summo Pontifice nostro, Pio IX., nomen sortita est. Recentiora haec Instituta per omnes paene Provincias Catholicas, nec solum in Europa, sed per alias etiam mundi partes, admirabili cum celeritate sunt propagata. Videlicet fidei catholicae sincere addicti, teneriorique religionis, et verae charitatis christianae sensu perciti homines, post tristem recentiorum temporum experientiam, postque enormes, quas impietas, corruptelaque morum undique edidit strages, aperte perspexerunt, multum societatibus hujusmodi inesse momenti, ad enervanda perversorum hominum studia, adque conservandam, imo augendam fidei, et morum christianorum firmitatem, puritatem.

Digitized by Google

In Dioecesi, immo patria nostra, societatum hujusmodi restabiliendarum vix aliqua adusque exstiterunt tentamina; quamvis aptorum resuscitandi religiosi sensus mediorum necessitas, apud nos, nihilo minor esse dignosceretur, quam sit in aliis Monarchiae nostrae ditionibus. Et ecquidem dudum desiderabam, aliquos hac in parte figere passus, tamquam intime persuasus, cumprimis ad episcopalis muneris partes pertinere, nil negligere eorum, quae ad propagandam in cordibus hominum religiosam pietatem quaqua ratione possint conducere. Impediebar attamen in desiderii hujus mei executione, temporum adjunctis, quae, nuper vehementer turbata, necdum eam mihi videbantur malatiam adtigisse, ut hoc in genere, cum optato successu quidpiam suscipi possit. Nunc, ubi restabiliti rerum ordinis, almaeque pacis consectaria in dies magis elucescunt; ubi perversorum audacia utcunque repressa est, boni autem, id vero est Ecclesiae, et patriae prosperitatem cupientes, liberius respirant; intermittere diutius non possum, quin Vestram, Fratres, Filiique dilectissimi, hoc in gravi merito, excitem attentionem, Vestrumque, hac etiam in parte, provocem zelum, Vestram ad intentum salutarem scopum cooperationem; quod quidem his pastoralibus literis meis, fraterna cum fiducia ad Vos directis, agere contendo.

Et vero, licet cunctas superius memoratas pias societates perquam salutares existimem, cunctasque, in nostra etiam patria ac Dioecesi, constabiliri desiderem: quia tamen omnia uno temporis momento fieri nequeunt, et in quibusvis, bonis etiam institutis, successiva evolutio durabiliores operari soleat fructus, quam repentina et cumulata: (nimia enim rerum coacervatio facile et confusionem parit, et necessarium ad singula sensum obtundit) hac vice unam tantum e multis benevolae sollicitudini Vestrae censui devovendam, quippe societatem purissimi Cordis Beatissimae Virginis Mariae; quam videlicet vel ideo adjunctis fidelis populi

Digitized by Google

nostri imprimis accomodam arbitror, quod ejus constabilitio nulla paene seu aeris seu temporis deposcat sacrificia; quodve cultus et veneratio erga sanctissimam matrem Salvatoris nostri, tam profunde adhucdum fidelium nostrorum cordibus inhaereat, ut ipsum veneratissimum Mariae nomen multis stimulo futurum praevideatur, ad participationem societatis sub ejus praesidio constabilitae. Sed et spiritualibus indigentiis nostris societatem hanc imprimis responsuram credo: cum plene mihi persuasum teneam, (neque in hoc vel unum Vestrum a me dissensurum existimo) nullum potentius et efficacius nos reperire posse patrocinium, quam sit beatae illius Virginis, quam Ecclesia merito appellat matrem divinae gratiae, januam coeli, refugium peccatorum, et auxilium christianorum, quamve propter honorem materni nominis et virginei partus amorem, tantis encomiis, per totum terrarum orbem concelebrat; cujus denique intercessionis auxilium, tot tantisque vicibus, et singuli innumeri fideles, et integrae expertae sunt nationes.

In quo autem proprie haec societas consistat, quomodo illa enata, quamve repentino cursu, et quam late propagata sit? quemadmodum et statuta ejus, modum item receptionis membrorum, incumbentem porro singulis obligationem, caeteras denique ejus rei rationes exhibet libellus, quem typis procudendum curavi, et cujus exemplaria singulis Parochiis, et Religiosorum Conventibus transmittenda disposui, addita quoque brevi obligationum, et gratiarum huic societati inhaerentium descriptione, cum praefixa Beatae Virginis icuncula.

Quod adtinet ad modum, pium hoc institutum in recinctu ruralium etiam parochiarum propagandi, is simplicissimus est. Parochus videlicet, tamquam sollicitus curae suae creditorum fidelium pastor, hos, data opportunitate, in majore cumprimis confluxu, de societatis origine, propagatione, indole item, et conditionibus, summaque ejus utilitate, con-

Digitized by Google

gruo sermone edocet, eosque ad participationem tam salutaris, tam piae coadunationis provocat, declarando: assumptas obligationes perquam exiguas esse et faciles, tamque discretas, ut nequidem conscientiam sub reatu peccati gravent, bona contra, gratiasque spirituales, quae exinde in singula membra dimanant, summi esse pretii, uti sunt: liberaliter per Caput Ecclesiae concessae Indulgentiae; precum communio cum millionibus fidelium, huic sacratissimi cordis B. Mariae Virginis societati adscriptorum; spes firma efficacis divini auxilii nonmodo ad feliciter declinanda gravia peccata, sed et ad ampliorem in innocentia vitae, perfectioneque christiana profectum; ampliandi item magis ac magis per conversionem peccatorum tamquam praecipuum consociationis hujus scopum, divini in terris regni; magna denique in adversis hujus vitae solatia, ac felicis mortis fiducia. Porro eorum fidelium, qui suum ad societatem accedendi animum manifestaverint, nomina per sacrum Curionem consignantur, et consignationes idgenus, via Vice-Archidiaconorum, Officio dioecesano submittuntur; unde deinde pro novis societatis membris, requisito numero submittuntur schemata receptionis, cum icuncula Beatae Virginis, secundum praeadvolutum exemplum, insertis in concernente Parochia, pro singulis singulorum nominibus, distribuenda.

Quantum notus mihi est religiosus populi Dioeceseos meae status, non dubito rem felicem habituram successum, modo paternae huic provocationi meae sincerus sacrorum Curionum respondeat zelus. Immo persuasum mihi teneo, vix unam in Dioecesi mea dari Parochiam, in qua non, aliquot saltem, reperiantur piae, utriusque sexus animae, quae lubenter ad hujus tam innocentis, tamque salutaris consociationis participationem velint accedere, si per suum animarum pastorem eatenus congrue fuerint provocatae. Caeterum nolo rem agere Vobiscum per modum praecepti, et strictae obligationis ex officio impositae, Venerabiles Fratres,

Digitized by Google

Filiique dilectissimi! probe sciens coactionem, in hujusmodi cumprimis rebus, non multum operari, si desit bona voluntas, animusque sponte sua propensus, et sublimiori Christi regnum propagandi sensu, vivoque desiderio inflammatus. Intermittere tamen non possum, quin Institutum Vobis commendem, idque quo possum impensius. Certe nullus Vestrum est, qui, si ad humanae naturae indolem, temporum item adjuncta, illatasque undique religioni acerbissimas strages, denique ad summam nostram superni auxilii indigentiam, insignemque patrocinii beatissimae Virginis, matris Salvatoris nostri, efficaciam, respiciat: non intime de ejus convincatur utilitate, salubritate. Ipsae istae tam copiosae, tam diligenter constitutae, tantoque fervore sustentatae consociationes religioni, publicaeque regnorum prosperitati infestorum hominum, argumento nobis debent subservire, multum sane consociationibus ad promovendum praestitutum finem inesse ponderis et efficaciae. Neque certe convenit, ut nos, qui Dei legatione fungimur, minus exhibeamus fervoris, in propaganda sanctimonia vitae, in aeterna aeque, ac temporanea fidelium prosperitate, ipsa adeo civilis Status tranquilitate promovenda, quam exerunt perditi homines, in divinis humanisque juribus convellendis, in animabus in vitiorum coenum, inque omnis generis infelicitatem praecipitandis. Et sane, hac, quae peculiari divinae providentiae beneficio, Ecclesiae reddita est libertate, salubrius, uti non possumus, quam si eam ad promovendos nobilissimos religionis, publicaeque prosperitatis fines impendamus. Non nos falsa argumentorum species decipiat; quibus adversus religiosas consociationes uti consueverunt bonae causae inimici; quorum unum solum memorabo: illud videlicet, quod cunctis caeteris fortius existimatur, quodve etiam melius de religione sentientes allegare consueverunt. Dicunt nimirum Ecclesiam Catholicam, per se ipsam, saluberrimam constituere societatem, cunctis ad probos, beatosque reddendos homines sub-

Digitized by Google

sidiis instructam, nec proinde privatis societatibus opus esse; nec tales primis Ecclesiae saeculis exstitisse. Verum quidem est, Ecclesiam Catholicam cuncta possidere media ad virtuosos, felicesque reddendos homines; sed recte ut id efficiatur, opus est omnes inire modos, viasque, quibus homines ad adhibenda ista, per Ecclesiam propinata, media determinentur, incitentur; hos autem inter modos, teste etiam experientia, censentur piae de quibus hic agitur, societates. Primis porro Ecclesiae incunabulis consociationes tales necessariae haud fuerant, cum exiguos illos christianorum primitivorum coetus peculiaris animaverit religionis fervor; ut adeo omnibus, teste Scriptura, una fuerit anima, cor unum, cunctive perfectione suae vitae, sanctorum emeruerint compellationem; quod quidem de modernis Christianis dici amplius non potest. Immo vero, aucto in immensum Christianorum numero, priscus ille religionis, ac virtutis zelus vehementer imminutus est; tepor quidam occupavit spiritus; immo improbis multorum exemplis, variisque perversorum hominum studiis accedentibus, res eo adducta est, ut non modo singillativa Ecclesiae membra, sed integrae communitates, integraque paene regna, a fide et sanctiore vitae instituto, recesserint, ac quandoque vix vel nominis christiani digna amplius possint reputari. Itaque quemadmodum ad debelandam humani generis corruptionem necesse olim fuit christianam existere Ecclesiam, quae fermenti instar, totum permearet mundum, salubremque in eo morum conversionem operaretur: sic evanescente subin, aut saltem vehementer attenuata, in populis christianis, pristina vitae puritate, necessarium pariter est meliora, quae in eo adhuc praesto sunt, elementa colligere, sicque novo iterum salutari fermento, tepentia corda percellere: quod indubie teste multifaria experientia, egregie praestant piae iste confraternitates, et haec imprimis Cordis Beatissimae Virginis consociatio.

Digitized by Google

Agite itaque Fratres, Filiique dilectissimi! et ad colligenda, in suis quisque mapalibus, piae Societatis hujus membra, eaque subin novo semper spiritu inflammanda, operam, studiaque Vestra impendite. Quodsi metus novi exhinc in Vos redundaturi exigui oneris Vos ab exordiendo, aut continuando subseque, opere retrahere tentaverit: cogitate praestantem, quae totum pastoralis officii Vestri rursum mirifice succolatura est, rei utilitatem; cogitate ardentissimum fervorem perditorum hominum, in evertendis christianae innocentiae, pietatisque reliquiis, diu ac noctu desudantium, nec ulli labori, ullique sudori parcentium; cogitate, coram justo quondam Judice, nos non modo de commissionibus, legi, nostraeque vocationi adversis, sed et de omissionibus eorum, quae haec a nobis poposcerat, rationes reddituros; cogitate funestam generis humani, ac ipsius etiam patriae sortem, si religionis fervor, morumque puritas, amplius adhuc remiserit, ac horum vicem impietas, et cum hac omnis generis licentia, omnisque corruptela magis etiam invaluerit; denique cogitate solatia spiritus, quae ex felici Instituti progressu in Vos dimanatura sunt, illamque mercedem magnam nimis, quam fidelibus suis operariis promisit benignissimus Dominus. Certus sum enim, quod si audieritis hanc meam, Praesulis Vestri, benevolam vocem, concessurus sit misericors Deus fragilitati nostrae praesidium, ut qui jugem sanctae genitricis filii sui memoriam agere instituimus, intercessionis ejus auxilio, ab iniquitatibus nostris resurgamus, et olim cum credito nobis fideli populo ad resurrectionis Dominicae gloriam perducamur; quod mihi, Vobisque toto cordis affectu adprecor. Datum Zagrabiae Festo Sanctissimae Trinitatis in 15. Junii incidente, Anno Domini 1851.

Georgius *Episcopus m/p.*

Digitized by Google

3.

ENCYCLICAE QUIBUS EXERCITIA SPIRITUALIA CLERO INDICUNTUR, DIMISSAE DIE 2. JULII 1851.

Venerabili Clero dioeceseos meae tam saeculari, quam regulari salutem in Domino sempiternam!

Communis est querela bonorum omnium: fidem christianam, et cum hac probitatem morum, nunquam rapidioribus progressibus defecisse in mentibus animisque hominum, quam his temporibus nostris. Et reapse, qui non videret veritati niti hanc querelam: eum vel nihil omnino videre oporteret, vel indifferenti prorsus esse animo, erga summas illas humani generis correlationes, a quibus potissimum dependet ratio temporaneae aeque, ac aeternae ejus prosperitatis. Videmus quippe propriis oculis, quomodo major in dies majorque in actibus, quae ad publicum religionis exercitium pertinent, tepor invalescat. Videmus Ecclesias paene vacuas illis etiam diebus, quibus vel ante paucos adhuc annos, solebant esse refertissimae. Videmus quod ordinata cultus divini frequentatio, etiam positiva Ecclesiae lege praecepta, negligatur per eos praesertim, qui ad classem literatorum referuntur, aut publicis admoti sunt officiis, aut quaqua ratione caeteris ampliorem affectant culturam, et qui ipsius hujus, quem in civitate tenent, altioris gradus, officii, vel literariae culturae causa, caeteris bono praeire deberent exemplo. Videmus, quod potior paene horum pars etiamsi quandoque ex politico, aut nationali quopiam fine,

Digitized by Google

vel curiositatis causa, divino cultui intersit, talem se tota corporis conformatione exhibeat, ut si non fidei defectum, magnam sane prodat rerum divinarum incuriam, magisque offendiculo quam aedificationi caetero fideli populo subserviat. Et quot sunt ex sic dicta hac cultiore hominum classe, qui divini verbi annunciationi ordinate intersint, qui vel paschali tempore, in sacramentis Poenitentiae et Eucharistiae videantur participare?

Tepor hic, atque adeo impietas ad inferiores etiam civium classes est propagata; cujus rei vel id manifestum praebet documentum, quod saluberrima de jejunio, abstinentiaque Ecclesiae praecepta, passim in civium etiam domibus, ac sine omni conscientiae remorsu violentur, immo publice vilipendantur. Ipse conversationis quotidianae tonus omnem paene exuit typum christianum, saltem fidei vix unquam aliqua praebet specimina; ut adeo vel nomen Salvatoris, quod aliquando, teste Tertulliano adeo familiare fuit Christianis, ut nil paene absque pia ejus invocatione agendum praesusciperent, rarissime audiatur; et si auditur aliquando, non reverentiae et fiduciae, sed joci aut plane blasphoemiae causa audiatur prolatum. Apud coetus opificum ista ad certa missarum sacrificia, Conciones, Processiones comparendi obligatio, cum caeteris pietatem christianam redolentibus vetustis consuetudinibus, maxima parte jam evanuit, horumque locum occuparunt frivola practicae, immo et theoreticae quandoque, incredulitatis axiomata. Hinc jam nihil mirum videri potest, concubinatus, adulteria, fraudes omnis generis, suicidia item, cum caetero vitiorum ac criminum comitatu, tantopere multiplicari in civitatibus, ut dubium sit, num in urbibus gentilium ac infidelium major aliquando reperiri potuerit morum corruptela?

Sed et juventus studiis operam navans, quae antehac penes quotidianam sacri missae Sacrificii auditionem, menstruam sacram Confessionem et Communionem, alias quoque

Digitized by Google

pias exercitationes, religiosam nacta est educationem, recentioribus his temporibus, in his paene suo genio, suae libertati relicta, magna sui parte, in vitiis quidem insignes, sed in virtutibus, et, quae his passim juncta reperiuntur, literarum studiis exiguos facit progressus: ut adeo integra, eaque celeberrima secus literarum instituta in tristem abeant desolationem; cujus rei funestum prorsus nuper in Universitate Vindobonensi vidimus exemplum. Numerosissima videlicet, illic studiis vacans, juventus adeo in omne ruit nefas, ut maxima ejus pars aut turpium, ex irrefraena vitae licentia contractorum, morborum victima ceciderit, aut vindicativis armis legitimae potestatis consumpta sit, aut denique variis per rebellium castra succubuerit fatis et calamitatibus.

Nec solum in civitatibus invaluit haec tristis morum corruptela, invadere illa coepit ruralia quoque tecta. Vel negare quis forsitan ausit, ruralem populum perquam multum remisisse in sua erga legitimas suas superioritates ipsumque Sacerdotium reverentia et obedientia? multum in suo religionis fervore? vitia ebrietatis et socordiae apud ipsum in dies serpere latius, execrandamque in Sanctos, ipsum adeo Creatorem blasphoemias efutiendi consuetudinem in dies propagari? immo, quod ante paene inauditum apud ruricolas fuit, arbitraria quoque divortia et concubinatuum crimina multiplicari? Denique prisca illa simplicitatis cordis, morumque christianorum puritas, plus minus, in rurali etiam populo succussa est; unde et ista ad invadendam alienam proprietatem proclivitas, quae in nostra quoque patria se his recentioribus temporibus multipliciter exeruit, praedociniorumque ac latrociniorum invalescens frequentia est repetenda.

Ipsi certe satis perspicitis, Venerabiles Fratres, Filiique dilectissimi, malis his ocurri, melioraque tempora reduci, immo genus humanum a minitanti eidem totali praecipitio eripi non aliter posse, quam si fides christiana, et quae hu-

Digitized by Google

jus indivisus comes est, probitas morum revixerint in populis. Quippe non est datum aliud nomen hominibus, in quo salvi fieri possint, praeter nomen Jesus; neque vivae fidei christianae defectus ulla alia re sarciri potest. Immo quo magis homines ingenia sua theorematibus philosophicis excolere contenderint, quo plura legum systemata, propriae rationis suae lumini confisi, procuderint: eo ab intento scopo aberrabunt longius, nisi luminis divini, quod in puritate perfectionequo sua sola revelatio christiana, quaeve hujus adsertrix est et conservatrix, Ecclesia Catholica suppeditat, fuerint ducatum secuti. Docet hoc infallibile verbum Salvatoris; docet rite expensa humanae naturae indoles; sed docet etiam multifaria, multorumque saeculorum experientia. Ubicunque enim, et quoadusque in populis praevaluit fides christiana, ibi, et eousque viguit etiam innocentia vitae, et cum hac omnis prosperitas; contra ubicunque defecit fides et pietas christiana, ibi, et in pari cum tali defectu progressione, invaluit licentia morum et corruptela, ac in hujus comitatu omnis generis calamitas.

Itaque quiqui humano generi bene cupiunt, eo eniti debent indefesso conatu, ut fides et religiosa morum pietas in populis christianis restabiliatur. Sed huc nos praesertim, Venerabiles Fratres, Filiique dilectissimi, diurnis, ac nocturnis studiis elaborare et decet, et oportet; nos inquam qui nos Deo, et operandae humanae saluti sacravimus, qui ex manibus Salvatoris recepimus Evangelium, promulgaturi illud omni creaturae, paratique futuri ad quaeque aspera licet, in gratiam ministerii nostri sustinenda, ipsam adeo vitam si necessum fuerit, superinpendendam in servitio veritatis.

At vero nobili huic destinationi nostrae haud poterimus respondere, nisi lex divina praevie solis instar illuminaverit proprias mentes nostras; nisi salutaris religionis fervor inflammaverit propria pectora nostra; nisi denique ipsimet non modo externas actiones nostras ad omnem legum divi-

Digitized by Google

narum amussim exegerimus, sed et intemeratam in cunctis vitae vicissitudinibus servaverimus conscientiae puritatem. Quemadmodum enim ignis, summo licet artificio in tabula depictus, algidos calefacere non potest: sic nec Sacerdos salutari religionis flamma unquam incendet tepentia hominum pectora, nisi ipse prius tali incalescat intus in proprio corde suo. Hoc, contra, calore exaestuanti religionis ministro resisti diu non poterit, penetrabit vox ejus, gladii instar in utramque partem acuti, intima cordium; fiet ille veri nominis doctor, consiliarius, paracletus; fiet sal terrae, quo non modo praesalventur mentes hominum ab ulteriori vitiorum putredine, sed et confricatae, pristinam recuperent sanitatem.

Ad hunc autem scopum, excitandorum quippe in nobismetipsis ac magis magisque obfirmandorum fidei, et pietatis sensuum, nil potest esse efficacius exercitiis spiritualibus, certis temporibus rite institutis. His enim operam navantes, abjectis cunctis temporalibus curis, fiducialius conversamur cum Deo Creatore, Redemptore et Sanctificatore nostro, sicque ex ipso solo vero, una immenso omnis bonitatis, sanctitatisque fonte, haurimus abundantius pharmaca coelestia, adeo necessaria infirmitati nostrae; illic apertiora fiunt pectora nostra recipiendis beneficis aeternarum veritatum impressionibus; illic quosvis abditissimos etiam cordis nostri recessus perscrutamur, recognoscimus anteactae vitae phases, examinamus non modo actiones nostras, sed et intimos actionum stimulos, intentionum puritatem, propositorum firmitatem, periculorum varietatem et gravitatem; illic adcuratius in suis latibulis exquirimus imperfectionum nostrarum causas, solertius eluimus, quas mundus, caro et spiritus nequam conscientiis nostris illiverunt maculas; firmamus aptis remediis voluntatem nostram in bonis propositis; denique uberius expendendi tempus nanciscimur sublimitatem sacerdotalis vocationis nostrae, et librando infinitum

Digitized by Google

Dei, Salvatorisque erga nos amorem, ac alias fidei nostrae veritates, incendimus corda nostra ad mutuam Dei, exque hac profluentem proximi charitatem; quae nobis in pastoralis muneris nostri exercitio et viam efficaciter operandi demonstret, et subin insignia contentionis suppeditet argumenta. Hinc est, quod sanctissimi quiqui Praesules tantam vim in asservatione exercitiorum spiritualium posuerint, quod ea ipse, qui actu Ecclesiam gloriose gubernat summus Pontifex noster, Pius IX. suis ad universos Episcopos datis pastoralibus literis, impense commendaverit, omnique opportuna occasione in eorum laudem effundatur; quod denique hunc per Clerum solennius asservandorum exercitiorum usum recentissimis quoque temporibus, Antistites Galliae, Germaniae, aliarumque nationum, certatim pergant restabilire.

His motivis, hisque salutaribus exemplis incitatus, revecta jam nunc, ex divini numinis gratia, pacatiorum temporum felicitate, et ipse, hoc anno exercitia idgenus pro Clero meo dioecesano asservanda constitui, et quidem mense Septembri, in aedibus Seminarii Cleri junioris Zagrabiae. Tanto vero id certius hoc jam anno praesuscipiendum arbitrabar, quod operam mihi successerit impetrare praeclari, nec solum theologicae eruditionis, sed et spiritu verae religionis ac pietatis laude insignis viri, Aloysii Schlör, Cleri junioris in Seminario Graecensi Spiritualis. Idem videlicet vir venerandus, qui tot jam exercitia Cleri in diversis locis dioecesibusque insigni cum fructu direxit, hoc sibi per me delatum munus prompte suscepit, datisque nuper ad me literis, pollicitus est se, volente Deo, et quidem in consortio D. Canonici Graecensis Büchinger, viri pariter in arte ascaeseos versatissimi, nec minus ecclesiastico spiritu penetrati, Zagrabiam compariturum, et juncta cum hoc opera sanctae huic occupationi incubiturum.

Instituentur autem haec exercitia diebus 16. 17. et 18. dicti mensis Septembris sic, ut jam 15. hora pomeridiana

Digitized by Google

5. in Ecclesia Cathedrali congregemur, indeque sub vexillo redemptionis nostrae ad locum exercitiorum, aedes quippe Seminarii procedamus, illic integrum triduum, penes strictam praestituendi ordinis observantiam, in piis exercitationibus exacturi, nec omnino pedem illinc elaturi nisi die 19. mane hora praestituta, qua volente Deo, processionaliter rursum ad Cathedralem concedemus, gratias illic supremo Numini pro iis, quas in nobis operari dignatus fuerit, charismatibus acturi.

Pro his itaque sacris exercitiis paterno cum affectu, teneraque cum fiducia Vos invito Fratres, Filiique dilectissimi! quiqui videlicet Vestrum, seu inevitabili curae animarum necessitate, seu alio, quod removeri non possit, obstaculo haud eritis impediti. Et credo libenter, invitationem hanc meam eo, quem spe dulci praecipio, effectu coronatum iri. Stricti mandati obligationem invitatio haec non habet; sed conscientiae cujusvis permittitur expendere, num ei se morem gerere posse arbitretur? Plenam autem hac in parte libertatem, vel propterea singulis tribuendam existimavi, quod sicubi, in hoc certe genere omnem abesse debere coactionem perspiciam: de talibus enim hic rebus agitur, quae intimos penetrare debeant animorum recessus; ad hos vero non patet aditus, nisi propria occurrat voluntas, et prompta benevolaque spontaneitas.

Cuncti qui parendum invitationi meae constituerint, id praevie datis ad me literis, et quidem sic mihi significandum habebunt, ut usque ultimam Augusti universae insinuationes prae manibus meis constituantur; quo nimirum comparturorum numerus de tempore iniri, deque hospitiis et caeteris indigentiis congruae fieri possint dispositiones. Comparituri in aedibus Seminarii excipientur sic, ut paucis, qui propria habituri sunt conclavia exceptis, caeteri per musaea et dormitoria dislocentur, ita tamen, ut singulus singulum, cortina distinctum, et lecto mensulaque, aut saltem armariolo in-

Digitized by Google

structum loculum habeat, ubi suae devotioni, sanctisque occupationibus suis imperturbate vacare queat. Quodsi major conflueret numerus, quam quem aedes Seminariales possint recipere, tum quidem tardius comparituris, aut secus remansuris, integrum erit in privata, honesta tamen domo, summere hospitium; verum tamen et tales ad totum exercitiorum tempus, dempto solum nocturno, in Seminario exigendum, praescriptumque ordinem ad omnem amussim observandum obligabuntur. Nec omnino iis, qui Seminarii aedes semel ingressi fuerint, excepto gravis, et manifestae necessitatis casu, has durante exercitiorum tempore, amplius deserere integrum erit. Ad participationem autem sacrae hujus occupationis admittentur non ecclesiastici tantum, sed et religiosi Sacerdotes, immo et Clerici in minoribus ordinibus constituti, qui eo fine vel Zagrabiae remanere, vel horsum comparere voluerint, potuerintque. Presbyteri hoc triduo a celebrando missae Sacrificio abstinere debebunt, ultimo solum die, post rite emundatam in Confessione sacramentali conscientiam, sacram communionem ex meis manibus recepturi.

Quivis pro sacris his exercitiis compariturus, praeter Breviarium, Scripturamque sacram novi Foederis, tractatu Thomae Kempensis de imitatione Christi, vel memoriali vitae sacerdotalis, aut alio probato ascaetico libello, rocheto item et quadrato, ac si Presbyter est, stola provisus, sed et capillis ad omnem modestiam compositis, cumque patente tonsura clericali compareat, oportet. Quivis etiam cervical, duo linteamina, et unum alterumve manutergium secum adferat necesse est, cum haec requisito numero aegre possint comparari. De jentaculo, frugali item, quippe exercitiis spiritualibus congrua, in prandio et coena refectione, meis sumptibus providebitur. Sed vero relate ad occasiones pro reditu, eas cuncti faciant dispositiones, ut absoluto die 19. Septembris, in Ecclesia Cathedrali divino cultu cum *Te*

Digitized by Google

Deum, cuncti ad propria indilate possint remeare, nequidem prandium amplius in Civitate sumpturi, tum ut adpareat cunctos unice spiritualibus motivis ductos huc comparuisse, tum vero, ne collectum sacro exercitiorum triduo spiritum, in ipso jam exitu dissipari contingat, aut saltem debilitari.

Denique, cum in omni re, sed cumprimis in negotio regenerandi spiritus, plurimum dependeat a divinae gratiae assistentia: Dominica 12. post Pentecosten, in quibusvis per totam Dioecesim, parochialibus, Conventualibusque Ecclesiis, fidelis populus de instanti hac Pastorum suorum spirituali occupatione, ex ambone edoceatur, atque ad jungendas, pro felici hujus successu, preces suas convenienter provocetur, exponendo iisdem insignia illa emolumenta, quae ex tali Pastorum suorum in linea spirituali contentione, in se quoque sunt dimanatura. Tum vero eadem 12. duabus item proxime secuturis, quippe 13. et 14. Dominicis, post principale sacrum, sacerdos coram altari ad genua provolutus ad hanc intentionem, cum populo, pie orabit tria Pater, et totidem Ave. Sed et secus, quisque Vestrum Venerabiles Fratres, Filiique dilectissimi in privatis precibus suis, divinae benedictionis rorem super hanc sanctam Cleri dioecesani consociationem implorare haud intermittat; quo fiet, ut provenientis exinde spiritualis gratiae pars, in eos etiam redundet, qui officii sui rationibus, aut aliis gravibus causis determinati, penes fidelem gregem suum cogebuntur remanere.

Caeterum oro vos Fratres, Filiique dilectissimi! nolite contemnere hanc Praesulis Vestri, ad gaudia spiritus Vos invitantis, vocem; ad quam emittendam unice ardenti Vestram, Vestrisque manibus creditorum salutem promovendi desiderio, fuit determinatus. Venite, quo fieri potest ampliori numero; sed venite intentione sancta, unice divinorum veritatis fontium desiderio ducti, quemadmodum desiderat cervus siti agitatus ad fontes naturalium aquarum, relinquentes omnes terrenarum rerum cogitationes, omnemque solli-

Digitized by Google

citudinem in habitaculis Vestris, et experiemini indubie, quam dulcis sit Dominus se inquirentibus, quamve sit jucundum fratres in nomine ejus congregatos habitare in unum. *Sedebitis*, ut cum Isaia loquar, *in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiduciae, in requie opulenta.* Dirigat corda et intelligentias Vestras is, in quo, ut ait Doctor gentium, *placuit omnem plenitudinem divinitatis inhabitare, et per eum reconciliari omnia in ipso, pacificans per sanguinem crucis ejus, sive quae in coelis, sive quae in terris sunt.* Datum Zagrabiae festo Visitationis Beatae Mariae Virginis in 2. Julii incidente, anno reparatae salutis 1851.

Georgius *Episcopus m/p.*

Digitized by Google

4.

ENCYCLICAE QUADRAGESIMALES, DE STATU ECCLESIAE CATHOLICAE IN FELICIOREM CONVERSO, DEQUE MEDIIS, HUNC SUCCOLANDI, EDITAE DIE 8. FEBRUARII ANNO 1852.

Venerabiles Fratres, Filiique dilectissimi!

Cum singulis Episcopatus mei annis, appropinquante sacrae Quadragesimae tempore, nonnulla ad Vos protulerim paternae exhortationis verba: autumaveritis indubie, me nec hac vice adoptatae consuetudini defuturum. Et ecquidem tanto minus velim frustrari hanc expectationem Vestram: quanto avidiori ducor desiderio, quo licet frequentius, seu conferendi aliquid ad consolationem Vestram, seu consiliis meis adjuvandi Vestra in elaborando dominico agro studia, seu denique stimulos subjiciendi contentioni Vestrae in promovenda Dei gloria, et salute animarum. Itaque praesentibus respondeo et proprii cordis inclinationi, et Vestrae fiduciali expectationi.

Ac imprimis quidem declaro: relate ad dispensationem in lege jejunii et abstinentiae, me nec hoc anno quidquam censuisse immutandum, sed insistere iis, quae superioribus annis hac in parte declaraveram. Dissimulare tamen nequeo, optare me vehementer, immo intimis ad Deum, Patrem coelestem, suspirare precibus, ut magis in dies magisque sanctificet corda fidelium pastorali meae curae creditorum; quo ii salubritatem hujus disciplinae perspicientes,

Digitized by Google

sensim ad pristinum redeant rigorem salutarem, nec dispensationis usum facere velint, nisi in casibus vere ac urgentis necessitatis; speroque Vos Fratres, ac Filii dilectissimi, quemvis in sua sphaera, quoad saltem possibile fuerit, in hunc finem elaboraturos.

Quod jam ad caetera, quae memoranda mihi hac vice proposueram, adtinet; gratulor magnopere, quod de statu sacrosanctae religionis et Ecclesiae nostrae, laetiora Vobis possim dicere, quam infaustis istis, quos e proximo transegimus annis; quibus nimirum tam tristis et Ecclesia, et civilis societatis hominum exstitit facies, ut reapse, nisi firma nos in divina benignitate sustentasset fiducia, omnes spes ponendae fuerint, animusque penitus despondendus. Cogitationes quippe, ait Sapiens, mortalium timidae sunt, et incertae providentiae nostrae.[1]) Sed vero manifestum fecit Dominus, quam omnia in mensura, et numero et pondere disposuerit[2]) sapientia ejus; quamve nihil sit tam malum in oculis nostris, e 'quo providentia ejus non sciat educere bonum. Quippe quemadmodum scorpio oppositam morsibus suis medicinam ipse in se habere dicitur: sic mala hujus mundi, ex divina dispositione, non raro, in se germen reconditum portant efficacis, adversus eadem mala, medelae.

Imprimis scitis caput Ecclesiae nostrae, in quo 'centrum est positum unitatis catholicae, nuper adhuc impietate hominum, quorum audacia ne, vel ingratitudo major sit? incertum, eo plane angustiarum, periculorumque fuisse redactum, ut suas, Principum Apostolorum sanguine consecratas, sedes deserere, subque extranei sceptri protectione refugium quaerere cogeretur. Nunc Summus idem Pontifex suis juribus, suaeque, quam regimen Ecclesiae suapte natura postulat, independentiae restitutus, plena iterum in libertate

---

[1]) Sapient. 9. — [2]) Sapient. 11.

Digitized by Google

gubernat Ecclesiam Dei, per totum, qua late patet, terrarum orbem dispersam. Ac tantum abest, ut scaelesti isti ausus quidquam seu gloriae seu dignitati ejus ademerint, ut ingentes potius his cumulos adjecisse videantur, nomenque Pii IX. jam ante celebratissimum, nova quadam immortalitatis specie exornarint. Et vero ipsi praecipue insultus violenti, quibus perditi homines centrum catholicae unitatis se evertisse arbitrabantur, stimulos catholicis principibus, nationibusque subjecerunt, unitis armis et consiliis successorem St. Petri in legitimi sui patrimonii usum tam festine restabiliendi. Mirum potissimum debet videri, quod in hac restabilitione potiores fere partes fuerint nationis Gallicae, sub democratica reipublicae forma viventis, inque varias eo tempore, politicas factiones divisae. Vix certe vel ante aliquot lustra cogitare quisquam ausus fuisset, nationem Gallicam, postquam impiae philosophiae placitis infecta, religionem christianam magna parte publice ejuraverit, inque omne impietatis genus se praecipitem egerit, tum vero semel ac iterum expulsis suis regibus, democraticam regiminis formam adoptaverit: sanguinem, aesque suum in principis et quidem principis tyara redimiti restitutionem sacrificaturam. Sed nimirum novum in hoc, idque insigne omnino duplicis vetustae veritatis mundo dare voluit documentum providentia divina. Unius, Naviculam Petri agitari quidem posse, solereque altis quandoque fluctibus, sed mergi non posse: siquidem ea superstructam sibi ferat Ecclesiam, contra quam nec portae inferi possint praevalere. Alterius: quod non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum [1]) quodve homines inviti etiam, iis subservire debeant finibus, quos divina praestituit sapientia.

Apud eandem, tam profunde antehac in barathrum incredulitatis mersam nationem Gallicam, religio catholica

[1]) Prov. 21.

Digitized by Google

perdurantibus licet multorum perversorum hominum in obversum studiis, immo flagitiosis conspirationibus, magnos secus etiam his recentissimis temporibus fecit progressus. Fides, sensusque catholicus, cooperante admirabili Cleri zelo, non in rurali tantum populo, sed in urbibus quoque apud cives, immo apud non exiguam studiosae juventutis partem, caeterasque cultiores ac distinctiores hominum classes, tales fixit, actuque figit passus, quales ante nedum spe praecipere, sed nec conjectura quidem assequi quisquam potuisset. Piae sodalitates, confraternitates, immo religiosi ordines utriusque sexus, nec minus numero, quam institutionum varietate insignes, per totius amplissimi illius regni ambitum sparsi, egregia religioni praestant subsidia. Recentissime insigne St. Genovevae templum, quod tristi ista incredulitatis epocha, gentilis instar cujusdam fani, custodiendis ossibus, monimentisque variorum hominum, signanter eorum etiam, qui suo in fidem christianam odio, suisque impiis scriptis enormes rei bonae intulerunt strages, deserviebat, cultui catholico est restitutum. Dierum Domini et festorum observantia, quae illic non modo summopere neglecta, sed et publicis legibus multifarie violata fuit, edicto ejus viri, qui nunc publicae rei fraena forti manu gubernat, restabilita est, sicque ardentissimum Praesulum desiderium, qui hanc profanationem jugibus deflebant lachrymis, adimpletum. Passus quoque facti ad reddendum Clero in publicas scholas eum influxum, quem antehac, cum ingenti ejus populi utilitate, longo saeculorum cursu exercebat; quae quidem res, si porro fuerit constabilita, plurimum indubie conferet ad veram futurae generationis prosperitatem.

In alio amplo itidem catholico regno, quippe Hispaniae, item in Lusitania, ubi florentissimus ante religionis status, infestis revolutionarium studiis paene eversus, cultus divinus publicus temporalibus suis subsidiis privatus, sors Cleri tum saecularis tum regularis tristem in modum depressa fuit,

Digitized by Google

res Ecclesiae pariter multo laetiorem induerunt formam, eoque paternis Summi Pontificis curis, ac indefessis conatibus sunt deductae, ut exoptatum rerum ordinem et illic, post paulo, restabilitum iri cum fiducia liceat expectare.

In Germania, sub ipsis protestanticis principibus multo facilius respirat pressa antehac Ecclesia catholica, immo in amplo Borussiae regno, ubi non pridem adhuc Coloniensis, Vratislaviensisque Praesules, ob suam apostolicam, in defendendis fidei placitis constantiam, tam acerba perpeti debuerunt, hoc momento, Ecclesia catholica majore gaudet libertate, quam in aliis nonnullis ditionibus, quae sub catholicis principibus constituuntur.

Apud Britannos recentissime quidem rursum se exeruit inimicus ille erga religionem catholicam spiritus, qui tot jam, tamque tristium causa fuit eventuum; qui in milliones Catholicorum, per saecula, inauditam paene exercuit tyrannidem; qui denique de praesenti etiam, siquidem soliditati causae suae diffidat, metuque plurium adhuc defectionum agitetur, nodos in scirpo inquirit, et praetextus ulteriorum persecutionum suarum adsciscit plane infundatos, nec ipsis ejus nationis individuis clarius videntibus, ac humanius sentientibus probatos. Tamen et illic in melius vergunt rationes Ecclesiae catholicae; quod vel ex crescenti, et quidem magnis passibus ecclesiarum, institutorumque religiosorum numero, ex multiplicibus item ad fidem catholicam conversionibus impatescit; quae quidem conversiones vel eo insigne veritati catholicae praebent documentum, quod maxima sui parte se referant ad membra Ecclesiae Anglicanae, aliosque viros, et conditione et characteris honestate eminentes, ut ipsi eorum contribules, in haeresi permanentes, agnoscere coguntur. Vis argumenti crescit ab opposito: dum continuata docet experientia: de Clero catholico ad haeresim non desciscere, nisi homines concupiscentiae carnis obtemperantes, disciplinae impatientes, ab ex-

Digitized by Google

cessibus notatos, superbiae aliisque vitiis deditos; quod facile esset exemplis etiam demonstrare; qui quidem degeneres Ecclesiae filii cum honoratis istis Angliae viris, publicas suas cathedras, magnis passim emolumentis temporalibus junctas, aut secus splendidum suum statum civilem, in gratiam agnitae veritatis sacrificantibus, in nullam venire possunt comparationem.

Paria, immo ampliora adhuc capit incrementa res catholica in unitis Statibus Americae septemtrionalis; ubi penes eam, qua fruitur, perfectam libertatem, paucos intra annos in tantum adauctus est numerus fidelium, ecclesiarum, conventuum, variorumque institutorum religiosorum, quantum credi non posset, nisi indubiis constaret nunciis, et relationibus.

In ipso Russiae Imperio, in quo Ecclesia catholica, paucos ante annos deplorabilem prorsus stragem perpessa fuit, hoc posteriore tempore, res multo feliciori loco est constituta. Memoratu certo dignum est, eum ipsum praepotentem Russorum dominum, sub cujus imperio haud dudum ingens catholicorum numerus, ad fidem suam ejurandam vi, minusque probandis artibus inductus fuit, non parum, morali saltem cooperatione sua, ad Summum Pontificem sedibus suis restituendum contulisse.

Sed per totum reliquum etiam terrarum orbem, indefessa Sanctissimi domini nostri, Summi Pontificis, solertia, heroicâque fide et virtute illorum virorum, qui gravi missionum muneri suos subjiciunt humeros, lumen catholicae veritatis mirum in modum est propagatum; nec defuerunt his etiam recentissimis temporibus, fusi per Evangelii praecones pro Christi fide sanguinis, perpessorumque inconcusso animo acerborum tormentorum exempla. Nuper admodum in ipsas centralis Africae oras, quas nunquam adhuc pes viatoris Europaei tetigit, cruci Christi viam aperuit ardor apostolicus

Digitized by Google

nonnullorum sacerdotum, peculiari vocantis Dei providentia ad id delectorum.

In sola Italia reperitur singulare regnum, in quo pax Ecclesiae, per homines vertigine revolutionaria correptos, graviter perturbata, necdum potuit restabiliri. Triste sane paradoxiae exemplum! Dum per totum terrarum orbem, apud ipsas protestantismi placitis infectas nationes, jura Ecclesiae catholicae agnoscuntur, nec ei suapte natura competens libertas amplius controvertitur, immo debitus tribuitur honos: in Italia, centro catholicitatis, inque regno Sardiniae eminenter antehac catholico, persecutioni exponuntur Praesules, publice insultatur fidei, sugillantur dogmata, Caput Ecclesiae crassissimis impetitur expostulationibus, afficitur injuriis, verbo omnis religioni debita veneratio abjicitur, impiae petulantiae porta aperitur. Si causam tantae abnormitatis inquiramus: non aliam deprehendimus, quam quod perversivae illae doctrinae, quae imprimis quidem in Anglia, tum vero in Gallia fidem convulserunt, nunc primum, ea mensura, penetraverint Italiae populos, ut suum istum funestum exerere queant effectum; quodve Italica natio 'acerbos ejus doctrinae fructus necdum propria experientia ita persenserit, ut persenserat Gallia, in qua rivi humani sanguinis tandem meliorem hominibus sensum videntur indidisse. Sed et illic a paucis hebdomadibus malum mitiorem induit formam, vixque censetur credibile, ut qui ad clavum regni ejus sedent, non perspiciant infirmitatem suae causae, et, si non sanctimonia rei, proprii saltem commodi rationibus, ad repetendam rectam, sanaeque rationi congruam viam determinentur.

Quod jam ad nostrum adtinet Imperium; grata certo et jucanda memoria recolitis Venerabiles Fratres, Filiique dilectissimi, magnanimam illam Augusti Imperatoris et Regis nostri pietatem, qua Ecclesiam catholicam, tam longo tempore varie angustiatam, nativae suae restituit libertati, per totum amplissimi sui Imperii ambitum. Et reapse grande hoc

Digitized by Google

rei catholicae exhibitum beneficium, jam adusque multifarie producere coepit salutares fructus suos. Quo quidem praecipue pertinent, istae iteratae Episcoporum in bonum religionis, inque disciplinae ecclesiasticae manutentionem directae consultationes; missiones sacrae, in pluribus provinciis insigni cum animarum lucro asservatae; variae piae consociationes postliminio restitutae, nec minus devotionis spiritum, quam activam proximi dilectionem, in fidelibus populis nutrientes. Parte ab altera sectae Rongeanae, quae, penes impia sua principia, religiosae societatis, immo catholicitatis nomen usurpare ausa est, aliarumque paris impudentiae sectarum suppressio; severius inculcata Dominicorum festorumque dierum sanctificatio; licentiae scriptorum periodicorum, et theatrorum, religioni ac morum probitati tantopere noxiae refraenatio; atque aliae salutares ordinationes politicae, totidem sunt documenta, Regimini nostro rem religionis et publicam moralitatem apprime cordi esse, et Augustam Domum Austriacam, ut antiquioribus temporibus saeculorum decursu fuerat, nunc rursum veri nominis columnam esse catholicitatis.

Denique ut jam ad ea descendam, quae nos proxime concernunt: in nostra quoque Dioecesi bonis omnibus, plura per decursum proxime praeterlapsi anni, consolationis, quam moeroris exstiterunt argumenta. Imprimis enim infelix ille, qui in universali ista mentium vertigine praecedentium annorum, Cleri quoque hujus dioecesani partem corripuit, spiritus, certe vocationi clericali oppido repugnans, ita est compositus, ut vix amplius aliqua ejus observare liceat vestigia, ac haec quoque sub cineribus quodammodo gliscentia. Porro jubilaris anni devotio, per universam paene Dioecesim, ea fidelis populi frequentia, eoque pietatis fervore peracta fuit, ut omnino manifesto deserviverit documento, vivum religionis sensum adhuc profundas habere radices in cordibus eorum, quos providentia divina nostris credidit manibus in via salu-

Digitized by Google

tis dirigendos; cujus quidem rei recordatio nunc quoque vivo pectus meum afficit sensu gaudii spiritualis. Idem affirmare debeo de sacris nostris Exercitiis, sub autumnum asservatis; nec ullus dubito, omnes, qui eorum participes fuerant, laeta adhucdum recolere memoria sancta, ac paene dixerim coelestia, quae ex iis hausimus solatia; immo confido in Domino, salutares, quos eotum collegimus fructus, nec adusque evanuisse. Ac utinam quidem divina benignitas mihi concedat, ut has spiritus delicias quantocius, quove frequentius Vobiscum, Venerabiles Fratres et Filii dilectissimi, queam iterare. Sed et Societas sancti ac immaculati cordis Beatae Mariae Virginis, quam Vobis in mapalibus Vestris constabiliendam commendaveram, jam adusque non contemnendos, in nonnullis autem communitatibus egregios fecit progressus, ampliores etiam adjuvante divina gratia, et suffragante zelo vestro factura. Iste quoque, qui fideles nostros hinc et inde invaserat licentiae, inobedientiae, aut violentiarum exercendarum spiritus, sedatus, cunctaque ad rectiorem ordinem ac legalem sentiendi modum reversa videntur. Denique ad temporaneam Cleri curati sortem emendandam nonnulli jam favores subsecuti sunt; quemadmodum ex altioribus istis, nuper admodum Vobiscum communicatis ordinibus uberius intellexistis; quae quidem res et in posterum peculiariter mihi cordi futura est: qui enim altari serviunt, de altari etiam vivere possint, necesse est. Ex iis, quae moeroris suppeditasse argumentum attigeram, id tantum memorabo, quod tristem mihi impositam viderim necessitatem, duos ex fratribus Vestris, benignis Matris Ecclesiae, Dioecesisque hujus Zagrabiensis uberibus enutritos, non tantum ab omni sacerdotalis ordinis, jurisdictionisque exercitio interdicendi, sed ab omni participatione Sacramentorum, fideliumque Communione rescindendi; ut id pariter e specialibus meis eatenus ad Vos dimissis literis penitius cognovistis. Sed quamcunque acerba ea res acciderit cordi meo, in eo tamen non modicam praebet

Digitized by Google

consolationem, quod tali perditorum hominum, tamquam putridorum membrorum rescissione a Sacerdotio, corporeque Ecclesiae, ministrorum quidem altaris vindicetur honos et existimatio, ipsa vero sponsa Christi immaculata ab immundis elementis repurgetur. Salutaria quoque casus idgenus praebent monita: primis superbiae, carnisque concupiscentiae irritamentis fortiter esse resistendum, ac iis etiam, qui stare se arbitrantur, incessanter divinae gratiae numen implorandum: cum, ubi recto semel deerratum est, tam facile in praeceps perveniatur.

Haec paucis adumbrasse suffecerit ad eum, quem mihi praestitueram finem: demonstrandi nimirum, quod res catholica, quae tanta, in tristi illa priorum annorum convulsione, receperat vulnera, postremo hoc tempore longe laetiorem serenioremque vultum induerit. Videtur nimirum per omnes Europae ditiones, pars hominum sanior, clarius in dies perspicere: unicam salutem societatis humanae, unicamque minanti barbariei se eripiendi spem, in fide et Ecclesia catholica esse repositam, nec dari aliud nomen sub coelo, in quo nos salvos fieri oporteat; quod quidem acutioris ingenii, vereque sapientes viri dudum adverterant, nec publice profiteri veriti fuerunt.

Tam felix rerum conversio non potest non pectora nostra exuberanti replere gaudio, tenerrimaque in nobis gratitudinis sensa excitare erga Deum optimum maximum, Salvatoremque Jesum Christum, qui fidelem se, hac etiam vice, exhibuit in adimplendo promisso suo: Se videlicet haud unquam derelicturum Ecclesiam suam, sed perseveraturum cum ea usque ad consummationem saeculi.

Verumtamen exultantis hi animi sensus nequaquam nobis falsam securitatem, aut praefidentiam debent ingenerare: neque enim seu cuncta jam reparata sunt mala, seu relapsus pericula praecauta. Inimici Ecclesiae propterea, quod hac vice effectus intentioni ipsorum minus responderit, nequaquam

Digitized by Google

mutarunt naturam suam, aut iras posuerunt; erumpent indubie novo impetu, utprimum accomodum tempus advenisse judicaverint. Comparari nimirum hoc genus hominum potest leoni, qui recepto in pugna vulnere, praedae suae cedere coactus est; idem sanitati restitutus, nequaquam cessabit praedas agere, immo dupplicata rabie in eas prosiliet. Similes quoque dici possent vulpibus, quae non valentes solita via penetrare altilium praesepia, novis studiis, multaque astucia abditiores inquirunt semitas, nec casso persaepe conatu. Immo vero haec rerum in melius conversio ampliores nobis indere debet stimulos, accendere debet fervorem nostrum; nec omnino negligenda est, quam divina providentia nobis concedit opportunitas, seu reficiendi muros crediti nobis praesidii, multifarie in hac obsidione debilitatos; seu resanandi commilitonum nostrorum vulnera, ex praelio reportata; seu inflammandi, obfirmandique remissiorum aut meticulosiorum animos; seu denique multiplicandi annonam, et munitionem, ut tanto fidentius, ubi res tulerit, descendere rursus possimus ad nova praelia, pro sacris iisdem nostrae fidei commissis muris subeunda. Scitis Venerabiles Fratres, Filiique dilectissimi, Ecclesiam nostram non gratis dici militantem. Scitis eam, inde a cunis divini institutoris sui, quas ipsas Herodis crudelitas innocentium parvulorum sanguine perfudit, octodecim et quod excedit, saeculorum decursu, in hodiernum usque diem, nunquam plena pace perfrui potuisse, sed cum omnis generis hostibus, internis aeque ac externis, iisque non minus acerbis, quam potentibus debuisse decertare. Haec ei ab auctore suo obtigit haereditas; haec eidem sors claris Salvatoris verbis praenunciata est; hanc reapse etiam semper experta fuit, experieturque in fines saeculorum.

Si quaeritis, quid proprie agendum, quae media, quae arma apprehendenda? non possum reponere aliud, Fratres, Filiique dilectissimi, quam quod dixi innumeris paene vici-

Digitized by Google

bus: ambulemus digne vocatione nostra; contendamus verbo, et exemplo nos ipsos probabiles exhibere Deo, operarios inconfusibiles, recte tractantes verbum veritatis. Hic est gladius ille partem in utramque acutus, quem e manu Salvatoris recepimus, dum militiae ejus nomen dedimus; cujus virtuti non resistitur; qui penetrat usque ad divisionem animae ac spiritus, compagum quoque ac medullarum. Quomodo autem hic gladius rite tractari debeat? id plurium annorum decursu, in sacro tyrocinio constituti percepistis, melius adhuc hausta in cura animarum praxis Vos pergit edocere. Ego quoque variis occasionibus, nec pauca eatenus ad Vos verba feci; quorum iterata repetitione nolim Vobis adferre fastidium. Tria tantum paucis memorabo; quae in praesentibus cum primis rerum adjunctis, permultum conferre possunt ad intentum scopum salutarem.

Primum est intensior vigilantia pastoralis. Scitis dilectissimi, propria experientia docti, quam pernitiosum in corrumpendas mentes, cordaque fidelium exerat influxum ista impiorum librorum, ephemeridum, pagellarum, et quae volantia appellant, scriptorum, totum paene mundum inundantium, colluvies? quod quidem armorum infernalium genus praecipuum semper censebatur per inimicos religionis ad subvertendam in hominibus fidem, convellendosque in iis rectos de virtute, et vitio conceptus. Temporibus nostris haec pestis, libertatis arbore protecta, crevit in immensum, totumque paene quem respiramus aërem corrupit. Est vero ea hoc perniciosior, quod externa sua forma, incautos nedum deterreat, sed alliciat milleque induat amabiles species, et vitato omni strepitu, probatissimas quoque familias norit penetrare; in quibus tanto dein grassatur periculosius, quanto minus initio advertitur, serpitque per modum cancri, sine sensu, totum non raro corpus consumentis. Scitis pariter, quomodo mores hominum corrumpant colloquia prava? Semper nimirum fuerunt, sed nunquam plures quam aevo nostro,

Digitized by Google

qui, ut jam Salustius adverterat, vetera odere, nova exoptant; odio rerum suarum mutari omnia student; turba atque seditionibus sine cura aluntur. Tales non raro aliunde adventant, propriique lucri studio incitati, se insinuant in communitates, sensim magnam sibi procurant authoritatem, sicque animos diffidentia, immo odio erga superioritates replendo, ad legum publicarumque dispositionum praevaricationem sufflaminando, religioni, morumque probitati adversa principia instillando, in morali aeque ac politico communitatis, vel integrae etiam peripheriae statu, ingentes producunt strages et convulsiones. Sed et ex numero domesticorum, praesertim qui sic dictae cultiori classi ambiunt adnumerari, ac inter officiales, nec privatos tantum, sed et publicos reperiuntur, qui irreligiosa foventes principia, et blasphemiis, lasciviae, aliisque vitiis dediti, verbo, et scandaloso vitae suae exemplo, fidelis populi mores vehementer corrumpunt. Denique dantur inter ipsos etiam ruricolas, impuri oris, aut secus perditae vitae homines, qui juniori praesertim aetati perquam sunt periculosi, et enormia morali parochiae statui damna possunt inferre. Cunctis his malis nemo felicius potest seu occurrere, seu mederi, quam vigilans, prudens, sanctoque zelo incensus curator animarum. Is nimirum, siquidem stabiles in medio suorum teneat sedes, et in numerato habeat oves suas, cognoscat eas, sicut et ipse ab iis cognoscitur, innumeras nanciscitur opportunitates, tum publice in Ecclesia verba ad concionem faciendo, tum privatim in sacro Poenitentiae tribunali, item occasione annui examinis, institutionis sponsorum, provisionis infirmorum, denique in multifariis separatis colloquiis, congruam, dumque res postulat, minus etiam palato arridentem, medicinam admovendi. Certe, si populus parochianus convincatur, sacrum suum curionem nullis secundariis, sed sincero, gloriam Dei, et salutem creditarum sibi animarum, promovendi studio agi; si is intentionis suae puritati jungat integritatem vitae, mansuetudinem, benevolentiam: tanto

Digitized by Google

erga eum exardescet reciproco amore, tanta animabitur fiducia, ut nihil paene sit, quod in ejus gratiam non velit facere, aut intermittere, majoremque paterna ejus monita exerent vim, quam quaevis in contrarium seu consilia, seu exempla.

Alterum, quod peculiariter hac quoque opportunitate, tamquam egregie efficax illata Religioni vulnera sanandi, taliaque in futurum praevertendi remedium, Vobis commendandum duxi, Fratres, Filiique dilectissimi, est irremissa, solersque juventutis, in placitis sacrosanctae Religionis nostrae institutio, et quidem in scholis non minus, ac Ecclesia. Multa jam Vobis, variis occasionibus dixeram, de utilitate, immo necessitate institutionis catecheticae, quae nunc tanto minus volo iterare, quanto certius mihi persuadeo, Vos de summo ejus momento pariter esse convictos. Memoro tantum: me non ignorare obstacula illa, et difficultates, cum quibus salutare hoc institutum varie debet conflictari; sed compertum non minus me habere, et quidem ex propria, occasione visitationum canonicarum hausta experientia: difficultates istas non esse tanti, ut pastoris animarum zelo, charitati, mansuetudini, et prudentiae copulato, diu possint resistere. Vidi ego paraecias, ubi, non obstante incommoditate situs, difficultateque accessus ecclesiae, et scholae; non obstante magna domorum ad parochiam pertinentium distantia; non obstante paupertate populi: sat numerosa fuit juventus scholastica, frequens pariter ad catecheses in ecclesia asservari solitas, et ideo bene in principiis doctrinae salvificae, immo in sacris quoque cantilenis commode instructa; vidi contra alias, vix ad unius horae distantiam ab illis remotas, ubi schola nulla, aut paene vacua, catecheses in ecclesia nullae, vel rarae admodum, cantus sacer nullus, sed et summa in populo fidei, veritatum, praeceptorumque ignorantia, et hinc passim ruditas morum, immo moralis populi status, non raro domesticae quoque rei, desolatio. Unde

Digitized by Google

in eadem patria, immo in eodem saepe diverticulo, penes eundem populi genium, eandem subsistentiae rationem, easdem leges, plenam denique secus in omnibus aequalitatem, tanta differentia? non aliunde dilectissimi, quam ab ipsis sacris curionibus; a disparitate zeli, et contentionis eorum, agendi item rationis cum populo pubeque, tandem a disparitate seriae voluntatis. O quanta exhinc redundare possunt, debentque in pastorem animarum, vel solatia spiritus, vel remorsus conscientiae: quantae vel spes beatorum aliquando praemiorum, vel metus reddendarum coram divino tribunali rationum.

Denique tertium, quod speciatim memorandum censui, est institutum piorum sodalitiorum, imprimis autem illius, quam nuper Vobis peculiariter commendaveram, Societatis, de sanctissimo, purissimoque corde Beatae Virginis Mariae nomen sortitae. Hujus quoque rei successus, post gratiam divinam, potissimum a zelo dependet, bonaque voluntate curionis sacri. Et cum satis nupernis meis eatenus ad Vos missis literis, exposuerim motiva, quibus hoc institutum nititur: de praesenti nil dicam aliud, quam quod Ecclesia catholica non raro ab ipsis suis inimicis didicerit, quibus in specie armis se debeat adversus eorum impetus defendere? quodve id in praesenti quoque casu obtineat. Nimirum vidimus nuper admodum, quod religioni, ipsique civilisationi infesti homines, potissimum consociationum vehiculo, in perditos suos fines usi sint, actuque utantur; eo quidem successu, ut per omnia fere regna imperiaque, haec sua tela extendentes, parum defuerit, quin magnam humani generis partem in abyssum anarchiae, omnisque impietatis et infelicitatis praecipitaverint. Aequum est dilectissimi, immo prudentiae et vocationi nostrae apprime consentaneum, ut armis infernalibus arma coelestia; viae perditionis et tenebrarum, viam salutis et lucis; mediis regnum diaboli propagandi, media fines coelestis reipublicae extendendi opponamus; quae quidem eo

Digitized by Google

possumus sperare efficaciora, quo ejus sunt praesidio consecrata, quae per suam apud Patrem coelestem, filiumque suum, Salvatorem nostrum intercessionem, est salus se invocantium, portus naufragantium, miserorum solatium, pereuntium refugium, cui denique datum est conterere caput venenosi serpentis.

In reliquo, Venerabiles Fratres, Filiique dilectissimi! non possum haec paternae meae sollicitudinis verba concludere dignius, quam si verbis magni Apostoli gentium Vos orem in Salvatore nostro Jesu Christo: Ut quaecunque sunt vera, quaecunque pudica, quaecunque justa, quaecunque sancta, quaecunque amabilia, quaecunque bonae famae, si qua virtus, si qua laus disciplinae; haec cogitate. Attendite Vobis et doctrinae; instate in illis. Hoc enim facientes, Vosmetipsos salvos facietis, et eos, qui Vos audiunt. Deus autem pacis conteret satanam sub pedibus Vestris velociter. Datum Zagrabiae Dominica Septuagesimae in 8. Februarii incidente, anno reparatae Salutis 1852.

Georgius *Episcopus m/p.*

Digitized by Google

5.

LITERAE PASTORALES,

QUIBUS DUPLICIS ORDINIS ENCYCLICAE SUAE SANCTITATIS, SUMMI PONTIFICIS, PII PAPAE IX., INTUITU PUBLICARUM PRECUM, ROMAE, PERQUE UNIVERSUM CATHOLICUM ORBEM INDICTARUM, COMMUNICANTUR ddto. 3. MART. 1852.

Venerabiles Fratres, et Filii dilectissimi!

Intellexistis indubie vel ex publicis pagellis, Sanctissimum Dominum nostrum, Pium Papam IX. haud dudum publicas indixisse preces, non Romae tantum, sed per universum, qua late patet, catholicum orbem asservandas, reseratoque rursum inexhausto Ecclesiae thesauro, plenarias indulgentias, in forma Jubilaei benigne concessisse.

Quibus motivis idem Beatissimus Pater ad hunc passum determinatus fuerit? quis ejus sit scopus et intentio? quae item conditiones ad participationem novae hujus apostolicae gratiae praestabilitae? quae Confessariorum, durante hoc indulgentiarum tempore in dispensanda poenitentibus sacramentali absolutione potestas? caetera ad rem attinentia, quam optime Vos perspecturos existimabam Venerabiles Fratres, Filiique dilectissimi, si duplicis ordinis encyclicas literas, quas idem Summus Pontifex noster ad cunctos Praesules, Ordinariatusque edidit, ad verbum Vobiscum communicavero. Sunt vero earum tenores hujusmodi:

Digitized by Google

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI

PII

DIVINA PROVIDENTIA

PAPAE IX.

EPISTOLA ENCYCLICA

AD OMNES PATRIARCHAS, PRIMATES, ARCHIEPISCOPOS, EPISCOPOS ALIOSQUE LOCORUM ORDINARIOS GRATIAM ET COMMUNIONEM APOSTOLICAE SEDIS HABENTES.

PIUS PP. IX.

Venerabiles Fratres salutem et apostolicam benedictionem.

Exultavit cor Nostrum in Domino, Venerabiles Fratres, et humillimas maximasque clementissimo misericordiarum Patri, et Deo totius consolationis egimus gratias, ubi inter assiduas, et gravissimas, quibus in hac tanta temporum iniquitate premimur, angustias, ex plurimis vestris testimoniis accepimus uberes, laetissimosque fructus, qui divina adspirante gratia in populos curae vestrae commissos ex sacro Jubilaeo a Nobis concesso redundarunt. Significastis enim, hac occasione fideles vestrarum dioecesium populos summa frequentia in spiritu humilitatis, et in animo contrito ad sacras aedes certatim accurrisse, ut verbi Dei praedicationi assisterent, et ablutis per reconciliationis Sacramentum animi sordibus ad divinam mensam accederent, ac simul fervidas Deo Optimo Maximo juxta Nostra desideria preces offerrent. Inde contigit, ut non pauci caelestis gratiae ope e vitiorum

Digitized by Google

coeno, et errorum tenebris, ubi misere jacebant, emersi, ac virtutis, et veritatis semitas amplexi salutarem vitae rationem inierint. Quae quidem omnia summae consolationi, et jucunditati Nobis fuerunt, qui de omnium hominum salute Nobis divinitus commissa quam maxime anxii, atque solliciti nihil profecto tam vehementer optamus, nihilque aliud votis omnibus, ac precibus dies, noctesque in humilitate cordis Nostri a Deo exposcimus, quam ut omnes populi, gentes, nationes ambulantes gressibus fidei quotidie magis Ipsum agnoscant, et diligant, ac sanctissimam Ejus legem sedulo adimpleant, et instent viam, quae ducit ad vitam.

Etsi vero, Venerabiles Fratres, ex parte Nobis summopere laetandum, quod vestrarum dioecesium populi magnas ex sacro Jubilaeo spirituales perceperint utilitates, tamen ex altera non parum dolendum, cum videamus quam afflictam, et luctuosam sanctissima nostra religio, et civilis societas praeseferant faciem miserrimis hisce temporibus. Nemo enim Vestrum ignorat, Venerabiles Fratres, quibus subdolis artibus, quibus monstrosis opinionum portentis, et nefariis cujusque generis machinationibus, Dei et humani generis hostes omnium mentes pervertere, moresque corrumpere connituntur, ut religionem, si fieri umquam posset, usquequaque tollere, et civilis societatis vincula revellere, eamque funditus evertere valeant. Hinc porro deploranda multorum mentibus offusa caligo; acerrimum contra catholicam rem universam, atque hanc Apostolicam Sedem bellum; teterrimum contra virtutem, honestatemque odium; perditissima vitia mentito virtutis nomine cohonestata; effrenata opinandi, vivendi, et quidlibet audendi licentia; impotens cujusque imperii, potestatis, atque auctoritatis intolerantia; sacrarum rerum, ac sanctissimarum legum, optimarumque institutionum ludibrium, contemptus; miseranda improvidae praesertim juventutis corruptio; pestifera pravorum librorum et undique volantium ac peccare docentium libellorum, ephemeridum, ac pagellarum colluvies;

Digitized by Google

mortiferum *indifferentismi*, et incredulitatis virus; impiarum conspirationum motus, et jura cum humana, tum divina spreta, atque irrisa. Neque Vos latet, Venerabiles Fratres, quae exinde anxietas, quae dubitatio, quae haesitatio, ac formido omnium praesertim bene sentientium animos sollicitet, et angat, cum gravissima quaeque mala privatis, publicisque rationibus sint pertimescenda, ubi homines a veritatis, justitiae, et religionis norma misere desciscentes, ac pravis indomitisque servientes cupiditatibus omne nefas animo moliuntur.

In tanto igitur rerum discrimine nemo non videt, omnes spes nostras unice esse collocandas in Deo salutari nostro, atque continuas, fervidasque Ipsi adhibendas preces, ut misericordiae suae divitias super omnes populos propitius effundens, et omnium mentes caelestis suae gratiae lumine illustrans, errantes ad justitiae viam reducere, ac rebelles hostium voluntates ad se convertere dignetur, omnibusque sancti sui nominis amorem, et timorem inserat, ac spiritum tribuat cogitandi semper, et agendi quaecumque sunt recta, quaecumque vera, quaecumque pudica, quaecumque justa, quaecumque sancta. Et quoniam suavis, mitis et misericors est Dominus, ac dives in omnes, qui invocant Illum, respicit in orationem humilium, et omnipotentiam suam parcendo maxime, et miserando manifestat, adeamus, Venerabiles Fratres, cum fiducia ad thronum gratiae, ut misericordiam consequamur, et gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Omnis anim qui petit accipit, qui quaerit invenit, et pulsanti aperietur [1]). Ac primum immortales miserationum Domino agamus gratias, et labiis exultationis laudemus nomen sanctum Ejus, cum in multis catholici orbis regionibus mirabilia misericordiae suae operari dignetur. Hinc unanimes, atque eadem fidei sinceritate, spei firmitate, et caritatis ardore animati sine intermissione Deum humiliter, enixeque orare, et obsecrare

[1]) Matth. 7, 8.

Digitized by Google

non desinamus, ut Ecclesiam suam sanctam ab omnibus calamitatibus eripiat, eamque ubique gentium, ubique terrarum magis in dies amplitudine augeat, et exaltet, ut mundum a cunctis purget erroribus, omnesque homines ad agnitionem veritatis, et salutis viam clementissime adducat, ut flagella suae iracundiae, quae pro nostris peccatis meremur, propitius avertat, ut mari, ventisque imperet, et faciat tranquillitatem, atque optatissimam pacem omnibus concedat, ut salvum faciat populum suum, et benedicat haereditati suae, illamque ad caelestia dirigat, atque perducat. Ut autem facilius Deus inclinet aurem suam ad preces nostras, et annuat votis nostris, levemus oculos, manusque ad sanctissimam Dei Genitricem immaculatam Virginem Mariam, cujus nullum praesentius, nullum validius apud Deum patrocinium, quaeque nostra amantissima mater, et maxima fiducia nostra, immo tota ratio spei nostrae, quod quaerit invenit, et frustrari non potest. Deinde suffragia quoque quaeramus tum Apostolorum Principis, cui Christus ipse tradidit claves regni caelorum, quemque Ecclesiae suae petram constituit, adversus quam portae inferi praevalere nunquam poterunt; tum Coapostoli ejus Pauli, et proprii cujusque civitatis et regionis Patroni, aliorumque Caelitum omnium, quo benignissimus Dominus uberrima suae bonitatis dona copiosissime largiatur.

Itaque, Venerabiles Fratres, dum Nos in hac alma Urbe Nostra publicas preces fieri mandamus, hisce Litteris Vos ipsos, et populos curae vestrae commissos ad votorum Nostrorum societatem evocamus, et egregiam vestram religionem, ac pietatem omni studio excitamus, ut in vestris quoque dioecesibus publicas orationes ad divinam implorandam clementiam indicendas curetis. Atque ut fideles ardentiore animo hisce obsecrationibus per Vos statuendis instent, caelestes Ecclesiae thesauros in forma Jubilaei denuo proferre censuimus, quemadmodum ex aliis Nostris Litteris heic adjectis clare intelligetis.

Digitized by Google

In eam profecto spem erigimur fore, Venerabiles Fratres, ut Angeli pacis habentes phialas aureas, et thuribulum aureum in manu sua humiles Nostras, ac totius Ecclesiae preces offerant super altare aureum Domino, utque ipse benigno illas vultu excipiens, ac Nostris, vestrisque, et omnium fidelium votis clementissime annuens, velit omnium errorum tenebras dispellere, omnium malorum dissipare procellas, ac rei tum christianae, tum civili auxiliariam porrigere dexteram, atque efficere, ut in omnibus hominibus una eademque sit fides mentium, una eademque actionum pietas, unus idemque religionis, virtutis, veritatis, et justitiae amor, unum idemque pacis studium, unum idemque caritatis vinculum, atque ita Unigeniti Filii sui Domini Nostri Jesu Christi regnum in universo terrarum orbe magis in dies amplificetur, corroboretur, atque exaltetur.

Denique caelestium omnium munerum auspicem, ac flagrantissimae Nostrae in Vos caritatis testem accipite Apostolicam Benedictionem, quam intimo cordis affectu Vobis ipsis, Venerabiles Fratres, cunctisque Clericis, Laicisque fidelibus vigilantiae vestrae concreditis peramanter impertimur.

Datum Romae apud S. Petrum die XXI, Novembris Anno MDCCCLI. Pontificatus Nostri Anno Sexto.

PIUS PP. IX.

Alterius autem Encyclicae tenor est sequens:

Digitized by Google

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI

PII

DIVINA PROVIDENTIA

PAPAE IX.

EPISTOLA ENCYCLICA

AD OMNES PATRIARCHAS, PRIMATES, ARCHIEPISCOPOS, EPISCOPOS ALIOSQUE LOCORUM ORDINARIOS GRATIAM ET COMMUNIONEM APOSTOLICAE SEDIS HABENTES.

PIUS PP. IX.

Venerabiles Fratres salutem et apostolicam benedictionem.

Ex aliis Nostris Encyclicis Litteris ad Vos hoc ipso die datis novistis, Venerabiles Fratres, quo studio eximiam vestram pietatem excitavimus, ut in tantis christianae, et civilis reipublicae calamitatibus publicas in vestris dioecesibus preces peragendas curetis ad divinam implorandam misericordiam. Cum autem in iisdem Litteris significaverimus, caelestes Ecclesiae thesauros a Nobis hac occasione iterum prolatum iri, idcirco has Vobis mittimus Litteras, quibus thesauros ipsos aperimus.

Itaque de omnipotentis Dei misericordia, ac beatorum Petri, et Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, ex illa ligandi, ac solvendi potestate, quam Nobis Dominus, licet indignis, commisit, per has Litteras omnibus, et singulis vestrarum dioecesium utriusque sexus fidelibus, qui intra unius mensis spatium ab unoquoque Vestrum praefigendum, atque a die, quem quisque Vestrum constituerit, computan-

Digitized by Google

dum peccata sua humiliter, et cum sincera illorum detestatione confessi, et sacramentali absolutione expiati sanctissimum Eucharistiae sacramentum reverenter susceperint, ac tres Ecclesias a Vobis designandas, aut tribus vicibus illarum unam visitaverint, ibique aliquo temporis spatio pias ad Deum pro exaltatione, et prosperitate sanctae Matris Ecclesiae, ac Sedis Apostolicae, atque pro haeresum exstirpatione, ac pro pace, et concordia christianorum Principum, ac totius populi christiani pace et unitate preces effuderint, atque insuper intra dictum temporis intervallum semel jejunaverint, ac aliquam in pauperes eleemosynam, piamque largitionem in religiosissimum *Propagationis Fidei* opus (quod episcopali vestro zelo summopere commendamus) pro sua quisque devotione erogaverint, plenissimam omnium peccatorum indulgentiam in forma Jubilaei concedimus, et largimur, quae per modum suffragii animabus in purgatorio existentibus applicari etiam poterit. Atque ut hanc Indulgentiam lucrari possint etiam Moniales, seu aliae personae in claustris perpetuo degentes, nec non quicumque in carcere existant, vel corporis infirmitate, seu alio quocumque impedimento prohibeantur, quominus aliqua ex commemoratis operibus peragere valeant, Confessariis per eos, ut infra, eligendis potestatem facimus, ut eadem in alia pietatis opera commutare, vel in aliud proximum tempus prorogare possint, cum facultate etiam dispensandi super Communione cum pueris, qui nondum ad primam Communionem fuerint admissi. Item ipsis vestrarum dioecesium fidelibus tum laicis, tum ecclesiasticis saecularibus et regularibus, et cujusvis Instituti etiam specialiter nominandi licentiam, et facultatem concedimus, ut sibi ob hanc causam eligere possint quemcumque Presbyterum Confessarium saecularem, seu regularem ex illis, quos veluti magis idoneos ad hunc effectum designare existimaveritis (qua facultate uti poterunt etiam Moniales licet ab Ordinarii jurisdictione exemptae,

Digitized by Google

aliaeque mulieres intra claustra commorantes, dummodo Confessarius approbatus sit pro Monialibus) qui eos ab excommunicationis, suspensionis, et interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, et censuris a jure vel ab homine quavis de causa latis, praeter infra exceptas, nec non ab omnibus peccatis, excessibus, criminibus, et delictis quantumvis gravibus, et enormibus etiam locorum Ordinariis, aut Sedi Apostolicae speciali licet forma reservatis, et quorum absolutio alias per generale hujusmodi Indultum non intelligeretur concessa, in foro conscientiae, et hac vice tantum, absolvere valeant. Insuper, ut omnibus faciliorem sternamus viam, quo ad salutis iter possint redire, iisdem Confessariis commemorato unius mensis spatio facultatem quoque impertimur, ut eos omnes qui sectis se misere adscripserunt, ac vere poenitentes ad reconciliationis Sacramentum accedant, absolvere, illosque ab obligatione denunciandi complices dispensare queant ad effectum consequendi eamdem Plenariam Indulgentiam, consuetis adhibitis conditionibus, et exceptis casibus in quibus ad evitanda majora, et graviora damna denunciatio omnino necessaria videatur. Praeterea concedimus ut iidem Confessarii possint vota quaecumque etiam jurata, et Apostolicae Sedi reservata (castitatis, religionis, et obligationis, quae a tertio accepta fuerit, seu in quibus agatur de praejudicio tertii semper exceptis, nec non poenalibus, quae praeservativa a peccatis nuncupantur, nisi commutatio futura judicetur ejusmodi, ut non minus a peccato committendo refraenet, quam prior voti materia) in alia pia opera dispensando commutare, injuncta in omnibus casibus poenitentia salutari, et aliis, quae de jure sunt injungenda. Facultatem quoque concedimus dispensandi super irregularitate, ex violatione censurarum contracta, quatenus ad forum externum non sit deducta, nec facile deducenda; praeter hanc vero Confessarii praedicti nullam per praesentes Litteras facultatem habebunt dispensandi super alia quavis

Digitized by Google

irregularitate sive ex delicto, sive ex defectu, vel publica, vel occulta, aut super alia incapacitate, vel inhabilitate quomodocumque contracta. Non intendimus autem per praesentes Litteras ullo modo derogare Constitutioni cum appositis declarationibus editae a fel: rec: Benedicto XIV. Praedecessore Nostro, quae incipit „Sacramentum Poenitentiae" quoad inhabilitatem absolvendi complicem, et quoad obligationem denunciationis, neque intendimus facultatem concedere ad eos absolvendos, qui a Nobis, et Apostolica Sede, vel ab aliquo Praelato, seu judice Ecclesiastico nominatim excommunicati, suspensi, et interdicti, seu alias in sententias, et censuras incidisse declarati fuerint, praeterquam si intra praedictum mensem obligationi suae satisfecerint. Quod si intra praefinitum spatium judicio Confessarii satisfacere non potuerint, ipsos absolvi posse concedimus ad effectum dumtaxat assequendi Indulgentias hujus Jubilaei, injuncta obligatione satisfaciendi statim ac potuerint.

Haec concedimus, et indulgemus, non obstantibus Constitutionibus, et Ordinationibus Apostolicis quibuscumque in contrarium facientibus, quibus omnibus, et singulis, etiamsi de illis, eorum totis tenoribus specialis, specifica, expressa, et individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quaevis alia exquisita forma ad hoc servanda foret, illorum tenores pro sufficienter expressis, ac formam in eis traditam pro servata habentes, hac vice specialiter, nominatim, et expresse ad effectum praemissorum derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Denique praecipuae Nostrae in Vos benevolentiae testem Apostolicam Benedictionem Vobis ipsis, Venerabiles Fratres, omnibusque Clericis, Laicisque fidelibus curae vestrae commissis peramanter impertimur.

Datum Romae apud S. Petrum die XXI. Novembris Anno MDCCCLI. Pontificatus Nostri Anno Sexto.

PIUS PP. IX.

Digitized by Google

His admirabilem sane Beatissimi Patris pietatem, sapientiam, et benignitatem demonstrantibus verbis, quantum ad meritum rei ego, quod addere possim non reperio; neque opus est, ut ea summa caeteroquin Ecclesiae capitis, Christique in terris Vicarii authoritati nixa, meis succolem vicibus; tantum ea, quae ratione defigendi temporis, designandarumque Ecclesiarum singulis Praesulibus, pro ambitu Dioecesium suarum, per Suam Sanctitatem deferuntur, aut potius committuntur, expromam. Itaque

1-o. Tempus publicae hujus devotionis pro Dioecesi Zagrabiensi defigitur a Dominica Passionis in 28-am curr. mensis Martii incidente, usque inclusive Dominicam 2-am post Pascha, quae erit 25-a Aprilis.

2-o. Pro Ecclesiis, quarum tres una adminus vice, aut quarum una tribus vicibus fine impetrandarum Indulgentiarum visitandae erunt, designantur praeter Cathedralem Zagrabiensem, et Collegiatam Varasdinensem, cunctae Ecclesiae Parochiales, et Conventuales actu per Religiosum quempiam ordinem administratae.

3-io. Populus parochianus tempore maxime accomodo, ac pro re nata, iteratis etiam vicibus, de hac Indulgentiarum gratia, publicisque his precibus, apta oratione, ex ambone, aut ab ara edocebitur, isque ad participationem tam insignis spiritualis beneficii, exstimulabitur.

4-o. Singulis quatuor Dominicis, in praevium hunc terminum incidentibus, hora, qua maximus sperari potest fidelium confluxus, celebrabitur sacrum cantatum. Post Evangelium decantatum, aut secus, ante vel post idem sacrum, hora opportuna, dictio sacra, praevie rite elaborata, et devotioni idgenus apprime congrua pronunciabitur. Materiam his dictionibus plus quam sufficientem, suppeditant ipsae hae binae Suae Sanctitatis literae encyclicae; nec deesse poterunt verba, in copioso adeo, gravique argumento, modo non negligatur praevia, eaque fervida gratiae Spiritus

Digitized by Google

Sancti invocatio, adsit voluntas bona, intentio pura, et fervens zelus, nec necessario in praeparatione labori parcatur. Absoluto Sacro cantato, exponetur Sanctissimum in Monstratorio, coram quo praevie incensato, absolventur preces in libello dioecesano incipiendo a pag. 134. *Bože kojemu lastovito* etc. usque inclusive pag. 140 contentae, quinque quoque *Pater* et *Ave* omni cum devotione, et alternatim cum populo recitando distincta voce subjungentur. Tum intonabitur hymnus „*Svet, Svet, Svet,*“ quo tertia vice decantato, dabitur in silentio benedictio cum Sanctissimo, illudque facta solito more incensatione, ad Tabernaculum reponetur. Post meridiem autem, praestituta hora, populo maxime accomoda, coram exposito rursum Sanctissimo dicentur Lytaniae Omnium Sanctorum. Quibus absolutis recitabuntur binae orationes in libello dioecesano pag. 215. *Vsamogući* etc. et pag. 217. *Milostivni* etc. pro impetrandis Indulgentiis praescriptae, tum subjungentur eaedem quae superius sunt indicatae a pag. 134. usque 140. preces. Denique intonato *Svet*, et data benedictione, incensatoque Sanctissimo devotioni finis imponetur.

5-o. Largitiones illae, quae juxta tenores Encyclicarum Pontificiarum, in religiosum *Propagationis fidei* opus, confluxurae sunt, nisi per expressum in alium analogum per offerentes designarentur finem, ad Cancellariam dioecesanam erunt transponendae, ut in qualemcunque Missionum Americanarum, et Africae meridionalis succolamen, converti queant.

In reliquo, quo laudabiliorem occasione asservati anno superiore Jubilaei Vos Fratres, Filiique dilectissimi, zelum et contentionem exeruisse observavi: hoc firmiori lactor spe, Vos, ne hac quidem vice, partibus muneris Vestri defuturos. Quamvis enim, ut in nupernis meis quadragesimalibus literis uberius explanabam, res sacrosanctae religionis et Ecclesiae nostrae, ab aliquo tempore multo laetiorem induis-

Digitized by Google

se videantur speciem: tamen, quam multa adhuc ad inducendam mentium animorumque malatiam desiderentur, vel ex istis Sanctissimi Patris declarationibus potestis cognoscere. Oremus igitur Dilectissimi, ut digni habeamur fugere ista omnia, quae futura sunt, et stare ante Filium hominis. Sine intermissione oremus; prope enim est Dominus omnibus invocantibus se in veritate. Ipse dixit per os Sapientis: Qui adorat Deum in oblectatione, suscipietur, et deprecatio illius usque ad nubes penetrabit. Propter semetipsum inclinabit aurem suam et audiet, praesertim, si non in justificationibus nostris prostraverimus preces ante faciem ejus, sed in miserationibus ejus multis.

Datum Zagrabiae, die 3-ia Martii 1852.

Georgius *Episcopus m/p.*

Digitized by Google

6.

ENCYCLICAE QUADRAGESIMALES, QUIBUS VOCATIONIS SACERDOTALIS, ATQUE PASTORALIS CORRELATIONES CUM PRAESENTIUM TEMPORUM ADJUNCTIS, REMEMORANTUR, DIMISSAE 23. JANUARII 1853.

Venerabiles Fratres ac Filii dilectissimi!

Cum inscrutabilis providentia divina me, non obstante indignitate mea, viriumque tenuitate praeesse Vobis voluerit in gradu Episcopalis ministerii: ad strictas muneris mei partes pertinere semper existimavi, dirigere ad Vos, de tempore in tempus, verba paternae exhortationis, intuitu eorum, quae sacerdotalis, pastoralisque officii spectant rationes. Ad continuandam hanc episcopalis muneris spartam ingravescente aetate mea, magis etiam me sentio stimulatum obligatumque: praesertim cum nuper admodum gravi infirmitate correptus, paeneque ad limen terrestris peregrinationis meae adductus, in hoc divinae benignitatis monitum suspiciam, eo magis contendendi ad sanctissimos fines muneris Apostolici, debilibus humeris meis incumbentis; quo pauciora jam mihi residua esse intelligo vitae terrestris momenta; quo brevius tempus, cujus decursu possim non nihil adhuc pro salute animarum operari. Nullum autem profecto potest esse opportunius momentum seu ad danda parte ex mea, seu ad recipienda parte ex Vestra, salutaria monita, quam sint hi jamjam ingruentes sacrae quadragesimae seu majoris jejunii dies, qui ex pia sanctae matris Ecclesiae institutione, spirituali recollectioni nostrae specialius sunt consecrati, quive, teste divo Ambrosio, debent

Digitized by Google

esse *mors culpae, excidium delictorum, remedium salutis, radix gratiae, fundamentum castitatis.* S. Ambr. de Eccl. et jejun.

Itaque propino Vobis Venerabiles Fratres, Filiique dilectissimi haec, tenuia quidem, omnique eruditionis apparatu destituta, sed ex intimis cordis mei reccessibus, paternaque cum benevolentia exprompta verba exhortationis; quae vocationis Vestrae cum praesentium temporum adjunctis correlationem, haud obscure, ut equidem existimo, revocabunt in memoriam Vestram; nec omnino salutari fructu destituentur, modo ea sensu, fide in Deum animato, et pio puroque cum cordis affectu exceperitis.

Antequam ad rem ipsam accedam, paucis Vobis censui indicandum: relate ad legem jejunii, et abstinentiae, impertiendamque in ea dispensationis gratiam, me nihil novi, pro hac quoque vice statuendum existimasse, sed inhaerere iis, quae superioribus annis, eatenus ad Vestram pertuli notitiam; inculcando solum Vobis iterum iterumque, immo impense Vos interpellando: ut sacrosanctam, vereque salutarem hanc jejunii et abstinentiae disciplinam quoad licuerit, fidelibus amabilem reddere, et omni meliore modo sustinere adnitamini; nec datae dispensandi facultatis usum alium, quam ad succurrendum conscientiarum teneritudini adque succolandam humanam fragilitatem, faciendum Vobis arbitremini.

Quo praemisso, adgredior ad ipsum, quod oculis Vestris subjiciendum constitui, objectum.

Memineritis, non dubito, Fratres Filiique dilectissimi, pastoralibus meis, anno superiore, imminente sacro quadragesimae tempore, ad Vos editis literis, religionis, Ecclesiaeque nostrae statum, uberius fuisse adumbratum, prout et laetiorem illam faciem, quam induit mundus, repressa effraeni ista, totam paene Europam inundante febre revolutionali.

Digitized by Google

Jucundior hic rerum status, decursu postremi anni, nonmodo non est conversus in pejorem, sed ampliora etiam coepit incrementa.

Imprimis namque in Sede principatus Apostolici, urbe quippe Roma, Statuque pontificio, res, succolante Summi Pontificis nostri Pii IX. studia concordi Catholicarum potentiarum cooperatione, magis magisque in debitum ordinem redactae, pax et tranquillitas publica amplius etiam sunt consolidatae. Quod utique sicut ad firmandas omnigenae prosperitatis apud christianos populos bases summi est ponderis: sic pro cunctis, qui Catholico censemur nomine, non potest non esse exoptatissimum: laborante enim capite, nullum corporis membrum desiderata potest perfrui salute; contra, consolidata sanctissima, primaque orbis authoritate, cunctas etiam coeteras firmiori consistere pede nemo prudens dubitaverit.

Porro magnae illi nationi, quae toti quodammodo Europae signa praeferre, tonumque indere solet, post perpessas tantas turbinum agitationes, mens redisse videtur sana, praeclaraque illic et in Principe, et in populo ipso, erga religionem, Ecclesiamque pietatis in dies existunt documenta; ut adeo sperare liceat, hoc illustre exemplum, salutarem in caeteros quoque populos effectum exerturum; sperare liceat fore, ut natio Gallorum, quae ante Europae facem praetulit in corruptionem et perniciem, paradigma in se prebeat sincerae ad Deum, religionemque conversionis, sicque salutari subserviat cunctis caeteris nationibus incitamento, ad quaerendam illic, ubi reperiri unice potest, quippe in fide, Ecclesiaque Catholica, veram ac stabilem prosperitatem.

In nostra pariter monarchia, tanta per Augustum Imperatorem, Regemque nostrum Apostolicum, Franciscum Josephum I. praebentur religiosae pietatis, teneraeque erga avitam fidem devotionis documenta; tanta ex parte eorum etiam, qui gubernandae reipublicae praesunt, erga Ecclesiam vene-

Digitized by Google

rationis et benevolentiae argumenta, ut omnino ea nec ignorari possint, nec citra ingrati animi notam, in dubium trahi aut suspicionem. Pax praeterea, heroica militiae nostrae virtute parta, publicusque rerum ordo, infatigabili eorum, qui ad clavum regiminis sedent, contentione, magis in dies consolidatur; et si necdum omnia ad liquidum deducta sunt, id profecto non defectui bonae voluntatis, aut requisitae in publicis magistratibus solertiae, sed ipsius laboris immensitati est adscribendum. Quippe aequus quisque rerum aestimator perspicere debet, novam omnium paene publicae administrationis ramorum coordinationem, amplioris indaginis esse negotium, in tantae praesertim extensionis corpore, quale est Austriacum Imperium, quam ut brevi aliquot mensium, aut etiam annorum curriculo, plene queat exhauriri.

Sed prosperis his rei bonae progressibus non obstantibus, perquam falleretur, qui cuncta jam superata, omniaque in futurum pericula depulsa arbitraretur. Hydra revolutionalis, cum tristissimis suis faetibus, horrendisque, quos parturire solet monstris, compressa quidem est, quoad externas suas strages, impeditaque a continuandis depopulationibus suis: at vero confecta non est. Vivit illa adhuc, pede in sua antra retracto, ubi livore plena, et vindictam spirans, opportunam operitur rursus prorumpendi occasionem; nec dubium eam resumptis viribus, cum ampliore etiam quam ante, furore ac asperitate in medium prodituram, nisi suis exuta fuerit armis, suis privata stimulis venenatis.,

Nimirum, qui anteriorum temporum eventus attentius expenderit, cumque praesenti rerum humanarum statu solertius combinaverit, si secus bona praeditus sit voluntate, nec falsis praeoccupatus opinionibus, facile perspiciet, prout reapse etiam perspiciunt omnes vere sapientes: fundamentum horribilium istarum convulsionum, non ex politicarum legum, aut regiminum formis, aut quibuscunque exterioribus rerum conformationibus, sed ex iis, quas maxima hominum

Digitized by Google

pars, recentiori aevo adoptavit principiis, ex istis de Deo, de destinatione hominis, futura ejus vita, ipsaque virtute efformatis, falsis non minus, ac impiis conceptibus suam trahere originem. Videlicet praestabilito, per reformatores saeculi 16. famoso illo principio de privati spiritus sufficientia ad cognoscendam in negotio fidei veritatem, omnis paene authoritatum respectus dehiscere coepit, sensimque evanuit in animis mortalium. Sicut enim spuria illa reformatio, omnem Ecclesiae inficiata est potestatem: sic revolutionis genius, per naturalem idearum evolutionem, subin etiam legum civilium conculcavit respectum, et singulorum persvasiones, inclinationesque ad supremum evexit gradum potentiae. Reformatio, vi sui principii, ipsa sibi efformavit fidem, aut potius singulis personis permisit efformandam. Qui vero ipse sibi creat fidem, creat etiam legem ex ea promanantem; qui autem ipse sibi creat legem, haec non amplius fixam actionum ejus normam constituit, sed crepundium evadit proprii ingenii et passionum. Sic sensim suffossa est vis salutarium fidei christianae Ecclesiae legum, cumque hac status quoque publici et regiminis civilis intercidit auctoritas. Sic falso absolutae humanae mentis independentiae dogmate, per impia philosophiae systemata, magis etiam evoluto, et per infelicem istam perversorum librorum colluviem in omnes mortalium classes propagato, atque ex theoreticis axiomatibus in ipsos quotidianae vitae tenores inducto, nihil mirum est, rupta fuisse omnia legum repagula, divinam aeque ac humanam auctoritatem pedibus conculcatam, sic, ut superbus humanus spiritus se collocaverit ad altare, factus sui ipsius idolum. Et hinc est repetendus ille proxime evolutis annis se manifestans nisus, omnem de medio tollendi potestatem, fremitus ille assequendae, ut ajebant, spiritualis emancipationis, hinc irrefraenis ista, nullosque amplius limites admittentis libertatis postulatio.

Digitized by Google

Deposita, hoc pacto, omnis auctoritatis veneratione, exutaque divinae revelationis fide, quae sola tutare potest humanum ingenium a perniciosis erroribus, sola beneficam mentibus nostris facem praeferre, suapte sequebatur enormis illa morum corruptela, quae, ut propriis spectavimus oculis, integros populos inundavit. Nimirum homo, sublimioribus illis gaudiis, quae nonnisi fides in Deum intemerata, beataeque aeternitatis spes ei indere possunt, exutus, felicitatem suam quaerit in voluptatibus carnis, explendisque oculorum desideriis, ac brutorum instar animalium, se his dedit totum, omnem nobiliorem sensum abjiciens. Hic est naturalis decursus vitae hominum, si recedant a Deo, rationalis suae naturae authore. Nil igitur mirari subit eo perversitatis decidisse integros populos, ut sine remorsu conscientiae, immo ponentes omnem pudoris sensum, se brutali dederent libidini, mendacio, iniquitatibus omnis generis, immo crudelitatibus et immanitatibus paene inauditis. Nihil mirari subit, matrimonium, quod a sapientibus quibusvis fundamentum humanae societatis semper reputatum fuit, pro iniqua sensus sexualis restrictione; jura personarum, communitatumque, honestissimis etiam artibus aquisita, pro usurpatione; proprietatem denique omnem pro furto, palam verbis, scriptisque fuisse declarata; immo tantam fuisse insaniam et procacitatem multorum, ut haec publicis etiam legum tabulis voluerint stabilita. Verbo, superbia, luxuria, et inordinatus caducorum hujus mundi bonorum appetitus, cum acerbis suis consectariis, occupavit hominum mentes, nec tamen exsaciavit, sed eo potius omnes perduxit, ut nemo pœne degeret sua sorte contentus. Deseruit nimirum pax mortalium corda, quia princeps pacis, Christus Salvator, ex iis coactus fuit excedere; turbati sunt populi, sorteque sua redditi incontenti, quia amiserunt suum Redemptorem, et quia Deo destituta rerum publicarum instituta, non valebant supplere defectum hujus unice veri, unice stabilis

Digitized by Google

humanae felicitatis fundamenti. Effecti sunt, ut divus Paulus Apostolus ajebat de sui temporis gentibus, *promissionis spem non habentes, et sine Deo in hoc mundo;* qua quidem infelicitate major vix potest vel cogitari.

Haec est ingens illa, summeque periculosa infirmitas, quae postremis his annis, magno in gradu corripuit populos cultioris mundi. Infirmitas haec actu perseverat, licet externa ejus symptomata repressa videantur. Infirmitas haec universalis est, inque ipsa temporis nostri ratione radicata; radicata in perversis mentium humanarum axiomatibus, in vita populorum revelationis divinae lumen dedignantium.

Quaeritur jam, quomodo huic tanto malo efficaciter, cumque stabilitatis spe, possit occurri? Novior aetas innumera sanandi hujus morbi venditat remedia. Plurimi salutem quaerunt in novis civilium constitutionum normis, inque emendatione legum politicarum. Alii in propaganda industria artium, et manufactorum, omneque in eo ponunt studium, ut haec ad summum, qui possibilis est, perfectionis gradum eleventur; nec omnino desunt, qui mundum universum in colossalem, ut ita dicam, fabricam vellent commutatum. Multi futurae aetatis salutem reponunt in aequali bonorum et laborum partitione, adeo humanae indoli, omnique historiae repugnante. Alii alia hujusmodi procuderunt svadentque remedia; non advertentes, externis pharmacis interiorem corporum labem haud posse depelli; non advertentes morbum temporis nostri ex perversis humani ingenii principiis, ex mentibus male conformatis provenire; has proinde esse rectificandas ut malo efficaciter occurratur. Ab ingenii humani conformatione, a principiorum per idem adoptatorum ratione dependet: num fides vel incredulitas, num veritas vel mendacium, num sensus christianus, vel gentilis impietas debeat regere populos? Ab hujus quaestionis decisione dependet: num pax et tranquillitas in populis locum sortiri queat, vel gentilis obtinere debeat ruditas, barbaries-

Digitized by Google

que? Hoc est thema ingentis illius drammatis, quod a tribus jam saeculis, et quod excedit, luditur in terraqueo orbe, et quod nequaquam adhuc suam nactum est solutionem. Incomparabiliter itaque majoris necessitatis est negotium, regenerare humanam societam intus in animo, id vero est spiritualiter, quam formas externas, et leges materiales reformare. Regenerationem autem idgenus operari nulla potest sapientia humana, nulla civilis auctoritas, nulla etiam vis armorum, ac legum poenalium severitas. Reservata haec est illi spirituali potestati, quae innumeras jam gentes, putredine correptas, novae restituit vitae; quae tot barbaras, ferasque nationes cultorum populorum honori adgregavit. Spirituali inquam huic potestati, id vero est Ecclesiae sanctae Dei haec concessa est facultas; facultas humanum genus, mersum in perniciosos mentis errores, reconciliandi Deo, corda profanata sanctificandi, exstinctum in iis lumen Spiritus sancti reanimandi, et omnes civilis societatis classes virtute positivae fidei christianae reficiendi, verbo homines et populos regenerandi in gratia et virtute redemptionis nostrae. Ecclesiae inquam sanctae haec regeneratrix virtus divinitus concessa est, posito aedificii fundamento Christo Jesu; illo videlicet fundamento, praeter quod, ut ait Doctor gentium, aliud ponere nemo potest.

Quod porro per Ecclesiam, signanter ubi de ea, tamquam magistra et institutrice humani generis sermo fit, imprimis sacerdotium intelligatur, vobis optime notum est Venerabiles Fratres, Filiique dilectissimi! Notum est sacerdotio traditas esse claves spiritualis regni; sacerdotibus fuisse dictum: euntes in mundum universum docete omnes gentes. Notum denique est plenitudinem virtutis, et Ecclesiae potestatem residere in sacerdotio; ut adeo pro repraesentante ipsius Salvatoris debeat reputari. Itaque peculiariter ac imprimis ad sanctissimum sacerdotii munus pertinet,

Digitized by Google

aberrans a veritatis tramite humanum genus ad Deum, ad Salvatorem, ad limpidos reducere fontes salutis.

Sed vero praestari id aliter non potest, quam si sacerdotium in omni sentiendi agendique sua ratione, ac toto vitae suae tenore oppositum hujus, de qua agimus, corruptelae exemplum exhibeat. Et signanter, siquidem ex superius dictis clare impatescat, quod monstrum hujus coruptelae multis quidem, ast tribus praecipue sit capitibus instructum, nimirum superbia spiritus, concupiscentia carnis, et concupiscentia oculorum, seu immoderata bonorum terrenorum siti: necesse est ante omnia, ut sacerdotium ex opposito in se paradigma mundo exhibeat verae humilitatis, intemeratae castitatis, et animi a concupiscentia bonorum hujus mundi alieni.

Quod adtinet ad humilitatem; perfectissimum ejus, prout omnium coeterarum virtutum, exemplum illuxit generi humano in Salvatore nostro, qui ideo in hunc mundum se venisse palam professus est, ut faceret voluntatem Patris sui coelestis, quive hanc animi sui dispositionem toto vitae suae, inter homines transactae, tenore manifestam rediddit usque ad mortem, mortem autem crucis. Quippe humanum genus per superbiam a suo creatore desciscens, regenerari secundum Deum non potuit, nisi indignitatem suam parte ab una, suamque plenam, parte ab altera, a Deo dependentiam agnosceret; in horum autem agnitione consistit virtus humilitatis. Hinc est, quod Salvator humani generis, hujus tam necesariae virtutis, preclarum prorsus in semet ipso exemplum praebere voluerit. Hinc etiam est, quod Ecclesia, in humilitate omnium coeterarum virtutum fundamentum, et quodammodo matrem semper agnoverit, integrosque ordines constituerit utriusque sexus hominum, qui perpetuo se obstringerent voto obedientiae, sed et ab universo sacerdotio solennem idmodi suae subjectionis semper poposcerit, actuque deposcat promissionem.

Digitized by Google

Humilitas autem se exerit in sphaera intellectus non minus ac voluntatis. Relate ad intellectum; normam suam suspicit in fide, in promta sui sub Dei, et Ecclesiae authoritatem subordinatione; quemadmodum e contrario superbia tendit in sui supra omnem scientiam exaltationem. Itaque distinguere se imprimis debet sacerdotium sincera veritatum, a Deo revelatarum, acceptatione, seu firma et inconcussa fide, immo fervido pro sublimibus Christianae fidei veritatibus zelo: ut sic veluti solis claritate dissipentur coecutientis humanae mentis tenebrae, quae falso se venditant nomine veritatis, cum nihil sint aliud, quam tristes aberrationes mentis sibi relictae. Redivivus hic religiosae fidei ardor, totaque sacerdotii vitae ratione clare expressus, excrescet iterum in potentiam, quae vincat mundum, debellabit incredulitatem, abiget teporem, fiet fax in tenebris, humanoque generi clare itidem perditam veritatis viam monstrabit. Neque vero firma idgenus fide scientiam excludi quisquam arbitretur; immo et haec posterior sacerdotio, summe, his praesertim temporibus, est necessaria. Falsa quippe aevi nostri scientia resultata exsculpsit ex investigationibus suis, principiis fidei e diametro opposita. Hinc ille nisus religionem Christianam funditus evertendi, eique aliam pro humano genere scholam substituendi. Hinc absurda illa Communismi, Socialismi, Democratismi commenta; hinc monstrosa spuriae libertatis, aequalitatis, fraternitatis dogmata. Venenosae hae plantae exstirpari non possunt, nisi ipsa illa illusoriae speculationis principia, quibus irradicantur, ex hominum mentibus evellantur; exstirpari non possunt, nisi principia, quae christianae veritati pro fundamento deserviunt, scientifice fuerint demonstrata, et solide refutatis objectionibus, consolidata. Itaque fides et scientia consertis manibus, unitisque viribus communem hostem debent debellare. Magis proinde, ac unquam necesarium est, hoc tempore, praestari per Clerum, quod ab Evangelii praeconibus jam in primis Ecclesiae incu-

Digitized by Google

nabulis postulavit S. Petrus Apostolus 1. sua epist. Cap. 3. quippe ut paratus semper sit ad satisfactionem, omni poscenti se rationem, de ea, quae in ipso est spe.

Sed humilitas se etiam manifestat in sphaera voluntatis. Vera nimirum humilitate praeditus homo quemadmodum judicium suum in inquirenda veritate, summae subjicit rationi: sic in agnitione suae, ab ente supremo dependentiae se ejus conformare gestit legibus, sponteque sua divinae se mancipat voluntati. Et in hoc vera consistit hominis libertas. Humanum enim genus per superbiam in turpissimam incidit servitutem, servitutem peccati et passionum suarum. Huic servituti eripi non potest, nisi per reditum ad Deum et virtutis tramitem. *Omnis qui facit peccatum servus est peccati* dicebat veritas aeterna, Salvator noster Joan. C. 8. subdebatque: *Si vos Filius liberaverit, vere liberi eritis. Felix voluntas, quae per obedientiam consequitur libertatem*, exclamat S. Chrysostomus quodam loco, et Thomas Kempensis haud dubitat asseverare: non dari libertatem nisi in timore Dei. Dum igitur superbus genius mundi irrefraenam pro singulis individuis deposcit libertatem, et pomposis verbis populorum proclamat independentiam: sacrosanctum est Sacerdotii officium, per humilitatem verae sanaeque libertatis ideam in se exhibere, genuinumque libertatis conceptum restabilire. Via autem ad hanc libertatem ducens non est alia, quam conflictus perpetuus cum peccaminosis inclinationibus, labor, abnegatio sui, jugis oratio; quibus efficitur, ut spiritus dominium adipiscatur in carnem et caecos naturae instinctus, eosque in sua retinere contendat potestate, quoad et corpus, ac natura eandem adipiscatur libertatem filiorum Dei, libertatem, de qua loquitur Doctor gentium in sua ad Galatas epistola Cap. 5. dum dicit: *Vos enim in libertatem vocati estis fratres! tantum ne libertatem in occasionem detis carnis.* Sic fiet, ut dum mundus, qui non vult amplius agnoscere Deum, qui aperte rejicit Salvatorem et sponsam ejus immaculatam,

Digitized by Google

Ecclesiam, dum, inquam, mundus hanc falsam inquirit libertatem, quove avidioribus eam haustibus bibit, eo profundius in servitutem incidit, addiscat in sua desperatione, ex sacerdotii exemplo, se non nisi in humilitate, in fiduciali ingenii voluntatisque suae sub lumen divinae fidei subjectione, in sua erga Salvatorem et Ecclesiam fidelitate veram reperiri posse libertatem, veramque cum hac prosperitatem.

Alterum hydrae, de qua agimus, caput, ut supra memini, est irrefraenis carnis licentia. Qualem haec humano generi inferat stragem, quam tristes, quamve abominabiles in suo comitatu trahat malorum sequelas? non est, quod Vobis debeam explicare Venerabiles Fratres, et Filii dilectissimi! cum abundantem earum, ex propria pastorali experientia Vestra habeatis notitiam, videatisque propriis oculis exhaustas illas corporum larvas, quae in dies cadunt, qua tristes lasciviae victimae; videatis juventutem flore suo exutam, domos adulterinis amoribus eversas, caeteras exhinc provenientes calamitates. Ad sanandum ab hac peste humanum genus, necesse imprimis est, vivam eidem indere persvasionem: hominem ex idea Creatoris non esse ens pure corporeum, sed una spirituale; porro utramque ejus naturam in intima quidem ad invicem constitui communione vitae, primas tamen partes spirituali naturae deberi ab omni, qui entis rationalis dignitatem velit conservare; appetitus corporis rationis subjiciendos esse imperio, cum et supremus noster finis, ultimaque destinatio nostra ad spiritum, non ad corpus referatur. Debet porro persvaderi hominibus: subjectionis hujus pulcherrimum paradigma in idea virginitatis exhiberi; hincque esse repetendum, quod Reparator humani generis non tantum ipse virginalem statum elegerit, sed et ex virgine purissima nasci voluerit, eumque ex Apostolis suis in suo recubare siverit pectore, quem castitas virginalis prae caeteris distinguebat; hinc denique repetendum esse honorem illum, quem Ecclesia Catholica virginitati semper tri-

Digitized by Google

buit; hinc, quod sacerdotium suum magis ac magis ad fastigium hujus gloriae connisa sit elevare, actuque a ministris suis perfectam deposcat continentiam, immaculatam castitatis puritatem. Ad sublime itaque Sacerdotii munus pertinet, ut e regione corruptelae saeculi, quae eum jam attigit gradum, ut cunctis paene vinculis exemptos velit stimulos carnis, propriae vitae exemplo, occurat huic procacitati bestiali. Sacerdotii est, in medio carnalis mundi triumphalem vim exhibere redemptionis humanae, demonstrare in semetipso, castitatem omnino possibilem esse, tamque procul abludere a veritate eos, qui hanc homine indignam adstruunt, ut potius appareat, in ea veram hominis consistere dignitatem, eamque pro nobilissimo Christianitatis flore esse reputandam. Nec mirum Ecclesiam in castitate, ac cumprimis in virginitate pulcherrimum redemptionis collocasse triumphum: haec enim hominem magis magisque vitae spiritualis reddit capacem; haec facit, ut is, superando quae ad animalem suam naturam pertinent, aptior in dies reddatur ad sui et Dei cognitionem. *Beati mundo corde*, ut ait Salvator, *quoniam ipsi Deum videbunt.* Math. 5. Intemerata porro castitas animat hominem, praesertim Sacerdotem, ad quaevis pro Christo et Ecclesia subeunda incommoda, exantlandaque sacrificia: per eam enim jam perfecit, quod fuit dificillimum; subjecit nimirum animalis suae vitae nisus spiritus imperio. His expensis, nemo amplius mirabitur, verbum castitatis per Salvatorem magnum fuisse declaratum, quod non omnis possit capere; sed nemo etiam inficiabitur: Sacerdotis, qui quotidie throno assistit Agni immaculati, esse, capere magnum hoc, et generi humano tantopere salutare verbum. Nihil etiam mirum, per Doctorem gentium summam virginitati tribui dignitatem: virgines enim sunt, qui sequuntur Agnum quocunque ierit, cantantes hymnos, quos canere aliis non est concessum. Quippe virginitas, ut ait S. Cyprianus, terrestris est anticipatio coelestis perfectionis; cum virgines jam in his terris sint id,

Digitized by Google

quod aliquando futuri sunt beati; similes quippe angelis, qui neque nubunt, neque nubuntur, in illa patria, in qua omnis cessat generatio, prout et alimentorum necessitas; quia assumpta erit natura in lucem et libertatem spiritus, quemadmodum spiritus assumptus est in conjunctionem cum Deo.

Denique inter praecipua monstri, quod tantopere generi humano insidiatur, capita, tertium memoravi concupiscentiam oculorum, seu iniquum, avidumque terrenorum bonorum appetitum. Certe si societatem humanam, prout eam praesentia tempora exhibent, attentius consideremus, videmur nobis videre populum hebraïcum, in desertis Arabiae, circumsaltantem aureum illum vitulum, quem in caecitate mentis suae, in vicem vivi, verique Dei sibi constituerat adorandum. Vel an negare quis possit, aurum esse praecipuum temporum nostrorum idolum? negare quis possit: in pecunia et opibus reponi culmen humanae felicitatis? An non videmus industriam magnarum imprimis nationum in tristem hujus aurei vituli cultum degenerasse? An non praegrandes istae fabricae omnis generis, ejus idoli templa constituunt? An non centenae, millenaeque exhaustorum corporum umbrae, quae illic diurna, nocturnaque virium adstrictione vitae suae misere sustentandae media anxie inquirunt, verae sunt victimae, quae ei in singulos dies immolantur? An non videmus humani generis ac eorum praesertim, qui in classe cultiorum censentur, potiorem partem, si de rebus spiritualibus, de Deo, de religione, de virtute, de vita aeterna quaestio vertat, prorsus frigidam se praebere et indifferentem; sed si vel a procul de lucro quaestio moveatur temporali, excutere soporem, summam undique monstrare contentionem, immo maxima incendi cupiditate? Hinc repetendum est, quod cum multis vita laboriosa, viaque per propriam industriam opes sibi comparandi nimis longa visa sit, novum illud, quod passim communismi nomine solet insigniri, systema fuerit excogitatum; praebens perquam commodum compendium ex

Digitized by Google

alieno sudore, aliena proprietate, opes et facultates aquirendi. Hoc vero iniquitatis systema tantos in hominum animis fecit progressus, ut adhucdum dubium sit, num in periculosa, quae inde enata est mentium pugna, jus proprietatis secundum conceptum christiani principii, et secundum fundamentales humanae societatis leges, experientiae, historiaeque omnium temporum innixas, debeat posthac in mundo obtinere, vel vero violentiis cuncta et rapinis miscenda sint, sicque populi in tristissimas convulsiones conjiciendi? Ad comprimendam hanc, quae inde ab Adae peccato genus humanum plus minus exercet, concupiscentiam, Salvator noster paupertatem elegit, eo quidem gradu, ut non haberet, ubi caput reclinet. Pauper nimirum factus est, ut cunctos, suum spiritum adoptantes, redderet divites. Id est, qua regenerator humani generis, proprio suo exemplo conterere voluit regnum mammonae, docendo homines non modo moderatum facere bonorum temporalium usum, sed ipsam etiam rerum necessariarum penuriam patienti supportare animo; aquiescere divinae voluntati suam cuique sortem destinanti; abstinere ab invidia, indigna aemulatione, odiis, omnique injustitia aut violentia. Igitur sacerdotii christiani est, hoc per Salvatorem occeptum opus continuare; id vero est, proprio vitae exemplo demonstrare, homini aeterna potius, quam temporalia bona cordi esse debere; ipsius est, non modo omnem vitare avaritiae umbram, non modo ab omni injuriae, duritiei, habendi aviditatis, et cupiditatis specie solerter abstinere, sed et eorum, quae sibi benedictione divina obtigerunt, bonorum usum, in aliorum potius, quam propriam facere utilitatem; ut adeo, quod a necessitatibus vitae, tuendoque sui status decore resultat, id omni cum conscientiae teneritudine in ungendos Salvatoris pedes, id est ad gloriam Dei, salutaresque religionis fines provehendos, nec non in laborantium, egenorumque sublevationem, in leniendas, quae undique nos circumstant, hominum calamitates impendat.

Digitized by Google

Sacerdotium in hoc etiam genere debet esse viva quodammodo exhortatio, in medio mundi, insatiabili temporalium commodorum siti agitati, ut christianae perfectionis ideam, hac etiam in parte refricet in mentibus hominum, iisque perpetuo ob oculos ponat, genuinam interpretationem sublimis illius sententiae per Salvatorem expromptae: facilius esse transire camelum per foramen acus, quam divitem intrare in regnum Dei. Catholici inquam Sacerdotii, qua pauperis Jesu vices gerentis, est hodie magis, quam unquam antehac, demonstrare hominibus in se ipso, viam ad veras dignasque christiano homine divitias, et insonti paupertati suum restituere honorem. Sacerdotii est ostendere et divites pauperes esse posse spiritu, et pauperes veris gaudere posse divitiis. Sic consolationem aquirent calamitatibus pressi; sic reconciliabuntur rerum penuria laborantes; sic redibit desperabundis fiducia erga bene habentes; sic fides redemptionis miserorum corda replebit spe et fortitudine, ad egestatis calamitates patienti animo tolerandas; sic etiam operativa proximi dilectio, et vera christiana charitas divitum corda penetrabit, adque subveniendum laborantium fratrum necessitati excitabit; sic denique mediatorem aget sacerdotium inter opulentos et pauperes, illis benignitatis spiritum infundendo, his vero livoris et invidiae erga divites aculeum adimendo. Caeterum haec nemo eo sensu per me dicta arbitretur, quasi Clerum nominatim curae animarum operam navantem, ad tenuiorem adhuc, quam qua actu perfruitur, sortem vellem redactum. Quam haec ab animo meo aliena sit cogitatio? sufficiens, puto, vel in eo suppetit documentum, quod nulla et adusque intermiserim uti occasione, quam quoquo modo ad materialem etiam Cleri sortem emendandam conducere posse existimabam. Idem certo praestiturus sum etiam in posterum quibuscunque licuerit bonis artibus. Explicare tamen volui, serioque ob oculos Vobis ponere Fratres Filiique dilectissimi! quantopere temporum nostrorum indigentiis conve-

Digitized by Google

niens, quamque necessarium sit, ut Clerus veri nominis spiritum induat paupertatis.

Quod si sacerdotium hac ratione intus in corde fuerit regeneratum; si videlicet principalibus istis, quibus aetas nostra tam graviter laborat, vitiis, quippe superbiae, impudicitiae, et iniquae immoderataeque terrestrium bonorum concupiscentiae, contraria in se exhibuerit paradigmata virtutum, id vero est humilitatis, castitatis, et spiritus paupertatis: nil dubitandum, quin idem cunctis externis etiam pastoralis muneris sui partibus ad omnem amussim sit responsurum.

Certe Sacerdos, et pastor animarum his instructus virtutibus, munia sublimis vocationis suae omni cum unctione et fervore exequetur, proculque aberit a frigida illa, atque mechanica sacrarum functionum persolutione, cui tam frequenter obviamus. Intelligo illam infelicem animi dispositionem, quae omni paene destituitur vita, omni caret charitate, quae non plus unquam praestat, quam quod strictae est necessitatis, nec aliam ob causam praestat, quam quia sic fieri oportet. Cavebit inquam ab hoc indigno tepore, quia persentiscet in corde suo frigidum istum mechanismum magna in parte ferre culpam moralis depravationis, quae praesentem corripuit generationem; persentiscet et perspiciet, quod ubi non adest spiritus ardor in ministro et dispensatore coelestium charismatum, ibi nec vita in populis possit existere; quod e contra, ubi sacer ignis pro praeclara, quam sustinet causa, animat pectus sacri curionis: illic sacerdotii vis et efficacia summa sit, capax ipsos, qui spiritualiter mortui videntur, ad novam vitam revocandi.

Porro praeviis virtutibus instructus curator animarum intelliget, nihil esse tantae ad religiosam morum pietatem efficaciae, quam sit frequens sacramentorum Poenitentiae et Eucharistiae susceptio; nihil, quod seu aquisitam semel conscientiae puritatem certius conservare, seu a praecipitio scaele-

Digitized by Google

ratae vitae tutius possit mortales praemunire. Nulli itaque parcet labori, nulla negliget media, quibus fideles ad frequentiorem horum Sacramentorum usum queant permoveri. In ipsa eorundem Sacramentorum administratione sic versabitur, quemadmodum eorum sanctitas, sublimitas, ingensque momentum ad humani generis prosperitatem deposcit; omnem respectuum profanorum, omnemque secundariorum finium umbram evitans quam solertissime, nec nisi animarum, se tamquam patrem, medicum, consiliarium adeuntium, salutem respiciens.

Sed et plene secum persvadebit Sacerdos humilitatis, castitatis, et Evangelicae paupertatis spiritu penetratus, summe necessarium esse, si quando, hac certe moralis corruptelae inundatione, ut ex sacro ambone denudetur mendacium temporis, inque tota sua perversitate ob oculos sistatur fidelium; necessarium esse, ut attenti reddantur homines bonae voluntatis, ad ea, quae ipsos circumdant pericula; ut praemuniantur divini verbi antidoto adversus venena, sibi omni ex parte, praesertim autem per istam impiorum librorum colluviem propinata; necessarium esse, ut corruptela mentium cordiumque christianis populis, in tota sua profunditate detegatur, et modi ei occurrendi suppeditentur. Nimirum permulti, torrente temporis abrepti fuerunt, quin vel advertissent praecipitium versus quod impellebantur; multi adhucdum hauriunt ex venenato poculo, quod ipsis specie mellis porrigitur; id est multi ignorantia potius peccant quam malitia. Quomodo tales agnoscent errorem, nisi ejus edoceantur; quomodo autem, aut per quem edocebuntur, nisi ex cathedra veritatis, et per pastorem animarum suarum? Eloquentiae christianae est aberrationes humani ingenii convellere, perversa dogmata, et impias doctrinas confutare. Nec quisquam prudens existimabit moralibus declamationibus, secundum humanae sapientiae leges expromptis, mundum posse converti. Tempora nostra fide exuta sunt; itaque detegen-

Digitized by Google

da, et cosolidanda sunt illa fundamenta quibus fidei christianae veritates innituntur; tempora nostra falsis perversa sua placita superstruxerunt principiis: ideo opus est, aeterna illa, quibus evangelica veritas superaedificata est, principia nota et acceptabilia reddere hominibus. Verbo, magis ac unquam hodie necesse est, ut catholicus populus rationem reddere sciat suae fidei; et ignorantia, superficialisque rerum huc adtinentium cognitio potissimum in causa est, quod catholicum tam facile pudeat fidei suae, isque tam frigido erga eam animo feratur.

Sed non minus etiam perspiciet verus pastor animarum ingens illud, quod juventutis religiosae institutioni, educationique inest momentum; perspiciet futurarum generationum spem potissimum ab hac tenellae pubis institutione dependere; perspiciet, quam sublime, sed una quam vigilem, indefessamque contentionem deposcens sit munus, succrescentis aetatis mentes et animos, contra perpetuas istas nequam saeculi inspirationes tutare, ac firmam iis ingenerare fidem, futuram toto vitae decursu custodem innocentiae, consolatricem in adversis, scutum in periculis, omnis denique temporalis et aeternae felicitatis fundamentum. Nil itaque, hac etiam in parte, abs se desiderari patietur frugi curator animarum, immo in hoc unam e momentosissimis muneris sui obligationibus censebit repositam.

Advertet pariter, quantae parte ab una efficaciae, quantaeve parte ab altera necessitatis sit, hac temporum iniquitate, meliora in communitatibus elementa, patres imprimis matresque familias, qui adhuc christiano sunt spiritu praediti, in arctiores cogere societates, quae in iis costudiant, et alant fidei christianae, et pietatis flammam; quae eis incitamento sint ad proles suas in timore Dei educandas, ad manutenendam in domo salutarem disciplinam. Advertet etiam, quantopere utile imo necessarium sit, pia ista juventutis sodalitia, quae tantam aliquando apud eam in puritatem con-

Digitized by Google

scientiae, morumque innocentiam exeruerunt efficacia, restabilire? Advertet, quam praeclarae utilitatis sint piae istae, haud dudum induci caeptae, jamque egregios fructus adferentes, ex sodalibus tyronibusque opificum conflatae congregationes? Verbo advertet inaestimabilis esse efficaciae pias, ad subveniendum variis humanarum calamitatum generibus, item ad propagationem bonorum librorum, aliosque idgenus salutares fines tendentes consocietates, quarum sat amplus jam in cultioribus ditionibus catholicis exstat numerus. Itaque has quoque constabilire et sublevare omnimode conabitur spiritu Dei afflatus sacer curio, idque tanto alacriori animo, quanto pauciora jam, restituta Ecclesiae libertate, per leges, ordinationesque civiles hac in parte ponuntur impedimenta.

Verbo vir ecclesiasticus, vera humilitate, et angelica vitae puritate praeditus, rerumque terrenarum cupiditate destitutus, cunctas sacerdotalis et pastoralis suae vocationis partes toto cordis sui complectetur affectu, nec quidquam eorum, quae ad sublime hoc suum munus pertinent, abs se patietur desiderari. Fiet hoc pacto, divina adspirante gratia, ut lux Evangelii serenius iterum illucescat mundo; ut fides Christi, in qua sola, veri nominis prosperitatem reperire potest humanum genus, revehatur denuo, ac efflorescat; ut mens sana redeat hominibus; monstra effugentur vitiorum; laete iterum propululent virtutes christianae. Sic denique fiet, ut sequelae terribilium istarum convulsionum, quarum nuper admodum oculati fuimus testes, plene evanescant, periculaque redivivae idgenus pestis praecaveantur.

Sed vero res haec, sicut quodvis aliud bonum datum, a Patre dependet luminum; dependet ab illa gratia, sine qua nec velle nobis suppetit, minus perficere. Haec vero sancta et efficax gratia non impetratur, nisi jugi, pia, ac fiduciali cum Deo conversatione, id est irremisso spiritu orationis. *Orationis* enim, ut ait S. Augustinus in sua psalmi cujusdam interpretatione, *magna est virtus; et velut fidelis nuncius manda-*

Digitized by Google

tum peragit, et penetrat, quo caro non pervenit. Item juxta S. Bernardum, *quando fidelis et humilis, et fervens oratio fuerit, caelum sine dubio penetrabit; unde certum est, quod vacua redire non possit.*

Itaque hortor Vos, Venerabiles Fratres, Filiique dilectissimi! imo rogo per viscera misericordiae Dei nostri, ut hoc praesertim ingruentis sacrae quadragesimae tempore, imprimis instantes sitis orationi, vigilantes in ea in gratiarum actione; tum vero, ut serias Vobiscum ipsis coram Deo rationes ineatis, expendentes parte ab una ingentem humani generis corruptelam, parte vero ab altera sublimitatem vocationis Vestrae, quae sola, si indefessa solertia, plenaque conscientiae teneritudine fuerit animata, potest depellere calamitates mundi, regnum restabilire Dei, regnum virtutis, regnum verae prosperitatis. Recedite, ad aliquot saltem dies, in sacram cum Deo, et corde vestro solitudinem, vigilantes et orantes, ut digni habeamini fugere ista omnia, quae futura sunt, et stare ante filium hominis. Tum vero refectis mentis viribus, cordeque fide, spe, et amore Salvatoris accenso, ad fidam muneris vestri continuationem accedite. Quem in finem haec exhortationis verba, per me, licet perquam exigui meriti, Episcopum tamen Vestrum, paterna cum benevolentia, fraternaque cum charitate deprompta, alicui, ut spero, subsidio vobis poterunt deservire. Qui ipse non sum cessaturus orare Deum, ut impleamini agnitione voluntatis ejus, in omni sapientia, et intellectu spirituali, utque ambuletis digne Deo per omnia placentes. Datum Zagrabiae Dominica Septuagesimae in 23. Januarii incidente, anno reparatae Salutis 1853.

Georgius *Episcopus m/p.*

Digitized by Google

PARS II.
Dictiones quadragesimales.

A.

DICTIONES QUADRAGESIMALES DE ANNO 1851.

1.

Non habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus. Hebr. 13.

Neimamo ovde obstojećega stana, nego iščemo budući.

Nerazumnu živinu vodi naravski nagon k svemu onomu kaj joj je hasnovito. Zivinče, osobito dokle se nahadja vu stališu naravske svoje slobode, redko kada poželi ono, kaj mu je škodljivo: hranu si odabere takovu, koja mu je najzdraveša, a beži čemerna i škodljiva; isti spolni nagon neupotrěbljava neuredno i prěkoměrno, ali niti mu nije potrěbno navuka i ničijega naputka, da postigne onaj cilj, na koj je odlučeno. I človek ima naravski nagon, ali mu ovaj niti k tomu nije zadovoljen, da bar na ovom světu zadobi kakvu takvu blaženost; dapače ovaj isti nagon zapelja ga na stranputice, i višeput stèrmoglavi vu najvekšu nesrěću, ako svoje naravske želje nezna ili neće podložiti zapovědim razuma, a osebujno zakonom božanskoga objavljenja. To nam svedoči svakdašnje spoznanje. Vidimo vnogoput, da oni, koji vugadjaju svojoj pohlepnosti za jelom, s vekšinom si pretèrše želudec, a negda si privlečeju istu preranu smèrt. Vidimo,

Digitized by Google

da oni, koji nemoreju suprotstati svojoj naklonosti na pilo jakih napitkov, si privlečeju pogibelne betege, ter se včine nespretne za iste posle svojega stališa. Vidimo, da oni, koji telovne svoje pohotnosti obuzdati nećeju, izgube jakost razuma, postanu pozabljivi, a sve druge sile duše tak im oslabe, da najzadnjič dojdu o pameti, nego i iztroše tělo svoje, privlečeju si smradne betege, s jednom rěčjum: iznemognu često na duši i na tělu. Vidimo, kak oni, koji slěde svoju želju za bogatstvom, predpadnu vnogoput vu gèrdu hmanjicu skuposti, postanu prama drugim nemilosèrdni, tlače sirote i vdovice, i svake vèrsti grehote, iste tatbine i razbojničtva počinjuju, ter tak ne samo druge, nego i same sebe čine nesrećne. Vidimo kak oni, koji netèrse vkrotiti navale naravske svoje sèrditosti, od nje zaslepljeni druge vredjaju, osakatjuju ili vumarjaju, ili barem goje mèržnje; poštenje i dober glas drugih s ogovarjanjem i klevetami otimlju, ter tak odpèrto ne samo drugim, nego i sebi srěću kvare. To isto valja i od svih drugih naklonostih naše skvarjene naravi. Zato se istinito reči more: da človek niti vu ovom življenju nemore srećen biti, ako tělovna svoja poželjenja nestegne s zakoni od drugud vzetimi. J to se neima razmeti samo od pojedinih ljudih, nego tim više od cělih varošev, dèržavah, i od cěloga skup vzetoga človečanskoga družtva. Predstavimo si samo koj varaš ili pokrajinu, vu kojoj svi pojedini ljudi slěde svoj naravski nagon, prez da bi hotěli vkrotiti svoje strasti i podvèrgavati je višjim zakonom: nebude li, prosim vas, varaš ili pokrajina takova vnogo gorša, nego li ikoja družba divje zveradi? Je li bi dugo obstati mogel takov varaš, ili pokrajina takova? Nebudu li takovu pokrajinu na bèrzom čisto prevèrnule medjusobne mèržnje, nepravično otimanje, kèrvoločna ubojstva, koja najzadnjič celu takovu zemlju opustošiti i sharati moraju?

Kad je tomu tak, moji dragi: a to je belodano, da mi za onaj način, i ona srědstva najti, od kojih visi naš cilj,

Digitized by Google

niti nemoremo niti nesmemo izpustiti se na svoje naravske nagone, nego je potrébno, da ova srédstva drugde poiščemo, od drugud vzememo. I ovom izpitavanju, najmre: koja su to srédstva, s pomoćjum kojih je moguće človeku postignuti svoj cilj? nakanil sem posvetiti ova duhovna razmišljavanja, koja s božjum pomoćjum budem s vami čez ovo sveto korizmeno vreme obdèržaval. Ali k tomu, da zadovoljno prepoznamo, koja su to srédstva, koja nas k našemu cilju dopeljati moreju, potrebno je predi znati, vu čem sastoji isti cilj naš, koj nam je stvoritelj napèrvo postavil? iliti odlučenje naše? Nam kerstjenikom katolikom nemore ovaj cilj niti jeden hip dvojben biti; zato mislil sem, da vam od njega netrebavnogo govoriti, ter nakanil sem cělo ovo pitanje vu pèrvoj strani našega današnjega razmišljavanja izvesti. Vnogo težje je pitanje: koja su to sredstva k postignutju ovoga našega cilja prikladna? od kojih sem nakanil govoriti i vu budućih razmišljavanjih naših; a danas samo nekoja gledeć ovih sredstvah, i to skupno napomenul budem vu drugoj strani govorenja mojega. Iz kojih zajedno razmeti budete mogli razdeljenje onih navukov, koje vam vu budućih mojih govorih predstaviti nakanil sem. Prosim da me govorećega s navadnom pazljivostjum i dobrovoljnostjum poslušate.

I.

Med mudroznanci, koji su nepriatelji vere, nahadja se i takovih, koji se nesrame valovati: da med človekom i nemom živinom, nikakova bitna, nego samo ta jedina različnost obstoji, da človek više, a živina čez različne stupaje menje razuma ima. Kak je krivo ovo očitovanje, more svaki zadovoljno presapiti, ako prikladnosti naravi človečanske samo povèršno i bèrzim okom prispodobi s vlastovitostmi nerazložne živine. Već isto telo človeka lepotom i plemenitostjum svojom, dostojanstvom čela i očih svojih, i tim se

Digitized by Google

od telah sve druge živine odlikuje, da ova na četirih nogah hodi, lice i oči svoje vu zemlju obratja, človek pako, kakti kralj svih drugih, osovljenim i izvišenim telom stupa, ter oči i lice svoje vupirajuć put nebesah, predstavlja bitje od svih drugih mnogo plemeniteše i zvèršeneše.

Nego vnogo vekša i to bitna različnost med človekom i drugom živinom predstavlja nam se, ako vlastovitosti razuma i pameti vu pretres vzememo. Vidi se to već iz onih, koja smo malo predi rekli: da naimre svu živinu naravski nagon segurno ravna, človeka ne ravna na sreću svoju, dapače na nesreću. Slědi to tim više iz toga, da, premda se nekojim vèrstam živine nemore odreči velika, dà začudjenja vrědna prikladnost vu nekojih stvarih; zatim, premda se vu nekojem stupnju i podvučiti moreju: to je vendar sva okretnost njihova jednaka čez sve věke od početka světa do današnjega vremena, niti živina iz sebe na vekšu zvèršenost podići se nemore. Človek naproti more se navukom, preračunjanjem, i razmišljavanjem popeti do neveruvane skoro zvèršenosti. Istina je, da slaviček vugodno i umětno spěva, ali je tak speval već pred jezero let, lastavica děla si umětno gnjezdo, nego ga je tak gradila i za vremena Salomonovoga; dabar, to jest kastor napravi si stan na više podov i jako prikladno, nego ga je čisto tak delal i za života Plinievoga, najslavniega rimskoga naravopisca. Suprotivno pako, koliki je i kak čudni razvitek človečanskih znanostih? kolika svakim skoro letom i mesecom ponavljajuća se iznašastja, koja su sjajni dokazi človečanskoga razuma, čisto različnoga od razložnih prikladnostih druge živine? Neću da napominjam čudna odkritja vu svakoj vèrsti znanostih, koja su se s vremenom razvila; neću da navodim iznašastja, kojim se čudimo vu graditeljstvu, slikarstvu, kipotvorstvu, muziki i drugih umětnostih; dosta naj bude spomenuti, da je človek, ovaj mali zemeljski prašek, silom i jakostjum razuma svoga, već dotle dotiral, da je proniknul zakone gibanja, kretanja, i vzajemnog raz-

Digitized by Google

merja onih gorostasnih nebeskih telesah, koja zvezde imenujemo; da zna za jezero let napèrvo odlučiti put i okrug planetah, to jest pomičnih zvezdah, sve promene meseca, sva pomèrčanja sunca, da zna s pomoćjum pare, cěle rede težko natovorenih kolah, i najvekše ladje proti istom tečaju vode tirati; da vu nekuliko hipov može svoje misli prijaviti ljudem, koji su više stotin milj od njega odaljeni, i tak dalje.

Velika ova, i zaisto bitna razlika med človekom, i drugom živinom vidi se jošće bolje, i vu belodanoj jasnosti iz onoga čuvstva, koje zovemo ćudoredno čuvstvo, koje sam i jedini človek poseduje na ovoj zemlji, i koje menjka svoj ostaloj živini. Svaki človek naimre ćuti vu sebi nekakvu moć, koja mu bez svake razlike i vu svako vreme stanovite čine prepoveda, premda bi mu isti mogli najvekše hasni pridonesti; suprotivno pako druge prez svake pogodbe zapověda, premda mu zrokuju veliku škodu, ili isto življenje pogibelji izlažu. Tak na priliku, nemoremo nigdar odobriti izdajstvo domovine, ili ubojstvo roditeljah, i dobročiniteljah, i ako nam je baš takovo zločinstvo bog zna na kakovu hasen bilc; suprotivno pako navek se ćutimo dužne dèržati zadanu reč, osobito prisegom potvèrdjenu, ako baš otud najvekši kvar, ili pogibelj za nas slědi. Ova nuternja reč, tak je silna, tak odlučna i neoprostna vu človeka, da ovaj, ako čisto iskvaren nije, reč ovu vu sebi nikak zadušiti i potlačiti nemore, i ako to kada včini, tak takvoga nesrećnoga mori sram pred samim sobom, trapi ona nutèrnja bol, koju imenujemo grizom vĕsti, koj je već višeput ljude dotiral do zdvojenja.

Mislim, da se iz ovih već zadovoljno razmeti more, kakova, i kolika bitna razlika obstoji med človekom i drugom živinom; vidi se naimre, da je vu človeku nekakva božanska iskra, koju mu je stvoritelj zasadil na spodobu svoju, koja ga čini bitjem razumnim, stvorenim na sliku i priliku božju. Nego od ovud kak nadalje videli budemo slědi i to, da odlučenje človeka mora drugo biti, nego li je odlučenje živine,

Digitized by Google

Naimre, kakgoder je odlučenje nerazborne živine stegnjeno vu tesne medje ovoga življenja: tak se odlučenje človeka preteže i na drugo buduće življenje, niti nemore drugo biti, kak krepost, ter ovoj odgovarajuća za smèrtjom vekivečna srèća i blaženost.

To već uvidja dosta jasno razum i pamet naša. Ar postigava razum, da ovo kratko i nestalno življenje na ovom světu nimalo neodgovara onim izvišenim prikladnostim, kojimi je Bog nadelil dušu človeka, i da ovdašnje življenje nemore nikada zasititi onu želju srèće i blaženosti, koja je s naravom našom bez konca i prestanka, svako vrème skopčana. Živinu nemuči niti spomenek prešestnih niti strah budućih stvarih, niti neima drugih poželjenjah izvan zasitjenja naravskih ćuvstvah i potrěbah svojih; a človek prez ufanja vekivečnoga življenja niti se na ovom světu nemre vživati prave srèće. Ar kaj bi nam hasnila, bili nas veselila sva dobra ovoga světa, kad bi znali, da se na priliku druge neme živine, za nekoliko mesecov ili let preobèrnemo vu prah, da se pretvorimo vu pusti ništar, kak da nas niti bilo nije? Vu svih dělih stvoritelja světa, spažujemo najvekšu mudrost, najlepše suglasje med zroki i opravki; kad bi pak odlučenje človeka bilo ograničeno samo na ovo zemeljsko življenje: to bi človek sam sebi bil najvekša zganjka i protislovje, buduć med njegovimi vlastitostmi, i neodtudjivimi želj ami i odlučenjem njegovim nebi bilo nikakovoga suglasja, nikakovoga razměrja. Zatim ono ćudoredno ćuvstvo, ili nagon krěposti i svěsti, od kojega sem malo predi govoril, to svikak potrebuje, da za ovim življenjem slědi drugo: buduć vidimo, kak neredko oni, koji su počinili najvekše nepravice, koji su vodili življenje okaljano s gèrdimi hmanjicami, vendar se vživaju svega dobra, koja ovaj svět deli; suprotivno pako, ljudi najboljši i najkrepostnii moraju podnašati siromaštvo, pregone, višeput muke i istu kèrvoločnu smèrt. Segurno narav človeka bila bi vu najvekšem protislovju, kad preko granicah ovoga světa nebi bilo

Digitized by Google

nadarenja i kaštige; kad nebi bilo města, vu kojem se bude izravnalo ono nerazměrje, koje na ovom světu obstoji med krěpostjum i srěćom; kad bi na priliku jednaka sudbina postignula izdajicu božanskoga svoga meštra Judaša, koja čeka navučitelja narodov s. Pavla; ili kad bi sv. Štefan kralj, koj je po spasonosnih zakonih, i drugih dobrotivnih dělih vtemeljil srěću nebrojene množine ljudstva, jednaku nagradu imal s Herodešom ili Neronom, koji su cělo svoje življenje sproveli vu kèrvoločnostih i svakoj gèrdoti življenja. Anda, kak sem spomenul, sam zdrav razum nam pokažuje, da odlučenje naše nije stegnjeno i okruženo stěsnimi granicami ovoga življenja, nego je postavljeno vu kreposti, i ovoj priměrenoj na drugom světu blaženosti.

Zato nije čudo, da je pri svih pukih i narodih, kojih su razumne sile samo malo razvite, nahadjalo se kakovo takovo osvedočenje od budućega življenja človečanskoga po smèrti těla. I premda su nekoji narodi ovo isto življenje vu preseljivanju duše vu druga těla, a drugi vu směšnih, nespretnih, i zdravom razumu protivnih stvarih polagali; i premda pred došestkom Zveličitelja našega nigde od toga čistih i jasnih pomislih bilo nije; to se vendar ovo občinsko svih narodov suglasje i osvedočenje mora smatrati kakti potrebovanje istoga razuma, koje nedvojbeno vu istini svoje korenje i temelj imati mora, kajti nije moguće, da bi se svi puki vu jednoj laži slagati mogli.

Nego istinu ovu s punom segurnostjum stopram spoznajemo iz božanskoga objavljenja. Govori sam Zveličitelj: blaženi, koji tèrpiju pregone zaradi pravice: kajti njihovo je kraljestvo nebesko. Blaženi ste, ako vas preklinjali i preganjali i svako zlo govorili budu proti vam lažući zaradi mene, radujte se i veselite, kajti je vu nebu obilna zaslužba vaša. Math. 5. Zatim: Gdo bude hotel zveličiti dušu svoju, izgubi ju; ígdo pako pogubi

Digitized by Google

dušu svoju zaradi mene, najde dušu svoju. — Kajti sin človeka dojde vu slavi otca svojega s angeli svojimi, i onda povèrne svakomu poleg dělah njegovih. Matth. 16. A sveti Pavel apoštol piše Rimljanom: Sada pako oslobodjeni od gréha, službenici pako včinjeni božji, imate za hasen svoju posvetjenje, za cilj pako život vekivečni. — Sim takajše spadaju one rěči istoga svetoga Pavla, koje sem na početku govorenja mojega navel, naimre: neimamo ovde obstojećega stana, negoišćemo budući. — I nebrojena druga města mogel bi za dokaz ove istine navesti iz svetoga pisma, nego to bi suvišno bilo, buduć se celo objavljenje i cela vera kèrstjanska oslanja na ovom temelju, da življenje naše nije stišnjeno vu tesne medje ove zemlje, nego da nas drugo, koje nigdar prestalo nebude, tamo prěko groba čeka, — gdě svaki izmed nas poleg zaslugah ili krivnjah svojih zadobi pravičnu nagradu ili kaštigu, i da baš vu tom stoji odlučenje naše.

Znamo anda i segurni smo, vu čem sastoji predstavljeni nam čilj ili odlučenje naše; sada nastaje veliko ono pitanje, koja su to srědstva, koja nas k ovom odlučenju sprovadjati i dopeljati moreju? od česa vu budućih govorih obilnije, a danas samo na kratkom vu drugoj strani.

II.

Da odlučenje svoje postignemo, a to je, da življenje dobro, pošteno, i kreposti odano vodimo, ter tak negda zadobimo blaženstvo vekivečno, potrebno je predi svega, da dobro poznamo Boga i njegove zvèršenosti, da poznamo odnošenje naše k Bogu, to jest onaj savez, koj med Bogom i nami obstoji, ili kaj hoće svejedno rěći, potrebno je, da imamo pravu věru. Kajti ako mišljenja naša od Boga i njegovih zvèršenostih, od načina, kojim ga poštovati imamo, zatim od kre-

Digitized by Google

posti i hmanjice budu kriva, onda nebudemo mogli voditi krepostno i Bogu dopadno življenje, i tak niti nebude nam moguće postignuti ono blaženstvo, na koje smo odlučeni. Poznato nam je, najmre kak je pokolenje človečansko vu tom poslu bilo tečajem mnogo stolětjah zavito vu guste megle i mèrke tmice; znamo, kak su ljudi za onda s vekšinom poštovali takove boge, koji su sami okaljani bili preljubodeljstvi, tatbinami, ubojstvi i drugimi gèrdimi zločinstvi, i zato nije se čuditi, da je i bogoštovje njihovo bilo praznověrno, nevrědno, hudo, ter s mèrskimi prestupljenji, s aldovanjem svojih vlastovitih sinov i kèrvoločnostjum drugih človečanskih žèrtvah okaljano i pogèrdjeno. Poleg takovih predstavljenjah od Boga i bogoštovja, nije se čuditi, da je prava krepost izmed ljudih čisto izčeznula bila, i da su višeput tatbine, samoubojstva i gèrda tělovna prestupljenja i druga zločinstva dèržana bila za kreposti, čim se je človečansko pokolenje na tužni način odvratjalo od svoga odlučenja. I to je bil jeden izmed poglavitih zrokov, da je vekivečnoga otca vekivečni sin dostojal na se vzeti telo človeka, i s prestolja dike svoje stupiti med zabludjene ljude: da je naimre od poštovanja krivih bogov, i bludnih navadah, skojimi su im ovo poštovanje izkazivali, odvèrne i dopelja k poznavanju pravoga i jedinoga Boga; da je navči poznavati i cěniti pravu krepost, i da na ovom svetu vstanovi bogoštovje, koje bi bilo Boga i človeka dostojno. Zato opominja sv. Pavel apoštol Kolosiance vu svom listu: Hvalite Bogu otcu, koj nas je dostojne našel, da nam poděli del sudbine svetih vu svetlosti; koj nas je otel iz vlasti tminah, i prenesel vu kraljestvo sina ljubavi. A sv. Peter veli od Zveličitelja našega: da nas je iz tmicah pozval vu čudnovitu svetlost svoju. 1. Petr. 2.

Da je sveta naša věra kèrstjansko-katoličanska prosta ne samo od ovakovih bludnjah i gèrdobah, nego izviše, da je Bogu i njegovim neizmernim zvèršenostim tak, kak i dosto-

Digitized by Google

janstvu človečanskomu vu svemu primerna, dapače, da je sama ona vtemeljena na istini, da svim človečanskim potrěbam zesvema zadovoljuje, da je sveta i da opravlja krepost i svetost življenja vu onih, koji zakone i naredbe njezine slede, mislim, da je to vam svim, drage duše kèrstjanske, zadovoljno poznato; a buduć sem i ja već opetovano od ove istine iz ovoga mesta govoril; od nje opet danas obiljnije govoriti za potrebno nenahadjam. Spomenuti samo hoću, da isti sledbeniki drugih veroizpovedanjah odpèrto pripoznavaju, da mi katoliki, premda nam je, kak oni krivo štimaju, vera prepletena s mnogimi bludnjami, moremo zato vendar voditi pošteno i krepostno življenje, i zadobiti vekivečno zveličenje, ter tak postići zadnji svoj cilj. Ako to skoro svi drugi dopustjaju, čim više moramo mi sami spoznati istinu ovu, koju izvan toga potvèrdjuje jošte više drugih nedvojbenih dokazah.

Nego smo i vu tom presrećni mi katoliki, da sve ono, vučem je navlastito postavljena vera i navuk katoličke cèrkve, moremo najlakše zeznati iz svakoga i najmenjšega katekizmuša, koj zadèržava tak čisti katolički navuk, kak takaj sva ona, koja su k postignutju vekivečnoga zveličenja za znati potrebna. — Baš zato zove se katolički navuk katolički, to jest sveobćinski, kajti je jeden isti i jednaki svuda, i pri svih po celom svetu raztrešenih věrnih. O predragi moji! kak je to radostno, kak to svakoga katolika batriveti i vmiriti mora, kada sam sobom ovak premišljavati more: pri drugih sledbah i věroizpovedanjih nahadja se prevelika različnost i protivnost navuka i vu onih stvarih, koje spadaju na istu bitnost vere i dèržanja: ja pako kakti katolik dèržim se onoga, kaj veruju svi drugi po celom svetu razprostranjeni věrni; kaj jednoglasno navučaju svi biskupi i redovniki, pod vidljivom svojom i cele cèrkve glavom, naimre rimskim papom, poglavice svih apoštolov Petra naslednikom sjedinjeni. Kak je to radostno, kada svaki izmed nas reči more: sledbeniki drugih veroizpovedanjah slede večinom vu stvarih vere i dèržanja

Digitized by Google

samo razloge pameti svoje, koja se tak lahko vkani, i koja je već vnogoput vkanjena bila, slede največma domisli slaboga človenčanskoga razuma: nasuprot ja katolik izpovedam ono, kaj već blizo čez dva jezera let je vučila, i jošte vuči cèrkva po Kristušu zveličitelju vtemeljena; ona cèrkva, koju je on postavil čuvaricom vere svoje, i kojoj je obečal, da do svèršetka vekov pri njoj ostane; drugi vu svoju veru uvadjaju neprestano nove stvari, zahitavaju višeput najsveteše članke vere, da mesto ustupe drugim škodljivim, koji upropastjuju istu nedužnost življenja i krepost: ja pako katolik sledim onu veru, koju su navučali apoštoli, koju su izpovedala jezera presvetih spovednikov i devic, za koju su nebrojena jezera mučenikov podnesla težke muke svake vèrsti, dapače radostno aldovala isto svoje življenje, i tak zaslužila vekivečno blaženstvo, vu kojem je postavljen cilj i odlučenje naše. Anda koliko se tiče ove potreboće k postignutju našega odlučenja, to jest vere, koja stoji vu pravom poznanju Boga i odnošenja našega prama njemu, to gledeć nas katolikah nema niti dvoimbe kakve, niti velike težkoće. Dosta je, ako s pomoćjum milosti božje, koja nigdar nemenjka onim, kojim je dobra volja, onu veru, koju je navek navučala, i sada jošte navuča sveta katolička cèrkva, i koju svaki katekizmuš zadèržaje, zagèrli s istinskom voljom i zahvalnim sèrcem prama Bogu, koj ju je ljudem objavil.

Ali na to, da na ovom svetu pobožno, i krepostno živemo, a na drugom vekivečno blaženstvo zadobimo, nije dosta da imamo dobro poznanje Boga i svih onih, koja na verovanje i deržanje spadaju, to jest, da imamo samo pravu veru, nego je izvan toga potrebno je, da poleg ovoga poznanja, poleg zapovedih ove vere živimo. Zato veli zveličitelj: onaj sluga, koj je poznal volju Gospona svoga, i nije pripravil, nije včinil po volji Gospona svoga, bude vnogo kaštiguvan. Luc. 12. Sveti pako Jakob izpoveda očivesto, da sama vera nikaj nehasni na zvelicènje•

Digitized by Google

Kaj bude hasnilo, veli vu svojem listu, ako gdo reče da veru ima, a dela imal nebude; kaj ga bude vera zveličiti mogla? Jac. 2. Zato je potrebno svu skèrb i brigu svoju vu tom složiti, da spoznamo i krepko poprimemo ona sredstva, koja čine, da življenje naše bude zakonom vĕre primerno; koja nas brane od hmanjice, vode na put kreposti, i na njem stupajuće čuvaju do konca ovoga zemeljskoga življenja. Nego vu tom ravno postavljena je največša težkoća. Ar dokle god se bavimo na ovom svetu, dotle nas sva ona, koja nas okružuju, kakti telo, svet i onaj hudi duh, koj je već pèrve roditelje naše zapeljal vu greh, sva ova nagiblju nas prez prestanka i nebrojenimi načini, da ona sledimo, koja su protivna veri, protivna božanskim zakonom, zdravomu razumu, kreposti, i nedužnosti življenja. Ovim vekivečnim skušavanjam, ovim neprestanim poticanjam na zlo, nemoremo protistati, ako nas nepodpre milost božanska; ovu pako milost nemoremo drugač zadobiti, nego ako upotrebimo čim marljiveše moremo ona sredstva, koja nam je prepisal zveličitelj naš. I od ovih srĕdstvah, od ovih nedužnosti i kreposti pomoćih, kak sem već predi spomenul, nakanil sem, ako se dobromu Bogu dopadalo bude, govoriti vam drage duše kèrstjanske, ovo sveto korizmeno vreme

Sredstva ova moći je iz više obzirov premišljavati, i na više vèrstih razdĕliti. Ja mislim, da najbolje včinim, ako se stegnem na ona sredstva, koja sveta mati cirkva katoličanska svakom prilikom, a osebujnim načinom vu korizmeno vreme preporuča svojim vĕrnim: jest to molitva, post, milostinja, to jest almužtvo, istinska spoved grehov, i pobožno prijemanje presvetoga oltarskoga šakramenta. Ovoga razdelenja morem se tim segurneše dèržati, buduć se vu ovih sredstvih tak rekuć sva ostala nahadjaju, sva potrebna na pobožno i sveto vodjenje i dokončanje življenja.

Anda vu bližnjem, to jest drugom korizmenom razmišljavanju pretresali budemo dužnost molitve, po kojoj raz-

Digitized by Google

mevamo svako pobožno zdigavanje pameti svoje i serca k Bogu. Vu trejtom govorili budemo od posta, koj vu širjem znamenovanju sastoji vu podlaganju telovnih pohotnostih pod gospodstvo razuma i zapovedih božjih. Predmet četvèrtoga razmišljavanja bude almužtvo, ili delotvorna ljubav pram bližnjim našim. Vu petom budemo premotrili Sakrament pokoze. Šesto budemo posvetili bistrešem razmatranju presvetoga oltarskoga sakramenta. Preostaje anda jošte sedmo, padajuće na veliki petek, kojega predmet nemore drugi da bude, nego ista presveta skrovnost križa, na koje obslužanje posvetjen je osebujnim načinom isti onaj turobni dan, i po kojoj skrovnosti postavljena je koruna našemu duhovnomu življenju, i potvérdjeno sve tèrsenje naše, da Bogu dopadni, i odlučenja našega vredni postanemo.

Predrage vu Kristušu duše moje! kratko je življenje človeka na ovom světu, dim i para je za kratko vreme se pokazajuća, kak veli sv. Jakob apoštol. Izmed onih, koji su lanjske korizme pohadjali ova sveta premišljavanja, nekojih već nije na světu, a segurno nekoji izmed nas, koji smo ovde skup spravljeni, buduće korizme vu vekovečnosti, ah! da bi Bog dal srećnoj! nahadjali se budu. Med ovemi budem morebiti i ja, budeš ti brate i sestro, kak se naimre bude dopadalo onomu, pri kom su bili prebrojeni dani naši predi, nego smo vu vutrobi začeti. — Najvekšu stran vremena, koje smo preživeli, okrenuli smo na skèrb onih stvarih, koje spadaju na tělo, i kratkotèrpno ovo življenje naše. Premislite sada sami, je li dostojno, je li zdravom razumu i razboritoj pameti prilično, da bar nekoju stran brige naše, i nekaj po dobroti božjoj dopušćenoga nam vrěmena posvetimo svojoj duši, življenju vekivečnomu? Čuli ste već segurno višeput, ali neznam, da li ste i dosta razmislili onu pre-

Digitized by Google

važnu izreku vekivečne mudrosti Zveličitelja našega Jezuša Kristuša: Kaj hasni človeku, ako zadobi celi svět, a pogubi dušu svoju? il kakvu bu dal zaměnu človek za dušu svoju? Matth. 16. Kaj bi nam hasnilo, predragi kerstjeniki, da ono malo dnevov, mesecov ili let, koje nam je jošte odlučila dobrotivost božanska, moremo sprovesti vu obilnosti svih stvarih, vu velikoj slavi, i posred svakovèrstnih nasladnostih, kaj bi nam, velim, sve to hasnilo, kad bi izpali iz onoga odlučenja, na koje smo stvoreni? Zato vas, dragi moji, opominjam, i prosim vu Jezušu Kristušu, da poleg nakanjenja skèrblijive matere cèrkve ovo sveto korizmeno i jubileumsko vrěme osebujnim načinom obèrnete i posvetite svomu odlučenju; da bar sada odvèrnete oči pameti svoje od budućih i nestalnih dobrah ovoga světa, ter je okrenete na ona vekivečna dobra, koja je Bog sebe ljubećim pripravil; da nebrojite samo kratka leta tužnoga ovdašnjega putovanja, nego da računate, kak svetuje David kralj, i ona vekivečna leta domovine svoje; da nezametavate reći svojega pastira, koj iz istinske prama vam ljubavi, i skèrbljivosti za zveličenje duš vaših želi s vami skupa čez ovo sveto vrème pohadjati duhovne pašnice vekovečnih istinah, i dopeljati vas na zviranjke, iz kojih teče voda za žitek vekivečni. — Ufam se vu Gospona, da, ako ova premišljavanja ne iz himbene znatiželjnosti, ili drugih človečanskih obzirov, i vremenitih ciljov, nego jedino iz goruće želje božanskih stvarih i vekivečnoga svojega zveličenja, ter čistom naměrom, poniznim sèrcem, živom pazljivostjum, zadnjić svetim nakanjenjem pohadjali i poslušali budete, ufam se, velim, da vam ova razmišljavanja pružala, i podělila budu nemalu hasen vu onih, koja spadaju k postignutju vašega odlučenja, i zato vam od najvekše cene i vrednosti biti moraju.

Medtemtoga molite Boga, i ja budem s vami molil, da po nadehnutju duha svetoga očisti mišljenja vaša, a ćutjenja sèrca vašega pomoči rosom milosti svoje, da morete spozna-

Digitized by Google

ti, koja je volja božja istinita i dopadna, ter da tak oprostjeni zemeljskih slabostih, negda srećno dospeti morete vu nebesku domovinu. Molite i za me, da nebeski otec mene slugu svojega, koga akoprem brez svake moje zasluge, po providnosti vendar i obilnosti neizmerne milosèrdnosti svoje hotel je postaviti službenikom nèbeskih njegovih skrovnostih, včini dostojnim navestiteljem svoje svete reči; naj poda on krepost i jakost glasu mojemu, naj podeli blagoglasje, izgvor, a prie svega naj dostoji ono, kaj glas moj izreče, svojim posvetjenjem okrepiti i potvèrditi. Amen.

Digitized by Google

2.

Per omnem orationem et obsecrationem orantes omni tempore in spiritu, et in ipso vigilantes in omni instantia. Ephes. 6.
Po svakoj molitvi i prošenju moleći svako vreme vu duhu, i vu istom skoznujući vu svakoj potrebоći.

Vu mojem uvodnom govoru razložil sem vam, ljubljene vu Kristušu duše moje! da odlučenje naše nije kak druge nerazložne živine stegnjeno med tesne medje ovoga življenja, nego da se preteže na buduću vekivečnost, ter da je postavljeno vu svetosti življenja i ovoj primernoj blaženosti. Nadalje kazal sem, da je na postignutje ovoga cilja najpredi potrěbno, da dobro poznamo Boga, njegove zvèršenosti i naše prama njemu odnošenje, to jest, da imamo pravu věru. Spomenul sem i to, da sama vera nije zadovolnja, nego je izvan toga još potrebno, da veri našoj primerno živemo; kajti je pako to izvèrženo vnogim težkoćam; kajti smo vu tom poslu izloženi nebrojenim pogibeljam, i okruženi od svakovèrstnih nepriateljov: zato nam je potrebno podpore, potrebno pomoći i delotvornih sredstvah. Med ovimi sredstvi imenoval sem na pèrvom mestu molitvu, od koje budem govoril vu današnjem svetom razmišljavanju.

Po navuku katoličke cirkve molitva je zdigavanje serca k Bogu, kak to vuči svaki katekizmuš. Anda molimo, kada

Digitized by Google

s pametjum svojom premišljavamo božju mudrost, svemogućnost, pravičnost, preveliku prama svim stvorenim bitjam dobrotu, i druge neizmerne zvèršenosti, ter tak usled ovih pripoznajemo svoju od Boga zavisnost, podložnost, i zahvalnost; molimo takaj, kada sa sinovskim zaufanjem prosimo za oprostjenje naših grehov i obećajemo poboljšanje življenja; kada prosimo za milost božju i druga duhovna, kak i vremenita dobra; kada prošnje svoje prikažujemo za cirkvu, domovinu, kralje, sve cirkvene i svetovne poglavare i oblasti, za roditelje, bratju i sestre, i sve druge, koji su nam mili i dragi, za žive i mèrtve, ter za sve verne, dapače sve ljude kakti bližnje svoje.

Vidi se odtud, da molitva ima više vèrstih, kak i zbilja bogoslovci razlikuju više felah molitve. Ima takajše mnogoverstnih drugih pitanjah gledeć ove dužnosti. Nego nije niti potrebno, niti moguće sve ove vèrsti molitve, i sva ova pitanja obširno razlagati. Bitnost stvari stoji vu tom, da se osvedočimo, jeli k postignutju postavljenoga nam od stvoritelja cilja molitva sbilja ne samo hasnovita, nego i potrebna? i od toga bude govor vu pèrvoj strani našega današnjega razmišljavanja. Zatim da spoznamo, kakva mora biti naša molitva, da ovomu cilju odgovori? to jest, da znamo, koje su vlastovitosti prave i hasnovite molitve; od česa bude spomenek vu drugoj strani. Prosim vas, dragi kèrstjeniki, da moje reči pazljivo i tèrpljivno poslušate; kajti ona, koja vam povedal budem, tak su tesno skopčena, da je samo onaj dobro prerazme, koj tečaj celoga govora spazljivostjum bude sprevadjal.

I.

Najpredi sem rekel: na to, da svoje odlučenje, a to je dobrotu dèržanja i svetost življenja, ter ovim odgovarajuću blaženost vekivečnu zadobimo, molitva da je ne samo ha-

Digitized by Google

snovita, nego i potrebna. To nam pred svim drugim pokažuje pelda Kristuša gospona i zveličitelja našega, koj je, kak pripoveda sv. pismo, toliko put molil nebeskoga otca svojega, da se celo njegovo na ovoj zemlji prebavljeno življenje, more pravedno nazvati jednom neprestanom molitvom. Predi nego se je k-jelu spravil, bil je navaden blagosloviti ga s dignjenimi rukami, i obèrnjenimi očmi k otcu nebeskomu. Vu svih svojih razgovorih, koje je imal s svojimi apoštoli i sledovniki, vzemši dokaze svoje od ptic na nebu, od drev na zemlji, od cvetja na polju i drugih naravskih stvarih, tèrsil se je pameti poslušiteljov svojih podignuti k Bogu i k premišljavanju njegovih zvèršenostih. Kak svedoči sv. Evangelišta Lukač, s Apoštoli svojimi sprevadjal je cele noći vu molitvi. Izišel je, veli isti sv. Lukač, na breg da moli, i prebavil je celu noć vu molitvi. Luc. 6. Zatim s kolikom nježnostjum duše zdigaval je pamet i oči svoje k svojem nebeskomu otcu predi, nego je prebudil Lazara iz groba? A kak je obilna ona njegova molitva, koju je izustil pred žuhkom mukom svojom, i koju opisuje sveti Janoš vu poglavju 17, iz koje hoću samo nekoja napomenuti. Podignutimi očmi, veli Evangelišta, vu nebo rekel je: otče, došla je vura, proslavi sina svojega, da sin tvoj proslavi tebe. Kak si mu dal oblast svakoga tela, da svako, koje si dal njemu, poda njim život vekivečni. Ovo je pak život vekivečni, da poznaju tebe samoga Boga vekivečnoga, i koga si poslal Jezuša Kristuša. Ja sem proslavil tebe na zemlji, dovèršil delo, koje si mi dal, da včinim. A sada me proslavi ti, otče, pri sebi istom onom slavom, koju sem imal predi pri tebi nego je svet bil. Očitoval sem ime tvoje ljudem, koje si mi dal od sveta, Tvoji su bili, i meni si je dal, i začuvali su reč tvoju. Sada su prepoznali, da sva, koja si mi dal, jesu od tebe: ar reči

Digitized by Google

koje si mi dal, dal sem njim: a oni su prijeli, i poznali istinito, da sem od tebe izišel, i verovali su, da si ti poslal mene. Ja prosim za nje: neprosim za svet, nego za one, koje si dal meni, kaiti su tvoji. A moja sva tvoja su, a tvoja moja su, i prosljavljen sem vu njih. I već nisem na svetu, a ovi su na svetu, a ja k-tebi idem. Otče sveti, dèrži je vu ime tvoje, koje si dal meni, da budu jedno, kak smo i mi. Joann. 17. Kak izvišena je ova, dragi poslušitelji! molitva, koliki izgled pobožnosti, zaufanosti, ljubavi! — Nadalje znamo, kak je toplo molil zveličitelj vu olivetskom vèrtu. Od česa veli sveti Lukač: i postavljen vu smèrtnom borenju, dužje je molil, i činil se je pot njegov kakti kaplje kèrvi tekuće na zemlju. Luc. 22. Nego jošće na istom križu viseći nije prestal moliti, kak je to celo svoje življenje činil: dapače onda je molil i prosil za iste mučitelje, za glavne nepriatelje svoje. Ova pelda zveličitelja našega važe tim više, buduć znamo, da on nije bil samo človek, nego i Bog pravi od Boga pravoga. Ako je anda isti on, komu nije bilo potrebno ničije druge pomoći, ako je sam on, vu kom je sdružena bila oblast, i jakost, tak gustoput, i tak toplo molil: to se jasno vidi iz toga, da molitva mora vu sebi imati veliku krepost, da mora za nas, kojim je on peldu ostavil, biti prehasnovita i potrebna.

Nadalje, kaj je zveličitelj navučal s peldom svojom, to je isto preporučal s odpèrtimi rečmi. Predug bi bil, kad bi hotel izbrojiti sve one njegove zapovedi, koje sim spadaju. Dosta budi napomenuti, da je ne samo vu razlučnih prilikah svojim vučenikom preporučal molitvu, nego i isti način molitve navčil. Kada su ga naimre, kak pripoveda isti Evangelišta Lukač, prosili vučeniki njegovi: Gospone navči nas moliti, taki je odgovoril: ovak molite: otče naš,

Digitized by Google

koj si na nebesih, i tak dalje, naimre vučil je nje onu molitvu, koje lepoti i izvišenosti celi svet se jošće danas čudi.

To isto činili su s nebrojenimi zapovedmi i vlastovitom svojom peldom Apoštoli, koji su, po svedočanstvu činov Apoštolskih, bili obstojeći jednodušno vu molitvi s ženami i Mariom materom Jesuša, i bratjom njegovom. Act. 1. Dapače zebrali su si diakone, to jest služ̀benike, koji bi posluživali pri stolu, samo da oni imaju više vremena i prilike za molitvu. A mi budemo, rekli su, molitve i službu reči obslužavali, Act. 6. To isto činili i navučali su svi mučeniki, pape, sveti cirkveni navučitelji, i spovedniki. A sveta cirkva nikaj nije više preporučala, kak duh i navadu molitve, koja je baš s toga zroka navadna bila skup spravljati verne svoje na grobih svojih mučenikov; koja je vpeljala toliku množinu molitvah vu službi božjoj, vu podeljivanju sakramentov, za sve potreboće naše, dapače skoro za sve moguće promene človečanskoga življenja, koje molitve ona još dan danas vživa, i koje sva odredjenja i nakanjenja, svi čini i svetkovanja s najvekše strane obdèržavaju se još danas s pobožnimi molitvami, zahvalnimi očitovanji, poniznimi preporukami, i skrušenimi prošnjami. Anda hasnovitost i potreboća, ter iz ovih sledeća dužnost molitve jasno se izpeljava iz naredbe i pèldah Jezuševih, iz navuka i činov cèrkve. Ali da je molitva zevsema hasnovita, dapače neobhodno potrebna za nas občuvati od žalostnih pregreškah, za ukoreniti vu nami svakoverstne kreposti, za usaditi vu serdcah naših ćut istinite svetosti, i duhovnoga življenja, anda za to, da zadnji cilj naš iliti odlučenje naše dostignemo, to moremo naravskim razumom našem dostići.

Naimre onaj, koj spoznaje svemogućnost, premudrost, dobrotivnost i milosèrdnost Boga, taj kakti sam od sebe prisilnoga se ćuti, gustokrat k njemu zdigavati pamet i sèrce svoje, izjavljivati mu odvisnost svoju, hvaliti mu za zadobljena nebrojena dobročinstva; ako mu je skakovim grehom obtèr-

Digitized by Google

šena svest njegova, nemore drugač biti, neg da skrušeno moli za oprostjenje, ter moli, da ga čuvati i braniti dostoji vu svetih mišljenjih, i na putu kreposti. Nego i ona, koja su mu na zdèržavanje ovoga vremenitoga življenja potrebna, zaufano od njega išće; kada se sa siromaštvom i neprilikami bori, onda prosi od njega pomoć, k njemu zdihava; njemu, kakti svomu predobromu otcu, moli se takaj za roditelje, bratju, decu i ostale drage svoje, ili živeju na ovom ili na drugom svetu. Sva ova primerna su posve človečanskoj naravi; vu ovih sastoji molitva; anda se reči more, da dužnost molitve već vu naravi človečanskoj svoj temelj nahadja.

Nadalje rekli smo gore, da nas od svud okružuju nepriatelji, da nam se navek boriti valja, ako bućemo občuvati nedužnost svoju. Da srećno prestanemo ovu borbu, odkud budemo vzeli oružje, ako ne od Boga, koj je zdenec svake milosti? s čim budemo duh naš okrepili, nego s tim, da ga čim gustje zdignemo put nebesah, da si od ovud vzeme jakost, kojim bude mogel nadvladati sve prevare i obmame tela, sveta i nečistoga duha, koji nas prez prestanka na greh vabiju? Jedina ova sveta zdigavanja pameti i sèrca, jedino ovo neprestano zabavljanje naše s Bogom, možna je, da nas, koji na ovom svetu brodimo med tolikimi grebeni, izvèrženi tolikim pogibeljam brodolomja, dopelja srećno vu segurnu i željenu luku. Samo iz ovoga zdenca izvira ona hasnovita voda, prez koje izsušila bi se duša naša, trapljena neprestanom žedjom različnih poželenjah. Samo na ovom ognjistju gori onaj ogenj, koj ogreva pèrsa naša, da ih nezaduši ledena zima, ona zima, koju proizvadja nebrižljivost i zametavanje božanskih stvarih. Zato prav govori jeden izmed svetih otcev: Molitva vedri sèrce, odvratja od zemeljskih, čisti od hmanjic, podiže do božanskih, čini prikladneše i dostojneše k zadobljenju duhovnih dobrah. Ona je batrivost plačućih, vračtvo bolujućih, zdrazvje beteżnih; ona

Digitized by Google

je vračtvo duše, ona pomoć vu svih nevoljah. Ar komu se ovaj dar vzeme, tomu je oteto svako dobročinstvo batrivosti.

Od ovud vidi se već zadosta, kak su malo narav človeka oni presapili, koji iz izličnih zrokov taje hasnovitost i potreboću molitve. Tak vnogiput ljudi, koji se dèrže za spametneše od drugih ljudih, dá od istoga zveličitelja, prigovaraju: k čemu je molitva? Bog kakti sveznajući pozna potreboće naše i more nam pomoći, prez da bi mu je mi izbrajati morali. On naših tužbah, i prošnjah nepotrebuje. Takovom prevzetnom človeku odgovoriti valja: istina je ravno, da Bog nepotrebuje prošnjah i molitvah tvojih, nego ti siromaški človek potrebuješ jakost od sgor, moraš s sinovskim zabavljanjem s Bogom objačiti veru, prebuditi ufanje, podžgati ljubav svoju; tebi je treba moćih, vzetih iz premišljavanja božanskih zvèršenostih, da nepotoneš vu hmanjice, da zločeste nagnjenosti tvoje nevmore dušu, neskončaju krepost tvoju; ti nemoreš srećno prejti mimo tèrnja tmice i sterminah ovoga putovanja, ako nisi podbočen ovom batinom, ako nisi razsvetjen ovom svetlostjum.

Stakovim krivim i pogibeljnim mudroznaustvom nakvašeni ljudi, koji, kajti su morebiti prečteli pokoju razkošnu pripovest, misle, da su već pun pehar mudrosti izpraznili, veliju nadalje: ako me Bog hoće srećnoga včiniti, a on me srećnoga včini i prez molitve i prošnje moje, ako neće, zahman bude sve moje molenje. Ali onda niti nebi potrebno bilo, da se staramo za krepost svoju, kajti, ako med samimi zločinstvi, tatbinami, razbojničtvi, sprevadjamo življenje, more nas Bog, ako hoće včiniti srećne; kaj da je zdravoj pameti protivno, moraju isti ovakovi ljudi spoznati, ako se nisu još zdravim razumom čisto raztavili. Naimre Bog nas je ravno sve, po nepresežnoj dobrotivnosti odlučil za vekivečno blaženstvo, ali poleg naredbe mudrosti i pravičnosti svoje hoće samo pod tom pogodbom blaženstva ovoga delnike nas vči-

Digitized by Google

niti, da kakti razumna, i slobodna bitja njegovoj svetoj volji sudelnjemo, da se njegovim zapovedim prilagodimo, da marljivo upotrebljavamo sredstva k postignutju zveličenja nam podeljena; izmed kojih najpoglaviteše je molitva.

Takvi su i svi drugi prigovori, koje skvareni ljudi navadjaju proti hasnovitosti i dužnosti molitve. Nisu ovi prigovori nikaj drugo, kak izprazna spričavanja svojih grehov; ar kajti rajši služiju telu i njegovim nasladnostim, kak da vode život Bogu povoljen; kajti im je molitva težka i neprilična; hoćeju zamudjenje njezino izpričati, i ktomu i druge od nje odvèrnuti. Poglejte samo na življenje takovih ljudih, i taki se budete osvedočili od istine mojih rečih. O predrage vu Kristušu duše moje! Nemojte vi verovati ljudem izkvarene pameti, i izopačenoga sèrca. Nego verujte rajši navuku i peldam vekivečne istine, zveličitelja svojega, zatim apoštolom, i svim, svih vremen istinito mudrim, i pravoj kreposti oddanim mužem; verujte svetoj cèrkvi, verujte istomu zdravomu razumu, pak onda nebudete nimalo dvojili od toga, da je prehasnovita i potrebna molitva na krepost i svetost življenja, to jest na to, da cilj i odlučenje svoje srećno postignemo. Ali da se po molitvi ovaj izvišeni cilj zadobiti more, potrebno je, da molitva ima stanovite vlastovitosti, od kojih vu strani

II.

Kakgoder vu svih drugih stvarih, tak i kad se povede reč od vlastovitostih Bogu dopadne i delotvorne molitve, od nikoga tak sigurni navuk dobiti nemoremo, kak od navučitelja svake istine, Jezuša Kristuša, predobrostivnoga zveličitelja našega, koj je sám, kak znate, i kak smo gore spomenuli, svojim vučenikom predal onu izvišenu i najzvèršenešu molitvu, koja se imenuje „otče naš“ ili molitva Gosponova. Ako anda ovu molitvu malo pazliveše razmotrimo, i izpi-

Digitized by Google

tamo, nebude nam težko odkriti i ustanoviti one vlastovitosti, koje imati mora svaka naša molitva.

Već pérve dve reči molitve Gosponove: „otče naš“ jasno svedoče, da sve naše molitve moraju proizhadjati iz sinovskoga zaufanja pram Bogu, anda iz nježnoga i ljubavi punoga sèrca pram previšnjem, najsvetešem, najdobrotivnešem, i najizvèršenešem bitju. Kaj more dragi Kèrštjeniki, vu človeku, ovom neznatnom zemeljskom prašku, prikladneše probuditi zaufanost, kak to, da sme istoga Boga, stvoritelja svih stvarih, i gospona nepresežnoga veličanstva, nazvati otcem svojim? Pred došestkom zveličiteljevim predstavljali su si ljudi božanstvo, pod razlučnimi prilikami, poštovali su svoje krive i izmišljene boge kakti junake, kakti mogućne vodje, dapače kak sem već vetomadne spomenul, kakti okrutne kérvoloke, koji su hlepili za kèrvjom človečanskom, višeput kakti osobe razbludne, povdane svakojačkim hmanjicam i zločinstvom. Isti židovski puk, premda je poznal pravoga Boga, svetost, pravičnost, i svemogućnost njegovu, nije si ga vendar prestavljal pod ovom spodobom dobrotivnoga otca. Ovu misel donesel je pèrvi na svet naš zveličitelj Jezuš Kristuš. Zato piše sveti Pavel Apoštol na Rimljane: Ar niste opet dobili duh sužanjstva vu strahu, (naimre kak predji vaši) nego ste dobili duh posinovljenja, vu kojem kričimo Abba, to jest otče. Rom. 8. Anda pèrva i najpotrebneša vlastovitost svake molitve je, da izhadja iz sèrca pram Bogu, kakti otcu človesanskoga pokolenja, punoga sinovske ljubavi, zaufanosti, i pobožnosti. Zato ona molitva, koja izhadja iz robskoga straha, ili samo iz poželjenja kakove stvari, tèr koja se zvérši s golimi rečmi, prez da bi sèrce oduševljeno bilo ljubavjum Boga, — takva molitva nemore biti niti Bogu povoljna, niti nam hasnovita. Nadalje stoga, da nas božanski naš navučitelj nije navučal rěči: otče moj, nego otče naš, vučimo se, kak sve naše molitve moraju oduševljene biti i istinskom ljubavjum svojih bližnjih,

Digitized by Google

a to je svih ljudih kakti bratje naše. Lepo je to izrekel sv. Cyprian: Ne velimo otče moj, nego naš; niti daj meni, nego daj nam: kajti navučitelj kèrstjanstva nije hotel, da gdo posebice samo za se moli: nego je hotel, da jeden za sve moli, kak je on jeden sve zveličil. Cyprian de orat. Dom. A sveti Ivan zlatovust od iste stvari ovak govori: Kada je rekel zveličitelj: otče naš, naznačil i oznamenoval je jednom rečjum i oprostjenje grehov, i izminutje kaštig, i opravičenje, i posvetjenje, i oslobodjenje, i posinovljenje i naslědničtvo Boga, i bratinstvo s jedinorodjenim sdruženo, i dare duha svetoga najobilneše.

Zatim navučavamo se vu molitvi Gosponovoj najpredi prositi, da se sveti ime Boga, to jest: da sva stvorena bitja spoznaju Boga kakti najsvetešega, najpravičnešega i najdobrotivnešega svih stvarih stvoritelja i ravnitelja; zatim navuča molitva gosponova prositi věrne, da bude volja njegova na nebu i na zemlji, to jest: da njegove svete zakone sva razumna bitja spoznaju, poštuju, neoskvèrnjeno obdèržavaju i čisto vu njegove ruke se predaju. Po tom se odvratja za kratek čas pamet naša od ovih duhovnih i izvišenih stvarih na potrebоće ovoga živlenja, kada nas molitva gosponova nadalje navuča, da prosimo kruh naš svakdašnji; premda nekoji sveti otci i po ovom kruhu osobito razmevaju kruh duhovni, naimre svetlost razuma i jakost sèrca, koja su potrebna k obdèržavanju zveličiteljevoga navuka. Taki za ovim podiže se opet do nebeskih visinah želja i volja molećega, kada prosi, da se ljudim oprostiju dugi, to jest grehi njihovi, s kojemi su zbantuvali svojega nebeskoga otca. Napokon, da je isti predobri otec nepusti prepasti vu težko skušavanje greha, ili jim bar podeli milošću svoju, s kojom budeju mogli ovakova skušavanja srećno nadvladati, i občuvati i obraniti se od onoga pravoga i najvekšega zla, koje je greh. Iz ovo-

Digitized by Google

ga zadèržaja molitve gosponove vidi se, da molitve naše Bogu pošiljati moramo najviše zato, da izprosimo i zadobimo svoja i celoga človečanskoga pokolenja duhovna dobra, a to su ona, koja nedužnost, i krepost vu nami čuvati, potvèrditi, povekšati, ter tak nas negda vu vekivečnu domovinu srećno dopeljati moreju. Sledi iz toga i to, da moremo moliti i za ona, koja spadaju na potreboće i sreću življenja ovoga, dapače da je dužnost naša i za ova moliti, ali da to navek bivati mora s podpunom odanostjum vu volju božansku: buduć znamo, da je Bogu vnogo bolje poznato, kak nam samim, kaj je sbilja za nas dobro, i hasnovito. Svaki izmed nas, je segurno već na sebi doživel, kak je negda kruto želel ovu ali oni stvar, kakti hasnovitu, a kesneje je spoznal, da bi mu ta ista stvar vnogo škode bila doprinesla, kad bi ju bil po svojoj volji dobil. Lepo i istinito od toga piše sv. Auguštin: Zaufano molećega za potreboće svoje Bog milostivno posluša i milostivno neposluša. Ar kaj je betežniku hasnoviteše, to zna bolje vračitel kak betežnik. Aug. in Matth. Cap. 6. A najlepši vu toj stvari izgled podal nam je naš božanski navučitelj, koj, premda je bil vu jednom božanstvu sdružen s nebeskim svojim otcem, posvedočil je vendar toliku odanost vu volju njegovu, da, kada su pred žuhkom mukom trapile stizke njegovu človečansku narav, prosil je ravno, da se odvèrne od njega ovaj žuhki kelih, ali skupa pridal po svedočanstvu Lukača Evangelište: naj nebude moja, nego tvoja volja. Luc. 22.

Ovim, koja smo iz rečih i zadèržaja molitve gosponove izpeljali, ima se jošće pridati, da molitva naša mora biti gusta, svevdiljna, i kakti neprestana, od koje popustiti nesmemo, vu nijednom stališu, i nikakovih promenah svojega življenja. To nas opet vuče reči i pelda zveličitelja, koj je, kak smo gore povedali, višeput vu molitvah prenoćil, i koj je poleg Lukača Evangelište kruto zapovedal: Skoznujte

Digitized by Google

svako vreme moleći. Luc. 21. To isto potrebuje Pavel Apoštol, kada piše Kolosiancem „Neprepustjajte molitvu, skoznujući vu njoj na zahvalnost. Colos. 4. A Thimotheu: Prosim vas najpredi, da činite prošnje, molitve, potrebovanja, zahvalnosti za sve ljude, za kralje, i sve, koji se nahadjaju na izvišenom mestu, da vodimo mirno i spokojno življenje vu svakoj pobožnosti i čistoći. 1. Tim. 2. Medtemtoga ovu zapoved od vsevdiljne molitve netreba tak razmevati, kak da bi zaradi molenja trebalo zapustiti druge posle svojega zvanja, ili si skratiti svako pošteno veselje, ter celo vreme vu samih molitvah potrošiti. To bi segurno bilo protivno, tak zdravomu razumu, kak i peldi i zapovedim zveličitelja našega. Svevdilj moliti, veli sveti Auguštin, znamenuje vsevdilj Boga ljubiti, vsevdilj želeti žitek vekivečni. To jest od onoga moći je reći, da vsevdilj moli, kojega je sèrce i pamet od zlih poželjenjah i hmanjicah prosta, a vseodilj pripravna na mišljenje i ljubav Boga, i koj gustokrat, ter svakom od cèrkve prepisanom, ali drugač shodnom prilikom k Bogu podiže pamet i sèrce svoje.

Kajti je anda nemoguće neprestano moliti, to je dobrotivna mati cèrkva premudro nekoje dane, kakti nedelje i svetke, zatim stanovita vremena, kakti i ovo sveto korizmeno i jubileumsko vreme, osobitim načinom odlučila za molitve; ter svojim vĕrnim prepisala, da svaki dan, ob stanovitih vurah, kakti vu jutro, i na večer, zatim pred i po jelu, na troje zvojenje k pozdravljenju angelskomu, vu pobožnih i toplih zdihavanjih podigneju pamet svoju k- zdencu svake zvèršenosti, k Bogu, za da njegovu milosèrdnost prose, za primljena dobročinstva zahvale, a nova za se i svoje išćeju. Ako se spasonosna ova naredjenja cirkvena sdušno i točno obdèržavaju, nije dvojiti, da i duh molitve na čudni način vu sercih naših čuva se, sdèržava, i povekšava.

Digitized by Google

I ovo su poglavite pogodbe i vlastovitosti dobre, Bogu dopadne, i nam hasnovite molitve.

Čule ste, bogoljubne duše kérstjanske! koliko se je vu ovom kratkom vremenu povedati moglo, pèrvić, da med onimi sredstvi, pomoćjum kojih moremo svoj cilj, a to je svetost življenja i blaženstvo vekivečno postignuti, je jedno izmed najpoglaviteših, i posve potrebno molitva; drugoč, razmele ste i to, kakova mora biti, to jest kakove vlastovitosti mora imati prava molitva?

Iz ovih morete sami presuditi, kak nesrećen i pogibeljen je stališ onih ljudih, koji ovu naloženu si dužnost zametavaju i zanemare. Verujte mi moji dragi! da su vnogo menje pomilovanja vredni oni ljudi, koji su kakvomgod nesrećom pogubili ves imetek svoj, kak oni, kojim je pomenjkal duh molitve. Ar oni su pogubili dobra, kojih se je i onako samo kratko vreme vživati moći, pak koja more biti nit nezaslužuju ime pravoga dobra; ovi su pako postavljeni vu odpértoj pogibelji, da čisto premahneju onaj cilj, kojega im je stvoritelj napèrvo postavil. O siromaški ovakovi ljudi, kak budu mogli suprostati tolikim oštrim strelicam, s kojimi od svih stranah raniti hoće dušu ujihovu duh nečisti, ako im bude menjkal ovaj ščit zveličenja? Kak budu občuvali moć duha svojega, koja im je toliko potrebna, da napreduju na putu kreposti, ako im nestane molitve, to jest, ove skoro jedine, svakdašnje i tak izvišene hrane nebeske? Odkud budu vzeli sile i jakost, kada se vu borbi s zločestimi svojimi naklonostmi vtrudiju i oslabe? Odkuda budu vzeli batrivost vu tolikih i takovih težkoćah i neprilikah ovoga sveta? Gdo im bude podal nadu vu budućnost i sladku zaufanost, kad su se odevčili podigati pamet i sérce svoje k-Bogu, jedinom ovom čistom i pravom početniku i izvoru svake batrivosti, svake zaufanosti, svake jakosti, zdencu prave vere, čvèrstoga ufanja, i svete ljubavi?

Digitized by Google

Kak bude vu njihovih sèrcih napredovala razboritost, sterpljivnost, poniznost, čistoća i druge kreposti, kad se je korenje njihovo iz pomenjkanja molitve, ove nebeske rose, posušilo? Dokle gdo jošće moliti, istinski, i iz pravoga živoga sèrca moliti more, dotle od njegvoga zveličenja sdvojiti netreba, makar baš prepadne vu pregrežke i iste kakve goder smèrtne grehe; jošće tinja vu duši takovog človeka božanski ogenj, koj opet uplamtiti i svojom spasonosnom toplinom ogrejati ga more, ter tak izbaviti iz pogibelji smérti duše. Nego jaj njemu, jaj drugomu, jaj svakomu koj pripoznati mora, da nemore moliti. Zato vas ljubljeni vu Kristušu poslušitelji moji, i osobito vas mladenci i divojke, koji ste nada Cirkve i domovine zaklinjam vlastovitim zveličenjem vašim, nedopustite nigdar da vu sèrcah vaših vgasne ova nebeske milost; čuvajte ju svakim mogućim načinom; čuvajte ju skèrbljiveše kak zenice očih svojih, skèrbljiveše kak sva dobra ovoga sveta, dapače kak isto življenje svoje; čuvajte, hranite i podpirajte ju marljivim razmišljavanjem božanskih svéršenostih, živom zaufanostjum vu Boga, spominjanjem vekihvečnih dobrah, marljivim pohadjanjem obćinske službe i reči božje; zadnić vsevdiljnim izvéršavanjem prepisanih svakdašnjih molitvah. Ćuvajte velim, branite, hranite i zdéržavajte vu sérdcih svojih duh molitve, ar ako njega pogubite, pogubili ste skupa Boga, pogubili ste nedužnnst življenja, a s ovom i ufanje vekivečne blaženosti, koju nesreću naj premilistivni Bog odvèrne od svakoga izmed vas. Amen.

Digitized by Google

3.

Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, planctu et fletu. Joel Proph. 2, 12.
Obèrnite se k meni s celim sèrcem svojim, vu postu, narekuvanju i plaču.

Vu zadnjem našim razmišljavanju govorili smo, koliko je kratkoća vremena dopustila, od molitve, koju smo postavili na pèrvo mesto med onimi sredstvi, s kojimi je moguće srećno postignuti predstavljen nam si po Bogu zadnji cilj. Danas pako nam bude razgovor od drugoga na isti cilj spadajućega sredstva, naimre od posta.

Pod imenom cirkvenoga posta, kak vam je drage duše kérstjanske zadovoljno poznato, razmeva se zdéržavanje i stegavanje od jela i pila, s kojim se naše telo hrani. Stegavanje ovo je drojvèrstno. Najmre stanovite dane vu letu dopušća se opetovano okrepljenje do sitosti, nego se od nas potrebuje da se zderžavamo od jelah, koja nam se ili bolje dopadaju, ili telo jakše hraniju, kakva su živinsko meso, i mašća; zaradi česa ovo stegavanje zove se zdèržavanje. Drugo oštreše stegavanje stoji vu tom, da se ne samo moramo zdèržavati od mesnih i mérsnih jestvinah, nego i one koje su dopušćane, samo jedenput na dan do sitosti trošiti smemo, s pridatkom maloga okrepljenja na večer. I ovo kruteše stegavanje je tvinah, imenuje se vu strožešem znamenuvanju post.

Ali ime posta jemlje se vnogiput vu širšem takajše znamenuvanju tak, da se po njem razmeva, svako stegavanje

Digitized by Google

vugodnih stvarih telu, i vkrotjenje ćutjenjah, koja nekada poduzimamo, da pobožnost i krepost naša jakša i svèršeneša bude. Na priliku takovo je umaljenje sna, prebivanje vu samoći, obuzdanje očih, vuhah, i drugih telovnih ćutjenjah vu onih stvarih, koje su nam mile i drugać dopušćene, ter druga dobrovoljna telovna stradanja. Vu nazočnom razmišljavanju budemo tak pretresali post, da sva ona, koje ćemo poglavito spomenuti od uztezanja jestvin, moreju se pretegnuti i na druge one čine, kojimi se podvèrgne telo naše pokori; buduć sva ova gledeć duhovnoga življenja imaju jednaku narav i jednaki cilj, i buduć sve ono, kaj se more reči od pravoga posta, valja i od svih onih, koja se razmevaju pod širšim znamenovanjem posta. Kak smo pak včinili gledeć molitve, tak budemo i gledeć posta vu pèrvoj strani našega razmišljavanja spitavali: jesu li nam posti i druga pokorna dela zbilja hasnovita na občuvanje dobroga dèržanja, i napredek vu krepostih? Vu drugoj pako strani budemo razvideli vlastovitosti pravoga i hasnovitoga posta, ili kakva moraju biti pokorna děla, da zaslužе ime pravih i delotvornih sredstvah k postignutju našega odlučenja? Obodvoje ovo bude moglo svakoga dvojećega od prevažne stvari ove osvedočiti, i one predsude, koje su vu tom poslu ne samo mnoge i različne, nego koje su se med istimi katoliki od nekojega vremena počele pojavljivati, dapače se sve dalje šire i razprostranjuju, — izkoreniti i razpèršiti, ter tak k poprijetju dobrih i hasnovitih nakanah popeljati, samo ako dobrovoljnim sèrcem i pazljivo moje reči posluhnete; zakaj vas takaj zaufano prosim.

I.

Spametni, i pravu sreću svoje dece pred očmi imajući roditelji, kak takaj drugi razboriteši odhranitelji mladeži, nedopušćaju joj sva, koja su ćutjenjam njihovim vugodna, nego

Digitized by Google

joj neredko takova stegneju, premda drugač vu sebi nisu grešna ili nepoštena. Suprotivno pako višeput nalažeju mladićem takova, koja njihovomu telu nimalo povoljna nisu, na priliku mèrzle kupelji, različna kretanja i vežbanja kotrigov i tela, šetanja vu gèrdom vremenu, ter produžena do zatrudjenja tela, i druga takova; koje postupanje s mladostjum zdrava načela odhranjivanja ne samo da odobravaju, nego i jako preporučaju. Pak koj je tomu zrok? segurno nije drugi, nego taj, da ovakovi mladosti dobro želeći odgojitelji, hoćeju okrepiti i otvèrditi telo dece proti onim nepogodam zraka, kojim budu svoje življenje ižvèržena; nadalje da se navče mirnim sèrcem podnašati buduće nevolje življenja, buduć, kak goder srećni bili, ove izbegnuti nikak nemoreju; da privikneju biti zadovoljni stališem svojim; zadujič, da se pričiju podlagati telovnost svoju gospodstvu razuma, a pohotnosti ćutenj prepisom zakonah. To isto čini s nami decom svojom dobrotivna mati cirkva, kada nam nesvetuje samo, nego i pod zapovedjum dužnosti prepisuje zdèržavanje od nekojih drugač dopustjenih stvarih, i nalaže nekoja pokorna dela. Naimre zna ista ova božanskim duhom nadehnjena mati naša, da' su ljudi, dokle živiju, neprestano izloženi nebrojenim pogibeljam kreposti i nedužnosti, da su izvèrženi razlučnim i krutim skušavanjam na zlo; zna ona, i previdja, da mi, zaradi slabosti po iztočnom grehu izkvarjene svoje naravi, nebudemo se suprotstavili tolikim pogibeljam, ako nebudemo objačeni proti poželjenjam i pohotnostim ćutenj, proti obmamam světa, i pletkam nečistoga duha; a zna i to, da ovo objačenje nije drugač moguće, nego ako se po svevdiljnom vežbanju privčimo poželenja svojih ćutenj podlagati prepisom zakonov božjih. Zato je cèrkva poste, zdèržavanja i druga pokorna dela, od kojih govorimo, tak marljivo prepisala, buduć je znala, da su sva ova iz obzira naravi naše ne samo hasnovita, nego i potrebna na to, da stupamo putem kreposti, ter tak vekivečno blaženstvo, ili onaj cilj, kog nam

Digitized by Google

je nebeski otec predpostavil, srećno postignemo. To se bude bolje razmelo, ako tu stvar s nekojimi peldami razjasnimo. Takov človek na primĕr, koj se je privčil stanovite dane stegnuti si nekoje jestvine, ter to čini iz poštovanja zakona, kojim se to zapoveda, takov človek, kada dojde vu priliku lakomnosti ali pijanstva, vnogo leže i segurneše bude se suprotstavil ovakovoj pohotnosti, kak onaj, koj se nije nigdar navčil stegavati poželenja svojih ćutenj. Koj se je navčil za volju Boga i zveličenje duše svoje nekoju stran svoga sna dobrovoljno posvetiti; taj, kad dojde vu pogibelj, da pogubi cvet nedužnosti svoje, i da dušu i telo svoje oskvèrne gèrdimi telovnimi čini, nebude se tak lahko povdal grehu, kak onaj, koj svigdar vu mehkoj postelji spi do volje, i sen svoj produžuje preko potrĕbe narave, koj i one vure brezposleno vu postelji sprevadja, kad sunce s dobrotvornimi svojimi trakmi već zemlju razsvetjuje, i vu kojih su drugi posleni ljudi već delom zatrudjeni. Koji su navadni negda stoga zroka, da vežbaju duh svoj vu ljubavi i zvèršavanju kreposti, povleći se samovoljno vu samoću, ter vu njoj se zabavljati pobožnimi deli; oni, ako i kesneše dospeju vu družtvo, špotljivcev vĕre, i drugih izkvarenih ljudih, nebudu se tak bèrzo i lahko po njihovih razgovorih i zločestih peldah pustili odvèrnuti iz puta kreposti, kak oni, koji zabljudjeni vu brige zemeljskih stvarih nigdar se nisu navčili zebrati duh svoj, nigdar nisu probali vu samoći k Bogu, svega dobra i sve svetosti izvoru, zdigavati sèrce i pamet svoju. Još bi više ovakovih prilikah mogel navesti, mislim vendar, da se već iz ovih zadovoljno vidi, kak su posti i druga dela pokore, vu pogledu naše naravi, i po svedočanstvu izkustva, od velike hasnovitosti za čistoću i svetost življenja.

Nego, da se od ove hasnovitosti, dapače potreboće tim više osvedočimo, svèrnimo okom na reči i priliku božanskoga navučitelja i zveličitelja našega. Svako kretanje duše i tela njegovoga bilo je posve primerno volji božanskoga njego-

Digitized by Google

voga otca, i kak od ljage iztočnoga greha, tak je bil prost i od svakoga pravoga skušavanja na zlo: pak je vendar proti sebi obdèržaval toliku oštroću, da je cele noći prebavljal skoznujući, i postil čez četerdeset danov i noćih. To segurno nije činil iz drugoga zroka, kak da nam svojom vlastovitom peldom pokaže hasnovitost, i potreboću oštroga življenja, i spasonosnoga vkrotjenja tela našega. Sim spada ona njegova izreka pri sv. Mattheu vu poglavju 17. kojim je svojim vučenikom, nemogavšim iztirati nečistoga duha iz nemoga i gluhoga beteżnika, odpèrto očitoval: ova vèrst neizgoni se vu drugom nego po molitvi i postu; kojimi je rečmi to razmeval, da se zakorenjeni grehi jedino po krutom préobladanju telovnih pohotnostih izkèrčiti moreju.

To isto činili i vučili su Apoštoli, kaj, da iz vnogih samo jedno spomenem, vidi se zadovoljno iz onih rečih svetoga Pavla, koje je pisal Korintiancem: vu svemu izkažimo se kakti božje službenike vu skoznovanjih, vu postih. 2. Cor. 6. Nego znamo i to, kak je pèrva stoletja bila vu tom oštra i kruta navada cirkve, kolika je bila krutost i oštroća kèrstjenikov onih vremen vu postu, vu skoznovanju i svih drugih delih pokore. To nam svedoče skoro svi sveti otci, koji kak su sami bili kruto osvedočeni od hasnovitosti ove navade, tak su se svevdilj skèrbili za njezino zderžavanje, niti ju dosta svojim vernim nisu znali prehvaliti. Med tolikimi spomenul budem samo dva. Sveti Auguštin veli vu nekojem svojem govoru od posta: Post čisti pamet, podiže ćuvstvo, podlaže telo duhu, čini sèrce pokorno i ponizno, razpèrši megle pohotnostih, vgašuje vrućinu bludnosti, vužiže svetlost čistoće. A sv. Bernard vu svojem 36. govoru ima: Dober i hasnovit je post, kojim se odkupljuju vekivečne kaštige, kada se odpušćaju grehi. Je pako ne samo opranje grehov, nego i izkèrčenje hmanjic; ne samo da zadobiva oprošćenje, nego zaslužuje milosću; ne samo da sbriše predjašne

Digitized by Google

grehe, koje smo včinili, nego odbija i buduče, koje smo včiniti mogli.

Lahko se more iz ovih razabrati, kak su iz jedne strane prama Kristušu i cirkvi hudi i opaki, a s druge strane kak slabo poznaju narav človečansku oni, koji post, i druga pokorna dela zametavaju, zesmehavaju, ili s vakojačkimi dokazi napadaju, koji nemreju pri tolikoj jasnosti ove stvari biti drugo, kak kriva i prividna umstvovanja, koja ravno prevzetnost ili neznanost njihovu zadovoljno dokažuju, nego koja nikoga spametnoga človeka od svoga osvedočenja odvèrnuti nemoreju. Poglaviti njihov prigovor je ovaj: pred Bogom, vele, koj je stvoritelj svih stvarih, nemre biti nikakve razlike, ili človek ovo ili ono jel, ili se hranil s ribami ili s mesom, Bogu je sve čisto, on gleda samo na sèrce, a ne, jeli se gdo ove ili one hrane vživa. Takovim ljudem odgovoriti valja: nije ovde pitanje od nutèrnje razlike živine ili drugih stvarih stvorenih; i premda su ova pri Bogu jednaka, nemre mu biti jednako, je li ti, moj človek poželenja tvoja neograničeno slediš, ter tak dopustiš, da svoju plemenitešu stran naimre dušu tvoju podjarmi telovnost, — ili pako, da li višeput tvojim ćutom stegneš ona, koja su im povoljna, da li iste ćute podlažeš oblasti svojoj i pameti, ter tak se za sklizku stezu kreposti včiniš prikladnoga? kaj se samo po svetih vežbanjih more postignuti. — Govore nadalje ovakvi lahkoumniki: Bog je dobrotiven, komu se nemore dopadati, kad človek samoga sebe muči. Istina je živa, da je Bog dobrotiven; nego baš zato, kajti je dobrotiven, želi, da ti samoga sebe nukaš i pobudjuješ na nasledovanje kreposti, ter nikaj neprepustiš, kaj je u tu svèrhu hasnovito, da tak negda vu pravoj svojoj domovini moreš zadobiti onu blaženost, na koju si stvoren. Drugi pako, vu svojoj namišljenoj mudrosti vele, da su ova pobožna dela proizvodi mračnih vremen srednjega veka, koji se sa světlostjum našega stoletja složiti nedaju; vreme, veliju, ta-

Digitized by Google

kovih praznoverstvah već je minulo. Nego je baš vu tom postavljena nesreća našega vremena, da ona, koja spadaju na probudjenje i sdéržavanje pobožnosti pram Bogu, na občuvanje nedužnosti i svetosti življenja, pripisuje temnosti pérvašnjih vremen, i dérži za nevredna svoje světlosti. Ovo je baš ona nesrećna světlost, koja nerazsvetjuje, nego oslepljuje oči človečanske pameti, da mnogi komaj još znaju razlučiti zasluge od greha, hmanjicu od kreposti. Ova kriva světlost čini, da ljudi ostave Boga, koj je izvor svakoga blaženstva, ter potoneju vu skérbih i nasladnostih ovoga svèta, kaktinekoja živina, koja se najrajši vu blatu valja, nebrinećà se nikaj za izvišeneša veselja; ova žalostna světlost je zrok, da se preljubodeljstva, i gèrdobe svake vèrsti, kak takaj mèržnje, svadje, otimanja, i ubojstva svaki dan više umnožavaju. Ne, dragi moji, ne, narav človečanska ostaje navek jednoista, hmanjica bude navek hmanjica, a krepost ostane navek krepost, i oni, 'koji joj budu verni ostati, ter njezinom stezom segurno hoditi hoteli, budu navek potrebovali pomoći za njezinu podporu, budu navek pohotnosti svoje obuzdati, na zlo naklonjene ćuti svoje vkrotiti, svoje telo pod zapoved razuma i božanskih zakonov svevdilj padlagati, ter k tomu cilju prikladna sredstva upotrebljavati morali, med koja spadaju i zmirom će spadati spasonosna dela zatajenja samoga sebe.

Nego poglejmo sada kakovi moraju biti posti i druga naša pokorna dela, da ove blagotvorne plode proizvedu, od česa vu strani

II.

Da prepisani od cirkve posti, kak takaj i druga pokorna dela budu dobrotvorna i hasnovita, potrebno je najpervić imati na misli, da ova dela nisu još ista krepost, nego stopram sredstva i pomoći kreposti. Iz toga sledi najpredi, da

Digitized by Google

sva naša pokorna dela i pobožna vežbanja moraju izhadjati iz dobre nakane; najmre da se po ovih delih tèrsimo včiniti prikladneše i pripravneše na svevdiljno obdèržavanje božanskih naredbah, i zapovedih zvelićiteljevih, spadaljućih na ćistoću dèržanja i svetost življenja; da lakše, i svèršeneše izkorenimo iz sèrcah svojih zločesta poželjenja; da izkèrčimo grehe, a na njihovo mesto da zasadimo kreposti. Anda kaj goder vu naših pokornih delih, i pobožnih vežbanjih nevodi k rečenomu cilju, ili još od njega odvratja, nemre biti dobro i Bogu povoljno. Zato post naš nebi imal nikakove zasluge, kad bi ga obdèržavali iz vremenitih nekakvih namerah; dapače postal bi grešen, kad bi ga iz zločestih cilov, na primèr iz pretvorne skazljivosti obdèržavali. To je jasno navučal sam zveličitelj naš pri Mateu u poglavju 6: Kada pak postite nebudite kak licumerci tužni, koji potemnjuju lica svoja, da se pokažeju ljudem da poste. Vu istinu velim vam, da su prijeli plaatju svoju. Ti pako kada postiš, pomaži glavu svoju, a lice svoje operi, da se nevidiš ljudem posteći, nego otcu tvomu, koj je vu skrovnom: i otec tvoj, koj vidi vu skrovnom, bude ti povèrnul. Matth. 6.

Iz istoga gori stavljenoga načela sledi i to: da post i sva druga pokorna dela moraju biti sdružena s gorućom ljubavjum Boga, i s pravim tèrsenjem poniznosti, neduźnosti, čistoće i drugih krepostih. Lepo to sv. Bernard ovak razlaže, opisujući vlastovitosti pravoga posta (Serm. 38) Oko naj posti od pohlepnih pogledov i svake nezrednosti, da se dobro poniženo vkroti vu pokori, a zlo raztrešeno vu kaštigi. Vuho na slušanje zločestoć pripravno, naj posti od nepoštenih pripovestih i pustih glasov, i svih koja su čalarna, ter na zveličenje nespadaju. Naj posti jezik od ogovarjanja i morguvanja, od nepotrebnih i nesramnih rečih, negda i zaradi važnosti zamu-

Digitized by Google

čanja od onih, koja nam se vide potrebna. Ruka naj posti od nepristojnih kretanjih i od svih ćinov, koji nisu zapovedani. Ali tim više naj posti ista duša od hmanjic, i od vlastovite volje svoje. To isto, premda kratko, ali prikladno izjavlja Sv. Jvan zlatovust, kada veli; Koj greši i posti, neposti na slavu božju, niti se neponižuje, nego svojemu imetku oprastja. S. Chrysost. sup. Matth. A sveti Leo papa govori: Nije vu samom zderžavanju od jela postavljen zadéržaj posta: prez hasne steguje se telu jelo, ako se neopozove pamet od zložestoće, i jezik neodvèrne od ogovorov.

Nadalje, akoprem vu občinskom treba, da bude post združen sa svimi krepostmi, osobitim vendar načinom, kak to sveto pismo na više mestah spomina, a sveti otci, i mati cirkva odpèrto potrebuje, mora biti spojen s pobožnom molitvom, i čini dobrotivnosti prama bližnjim. Post, veli na jednom mestu Sv. Bernard, podeluje molitvu, pobožnost, i zaufanost; molitva priskèrbljuje krepost da moremo postiti. Post jači molitvu, a molitva posvetjuje post, i prikažuje Gosponu. Drugi izmed svetih otcev lepo je rekel: Post kèrstjeniku mora biti okrepljenje siromaka. A Petar Rabanus vu jednom svojim govoru ovak se izražuje: akoprem post zatira bolest grehov, steže strasti tela, i goni zroke zločinstvah; zato vendar prez pomasti milosèrdnosti, prez zviranjka pobožnosti, prez delenja almužtva, nepodaje ljudem zvèršeno zveličenje. Post vrači rane grehov, ali brazgotine ran nepopravlja prez milosérdnosti.

Jošće valja znati drugo načelo glede posta i pokornih delah, koje vu tom stoji: da ova nebudu takva, da bi mogla škodu ili pogibelji nasem življenju ili zdravju nanesti. Najmre dobrotivna mati cirkva neželi, da mi ova pokorna

Digitized by Google

dela upotrebljavamo na škodu svojega zdravja, ili da si s njimi kratimo življenje: ar dobro zna, da smo mi dužni obodvoje, to jest, zdravje i življenje, po zapovedi naravi i Boga, čuvati i branit tak dugo, dokle višja koja dužnost nam suprotivno nenaloži. Zato sám Sv. Hieronymus, premda je vu pustinah sirskih oštro življenje vodil, odpèrto veli: Toliko si naloži postov, koliko moreš podnesti. Posti tvoji naj budu neoskvèrnjeni, prosti, čisti, mèrtučljivi, a ne praznoverni. Hyer. ad Nepot.

Nego kada se vu ovih pokornih vežbanjih hoćemo vugnuti preteranosti, čuvajmo se, da nezabasamo vu suprotivnu falingu, to jest, da se krivo nevputjujemo, kak da su i mèrtučljivi posti i umerena dela pokore škodliva i pogibeljna našem zdravju. Ovu predsudu goje mnogi, ili se sami vputjuju, da je svako postno jelo i svako zdèržavanje od jestvinah škodljivo zdravju i jakosti njihovoga tela. Zvekšinum ovom osvedočenju nesluži ništa drugo za temelj, kak pomenjkanje volje, koja si neće nikaj skratiti kaj je povoljno, a neće nikaj včiniti kaj joj se nedopada. Poznato nam je, da su pustinjaki i različni klošterski ljudi; koji su se celo svoje življenje zdèržavali od mèrsnih jelah, i dragovoljno podlagali svoje telo oštrim i krutim postom i vežbanjam, dostignuli visoku i višeput neverojatnu starost. Segurno je, da vnogo više betegov zrokuje prekomerno jelo, osobito mèrsnih i mesnih jestvinah, i pilo jakih napitkov, kak isto kruteše stegavanje ovih. Dapače po svedočanstvu vračiteljov mèrtučljivi posti i zdèržavanje od jela i pila vnogoput je zdravju tak hasnovito, da nam mesto vračtva služi. Zato svetu istinu govori naša cirkva, kada vu svojih občinskih molitvah izpoveda, da je post postavljen za vračtvo duše i tela našega.

Zadnjič kaj se dotiče izbora pokornih del gledeć vremena, kakvoće, i načina, naj si svaki izbere takva pokorna dela, koja spozna za najprikladneša na svoj cilj, to jest za napredek vu krepostih i izkèrčenje zločestih nagnjenostih. Kajti

Digitized by Google

jednomu je jedno, drugomu drugo hasnoviteše. Na priliku ovomu stegnutje vu jelu, onom vu pilu; ovomu prikratjenje sna, onomu dobrovoljno si za nekoje vreme naloženo mučanje; ovomu prosta postelj, onomu zdèržavanje od stanovitih veseljah more biti na duhovin napredek više hasnovito, dapače i potrebno, ako sam sebe izložiti neće pogibelji greha. Nego akoprem se vu ovoj stvari neizključuje naš vlastoviti razsudek: to je vendar potrebno najviše obzir uzeti na zapovedi cirkve, koja, buduć je božanskom mudrostjum razsvetjena, najbolje i najsegurneše more znati, kaj nam je sbilja spasonosno? I ako ove zapovedi cirkve pripravno obdèržavali budemo; onda k občinskoj iz njih proizhodećoj hasnovitosti pristupi i zasluga pokornosti; koja je segurno velike, dapače po svedočanstvu zveličiteljevim vekše cene pri Bogu kak isti aldov. Naimre po našoj pokornosti i podpunom obdèržavanju cirkvene zapovedi, dajemo drugim dober izgled, preprečimo spačke, pribavljamo pokoj svojim dušam, ter tak si priskèrbljujemo vnogovèrstne zasluge. I sva izpričavanja vu tom poslu nisu valjana, akoprem se višeput kakove prečke stave na put izvèršenju ove zapovedi; ar cirkva, koja ima vlast, da iz važnih zrokov verne svoje oprosti od obdèržavanja svojih zapovedih, poleg dobrotivnosti svoje, proti nikomu vu tom poslu nije nemilostivna. Ako anda znameniti zroki potrebuju, more si svaki takvo oprostjenje priskèrbiti, ter tak doskočiti i potrebećam i savesti svojoj.

Ufam se, dragi Kerstjeniki! da ste iz do sada spomenutih prerazmeli, da su post i druga pokorna dela ne samo hasnovito, nego i jako potrebno sredstvo nedužnosti življenja i vekšega napredka vu kreposti. Prepoznali ste i to, kakova moraju ova biti, da svojemu cilju zadovolje. Već sem predi spomenul, kak je velika oštroća gledeć ovih vladala pèrva

Digitized by Google

vremena naše cirkve, tak, da celo življenje onih kèrstjenikov nije bilo drugo, kak neprestano duhovno vežbanje. Odovud ima se najviše izvadjati ona izvišena svetost dèržanja kèrstjenikov pèrvih vremen, kojoj se je svět čudil; odovud treba izpeljivati onu neoborivu jakost duha, kojom napunjeni podnesli su za Boga i svoju veru najžuhkeše pregone; ovim duhovnim vežbanjam treba pripisati, da je izmed njih vnogo stotin jezer istoj smèrti mirnim sèrcem i veselim licem vu oči gledalo. Nego niti još nisu davno iztekla vremena, kada su se zapovedi cirkvene pri kerstjenikih katolikih s najvećom točnostjum i revnostjum obderžavali. Oni koji su stareši med vami lahko se budu jošće spomenuli, kak je za njihove detinske dobe ova sveta navada vu njihovih otčinskih hižah pobožno i pazljivo obdèržavana bila. — Mili Bože! kak je jako za kratko vreme ohladnul ovaj blagotvorni duh, kak je oslabila med katoličkimi puki ova pobožna navada, ova spasonosna pokornost prama cirkvenim naredbam. Gdo nezna, kak se po vnogih hižah, po istih petkih, kvatrih, vu oči vekših svetkov, dapače istoga obslužavanju zveličiteljeve muke odlučenoga, tak zvanoga velikoga tjedna brez razlike hraniju sini matere cirkve s mesom i mèrsnimi jestvinami, i to brez svakoga griza duše, brez svakoga straha i srama? Gdo nevidi, kak po ovih pokori opredeljenih danih, koje su naši predji navadni bili obslužavati vu skoznovanju, postu, čtejenju pobožnih knjig i drugih dobrih delah, sada se vu jelu i pilu, dapače vu nesramnom morebiti napadanju i pogèrdjivanju cirkvene naredbe sprevadjaju? Zločesta su, moji dragi, ovo znamenja, koja pokazuju preveliki poraz vere i nedužnosti življenja, zato nije čudo, da vu svojoj pratnji vode celo jato svih nevoljah, koje se svaki dan gusteše i pogibelneše zebiraju nad glavami našimi. Naimre, kak je dobro spazil nekoj pameten človek, s kem menje poste ljudi iz dobre volje i pokornosti, s tem više moraju postiti nehotonce i iz nužde: ar zanemareći sredstva kreposti, prepadeju vu svakojake zločestoće i u nevolju, koja s vekšinom iz ovih

Digitized by Google

sledi. Verujte mi, preljubljene duše kerštjanske, da dela pokore goje i brane krepost človeka, kak rožu goji listje, a brane bodci i šiljci njezini. I kakgoder ogenj, ako nenenaložimo goriva, mora vgasnuti, tak i naša krepost prez ovih vežbanjih duhovnih ili se od slapov zločestih naših naklonostih zadušiti ili med tolikimi čalarnostmi sveta i premamami ćutenj čisto zakèršljaviti mora. — Zato neprestajem vas prositi čim morem bolje, da cirkvene poste i druga pobožna dela pokore, ako je zapustili niste, čuvate, ako ste je pako zapustili, ponovite; nemojte zametavati reč matere cirkve, koja vas više ljubi, kak ikoja telovna mati plod vutrobe svoje. Neišće ona drugo, i nehlepi za drugim, kak za srećom vašom. O nebudite nezahvalni i nepravični prama njoj, a nepriateljski i okrutni prama samim sebi. Posluhnite reč njenju barem vi, koji niste odhitili jošče svako pobožno ćutjenje, koji jošće gojite veru vu sèrcih svojih, koji jošće dopušćate, da se božanskom hranom, s rečjum božjum okrepljuju duše vaše. Nije ono dobro, kaj mnogi čine, nego ono, kaj je volji zveličitelja i naredbam svete cirkve primerno. Kaj je dobro i sveto, to ostane dobro i sveto, makar baš celi svet suprotivno delal, makar baš najvekša stran ljudih stupila na put skvarjenja i propasti. Već je sam zveličitelj rekel, da je vuzki put, koj vodi vu življenje, a prostran i širok, koj pelja na sgubljenje.

Vu ostalom dragi kerstjeniki! buduć denes obslužavamo svetek nazveštjenja blažene Device Marie, pod čijom je obrambom osobito postavljena i ova stolna cirkva, vredno je i pravično, da knjoj podignemo oči pameti naše, i s pobožnim sèrcem recimo: O mati božje milosti, podpora nemočnih, vtekalište grešnih! ti, apokrem najčisteša, najsveteša, vendar si kroz celo življenje svoje najvekšu proti sebi izkazivala oštroću; ti nikaj telovnim strastim i poželenjam nisi vugadjala, nego sva svetosti življenja alduvala; ti si pod križom božanskoga sina tvojega najžuhkeše muke, i sve človečan-

Digitized by Google

skoga življenja suprotivčine sa čuda vrednom terpljivostjum podnašala. Izprosi nam, molimo te, od istoga premogučnoga sina tvojega milost: naj nedopusti da nas prevare zločesti ovi izgledi, s kojimi smo iz svih stranih obkoleni; da nedopusti izčeznuti vu svetoj cirkvi svojoj onaj duh pokore, koj je tuliko kinčil pèrve kerštjenike, tuliku vu njih opravil nedužnost; naj nedopusti, da navladaju vu nami poklepnosti čutenj naših nad gospodstvom razuma i božanskih zapovedih, dapače da nas sve više i više svojom milostjum razsvěti, da moremo i videti koja činiti treba, i s njegovom pomoćjum izveršiti, koja za spasonosna poznajemo. O pobožna, o sladka devica Maria, moli za nas sveta Bogorodica, da vrědni postanemo Kristuševoga obečanja. Amen.

Digitized by Google

4.

Eleemosyna a morte liberat, et ipsa est, quae purgat peccata et facit invenire vitam aeternam. Tob. 12.

Almužtvo oslobadja od smèrti, i ono je, koje čisti grehe i čini, da najdemo žitek vekivečni.

Vu predjašnih dvih razmišljavanjih naših bil je spomenek od molitve i posta. Ovim dvim sredstvam, za postignuti predstavljeni nam cilj, s vekšinom pridružujese trejto, naimre milostinja, iliti almužtvo. Dobra je molitva i posv s almužtvom, čtejemo vu knjigi Tobiaševoj. Cap. 12. A negdo drugi je rekel, da molitvu, post i almužtvo kakti dve kreljuti zdèržavaju i prot nebu podižeju, kojemu poslednjemu najmre almužtvu, budemo posvetili ovu vuru razmišljavanja.

Po almužtvu razmeva se vu občinskom svaka vrědnost i cěnu imajuća stvar, koja se zahman poděli komu vu potrebоći postavljenomu s tom nakanom, da mu se pomore, kak su na peldu novci, oprava, hrana i druge potrebоće. Nègo višeput vu pismih svetih otcev, i drugač zimlje se reč almužtvo vu širšem znamenovanju tak, da se po njem razmevaju sva dela milosèrdnosti, s kojimi se tèrsimo zla svojih bližnjih po nagonu kèrstjanske ljubavi ili odvèrnuti, ili barem umaliti, ter tak vu ovom širšem smislu almužtvo i dela milosèrdnosti znamenuju jednu istu stvar. I vu ovom širšem znamènuvanju budemo i mi danas goorili od almužtva.

Cirkva katolička navadna je, kak to i katekizmuš svedoči, dela milosèrdnosti deliti na dvoje, to jest, na duhovna

Digitized by Google

i telovna. Naimre, kakgoder ima človek telo i dušu, tak i ona dela milosèrdnosti, koja se najviše pretežeju na telo i njegove potreboće, dela milosèrdnosti telovna, — a ona, koja se tičeju duše, i njenih potrobоćah, zoveju se dela milosèrdnosti duhovna. Jesu pako, kak je vam znano poglavita dela milosèrdnosti telovna: gladne hraniti, žedne napajati, gole oblačiti, putnike i stranjske na stan prijemati, betežne pohadjati, sužnje odkupljivati, i mèrtve pokapati. A med dela milosèrdnosti duhovna broje se po najviše sledeća: neznajuće navučati, dvojeće osvedočavati, tužne batriveti, grešeće popravljati, sbantujućem sebe oprašćati, stèrpljivno podnašati one, koji su nam tegotni i neprilični, ter moliti za žive i mèrtve.

Svako ovo delo milosèrdnosti pojedince pretresti, i pristojno razložiti nije moguće za kratko vreme jedne vure. Zato budemo sva skupa vu jednom zavjetku premišljavali. I pokehdob je milostinja s molitvom tak tèsno skopčena: to ćemo isti način premišljavanja, koj smo slèdili gledeć molitve i posta, slediti takajše glede almužtva. Jer ćemo se najpredi osvedočiti, da nam je naložena kruta i neoprostna dužnost, da svaki po svojoj mogućnosti čini dela milosèrdnosti, i da su ova ista na zadobljenje predstavljenoga po Bogu nam cilja našega ne samo hasnovita, nego i potrebna, i to vu pèrvoj strani našega razmišljavanja. Vu drugoj pako strani budemo malo pazljiveše razložili: kakva moraju biti naša dela milosèrdnosti, to jest: koje vlastovitosti imati moraju, da Bogu dopadna, i nam hasnovita postaneju.

Milosèrdnost je, veli sv. Ivan Zlatovust obrana zveličenja, ures věre, aldov grehov; ova je koja pravične kuša, svete jači. Chrys. sup. Matth. Zato je dostojno, preljubljeni Kerstjeniki da pastira duš vaših, govorećega od tak važne, tak izvišene kreposti, dobrovoljno, i pazljivo poslušate.

Digitized by Google

I.

Da smo dužni svojim bližnjim izkazati dela milosèrdnosti, to svedoče svi oni razlogi, koji nam nalažu dužnost, istinski i bratinski ljubiti sve ljude kak bližnje naše: ar ljubav prama biižnjim očituje se s vekšinom čez milosèrdna dela. Poglaviti pako ovi razlogi ljubavi jesu sledeći.

Nije nijedne dužnosti, koja bi bila segurneša i sveteša, kak je ljubav Boga, dapače ova je temelj i izvor svih naših dužnostih, kaj sem već opetovano iz ovoga svetoga mesta tèrsil se vam obširneše dokazati. A ljubav pram Bogu i milosèrdnost pram bližnjem tak su tesnim vezom skopčena, da jedna prez druge obstati nemore. Ar koj istinski ljubi Boga, mora ljubiti i človeka, kakti na njegovu spodobu stvoreno bitje. Lepo to navuča sv. Janoš Evangelišta vu svojem pèrvom listu cap. 4. govoreći: Koj ljubi Boga, ljubi i brata svoga. Ako se medjusobno ljubimo, ostaje Bog med nami, i ljubav njegova vu nami je svèršena. Koj neljubi (najmre brata, to jest bližnjega) nepozna Boga, ar Bog je ljubav. Ako gdo reče, da ljubi Boga, a mèrzi brata svoga, lažec je. Istim načinom iz ljubavi pram Jesušu Kristušu kak zveličitelju našemu sledi ljubav prama bližnjemu: ar nemore njega onaj istinski ljubiti, koj neljubi skupa one, koje si je on odebral za bratju svoju, za kotrige svojega tela, i sunaslednike svoje, i koj je odpèrto rekel pri Mattheu cap. 24., da bude dobročinstva izkazana bližnjim, jemal, kak da bi njemu včinjena bila. Anda iz ljubavi Boga i zveličitelja skupa sledi i ljubav bližnjega, i iz ove ljubavi proizhodeća dužnost milostinje.

Drugi dokaz, da svoje bližnje ljubiti, i prama njim se milosèrdne i dobrotvorne izkazati moramo, podaje nam pelda istoga gospona našega Jezuša Kristuša, koj je tak ljubil človečansko pokoljenje, da se je samoga sebe za nas predal,

Digitized by Google

i nas svojom kèrvjum odkupil. Ljubav njegova bila je občinska, bila je sveta, delotvorna, dragovoljna, ter tak čvèrsta i stalna, da se celo njegovo na ovom světu prebavljeno življenje more smatrati za nepretèrgnjeni tečaj i nit svakovèrstnih del dobrotvornosti i milosèrdnosti.

Zatim, iz navuka Zveličitelja, i njegovih Apoštolov vidi se, kak je ne samo očivestna naša dužnost, da ljubimo bližnjega, nego se skupa vidi i najvekša ove ljubavi potreboća. Preporuča nam se najmre medjusobna ljubav kakti sadèržaj i zavjetek zapovedi i věre i sve zvèršenosti kèrstjanske. Pokle je najmre predobrotivni zveličitelj na pitanje jednoga zakonoznanca: koja je pèrva i najvekša zapoved vu zakonu? odgovoril: ljubi gospona Boga tvoga iz svega sèrca svoga, iz sve duše svoje, i iz sve pameti svoje: to je najvekša i pèrva zapoved, — taki je dodal: druga pako spodobna je ovoj: ljubi bližnjega svoga, kakti samoga sebe; od ovih, veli, dvih zapovedih visi celi zakon i proroki. Matth. 22, A Pavel Apoštol piše Rimljanom: Nebudite nikomu nikaj dužni, nego to, da se medjusobno ljubite: ar koj bljižnjega ljubi, izpunil je zakon. Rom. 13. Zatim piše Galatiancem: celi zakon zadèržaje se vu ovih rečih: ljubi bližnjega svoga, kakti samoga sebe. Gal. 5. Otud dohadja, da je sam Kristus Gospon naš ljubav bližnjega, a osebujno dela milosèrdnosti postavil za onu pogodbu, pod kojom se je moći nadijati naplatjenju vu vekivečnosti. Ar kada, po svedočanstvu Matea Evangelište, opisuje občinski sud, odpèrto veli, da oni, koji su gladne nahranili, žedne napojili, putnike nastanili, gole zaodeli i druga dela milosèrdnosti izkazali, budu na desnu stran sudca postavljeni, ter pozvani, da stupe vu pripravljeno si od otca nebeskoga kraljestvo; suprotivno pako oni, koji ova dela milosèrdnosti prama bližnjemu izvèršavali nisu, budu odsudjeni na kaštige vekivečne. Zadnjič vu svetom pismu pripisuje se tolika jakost ljubavi i milo-

Digitized by Google

sèrdnosti prama bližnjemu, da se ove iste stavljaju za značajne biljege, to jest takova znamenja, kojimi se vera kèrstjanska luči od svake druge vere. Novu zapoved dajem vam (veli zveličitelj) da se ljubite medjusobno, kak sem ja ljubil vas, da i vi tak ljubite sebe. Vu tom spoznaju svi, da ste moji vučeniki, ako medjusobnu ljubav gojili budete. Joan 13.

Iz ovih vidi se dosta razgovetno, da smo dužni dela milosèrdnosti izvèršavati, i da je ova dužnost obćinska, koja veže sve ljude, buduć su one napomenjene Kristuševe i njegovih Apoštolov zapovedi sveobćinske, koje se svih ljudih prez iznimke jednako tičeju. — Nekoji govore: ja komaj toliko imam, da dostojno svojem stališu živeti, i porodicu svoju zdèržavati morem: odkud anda budem delil almužtvo? naj oni davaju, koji su bogati, naj oni izvèršavaju dela milosèrdnosti, koji imaju svega dosta, a naj nerivaju i ovaj tèrh na nas siromake. Ali, akoprem nije moći tajiti, da oni koji više imaju, dužni su i više davati, ter dužni obilneša dèla milosèrdnosti izveršavati, zaradi česa budu jednoč težki odgovor davali pred pravičnim sudcem: vendar su na dela milosèrdnosti obvezani i drugi svi, po razmerju imetka i premoženja svoga, kak smo gore videli. Morebiti i ti brate, koj tak govoriš, akoprem nisi na imetku obilen, ali ako je sèrce tvoje napunjeno ljubavjum Boga i bližnjega, najdeš način i priliku, da drugim od sebe siromaškešim pomoreš. Morebiti budeš si mogel nekaj odtèrgnuti od jela i pila, ter tak okrepiti gladujućega brata svoga, prez da to tvojemu zdravju na škodu bude, dapače more se lahko dogoditi, da posluži na hasen ne samo duše nego i tela tvojega. Morebiti bi mogel pri odhranjivanju svoje dece ovaj ili onaj nepotreben trošek prištediti, i dati ovomu ili onomu siromaškomu betežniku, koj niti toliko neima, da si najpotrebneša vračtva pribavi. Morebiti bi supruga tvoja ili kćeri tvoje mogle biti barem prez jedne oprave zmed onih, koje si svako leto vu vekšem broju pri bavla-

Digitized by Google

ju, a sovim prištedjenim troškom mogla bi se golota jednoga ili više bogcev prikriti, kaj bi i tebi steklo pri Bogu veliku zaslugu, i poštenje hiže tvoje bi više poveškalo kak pomenjšavalo, kak takaj i sreću kćerih tvojih morebiti više promicalo, kak ustegavalo. Nego ako je i tak siromaško stanje tvoje, da si čisto nikaj odtèrgnuti i pričuvati nemoreš, još i onda moreš izvèršavati dela milosèrdnosti pram bližnjemu tvojemu, samo ako je istinska volja tvoja Na priliku poznaš kojega mladića, koj je počel pohadjati družtvo zločestih i skvarjenih ljudih, zapustjati ili zesmehavati ona, koja na Boga i veru spadaju: ako ovoga mladića jeden ili višeput, i to krotko i ljubljeno opomeneš, da se neda iz puta kreposti odvèrnuti; ako mu predstaviš pred oči, kak bude na ovom putu, koj je nastupil, sám sebe stèrmoglavil vu zločestoću i nesreću: morebiti posluhne tvoje dobroželjne opomene, i onda si ti včinil izvišeno delo bratinske ljubavi i milosèrdnosti, prez svake svoje škode, dapače za najvekšu hasen tvoje vlastovite duše. Ili se morebiti med tvojimi rodjaki nahadja dobra i još nedužna devica, nego koja od nekojega vremena redje hodi vu cirkvu, mesto pobožnih knjig, s kojimi se je do sada nasladjivala, počima čteti svakojačke himbene pripovesti, i druge nespretne ili nečiste proizvode človečanskoga razuma. Ako ju ti s otčinskom ljubavjum opomeneš, da, dokle je još vreme, ostavi ovu pogibeljnu stezu, ar drugač pamet svoju s vnogimi nepoštenimi prilikami oskvèrnula, angeljsku čistoću svoje kreposti, kak i celu sreću svojega budućega življenja očivestoj pogibelji izložila bude: morebit se opameti i ostavi započeto pogibeljno življenje, a ti, prez da si i najmanje kaj potrošil, izvéršil si prelepo delo ljubavi i milosèrdnosti. Ili imaš morebiti vu susedstvu tvojem par ljudih, koji bez da bi pozakonjeni bili, već više let vu grešnom stališu, ter tak vu očivestnoj duše svoje pogibelji živeju, mnogim na veliku spačku služiju, a i onak već strašni broj nesretne poštenoga imena, i kèrstjanskoga od-

Digitized by Google

hranjenja lišene dece pomnožavaju. Ako ih s marljivim, i ljubljenim opominjanjem tvojem nato dopeljaš, da dokončaju nezakonski i grešni svoj stališ, te ga na zakonski i bogudopadni preobèrneju; ako nadalje prečke, koje morebiti ktomu na putu stoje, s savetom i s trudom tvojim ukinuti pomožeš, izveršil si veliko delo milosèrdnosti: ar pomiril si nesrećne ove ljude s Bogom i cèrkvom, priskèrbel si njim mir vësti, oslobodil si mnogo vërnih od kvara pogibeljne spačke, i nedužnoj deci povratil si pošteno ime i srećnešu joj budućnost pripravil. Ili ti se morda pruži prilika, da moreš onoga, koj niti najpotrebneša od Boga nezna, podvučiti vu poglavitih istinah vere i dèržanja, ovoga ili onoga vu žalosti ili sdvojenju postavljenoga obatriveti, i zbuditi vu njem ufanje prama providnosti i dobroti božanskoj; ovoga ili onoga svojimi nesramnemi i blaznimi rečmi spačku davajućega, i s oštrešem ako se potrebno vidi pokaranjem na boljše ponašanje skloniti, ili barem na to dopeljati, da granice srama i ćednosti obdèržava, — sve to moreš včiniti prez svakoga stroška i kvara, a čineć izvèršuješ delo ljubavi i milosèrdnosti. Stotine prilikah podavaju se človeku vu življenju, vu kojih svoju ljubav prama bližnjemu pokazati, i dužnost ovu izpuniti more. O moji dragi, istinska i prava ljubav jako je znajdljiva; nigdar joj nemenjka način, kojim da se izjavi i izvanjskimi čini pokaže. Koliko je već ljudih bilo prez bogatsvta i premogućnosti, dapače i prez potrebnih stvarih za življenje, ali plamtećih ljubavjum bližnjega, koji su vnogo više dobra izkazali človečanskomu pokolenju, kak cele čete bogatušev, vu kojih nikakve ljubavi bližnjega bilo nije! Poglejte, (da vam jednu peldu spomenem) naše milosèrdne zavode, milosèrdne brate, naše milosèrdne sestre, koje, akoprem živiju vu siromaštvu, s prostom hranom i opravom zadovoljne, sprevadjaju celo svoje življenje med samimi deli milosèrdnosti prama bližnjemu; koje ne samo da osobe s nevoljami i s betegi obtèršene s najvekšom pripravnostjum vu svoj samostan prijemlju, s

Digitized by Google

istinskom ljubavjum dvoriju, i veselim licem okolo njih, i za nje obavljaju sve, i najprosteše ćutenjim človečanskim jako protivne službe, nego i za njihovo duhovno dobro skèrbljive, tèrsiju se obèrnuti ih od hmanjic k — kreposti i k Bogu, tèr već i ozdravljene svojimi blagohotnimi opomenami i navuki proti nastajućim pogibeljam braniju, jačiju, i sprevadjaju. Iste ove sestre stotine dece, koja bi drugač vu neznanstvu ostala, i valjda gèrdim opačinam vu plen pala, ter tak telo i dušu pogubila bila, velikom brigom, i začudjenja vrednom stèrpljivnostjum navučaju vu potrebnoj znanosti věre, i drugih hasnovitih navukih i delah, i to sve prez svake vremenite nagrade; nadalje poleg svega svojega siromaštva, najdu one jošće toliko, da nahraniju one gladne siromake, koji se svaki dan pred vrati njihovoga stana skupspravljaju; zadnjič pobožnimi višeput cele dane i noći produženimi molitvami nazivaju milosèrdnost božansku za obćinsko dobro domovine, za obratjenje grešnikov, i sreću svih ljudih. Ne, ne, preljubljene kerstjanske duše, nigdar nam nemore menjkati prilike, da izvèršujemo dela milosèrdnosti: ar tolike, i tak razlučne su potrebe, nužde, nevolje i tuge ljudih na ovom světu, da nam se svim i slednjim, na svakom mestu svaki dan i skoro svaki hip prikažuju, i koje mi barem iz koje strani vtažiti i pomenjšati moremo, samo nam naj nemenjka dobra volja, a ljubav obiluje vu sèrcih naših; zato vu ovom poslu nikakvo izpričanje za nikoga mesta neima.

Ali vreme je već da pogledamo, kakva moraju biti naša dela milosèrdnosti, da Bogu povoljna a nam hasnovita, to jest pravo sredstvo i pomoć budu našega odlučenja, od česa vu strani

II.

Poglavita vlastovitost kèrstjanske milosèrdnosti postavljena je vu tom, da izhadja iz ljubavi prama Bogu; to jest, da se zaradi toga izkažemo ljudem dobročineći i milostivni, kajti

Digitized by Google

to zapoveda Bog; kajti su stvoreni na spodobu božju; kajti su odkupljeni kèrvjom Jezuša Kristuša; kajti su bratja i nasledniki istoga predobrotivnoga odkupitelja našega. Zato niti almužtvo, niti druga dela milosèrdnosti neimaju nikakve zasluge, ako izhadjaju samo iz naravskoga pomilovanja ili sućutjenja, stem menje ako izhadjaju iz nečiste kakove naklonosti, ili pako iz slavohlepnosti, iz skazljivosti, gizdosti i drugih ovakovih ponukah. Lepo je to raztolnačil naš odkupitelj pri Mateu vu poglavju šestom, s ovimi rečmi: kada deliš almužtvo, nemoj pred sobom trubiti, kak licomerci čine vu synagogah i na vulicah, da se hvale od ljudih. Ti pako kada deliš almužtvo, naj nezna levica, kaj čini desnica tvoja: da biva almužtvo tvoje vu skrovnom, i otec tvoj, ki oj vu skrovnom vidi, povernul ti bude. Od ovud more se prerazmeti, zakaj ovo naše vreme, premda morebiti nisu nigdar ljudi više govorili od medjusobne ljubavi i bratinstva, sve više nestaje prave ljubavi i milosèrdnosti. Zrok je najmre tomu, da su se ljudi odrekli vere, ter s ovom ostavili i ljubav Boga, ter tak je i ljubav bližnjega izgubila svoj jedini stalni, pravi, i delotvorni temelj.

Nadalje iz toga, da se ljubav bližnjega i milosèrdnost osnivati mora na ljubavi Boga, sledi, da ova ljubav i milosèrdnost mora biti občinska, pretegnjena na sve nevoljne, i tudje pomoći potrebne ljude, bili oni rodjaki, priatelji ili tudji, bili domaći ili stranjski, kakvoga god stališa ili piemena, ako baš naši odpèrti i zakleti nepriatelji. Ar svi ovi su sini jednoga istoga nebeskoga otca, svi stvoreni za vekivečnost, i nadareni s nevmèrteljnom božansku spodobu predstavljajućom dušom; svi ovi odkupljeni su smèrtjum zveličitelja našega; kaj, kak sem gore spomenul, mora biti poglaviti temelj naše ljubavi i dobrotivnosti prama bližnjemu. Ljubljeno je opet ovu stvar predstavil naš božanski navučitelj vu onoj prelepoj prispodobi od milosèrdnoga Samaritanca, koja se čteje pri sv. Lukaču

Digitized by Google

vu poglavju 10., i koju neću pripovidati, buduć predpolažem, da vam je svim poznata. Sim takaj spadaju one reči zveličiteljeve na vučenike rečene, koje pripoveda isti sv. Lukač Evangelišta vu poglavju 6. ak'o ljubite one, koji ljube vas, kakvu imate zaslugu? ar i grešniki sebe ljubeće ljube. I ako budete dobročinili onim, koji vam dobro čine, kakva vam bude zasluga? pokehdob i grešniki to isto čine. I ova obćenitost ljubavi naše pretegnjena na sve ljude, je ona vlastovitost ljubavi, koja se samo vu našoj presvetoj veri nahadja, koja je bila predi nečuvena na svetu, i koju je na ov svet donesel iz neba Jezuš Kristuš, ona svetlost, koja razsvetjuje svakoga človeka došavšega na ov svet.

Ali iz toga, da ljubav i milosèrdnost naša mora biti obćinska, nesledi, kak da mi vu delih milosèrdnosti nebi morali nikakvoga reda obdèržavati. Dapače red, kak svuda, tak je i ovde potreben. Buduć najmre jošće nije bilo, niti nebude človeka na svetu, koj bi tak srećen bil, da more svakomu tudje podpore potrebnomu pomoći: zato si svaki sám mora napraviti takvu naredbu i red, da, kada želi izpuniti dužnost svoju milosèrdnosti, nepovredi skupa druge svoje dužnosti. Tak na peldu pravi red ljubavi hoće, da bližnjemu vu očivestnoj pogibelji življenja postavljenomu predi pomoremo, kak drugomu, koj se s obćinskimi i svakdašnjimi nevoljami bori. Tak istom, ako otec, mati, sin ili kći, žena ili brat prepadneju vu potrebоću: ovi naravski imaju vekše pravo na milosèrdnost našu, kak stranjski, koji od iste ili spodobne nevolje i potrebоće stradaju. Na isti način, ako vidim, da se jeden nahadja vu pogibelji sgubljenja vekivečne blaženosti, a drugi vu pogibelji škode zemeljskih stvarih, a obodvem pomoći nemorem: tak sem dužen pomoć moju vnogo više onomu pred ovim izkazati; kajti se pri njem ima vnogo vekše i vredneše dobro občuvati. Da mi vrěme dopušća, mogel bi vam još više ovakvih naredbah izbrojiti, koje odlu-

Digitized by Google

čuju red milosèrdnosti naše. Nego iste ove naredbe lahko more prepoznati po naputku svoje savesti svaki onaj, koj se je privčil dela milosèrdnosti svoje izvèršavati iz ljubavi Boga. Vu obćinskom, dobro se je gledeć toga spomenuti iz onih rečih sv. Auguština: Sve treba jednak ljubiti, i kajti nemreš svim hasniti, onim najviše pomozi, koji su po vremenu, mestu, ili kojim drugim načinom s tvojom subinom sdruženi. Aug. lib. 1. de doctr. christ.

Nadalje almužtvo, i sva dela milosèrdnosti imaju se izvèršavati poleg premoženja, darežljivo, bèrzo, radostno, uljudno, dostojno i ljubljeno. Kak moreš, veli Tobias cap. 4., tak budi milosèrden. Ako vnogo imaš, daj obiljno, ako malo, gledaj da bar deliš dragovoljno. A sveti Ivan zlatovust govori: Onda je stopèrv pravo almužtvo, kada ga pripravnim sèrcem, kada ga darežljivo i obilno deliš; kada sam misliš da nedaješ nego prijemleš kada ga daješ; ne kak da si kaj zgubil, nego kak da si dobročinstvo prijel i kupil. Chrys. hom. 16. in II. ad Corinth.

Zadujič almužtvo mora biti razumno i spametno, to jest takvo, da iz njega naš bližnji sbilja hasen vleče. Anda nerazborito bilo bi naše almužtvo, kad bi se drugi po njem na prezposlovni život, na pijanstvo i druge hmanjice nukal, ili potvèrdjival vu nepoštenim i skvarenim življenju. Takvo almužtvo moralo bi se rajši zvati delo nemilosèrdnosti, kak milosèrdnosti. I zato treba paziti i na vrednost onih, koje almužtvom svojim podupiramo, da se ljudi s nerazbornom našom podporom jošte više iz puta kreposti neodvratjaju i neodaljuju. Medtemtoga vu razsudjivanju vrednosti ili nevrednosti onih, koji našu pomoć iščeju, nesmemo biti preveć sumnjivi i oštri, ar lahko se moremo vu sudu našem vkaniti, da onoga, koj je pred licem božjim posve nevreden, za vrednoga, a suprotivno onoga za nevrednoga dèržimo, koj pred

Digitized by Google

Bogom vnogo više, kak koj drugi, morebiti vnogo više nego mi sami vredi. Ovde je mesto onoj prelepoj izreki odkupitelja našega, kojom nas opominja: da budemo sini otca našega, koj je vu nebu, koj svoje sunce izhadjati čini nad dobrimi i zločestimi, i koj deždji na pravične i krivične. A Valerius biskup veli vu jednom svojem govoru: gde potreboća zove, nije potrebno, da razsudjuješ osobu, ar čuvaj se, da dokle oddružuješ nevredne, skupa nezgubiš i sina božjega. I sveti Hyeronimus ovak govori: koj deli almuštvo potrebnomu, a nezametava ga zaradi pregreske, taj vu istini čini milosèrdnost. Ar koj daje potrebnomu grešniku, ne zato, kajti je grešnik, nego kajti je človek: taj nehrani grešnika nego pravičnoga. Kaj bi bilo iz nas, dragi poslušitelji, da bi božanski otec svoje dare prilagodil našim zaslugam, meril po meri naše vrednosti?

Dosta ste već iz svega ovoga previdеti mogle, drage duše kèrstjanske, kakva težka i neodpustljiva dužnost nam nalaže, da svaki po mogućnosti svojoj čini dela milosèrdnosti; razmele ste i to, koje su vlastovitosti prave ljubavi i milosèrdnosti prama bližnjemu? Nego ste skupa i spoznale, kak je ova ista milosèrdnost hasnovita, dapače potrebna podpora k zadobljenju našega zadnjega po Bogu nam odlučenoga cilja. Dapače mogli ste i to uvideti, da si nikaj plemenitešega niti pomisliti nije moći, kak je ono osvedočenje, da smo ovu dužnost vu svemu po duši izpunili. Blažen segurno on, veli svedi Ambroziuš, iz čije hiže nije nigdar siromak izišel s praznim naručajem. S. Ambr. lib. de Off. — A sveti Ivan zlatovust, ovaj veliki dobročinitelj ljudih i delitelj almužtva čez celo svoje zivljenje, ovak izvišeno govori: Milosèrdnost je priateljna Bogu i svigdar

Digitized by Google

blizo njega, za koga goder hoće, lehko zadobi milošću; ona sáma razrešuje okove grehov, goni tmice, gasi ogenj; kada se njoj s velikim zaufanjem odpiraju vrata nebesah, i ona kakti kraljica stupi nuter, nepodufa se nijeden vratar niti stražar pitat ju; gdo i odkuda si ti? nego joj svi naproti idu. Kraljica je, imajuća zlate kreljuti, sva je lepa ali opasana, imajuća belo i krotko lice; pernata je i lehka, navek stojeća pred kraljevskim prestoljem. — A na drugom mestu: Bolje se čuvaju novci, koji se polažu vu ruku siromaka: ar ove potvoritelj neizmami, nenavidnik neokrivi, razbojnik neodnese, noćni tat nevkradne, nevěrni službenik nenapadne, nego su navek celi i segurni. Sveti pako Hyeronimus izpoveda: Nisem, koliko se spominam, nigdi jošće čtel, da bi onaj bil zlo vumèrl, koj je dela milosèrdnosti rad izvèršaval. — Zadnjič sveti Leo papa nije dvojil reči: Tolika je krepost milosèrdnosti, da nam prez nje sve druge kreposti nikaj hasniti nemoreju. Naj bude gdo veren, i čist, i trezen, i drugimi lepimi krepostmi nakinčen, ako nije milosèrden, milosèrdnost za se nezaslužuje.

Kad je anda tomu tak, drage duše kèrstjanske, ne prepustite nigdar ovu tak izvišenu, i potrebnu krepost, nego ju vu onoj meri, koja vam je samo moguća, čez celo svoje življenje, osobito pako ovo sveto korizmeno i jubileumsko vreme izvèršavajte. Bude vam ova krepost već na ovom svetu podelila veliko, i koje je skoro jedino pravo, istinsko i stalno, veselje duhovno: a na drugom svetu, tam vu vekivečnosti, priskèrbi vam veliku platju i nagradu od onoga, koj, dokle je živel med ljudmi, samo je dela milosèrdnosti izvèršaval, dapače iz milosèrdnosti svoje prama ljudem prikazal je samoga sebe nebe-

Digitized by Google

skomu otcu za aldov; komu naj bude zato čast, dika i slava na sve veke vekov. Amen.

Nemrem se danas od vas razstaviti, dragi moji! brez da izvanredno još nekoliko rečih neupravim na vas. Za dva dana se budu izpunili trideset dnevi obilnoga oprostjenja, a tim će se i za nas dokončati ovo sveto leto. Verojatno vekša stran nas ovde nazočnih, već neće doživeti drugo sveto leto; kaj je zesvema naravno gledeć na one, koji su već dostigli jesen življenja svojega, — med koje i ja spadam. Nego koj si more takaj izmed onih, koji se još sada vu cvetućoj dobi nahadjaju, dapače izmed istih mladencov sa nekakvom segurnostjum obečati dvadeset i pet let življenja? Zato s onom dobrohotnostjum, koju isti stališ moj, kak pastira naime duš vaših, potrebuje, opominjam vas, duše u Kristusu ljubljene, da ako se izmed vas nahadjaju takvi, koji morebiti s posli preprečeni, ili iz kakvog goder drugog zroka do sada nisu umirili savĕst svoju po valjanoj spovedi i pričestjum tela Kristuševoga, to, dokle još vreme milostje teče, činiju; i druge takajše prepisane pogodbe obilnoga oprostjenja svèršiju, ter tak se včine delnike neprecenjene ove i redke milosti. Prosim vas nadalje, da čuvši danas, sutra i posutra večer glas velikog zvona, na kojemgod se budete nahadjali mestu — neprepustite hitit se na kolena, i spobožnim zdihavanjem molit se Bogu za one grešnike, koji ni ovo vreme pohadjanja svojega nisu hoteli da spoznaju, nego su tvèrdokorno ostali vu grešnom stališu duše svoje, vu nepokornosti svojoj. Osebujno pako nazivajte milosèrdnost božansku, ako bi se koj izmed rodjakov, domaćinah ili drugač s vami tesno skopčanih nahadjali vu broju ovih nesretnikov. Znate iz današnjega navuka, da molitva takajše spada med čine milosèrdnosti kèrstjanske, ali znate i to, da je mogućen Bog, iz istih kamenih, kak veli sveto pismo, probuditi sine Abrahamove. Rad věru-

Digitized by Google

jem, pače ufam se u dobroga Boga, da zmed ovde nazočnih nijednoga neima, koj bi posve i tvèrdokorno hotel obstati vu nepokornosti. Ako bi se vendar nahadjalo takovih nesretnikah, ovim ja, posle tolikih, koja su ovih danah iz prodikalnicah rečena, i vu pobožnih knjižicah pisana bila, nikaj više povedati neimam, samo jedino to: da ravno od njihove slobode visi zametavàti glas zvona, koj se mora osebujno za sada smatrati kak glas světe matere cirkve, dapače glas ljubljenoga otca nebeskoga, koj ih još ove zadnje dane svetoga leta poziva na pokoru: da velim to od njihove visi slobode, ali da nebude visilo od njihove slobode, pročuti glas one angeljske trublje, koja bude jednoč zaorila nad pokrajinama grobov, ar on glas će vnogo jakši biti i bistreši od glasa našega zvona. Verovali il neverovali, hoteli il nehteli, čuli budu ovaj strašni glas, a kakva će onda biti sudbina njihova na veke vekov? na to pitanje naj odgovori njihovo vlastovito dušno spoznanje, ja neću odgovoriti.

Digitized by Google

5.

Poenitemini et convertimini, ut deleantur peccata vestra. Act. Apost. 3.
Činite pokoru, i obèrnite se, da se izbrišeju grehi vaši.

Dobro je znal predobrostivi naš odkupitelj, da ljudi, prem da su po njegovoj žuhkoj smèrti oslobodjeni od skvarenosti i propasti, prem da su podvučeni vu navuku iz neba donešenom, i prem da su peldom njegovog najsvetešeg življenja pozvani, da slede krepost i nedužnost: zato vendar, i pokle su jim na svetom kèrstu, ne samo izhodni greh, nego i svi drugi grehi odpustjeni, budu tak lahkomišljeni i nezahvalni, da opet Boga, stvoritelja, i najvekšega svojega dobročinitelja zbantuju s novimi prekèršenji, dapače da se stèrmoglave vu jaz novih zločah i nepravičnostih. Zato je poleg svoje nepresežne prama človečanskomu pokolenju ljubavi, i poleg svoje prevelike milosèrdnosti hotel, da nam, dokle na ovom svetu živimo, nigdar nepomenjka sredstvo, kojim nam bude moguće pravičnost božansku pomiriti, i višnju milost, koju smo po grehih izgubili, opet zadobiti. Ter tak je med drugimi sredstvi k postignutju blaženosti naše vtemeljil šakrament pokore. Naredil je najmre, da kada si mi goder, genjeni istinskim požalovanjem naših grehov, ozbiljno napèrvo vzememo poboljšati svoje življenje, zatim pako, po včinjenim točnim izpitavanju savesti, grehe svoje zakonitomu duhovniku istinski i ponizno izpovemo, ter za nje po mogućnosti svojoj zadovoljšćinu včinimo: naredil je velim, da nam se onda i pred sudom božanskim odpustjaju

Digitized by Google

grehi, a mi opet zadobimo pravice njegove milosti i božanskoga odvetinčtva.

Otuda se vidi, vu čem je poglavito postavljen šakrament pokore, od kojega poleg ustanovljenoga već unapred reda vu današnjem razmišljavanju govoril budem. Vidi se takajše, da je šakrament pokore sastavljen iz trih poglavitih stranah, koje su: pokajanje, i s njim sdružena nakana poboljšanja življenja; 2. Po strogom izpitavanju duše včinjena valjana spoved; 3. zadovoljšćina; i ove tri strane šakramenta pokore, vzel sem si napèrvo, na koliko to kratkoća vremena dopustja, razložiti vam vu ovoj, za naše duhovno okreplenje odredjenoj vuri.

Dragi kèrstjeniki! svi smo grešniki, anda svim nam je potrebna pokora; niti neima ničesa, kaj bi za nas bilo od vekše hasnovitosti, i na zadobljenje našega odlučenja od vekše potreboće, nego je pokora. Dobro to spažuje sveti Auguštin (lib. 1. de poenit.) s ovimi rečmi: pokora jači mlahavost, vrači gubave, prebudjuje mèrtve (najmre mèrtve vu duhovnoj smèrti greha) povekšava zdravje (to jest zdravje duše), čuva milošću, povratja hromim hod, vsehnjenim kretanje, slepim vid, tira hmanjice, a kreposti kinči, krepi i jači. — Zato se ufam, da mene od tak prehasnovite stvari govorećega, budete sprevadjali s navadnom vašom dobrovoljnostjum i pazljivostjum.

I.

Pèrva i poglavita stran pokore je pokajanje za grehe, od kojega je obćinski sabor Tridentinski izrekel, da je bol duše i mèržnja včinjenoga greha sdružena s nakanjenjem, da vu buduće više negrešimo. Ova bol mora biti, kak to isti katekizmuš svedoči, najpredi vèrhunaravna. To znamenuje, da se grešnik neima kajati

Digitized by Google

zaradi svojih prekèršenjah, kajti je po njih morebiti pogubil čast, poštenje, zdravje ili druga vremenita dobra, ali kajti je radi njih zaslužil kaštige, koje će morati na ovom ili na drugom svetu podnesti; nego poglavito kajat se mora zato, kajti po svojih grehih gèrdo je zbantuval Boga, predobrotivnoga stvoritelja i najvekšega dobročinitelja svoga; kajti mu se je neposlušnoga, nepokornoga i vu najvekšoj meri nezahvalnoga izkazal. To jest pravo pokajanje za grehe naše mora najviše izhadjati iz ljubavi Boga, stvoritelja, odkupitelja, i posvetitelja našega. Velim najviše; kajti moremo žalovati grehe svoje i zaradi drugih zlih posledkov, koje nam zrokuju, osobito pako zaradi izgubljenoga prava na vekivečno odvetničtvo, i zaradi na drugom svetu zasluženih kaštigah. Nego čim čisteše izhadja pokajanje iz ljubavi Boga, i čim mu je menje namešano drugih ponukah: tim je pokajanje naše zvèršeneše i prikladneše, da nam zadobi podpuno oprošćenje i pomirenje s Bogom. Vnogo su se negda bogoslovci prepirali od toga; kakva je potrebna čistoća pokajanja na to, da bude dovoljno za odpustjenje grehov; ali mi se nebudemo pušćali vu pretresivanje ovoga pitanja dosta je znati za segurno, vu čem se svi slažeju, da ono pokajanje, koje izključuje posve ljubav Boga, nemore nikak opraviti oprošćenje grehov.

Zatim pokajanje ima biti obćinsko, to jest pretegnjeno na sve, osobito smèrtne grehe, s kojimi je gdo okaljal dušu svoju, ar nijedan greh nedopada se Bogu, sa svimi bantuje se svetost i dobrotivnost njegova: zato, ako njegovo oprostjenje zadobiti želimo, protrebno je, da se za sve požalujemo.

Nadalje pokajanje mora biti istinsko i delotvorno, ter združeno s čvèrstom nakanom, da više negrešimo. Ar suprotivno nebi bilo pokajanje pravo, nego samo izlično, koje nam pri sveznajućem Bogu nikaj na naše zveličenje opravitinebi moglo. Kada se tak žaluješ za grehe, veli sveti Ambroziuš vu jednom svom govoru, da ti je ono žuhko vu duši,

Digitized by Google

kaj ti je predi sladko bilo vu življenju, i kaj te je predi nasladjivalo vu telu, to te sada trapi vu sèrdcu: onda se već slobodno vteci k Bogu.

Iz toga se vidi, kak oni sami sebe vkanjuju, koji pokajanje kakvo samo iz molitvene knjižice prečteju, ili požalovanje na pamet izmole. prez da vu sèrdcu svojem ćute nedostojnost svojih grehov, prez da se napune sramom i sa žalostjum zaradi toga, kajti su s grehi svojemi zbantuvali svojega stvoritelja, dobrotivnoga odkupitelja i posvetitelja. Vidi se i to, da same sebe vkanjuju, koji premda s rečmi obećaju poboljšanje življenja, vendar zadèrže vu sèrcu svomu nagnjenost pram stanovitim obljubljenim grehom, miti nisu pripravni sva rajši podnesti, kak opet s kojim velikim grehom Boga zbantovati, niti nebeže koliko je moguće prilike, gdě bi mogli vu takve grehe prepasti. Ali iz gore rečenih vidi se i to; da oni, koji po spovedi opet lahko prepadnu vu smèrtne, osobito već predi včinjene grehe, niti pravog pokajanja svojih grehov, niti prave nakane pobolšanja življenja imali, ter tak niti sakramenta pokore valjano delniki postali nisu. Ar da bi imali bili pravo pokajanje, pravu nakanu poboljšanja življenja, nebi se bili tak lehko povèrnuli na staro grešno življenje. Anda prave pokore najsegurneše znamenje je poboljšanje življenja. Izprazna je, veli Sv. Auguštin, pokora, koju sledeća krivnja oskvèrni; nikaj nehasne narekovanja, ako se grehi ponavljaju; nikaj nevalja prositi oslobodjenje od zlih, a zla opetovati na novo. Nego naj bude već ovo dosta od pokajanja, kakti pèrve strane pokore.

II.

Druga bitna strana šakramenta pokore je spoved grehov; a vu čem ova stoji, vnogo bolje vam je svim poznato, dragi Kerst eniki, kak da bi bilo od potrèbe to obširno razla-

Digitized by Google

gati. Ali vlastovitosti prave i valjane spovedi, kak i veliku njezimu hasnovitost vu pogledu kreposti i batrivosti naše, budem vam na kratkom napèrvo postavil.

Pèrva vlastovitost spovedi je, da bude cela to jest da grěšnik sve barem smèrtne grehe, koje jošće vu spovedi odkril nije, i koji mu po včinjenom marljvom izpitavanju na pamet dojdu, iskreno valuje; i to gledeć na broj, felu, i okolnosti, bilo olakšujuće ili otegujuće. Potrebno je to zato, da spovednik stališ pokornika dovoljno prepozna, ter da tak more zadovoliti svomu trojvèrstnomu zvanju, naimre sudca, navučitelja, i vračitelja. Iz toga se vidi, kak jako fale svi oni, koji il veliki kakvi greh pred spovednikom navlaš zamučiju, ili s rečmi tak polepšaju i prikriju, da ga spovednik nemore dosta prepoznati i razsuditi; kak takaj i oni, koji, kada se k-spovedi spravljaju, samo povèršno izpitavaju dušu i savest svoju. Ar takva spoved, ako se po njoj i zadobi, i kolikogod put se zadobi odvezanje spovednika, ne samo da nas nepomiri s Bogom nego povèrh toga čini krivce najvekšega greha, najmre svetoskvèrnosti. Vnogi fale vu predspovednim izpitavanju vu tom, da male i tak nazvane svakdašnje grehe marljivo zebiraju, a koji su najvekši, zapustiju; sim spadaju osobito grehi proti dužnostim našega stališa i zvanja, na primer roditeljev prama deci, gospodarov prama domarom; zatim oni, koji se tičeju dužnostih, koje nam nalaže bratinska i medjusobna ljubav. Tak na primer, ima ljudih koji skèrbljivo sbrajaju svaku i proti volji dogodivšu se rastrešenost vu molitvi, a da su spotvaranji i ogovaranji svojimi drugih ljudih poštenje i dobro ime ozloglasili, ili med domari hižni nemir posejali; da su decu svoju zanemarili vu onih stvarih koje na Boga spadaju, ter tak temelj buduće njihove nesreće položili; ili da su razvuzdanost družine svoje nehajstvom svojim strašno podpirali, i promicali, to mukom mimoidu, kak da bi to ni spomenka vredne malenkosti bile.

Digitized by Google

Nadalje spoved mora biti prosta i čedna prez laži, prez rečih dvojega znamenovanja i primešanja takovih stvarih, koje na spoved nespadaju. Zatim mora biti ponizna, i izhadjati iz sèrca, koje je pripravno na poslušnost; a grešnik mora ne samo opomene spovednikove pokorno poslušati, nego i naloženu si pokoru dragovoljno prijeti. Kajti pomenjkanje ovih pokažuje i pomenjkanje pravoga požaluvanja, prèz kojega, kak smo gore videli, niti nije moći zadobiti odpustjanje grehov, niti se nadijati nikakvoj iz spovedi hasni. I ovo su na kratkom vlastovitosti prave spovedi.

Kaj se pako tiče hasnovitosti njezine; ovu nam dovoljno već to pred oči stavlja, da svoj početek ima vu naredjenju Jezuša Kristuša zveličitelja našega, koj je po odičenom svojem goristajanju, poleg svedočanstva svetoga Ivana Evangelište, nadehnul apoštole svoje, ter rekel: primite duha svetoga, kojim odpustite grehe, njimi se odpustjaju, kojim zavežete, ostaneju zavezani. Joann. 20. Vu kojih rečih je katolička cirkva svevdilj nahadjala naredjenje spovedi. Nego i iz drugih jošte razlogov velika je hasnovitost spovedi. Ona nam pruža lepu priliku, da spoznamo stališ duše i savesti svoje; poradja vu nami hasnoviti sram i mèržnju greha; popravlja tak preveliku plašljivost kak i prevzetnost savesti, i dèrži ju vu pravoj meri; podaje priliku, gde se neznajući i dvojeći, vu onih, koja spadaju na veru i krepost, podvučiti, i svi na dužnosti svoje opomenuti moreju; nalaže da se včinjene nepravde i spačke poprave, tudji imetek i pogèrdjen dobar glas povèrne; višeput umiri neprijateljstva, a sdèržava ljubav i pravičnost pram drugim, ter podupira občinsko medjusobno poverenje; vnoge skrovne grehe koji kakti kuga na telu i na duši bèsne, ili izkoreni, ili umali; najviše k-tomu doprinese, da se zastarele zločeste navade ostave, i beže grešne prilike; zadnjič ona je prevèrlo, i izkustvom nebrojnih ljudih potvèrdjeno sredstvo, koje nas pomaže, da se i menjših grehov i falingah habamo, ter tak po-

Digitized by Google

diže ljude do sve višje čistoće sèrca, sve do višjega stupnja krepostnoga i zvèršenoga življenja.

Spoznava se iz toga kaj imamo misliti od onih ljudih, koji zanemaruju spoved, te komaj jedanput v-letu k-njoj pristupe, ili koji ju zesvem zapustjaju; ar tim ne samo pokažu najvekšu svoju nezahvalnost prama odkupitelju, kakti njezinomu početniku, nego i same sebe mentuju najkrepčiega sredstva napredovanja na putu kreposti. Vidi se i to, kak nespametno oni postupaju, koji neišću spovednika, koj je navuku zveličiteljevom vešt, i pravo pozna človečansko sèrce koj, je spameten, gorljiv, pobožen, krotek, tèrpljiv, koj s tudjimi grehi i slabostmi ima pomilovanje, ter je svako vreme pripraven, da jim doskoči; nego si išću spovednika, koj ih taki odveže, i samo malu kakvu pokoru nametne, bez velike razlike na njihove grehe, kakvih se žalibože takaj nahadja; niti si nezeberu stalnoga spovednika, koj bi s vremenom celo stanje njihove duše previdel i spoznal, ter onda preporučil pripravna sredstva, s kojimi bi je ne samo od grešnoga puta odvèrnul, nego i postupno vodil sve do vekše duhovne svèršenosti. Čudno nam se za segurno mora činiti, kad premislimo, da vnogi, koji vu svih drugih stvarih najprikladneše ljude, na peldu najboljše vračitelje, najvèštie pravoznance, najvèrlie meštre potrebuju, a vu poslu svojega zveličenja išću slabe vračitelje, spovednike, koji ovu lepu i težku dužnost berzo i nemarno obavljaju; ili kada si za spoved zeberu dane i mesta, gde se zaradi vekšega stečaja sveta ovaj velevažni čin nemre obaviti onak, kak to skèrb duše naše potrebuje.

Zadujič zesvema nespametno postupaju oni, koji se iz straha, srama, ili drugih človečanskih obzirov ovomu, tak hasnovitomu činu, vugiblju. Lepo o tom veli Sv. Auguštin: (sup. Ps. 5.) O nečuvene bedastoće; nije te stid rane, a zavezanja njezinog te je sram. Je li ti rana smèrdi i gnjili? vteci se anda k vračitelju, i čini pokoru: reci, spoznajem gospone

Digitized by Google

zločestoću svoju i greh moj navek mi je na pameti. Tebi sem samomu zagrešil, jer si ti sám prez greha. A sv. Ivan zlatovust ovak govori: nikaj nije tak pogubno grehu, kak tužba i odsuda greha s družena s pokajanjem i suzami. Jesi li svoj greh osudil? ako si, položil si breme. Gdo to veli? Sám sudec Bog. Valuj ti predi grehe svoje, i budeš opravičen. Prosim te anda, zakaj se sramuješ spovedati grehe svoje? Kaj? zar ih morebiti povedaš človeku da te pogèrdi? Kaj? jel se spovedaš svojemu pajdašu, da te javno ozloglasi? Dapače onomu, koj je Gospon, koj se za te brini, koj je človečen, onomu kažeš rane, koj je vračitelj. Ar dobro zna, ako i ti nepoveš, kaj je znal predi, nego si ti včinil. Kaj je anda zrok, da nevaluješ? niti nepostaje iz tvoje tužbe vekši grèh, nego menjši. I zaradi istoga toga hoće Bog, da valuješ, ne da budeš kaštigovan, nego da budeš odrešen; ne da zna on za greh: zakaj bi to potreboval, buduć ga već zna? nego da ti znaš, koliki ti se dug odpustja. Zato pako hoće, da znaš veličinu dobročinstva, da budeš leneši na greh, a pripravneši na krepost. Ne silim te, veli, da izideš vu občinsko kazalište, ili da pozoveš vnogo svedokov; samom meni na poseb valuj greh, da ti izvračim mozol, i oprostim te boli. Sve ovo tak lepo, i ljubljeno govori sv. Ivan zlatovust. Nego preostaje nam jošte, da pretresemo trejtu bitnu stran šakramenta pokore, najmre zadovoljšćinu, s kojom budemo na bèrzom gotovi.

III.

Koj se istinski žaluje za svoje grehe, kajti je s njimi najdobrotivnešega Boga zbantuval, ter se prama njemu ne-

Digitized by Google

vrednoga i nezahvalnoga izkazal, i koj si je usled toga istinski napèrvo vzel popraviti svoje življenje: taj segurno i to želi, da se sva ona zla, koja je s grehi svojimi počinil, popraviju i poboljšaju. Anda ako si je kaj na nepravični način prisvojil, pripraven je da to pravomu vlastniku povèrne; ako je s potvorenji i ogovarjanji svojimi komu pogèrdil poštenje i dober glas, da to isto po mogućnosti popravi; ako je komu s nepoštenimi rečmi i peldami otel krepost nedužnosti, ako je sa svojimi prekèršenji dal komu spačku: da ovu istu spačku svakim mogućim načinom popravi, ter svojimi dobrimi peldami vu buduće dâ dober izgled. Takovo pako nagnjenje sèrca, ili bolje rekuć čini iz ovakovoga nagnjenja sèrca proizhodeći, zovu se zadovolšćina; nije anda dvojiti, da je zadovoljšćina bitna stran šakramenta pokore, kak to svaki spameten človek lehko previdi, i kak to svedoči već ona obćenito poznata izreka: da se tak dugo greh neodpusti, dok se dug nenaplati. Ali delo ovo popravljanja i povratjanja višeput je izloženo prevelikim težkoćam, dapače negda je svèršeni popravek posve nemogućen. Preveć daleko bi me odpeljalo s puta, kad bi vam hotel pravila i prepise zadovoljšćine obširno raztolnačiti; svaki vu ovom poslu včini najsegurneše, ako svojega spovednika zaprosi za tolnač, ter zadobljeni podpunoma izvèrši; ar ako je spovednik spameten muž i pun duha božjega, on bude svakomu znal dati onakov naputek, koj je njegovim potrebočam i okolnostim najprikladneši.

Nego pod zadovolšćinom razmevaju se i ona dela, koja se tak kao kaštige včinjenih grehov, kak takaj kao sredstva proti povratku na grehe ili od spovednika nalažu, ili od samoga pokornika svojvoljno podnašaju. Za pèrvih vremen naše cirkve bila su ova dela zadovoljšćine jako težka, dugo terpeća, dapače višeput pretegnjena na celo življenje grešnika. Negda su pokorniki vu žakelj oblečeni i s pepelom posipani pred cirkvenimi vratmi ležati, i vu cèrkvu vulazeće vèrne prositi morali, da se iz njih vu svojih molitvah spomenu; za-

Digitized by Google

tem pako su po stanovitih stupajih vu cèrkvu, i stopèrv kesneše negda na prijemanje svetih šakramentov pripustjeni bili. S vremenom, pokle je najmre ohladnula pobožnost i gorljivost kèrstjenikov, i ova dela zadovoljšćine vnogo su ublažena; tak da se sada zvekšinom izvèršavaju samo s naloženimi nekojimi molitvami, i drugimi lehkimi deli. Iztoga morete sami, moji dragi, zaključiti, da pokorniki, osebujno pako oni, koji su dobrotivnoga gospodina Boga svojimi velikimi grehi zbantovali, nemoreju se zadovoljiti s ovimi neznatnimi deli pokore, koje im nalažu spovedniki, nego da, kak je gdo s vekšimi, gustešimi, i duže trajućimi grehi okaljal dušu svoju, tak takaj s višeput ponovljenim pokajanjem, s izvèršivanjem takvih činov, koji su svojim grehom protivni, s marljivim bežanjem hmanjic, kojim je bil predi oddan, ter opetovanim prijemanjem svetih šakramentov, mora gledati da vu pèrvašnje grehe opet neprepadne; da, koliko mu človečanska slaboća dopusti, ovim grehom včini zadosta, ter si napèrvo vzeme vu buduće voditi krepostno i kèrstjansko živlenje; sve ovo spada na pravu zadovoljšćinu, sve potrebno je včiniti, ako baš nam to spovednik niti nenaloži.

Zadnjič oni delaju pravu pokoru, koji, da samo čim više zadosta včiniju za svoje grehe, kadgod dragovoljno sdèržavaju se od istih dopustjenih radostih življenja, ter one stroške, koje bi drugač na nje potrošili, rajši obèrnu na almužtvo i druga dela milosèrdnosti; koji sve svoje dužnosti, ako su i težke, točno i marljivo vu duhu pokore izpuniju; sve nevolje, s kojimi se na ovom svetu boriti imaju, poniznim i pokornim sèrcem prijemlju i stèrpljivno podnašaju; ter koji isto ono oprostjenje, koje cirkva višeput, iz neizmernoga kinča zaslugah zveličiteljevih, njegove preodičene matere Marie, i drugih svetih, svojim vernim ponudja, nezametavaju, nego po dostojnom pripravljanju tèrse se postati delniki ove cirkvene milosti, buduć su od toga vputjeni da poleg najbolje svoje volje i najvekše marljivosti nisu u

Digitized by Google

stanju, da za grehe svoje zbantovanom božanskom veličanstvu podpunoma zadosta včine.

Iz ovih, koja sem vám, moji dragi, vu glavnih potezih pred oči stavil, mogli ste se osvedočiti od velike hasnovitosti i potreboće pokore na zadobljenje našega zadnjega cilja, a to je kreposti, i po njoj vekivečne blaženosti. Mogli ste i to prevideti, a i ufam se, da ste prevideli, koje su prave vlastovitosti svake strane šakramenta pokore, najmre pokajanja, spovedi, i zadovoljšćine.

Ova pred očmi imajući, čisto lehko budete opovèrgnuti mogli sva ona nasèrtanja, kojim je izložena sakramentalska spoved, osebujno vu ovo naše pokvareno vreme. Veliju lahkoumni ljudi: da nam Bog more neuvetno odpustiti naše grehe, niti da nije potrebno da jih kojemu človeku valujemo. Poznali smo najmre iz gore navedenih, da ravno ova nam naložena dužnost valuvati spovedniku naše grehe, najviše služi na to, da spoznamo pogibeljni stališ, vu koj su nas hitili grehi naši, da je spoved najprikladneše sredstvo, da se vu grešniku zasadi duh pokore, da se prebudi vu njem spasonosni sram, i da mu se podeli hasnoviti navuk, kak i najsposobneša vračtva za njegove potreboće; da se baš po svetoj spovedi človek najbolje utvèrdjuje na putu kreposti; da po njoj plašljivi i sumnjive vësti ljudi najsegurnešu dobivaju batrivost; da se po njoj najlegle razpèršivaju svakojake dvojmbe i dvoumnosti. Uvideti je anda, da je ljubljeni zveličitelj naš uprav po tom odredjenju pokazal ne samo veliku svoju pram narodu človečanskomu ljubav, nego i božansku mudrost i providnost svoju. I zaisto, takovomu človeku, koj dvojiti more od prevelike hasni svete spovedi, svetuval bi ja, da otide bar u jeden varaš u nemačkoj, ili drugu stranjsku pokrajinu, gde su nedavno bile dèržane, ili se još sada

Digitized by Google

dèrže svete missie, i gde s božjim duhom napunjeni i temeljitim znanjem oboružani redovniki nazvestjaju puku spasonosne istine vere katoličanske, i od kojih missiah smo već toliko čteli vu istih novinah i javnih listih; imenito kak su se vu jednom varašu za nekoliko danah šestdeset i više jezera ljudih spovedali i svetim telom kristuševim pričestili, tak da gorljivi ovi redovniki cele dane, dapače iste nočne vure vu spovedalnicah sprevadjaju. Videl bude tamo takvi nevernik, kak su se ljudi na čudnoviti način za kratko vreme čisto preobrazili. Videl bude, da vnogi, koji su kroz više let živeli vu grešnom nezakonskom stališu, na svaki način se tèrse zameniti taj nesretni svoj stališ sa zakonskim. Videl bude, kak po vulicah, gde predi skoro nikaj ni bilo čuti, kak kletve, blaznosti, nesramne govore, sada trezna vlada pristojnost, i ne redko pobožna pram Bogu zdihavanja, dapače bogoljubne popevke i molitve se dižeju put nebesah. Videl bude, koliko se je napriateljah pomirilo, koliko štetah nadomestilo, koliko krivicah popravilo, vu kulikih familiah je predi čisto poremečen mir i blažena sloga povratjena. Videl bude zadnjič, da se ista mladež, predi tak prevzetna, dapače nepobožna, sada mnogo krotkešu, uljudnešu, na bogoljubnost sklonjenu, i pram roditeljem poslušnu izkažuje. Ova, i još druga pripečenja bude videl, a buduć da nikakve neima dvojmbe, da se ti spasonosni plodi osobito moraju pripisati šakramentalskoj spovedi, prestal bude gèrdit ju, dapače, ako još nije sasvim u njegovom sèrcu izgasnula ljubav bližnjega, hvalil bude i dičil zveličitelja Jezuša Kristuša, koj je tak blagodarni zavod ustanovil na tom svetu. Nego čversto imam ufanje, da oni izmed vas, koji su se po šakramentu pokore bar jedanput već istinsko pomirili s Bogom, i na spovedi opet zadobili pokoj duše, koga im je težina grehov otela bila; ili koji su pod rukovodjenjem spametnoga, gorljivoga, ljubavjum i duhom božjim oduševljenoga spovednika već znameniteši napredek napravili vu duhovnom življenju, ufam se velim da se oni

Digitized by Google

nebudu od opetovanoga ponavljanja šakramenta pokore odvernuti dali, niti nikakvimi ogovarjanji, niti potvaranjem i zesmehavanjem nevernih ili lahkoumnih ljudih; ar su se iz vlastovitoga svoga izkustva navčili poznati, kak je vugoden Gospon onim, koji ga istinskim sèrcem išću, i kak ova veselja duše daleko nadkrilju sve druge beguće i nestalne radosti ovoga življenja? I zato nepotrebuju ovi opomene i nagovaranja mojega, da na nastupljenoj stezi stalno napreduju. Nego ako se med vami ovde nazočnimi, česa me je jako strah, nahadjaju i takvi, koji su ovo spasonosno naredjenje gospona našega Jezuša Kristuša dosada nemarno i povèršno, ili više iz navade i želje da si občuvaju poštenje, kak za volju kreposti, i vekivečnih dobrah upotrebljavali, ili dapače prevzetno zapustili i zametavali: ove ja opominjem, i čim više mogu prosim rad vlastite sreće svojih dušah, da se iz pogibeljnoga puta, koj su nastupili, iz puta, koj vodi u skvarenje, povèrnu na put, koj vodi na nedužnost življenja, na blaženi pokoj duše, na vremenitu, i vekivečnu srèću svoju. Naj takvi premisle, da je svet bil navek postavljen vu zloći, navek protiven Bogu i njegovim svetim zakonom; naj premisle, da kolikgod je broj onih, koji zapustjaju ili odhitavaju sredstva kreposti, koje je vekivečna mudrost položila vu naručaj katoličanske cirkve: vendar ova navek budu sadèržala svoju moć, da blažene čine ljude, dapače budu navek ostala jedina segurna steza boljšega življenja; naj premisle, niti naj nedvoje, da cirva katoličanska do konca svega stvorenja ostane nepomičen stup vere, i istine. Zadnjič naj premisle, da prez svake sumnje dojde jednoč vreme, kada spoznali budu, da su oni, koji se sada dèrže za mudre, zaslepit se dali od bedastoće; da dojde vreme, kada upoznavši svoju slepotu budu se žaluvali za čine svojega prešestnoga življenja; nego tada bude morebiti već prekesno. Prehadja svet, prehadja sva himbenost njegova; istina pako Gosponova ostaje na veke. Amen.

Digitized by Google

6.

Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in eo. Joan. 6.
Koj jè moje telo, i pije moju kèrv, ostane vu meni, i ja vu njem.

Sa šakramentom pokore, od kojega je bil spomenek vu našem zadnjem razmišljavanju, vuzko je skopčen šakrament presvetoga tela Kristuševoga, dapače se šakrament pokore jemlje za pripravu za vredno prijetje oltarskoga šakramenta, od kojega budemo, poleg odlučenoga reda vu današnjemu razmišljavanju govorili.

Med svimi šakramenti, koje je naredil naš zveličitelj, nije nijednoga, koj bi bil izvišeneši, sveteši i veličanstveneši od šakramenta tela svojega, ili kak se drugač zove, oltarskoga šakramenta. Ovaj šakrament naredil je predobrostivni naš odkupitelj predi nego je odišel iz ovoga sveta; ter ovim činom ostavil nam je ne samo izvišeno svedočanstvo i zalog svoje ljubavi, nego i najjakše sredstvo, koje nas od hmanjic odvratja, a vodi na krepost. Naredjenje njegovo opisuje nam sveti Pavel vu pèrvom svojem listu, koga je pisal na korintiance, poglavju 11. s ovimi rečmi: Gospodin Jezuš onu noć, vu kojoj je izdan, vzel je kruh, i zahvaliv se, prelomil ga je i rekel: vzemite i jedite: ovo je telo moje, koje bude za vas predano. To činite na moj spomenek. Spodobnim načinom i kelih (vzel je), pokle je večeral, rekavši: ov kelih je novi zavět vu mojoj kèrvi. Ovo činite, koliko god put budete pili na moj spomenek. Ar koliko

Digitized by Google

god put budete jeli kruh ovaj, i pili kelih ov, nazvestjali budete smèrt gosponovu, dokle dojde. Zato anda, pridaje isti Apoštol, koj goder bude jel ovaj kruh, i pil ov kelih Gosponov nedostojno, krivec bude tela i kèrvi gosponove. Naj pako izkuša samoga sebe človek, i tak naj od onoga kruha jé i od keliha pije. Ar koj jé i pije nedostojne, sud si jé i pije, nerazsudjujući telo gosponovo.

Ako se ove reči prispodobe s drugimi mestmi sv. pisma, gde je od ove iste stvari spomenek, to se moreju prerazmeti i zebrati sva ona, koja spadaju na bitnost, cilj, i plode presvetoga oltarskoga šakramenta; i koja budemo mi premišljavali vu pèrvoj strani našega govora. Zatim razme se i to, kakve su od naše strane potrebne priprave, da ovaj najveličanstveneši šakrament dostojno i hasnovito prijeti moremo, od česa budemo govorili vu drugoj strani.

Nedvojim drage duše kèrstjanske, da vi, koji ste mi svevdilj do sada izkazali pazljivost, i vezda reči moje s tim vekšom pazljivostjum budete poslušali, buduć vam budem govoril od čudnovite one i poklonjenja vredne skrovnosti, po kojoj je zveličitelj naš Jezuš Kristuš, iz neizmerne svoje ljubavi prama človečanskomu pokolenju sebe samoga nam predal vu spodobi kruha i vina; od skrovnosti, koja je već neizbrojenoj vnožini kèrstjenikov podala nepredobitnu jakost vu nevoljah, nečuvenu predi nedužnost i svetost življenja, i priskèrbela najvugodneše radosti duše.

I.

Iz prenavedenih rečih navučitelja narodov, zatim iz onih, koja pripovedaju evangelište od obdèržavanja zadnje večere zveličitelja našega sa svojemi apoštoli, potom iz jednoglasnoga svih vremen i městah navuka katoličanske cirkve nedvoj-

Digitized by Google

beno se spoznaje: da je vu presvetomu oltarskomu šakramentu odkupitelj nazočen ne samo vu spodobi i peldi, nego vu istini i s celim svojim bitjem onak, kak se je zadéržaval med ljudmi, najmre s božanstvom i človečanstvom svojim; zatim, da po izgovorenih rečih posvetjenja, kruh nije više kruh, niti vino nije više vino, nego da samo izvanska spodoba kruha i vina ostaje, a jedno i drugo obèrne se vu pravo telo i pravu kèrv Gospona našega Jezuša Kristuša. Istina je ravno, da razum naš nemore previdéti način, kojim ova bivaju: ali to nesme slabiti jakost i stalnost vere naše, tim menje, čim segurneše znamo, da človečanski razum, budúć je jako ograničen, nemore presapiti niti druge istine vere, niti to, da je jeden stvoritelj sveta, Bog, dapače niti one stvari, koje se naravski i svaki dan okolo nas dogadjaju, na priliku: kak oko vidi, vuho čuje, kak iz maloga semenca izraste celi hrast? i nebrojena druga. A skrovnosti vere baš se zato tak zoveju i jesu skrovnosti, kajti su postavljene preko medje našega razuma. Dosta je, kad nam je takove skrovnosti objavila ona božanska vlast, koja niti vkaniti, niti vkanjena biti nemore. I bila bi velika prevzetnost ili gizdost, da bi gdo hotel previdéti način bistvovanja onih stvarih, koje već po svojoj naravi nadkriljuju svu moć človečanske pameti. I kad bi ovu skrovnost zato zahitili, kajti ju naš razum dokučiti nemore: to bi onda kak smo već spomenuli, morali zahititi sve istine vere, iste naravske vere, kajti i ove istine človečanski razum presapiti nemore. Zato temeljito veli sv. Ambroziuš (de Sacr. lib. 3.) Čtel si od stvarih celoga sveta; kajti je on samo rekel i včinjena su, on je zapovedal i stvorjena su. Anda govor Kristušev, koj je mogel iz ničesa napraviti kaj nije bilo, nebude mogel ona koja jesu, obèrnuti vu ono kaj nisu? Ar nije menje podati stvarim nove spodobe, kak premeniti narave. I ovo nek bude dosta rečeno od sobstva presvetoga oltarskoga šakramenta.

Digitized by Google

Kaj se tiče cilja ovoga šakramenta, Jezuš Kristuš naredil ga je najpervić zaradi toga, da nam ostavi neprestano znamenje, i vekivečni zalog svoje goruće ljubavi prama ljudem, i one svoje najdobrotivneše volje, kojom je želel privesti ljude k-svojem zveličenju; naredil zaradi toga, da bude ovaj šakrament spomenek pretèrpljene za nas smèrti njegove, dapače kakti nekèrvno ponavljanje njegove muke, ter kakti novi zavet i pravi aldov novoga zakona, koj je postavljen na mesto aldovov staroga zakona, koji nisu bili drugo, kak prilika i predznamenovanje novoga zakona i novoga aldova. Ov osebujni aldov, veli sv. Gregor (in dial. l. 4.) oprastja duše od vekivečnoga zgubljenja, i popravlja nam onu smèrt jedinorodjenoga, koj, akoprem goristavši se od mèrtvih već nevumira, niti smèrt nikakve oblasti nad njim neima: vendar se opet za nas vu ovoj skrovnosti svetoga prikazanja alduje: ar onde se prijemlje njegovo telo; njegovo telo tèrpi za zveličenje puka; njegova kèrv nepreleva se više vu ruke nevernikov, nego vu vusta vernih.

Drugi cilj, zbog koga je zveličitelj naredil ovaj šakrament, je, da nam bude prilika i pomoć bratinske ljubavi med svimi kèrstjeniki; najmre da se ovi po gustešem prijemanju svetoga tela spomeneju, da, buduć jeden kruh skupa jeju, moraju sačinjavati jedno telo, meraju biti bratja, koju skupa veže prava i istinska ljubav, pod glavom onoga, koj je tak ljubil človečansko pokoljenje, da mu se je samoga sebe podal za duhovnu hranu. Kelih blagoslova, koga blagoslivljamo, govori sv. Pavel (1. Cor. 10.) je obćenje kèrvi kristuševe, i kruh koga lomimo, dělničtvo je tela Gosponovoga. Ar jeden kruh i jedno telo smo vnogi, svi, koji smo dělniki jednoga kruha. Ovaj vez bratinstva segurno je vnogo jakši, kak su svi oni načini, koje su kesneša vremena, kak i za ove naše dobe

Digitized by Google

ljudi predlagali za jednakost i bratinstvo. Dokle su kèrstjeniki gustokrat prijemali presveto telo kristuševo, dokle su oduševljeni živom verom, i istinskom svetom ljubavjum, skoro svaki dan, ili barem po nedeljah i svetkih pristupljivali k- ovomu svetomu stolu, k- prijemanju ovoga angelskoga kruha: tolikom su se ljubavjum ljubili, da su im sva bila občinska, da se od njih s istinom more reči: bili su svi skupa jedno sèrce i jedna duša; kak se čteje vu činih apoštolskih: (Cap. 4.) Vnožine verujućih bilo je jedno sèrce i jedna duša. Danas pako, buduć se žalibože zapustja pobožno prijemanje ovoga šakramenta, govori se ravno na sva vusta od ljubavi človečanstva, ali se od dana do dana sve više rarprostranjuju nesloga, razpre, mèržnje i progonstva; čuje i čteje se ravno vnogo od bratinstva, ljubavi i milosèrdnosti, a najvekša stran človečanstva strada od siromaštva od svakojačkih nevoljah, ili zaradi pomenjkanja kèrstjanskoga odhranjenja pada vu zločinstva i svaku nesreću. Ar drugo je govoriti i pisati, a drugo koju stvar s čini posvedočiti; drugo je slaviti ljubav bližnjega i milosèrdnost, a drugo njoj posvetiti imetek i sile svoje. Nego niti nije čudo, da tak na světu biva; ar poklam su se ljudi odvèrnuli od onoga ognistja, koje jedino more vu sèrcih naših vužgati i zdèržavati plamen prave ljubavi i bratimstva, od vère i ljubavi Boga: istoga ovoga plemenitoga plamena medjusobne ljubavi mora nestati. Ne, ne moji dragi, hladne izmišljotine pameti človečanske nemoreju nigdar nadomestiti živu veru vu Jezuša Kristuša, jedinorodjenoga božjega sina i početnika svake prave ljubavi.

Zadujič cilj, koga je imal pred očmi zveličitelj naš, kada je naredil presveti oltarski šakrament, bil je taj, da bude duhovna hrana svim onim, koji njegovu veru izpovedaju; da se vu njih čuva i hrani milost božja i krepost kèrstjanska, tak, da žive i ostanu vu svojem odkupitelju Jezušu Kristušu: da već na ovom světu poćute vugodnost vekivečnoga življenja;

Digitized by Google

da imaju zalog svojega budućega goristajanja i slave, ter batrivost i polakšicu vu svih svojih skušavanjih i nevoljah, kojim je izvèrženo ovo naše življenje. Oni, koji živom verom i dostojnom pripravom pristupljuju k- prijemanju ovoga šakramenta, ćute vu sebi ove prehasnovite opravke. Ćute, kak se pobudjuju na povratnu, i to toplu ljubav prama Bogu i Ježušu, koj se je dostojal nam tolika včiniti. Ćute, kak se potvèrdjuju vu věri i pouzdanju, koje goje pram zaslugam i odkupljenju zveličiteljovom. Ćute živu bol zaradi svojih grehov, s kojimi su zbantuvali tak veliku dobrotu, ter iz ove boli proizhodeću nakanu, da ne samo velikih, nego, na koliko to slabost človečanska dopustja, i malih se grehov habaju, ter sve više i više napreduju vu kreposti i kèrstjanskoj zvèršenosti. Ćute, kak su pripravneši i stalneši vu izpunjavanju svih svojih dužnostih i preobladanju svakovèrstnih skušavanjah. Zadnjič vu svih nevoljah, s kojimi je neprestano premreženo naše življenje, ćute čudnovitu polekšicu i veliku batrivost. Istini ovih rečih nebude nigdo prigovarjal, koj se je bar jedenput vu življenju po istinskoj spovedi, oduševljen živom verom i s dostojnom pripravom, okrepil s- ovim angeljskim kruhom. Segurno je počutil onda, kak je napunjeno njegovo sèrce ljubavjum i zahvalnostjum prama Jezušu Kristušu; počutil, kak je kakti oživela vu njegovoj duši vera, ufanje i ljubav; počutil je mèržnju, i odurnost grehov, a nagnjenost k- onim, koja su dobra; počutil je jakost i takova veselja, koja daleko nadvisuju sva veselja ovoga sveta, takov mir, kakvoga sve slasti, dapače nijedna človečanska moć dati nemore. Ovom dostojnom i gustom prijemanju presvetoga oltarskoga šakramenta ima se osim drugih svetih vežbanjah poglavito pripisati ona predi nečuvena nedužnost življenja pèrvih kèrstjenikov, ona goruća ljubav Boga i bližnjega, i ona čudnovita jakost duha, s kojom su podnesli ne samo sve pregone za ime kristuševo, nego su na iste pripravljene si muke, najkèrvoločneša mučeničtva i istu smèrt išli mirnim i

Digitized by Google

veselim licem. Bila im je sveta pričest, kak još danas čtejemo vu cerkvenih molitvah, oružje vere, šćit dobre volje, izpražnenje hmanjic, izkèrčenje poželjenjah i bludnosti, povekšanje ljubavi i stèrpljivnosti, poniznosti i pokornosti, čvèrsta obrana proti zasedam svih vidljivih i nevidljivih nepriateljov, podpuno umirenje svih telovnih i duševnih gibanjih, i cvèrsta privèrženost k-jednomu i pravomu Bogu.

Ali da presveti oltarski šakrament proizvede ove prehasnovite plode, potrebno je, da oni, koji taj šakrament prijeti želiju, na to dostojno razpoloženi budu; od česa vu strani

II.

Iz istoga katekizmuša poznato vam je, drage duše kèrstjanske, da je za dostojno i hasnovito prijemanje presvetoga oltarskoga šakramenta od naše strane potrebna dvojvèrstna priprava. Jedna spada na telo, a druga na dušu. Gledeć na pripravu tela potrebuje se od nas, da k-ovomu veličanstvenomu stolu pristupimo, koliko je moguće, dostojno oblečeni, s poniznim licem, i onom čednostjum dèržanja, koja i pokažuje i goji vu nami i drugih najvekše poštovanje i ćutjenje prave i žive vere. Ar ako vu sèrdcu našem vlada ćuvstvo prave pobožnosti i poštovanja ove izvišene skrovnosti naše vere: tak se ovo isto ćuvstvo i prez sile samo po sebi izkazati mora vu kretanju i dèržanju našega tela. I ak se pristoji, da, kad smo pozvani k stolu kojega zemeljskoga vladavca, dojdemo čisto odeveni, i da se čedno ponašamo: tim više moramo to isto včiniti, kada pristupljujemo k stolu kralja kraljev, i gospona gospodnjućih; osobito. ako premislimo, da nam se ovde nepredlažu proste jestvine, koje telo hrane, nego da nam se podaje hrana,

Digitized by Google

koja krepi dušu za žitek vekivečni, isto telo i kèrv onoga najmogućnešega kralja, Boga i človeka skupa.

Jošte je vekše cene ona priprava, koja se duše tiče. Na ovu najpredi spada stališ milošće božje iliti čistoća savesti. Naj izkuša samoga sebe človek, veli sv. Pavel, kak smo već gori napomenuli, naj izkuša svaki samoga sebe, i tak naj jé od onoga kruha, i iz keliha pije; ar koj jé i pije nedostojno, sud si jé i pije. Zato onaj, koj hoće biti dostojen delnik svete pričesti, mora biti prost od svake krivnje velikoga ili smèrtnoga greha, dapače i od istih malih grehov na kuliko to slaboća človečanska dopušća. Zato Tridentinski cirkveni sabor očivesto prepoveda (Sess. XIII. Cap. 7 de Euch.) da se nigdo postavljen vu smèrtnom grehu, premda i pokajan, prez svete spovedi nepodstupi pristupiti k svetoj pričesti. Ar nikaj si nije moći pomisliti više nevrednoga, prevzetnoga i istoj naravi ovoga šakramenta protivnoga, kak da se početnik sve svetosti, izvor sve čistoće, sám zveličitelj Jezuš Kristuš dopelja vu sèrce oskvèrnjeno s grehmi, i vu pèrsa prazna posvetjujuće milošće. I segurno, koj bi se s tak okaljanom savestjum podufal prijeti ov presveti šakrament, ne samo nebi za svoje zveličenje nikaj hasnovitoga včinil, ne samo nebi obogatil dušu svoju s novim dobrim delom, nego bi ju obtèršil s pogèrdnom svetoskvèrnostjum.

Nadalje, na dostojno prijemanje svete pričesti potrebno je imati živu veru, kojom se ova božanska hrana razlučuje od svake svetovne jestvine, a izvišenost tolike skrovnosti čversto veruje i dostojno preštimava. Ar ako je vu občinskom nemoguće dopasti se Bogu prez vere, kak svedoči navučitelj narodov sv. Pavel: tim je menje moguće, da presveti ovaj šakrament naše vere bude na hasen duše onomu, koj prave kèrstjanske vere neima.

Zadnjič potrebna je istinska pobožnost duše, koja je postavljena vu bogoljubnim razmišljavanju muke i smèrti Jezu-

Digitized by Google

ša Kristuša za naše zveličenje podnešene; vu najvekšoj poniznosti pokajanoga sèrca, ter vu sinovskim zaufanju; vu gorućoj želji sjedinjenja s najdobrotivnešim svojim zveličiteljem; vu ponavljanju onih obećanjah, koja su na kèrstu vu našem imenu včinjena; zadnjić vu produženoj pobožnosti sèrca i posle prijete svete pričesti, po kojoj se zdèržavaju i ponavljaju čini vere, ufanja, ljubavi, zahvalnosti, poklonjenja, oprošenja, oddanosti vu božju volju i drugih dobrih nakanah. Kolikim veli sveti Ambroziuš pokajanjem sèrca, i izviranjem suz, kolikim poštovanjem i strahom, kolikom čistoćom tela i bistroćom duše ima se obslužavati ona božanska i nebeska skrovnost, Gospone Bože moj! gdě se telo tvoje vu istini prijemlje, gdě se kèrv tvoja istinito pije, gdě se druže najvišja i najnižja, božanska i človečanska, gde je nazočnost svetih angelov, gdě si sam Ti na čudnoviti i neizgovorni način i aldovnik i aldov! Dotle sv. Ambrosiuš. Koji ovak razpoloženi, ne jeden ili dvaput čez leto, nego višeput, osobito po vekših svetkih, vu kojih obslužava sv. mati cirkva tajnosti vere naše, pristupljuju k svetoj pričesti, oni segurno, s pomoćjum milosti božje, koja čistomu sèrcu nigdar nemenjka, nebudu se dali smutiti niti zločestimi peldami mèrzlih kèrstjenikov, niti psovkami i klevetami, skojimi pokvarjeni ljudi sveto ovo otajstvo věre naše napadati obićaju. Ako budu čuli svakojačka umstvovanja, koja nepobožni takovi i vere lišeni ljudi proti izvišenoj ovoj skrovnosti navadjaju: budu odgovorili il bar mislili vu sèrdcu svojem: razum človečanski je kruto himben, i jako s tesnimi medjami ograničen; Bog usuprot nemore niti vkaniti niti vkanjem biti; svemogućen je, ljubav je, ljubav neizměrna. Ako se koj zmed mnogobrojnih lahkoumnikah, s kojimi je svet sada prenapunjen, pitati pod stupi: kak se ov navuk slaše s neizmernostjum Boga? odgovorili budu: Bog je ljubav, ljubav nepresežna, koj akoprem

Digitized by Google

svigdar nazočen vu nebesih i na zemlji: vendar vu oltarskom šakramentu na osebujni način za hasen duše naše prebivati dostoja se. Ako se prevzetnoga jezika človek bude tersil druge pobožne ljude od gustešega prijemanja presvetoga ovoga šakramenta odvratjati: odgovorili ili mislili budu: Bog je ljubav, ljubav neizmerna, i za ovu ljubav neću mu ja vratiti nezahvalnost. Ne, ne, okušal sem gospona, i znam kak je sladek, on je izvor življenja, je nada, je spasenje, je uteha moja, nigdo mi neće ugrabiti iz sèrca ljubljenoga zaručnika duše moje.

Mogla bi se ovdě još nekoja spomenuti dragi kèrstjeniki, od velike ove skrovnosti ljubavi, nego potrebno je obzir vzeti na vrěme. Zato dokančam ovo razmišljavanje od presvetoga oltarskoga šakramenta, ufajući se, da ste već iz navedenih dovoljno spoznali, vu čem osobito sastoji bitnost svetoga ovoga otajstva, kakve je ono važnosti gledeć na duhovno naše življenje i okrepljenje naše na putu kreposti, anda i za promicanje zadnjega cilja našega, zadnjič kakva priprava je potrebna za vredno prijemanje istoga presvetoga šakramenta.

Ter tak dragi Kerstjeniki zaključujemo takajše naša letošnja popoldnevna rasmišljavanja. Koji su ih marljivo i pazljivo pohadjali, mogli su se osvedočiti: da odlučenje človeka nije kak druge nerazložne živine stišnjeno med tesne medje ovoga življenja, nego da se preteže na ono življenje, koje se stopèrv po smèrti tela počelo, i na sve veke tèrpelo bude. Dalje mogli su prerazmeti: kak celo naše boravljenje na ovom svetu predstavlja spodobu nekakove svevdiljne borbe, koja obstoji med telom i duhom; med onimi, koja zakon božanski i krepost potrebuje, i onimi, koja spadaju na požeļenja ćutenj i sveta; i zato da ako nećemo posve svoj cilj, koj je postavljen vu kreposti i ovoj primerenoj blaženosti,

Digitized by Google

premahnuti, treba nam je, da se nesprestańce borimo s mnogovèrstnimi skušavanji, potrebno nam je jakih i delotvornih pomoćih, da ovu borbu srećno vodimo, ter nadvladamo nepriatelje kreposti i našega vekivečnoga zveličenja. Mogli su takaj marljivi i pazljivi poslušitelji moji spoznati, da su ove pomoći i ova sredstva, izvan božanske milosti, od koje zavisi svako naše delo i sva naša zadovoljnost, postavljena vu čvèrstoj i živoj veri kèrstjanskoj, vu molitvi, to jest pobožnom zdigavanju pameti k Bogu i svevdiljnem s njim zabavljanjem; vu postu, i drugih delih, s kojimi se telo vkrotjuje, ter se tak poželjenja ćutenj, i sve naše pohotnosti podlažu prepisom razuma i zakona božjega; zatim vu almužtvu, to jest delotvornoj ljubavi bližnjega, koja se očituje s deli tak duhovne, kak i telovne milosèrdnosti; potom vu pravoj i istinskoj pokori za grehe po kerstu včinjene; i najposle vu gustom i dostojnom prijemanju presvetoga oltarskoga šakramenta. Mogla su ova razmisljavanja razjasniti ona najvekše cene i važnosti pitanja, koja se tiču našega budućega življenja, mogla tu vam razpèršiti dvojbe i predsude, koje su vas morebiti prečile vu spoznanju prave istine; najposle mogla su podignuti vaša sèrca na nebeska dobra, tèr vu dušah vaših probuditi pobožne i dobre nakane.

O drage duše kèrstjanske! najte zatvèrditi vuha vaša, i protiviti se svetomu duhu, koj vam vu sèrcu govori; najte zametavati milošću milosèrdnoga Boga koja vas čez vusta svojih službenikov zove na spoznanje istine; najte poteptavati suze svoje najdobrotivneše matere, svete i sve nas nježno ljubeće cirkve; od koje ako odvèrnete lica svoja, nemorete si obećavati nikakve prave sreće, dapače vnogovèrstne nevolje budu naslědničtvo vaše, tak na ovom, kak i na drugom svetu. Suprotivno, ako reč njenju posluhnete, ako se vu materinski njezin naručaj sinovskim zaufanjem vtečete, verujte mi, budete počivali vu sladkom pokoju pod sencom obrambe njene,

Digitized by Google

nespadnete vu oblast zlih ljudih, koji bi radi svoja slavodobitja ovenčati s vašim sužanjstvom, nego ostanete slobodni, i to vu onoj slobodi, koju nam je Jezuš Kristuš podelil, i koja je jedina prava i hasnovita sloboda, naimre poleg svetoga Pavla Apoštola sloboda dike sinov božjih. Svuda vas bude sprovadjala božanska milost, da se srećno vugnete onim vnogim i pogibeljnim grebenom, mimo kojih nas vodi ovo naše zemeljsko putovanje; budete se vživali pokoja duše, od kojega neima za človeka dragšega kinča; vu svih protivnostih i nevoljah življenja najdete veliku batrivost, a zadnjič tak izkinčeni krepostmi i zaslugami jednoć srećno doplovite vu ono blaženo brodovišće, vu kojem je konec putovanja, ter domovina i odlučenje naše.

Vu ostalom, ljubljene duše kèrstjanske! iskrena vam hvala da ste ova korizmena prodečtva tak lepim brojem, ter s takovom čednostjum i pripravnostjum duha pohadjali. Priznajem dragovoljno, da ovo nekoliko vur, koje sem s vami vu pobožnih tih razmišljavanjih sprevodil, spadaju vu broj najsrećneših vurah življenja mojega. Ar kaj more biti pastiru dušah vugodneše, radostneše, kak kada vidi oko sebe sakupljene vèrne, svojoj duhovnoj skèrbi izručene, primajuće s pazljivostjum i dobrovoljnostjum reč božju; kada zapazi da plemenito ovo seme reči božje nepada na pečinu, niti poleg puta, nego vu dobru zemlju; da se ovde okorenjeno odnaša vu hiže i med obitelji, gde će uroditi dobrim sádom, prelazućim morebiti i na kesno potomstvo. Ak vam sámo bude krepka volja, to seme čuvati vu sèrcah vaših, segurno neće ni Otec nebeski prepustiti da ga s rosom iz neba nepomoči, i suncem milostje svoje neuplodi; niti neće onda dopustiti, da ga ili vètri človečanskih strastih izsuše, ili pokvare zlih ljudih primeri, ili zaduši ternje vremenitih brigah i nasladnostih; dapače čuval ga bude do vremena žetve. Kaj da se zbilja dogodi, ne samo s celoga sèrca želim, nego takajše svevdiljnimi

Digitized by Google

molitvami Boga svamogućega za to prositi nigdar prepustil nebudem. Amen.

Budući veliki petek, kak vam je poznato, obslužava cirkva s turobnom svečanostjum smèrt zveličiteljevu, dovèršenu na križu, na kom je dokončano celo delo našega odkupljenja. Ob osmoj vuri istoga dana želim jošće s ovoga mesta nekoliko rečih k vam progovoriti, iz kojih budete spoznali, kak na čudnoviti način pogled zveljičitelja našega, već na križu visećega, ova korizmena razmišljavanja naša potverdjuje. Ufam se, da za čuti i one zaključne moje reči vu obilnom broju, kak do sada, i s pobožnim razpoloženjem skupili se budete.

Digitized by Google

7.

Ecce lignum crucis, in quo salus mundi pependit, venite adoremus.
Nut drevo križa, na kom je viselo zveličenje sveta, ajte, da mu se poklonimo.

Kakov nečuveni prizor prikažuje se danas očim pameti naše drage duše kerstjanske! Jesuš Nazarenski, koga isti njegovi ljuti nepriatelji nisu se podstupili potvoriti niti najmenjšim grehom; komu poleg svih izrekah, istih krivih svedokov, nisu mogli dokazati pred sudcem niti najmenjše prestupljenje, dapače koga je ovaj isti sudec spoznavši pravičnost njegovu, za nedužnoga proglasil; kojega celo življenje nije bilo drugo, kak najizvěršeneši izgled predi nepoznate svetosti, nedužnosti, dobrotivnosti, milosèrdnosti i ljubavi; onaj isti Jezuš, koj je zato došel na svět, da narod človečanski po grehu pogubljen odkupi, ter svojim presvetim navukom privede k-pravoj sreći, — nut ovaj isti odkupitelj naš visi na križu, med dvemi razbojniki, prikovan s čavli, korunjen stèrnjem, sav ranjen, pogèrdjen, obsipan s blaznostmi i sramotom, trapljen s ljutimi bolmi; i boreći se smèrtnimi mukami, od kojih na skorom dušu izpustil bude. Sin božji, veli Sv. Auguštin (in libr. de 8. virt.) razpinja se, koj je spel zrok nesreće naše; koruni se tèrnjem, koj je došel da tèrnje grehov prelomi; veže se, koj je odvezal okove; vesi se na drevo, koj povišuje poražene; napaja se octom izvor življenja; bije se krepost; rani se zveličenje; vumira življenje.

Digitized by Google

O dragi kèrstjeniki, kada vu duhu prenešeni na breg Golgothu, ova pazljivo premišljavamo, kolika različnost i vnožina mislih poradja se vu pameti našoj, kolika sila i žuhkoća ćutenj mora razcviliti sèrca naša! Koliko se vu ovom prizoru nahadja vrelo navukah od božanske pravičnosti, od svetosti, od hudobe greha, od neizmernosti zveličiteljevih zaslugah, od izvišenosti izgleda kojega je podal človečanskomu pokolonju? Kak vnoga moreju se vu pogledu razpetoga Zveljičitelja povedati od njegove pokornosti, stèrpljivnosti, pobožnosti, oddanosti vu volju božansku, od zametavanja zemeljskih stvarih, od nepobitne krotkoće, neoskvèrnjene čistoće, i drugih njegovih krepostih? Zaisto tolika je obilnost ove skrovnosti križa, da ono bogatstvo mislih i ćutenj, koja vu sebi zadèržava, izcèrpiti nemore nikoja bistroća človečanskoga razuma, nijedna blagorečnost, dapače za izbrojenje ovih prekratko je i nedostatno celo življenje človečansko.

Ja sem iz tulikih samo nekoja izebral za naše zadnje i zaključno razmišljavanje vu ovoj svetoj korizmi. I mislim, da nebudem uvredil turobno dostojanstvo današnjega dana, ako i vu ovom izboru na obzir vzemem onaj cilj, koga smo čez sva naša prešestna razmišljavanja pred očmi imali. To jest: ako vu razpetom zveličitelju pazljiveše s vami skupa razmišljaval budem one kreposti i zvèršenosti, koje su tesno svezane s-onimi sredstvi našega odlučenja, od kojih smo čez celu ovu korizmu govorili. Buduć je pako vu naših razmišljavanjih bil spomenek od molitve, posta, almužtva, od pokore, i presvetoga oltarskoga šakramenta: zato budemo na kratkom premišljavali, koliko nas na sva ova nukati i nagibati moraju reči i pelde zveličitelja već na križu visećega. Nedvojim, da moje reči i ovu turobnu vuru pazljivo i dobrovoljno posluhnuli budete.

Digitized by Google

Vu jednom izmed naših korizmenih razmišljavanjah rekli smo, da je molitva, ili pobožno zdigavanje pameti k-Bogu, na zadobljenje našega cilja ne samo vèrlo hasnovita, nego i potrebna; buduć nemoremo drugač suprotstaviti se tolikim i takovim pogibeljam, s kojimi je neprestano okružena krepost naša; buduć prez nje nemoremo začuvati onu jakost duše, koja je potrebna, da na putu kreposti stalni ostanemo. Rekli smo da nam vu nevoljah i potrebočah najviše batrivosti doprinaša molitva; rekli smo, da je molitva poglavita podpora vere, ufanja, i ljubavi Boga i bližnjega; rekli smo, da osobito iz molitve izvira poniznost, stèrpljivnost, jakost, pokornost i ostale kreposti. Naznačili smo i vlastovitosti prave, Bogu povoljne a nam hasnovite molitve, i tverdili, da sve naše molitve moraju biti oduševljene sinovskim zaufanjem prama Bogu, ter da zato iz punoga nježne ljubavi sèrca proizhadjati imaju. Rekli smo i to, da vu naših molitvah najviše prositi moramo za duhovne potrebоće svoje, i celoga človečanstva, i kada prosimo za stvari zemeljske, da to svigdar včinimo spodpunom oddanostjum vu božansku volju. Zadnjič kazali smo i to, da naše molitve treba da budu guste i svevdiljne, ter da se nekojim načinom more reči, da neprestano molimo, ili po rečih Apoštolovih (Col. 4.) da smo stalni vu molitvi, s k o z n u j u ć i v u n j o j. — Dragi kèrstjeniki! kak čudnovito potvèrdjuju se sve o v e za nas od najvekše cene istine po najsvetešoj peldi zveličitelja na križu visećega! Vidimo ga najmre, da kakgoder je najvekšu stran svojega življenja sprevodil vu molitvah: tak je i poslednje hipe svojega življenja posvetil skorom samim sdihavanjim k-svomu nebeskomu otcu. Skoro sve reči, koje je na drevu križa pregovoril, nisu drugo kak molitva. Ar sada poleg svoje človečanske naravi sa sinovskim zaufanjem pita nebeskoga otca svojega, zakaj ga je ostavil? to jest, zakaj je odlučil, da započeto delo človečanskoga odklupljenja do skrajne žuhkoće podnesti mora, tak da ljudem a osebujno svojim nepriateljem daje priliku misliti, da je od

Digitized by Google

Boga ostavljen? Sada pako neverojatnom, i do onda nigdar nečuvenom dobrotom sèrca i milosèrdnostjum prosi Boga otca za iste svoje mučitelje. Otče veli, oprosti im, ar neznaju kaj činiju. Isto pako svoje življenje zaključuje s onim pobožnim uzdahom: Otče! vu tvoje ruke preporučam dušu svoju. Kada ova gledamo, moremo li, pobožni kèrstjeniki! jošće sumnjati od hasnovitosti i potreboće molitve? Moremo li jošće dvojiti, da molitve naše moraju biti oduševljene sinovskom zaufanostjum vu Boga? da moraju sadèržavati naša i celoga človečanskoga naroda vekivečna dobra? da moraju biti sjedinjene s istinskom ljubavjum svih ljudih, bližnjih naših? da imaju biti združene s podpunom oddanostjum vu božansku volju? zadnjič tak svevdiljne i neprestane, da je nigdar neprepreči nikakove niti promene, niti suprotivšćine življenja?

Dalje vu naših korizmenih razmišljavanjih govorili smo od posta i drugih delah, skojimi se zapovedim božanskim protivna naša poželjenja steguju i vkrotjuju. Povedali smo tam, da prez ovih delah naše grešne naklonosti, ili poleg svetoga Pavla, zakon kotrigov naših nemože se podložiti vladanju razuma i božanskih zapovedih, koje vladanje razuma zove isti navučitelj narodov zakonom razuma. Zato da je potrebno ne samo sve suprotivšćine, koje nam pošilja providnost božanska, jakim sèrcem podnesti, ne samo skratiti si telovne nasladnosti, nego drage volje podvèrći se svim delam na zveličenje duše potrebnim, dapače s istimi nepovoljnostmi, osebujno sonimi, koje prepisuje mati cirkva, potrebno je da svoju krepost branimo, gojimo, povekšavamo. I ovaj navuk čudnovito potvèrdjuje izgled zveličitelja na križu visećega; koj, kakgoder celo svoje življenje nigdar nije iskal telu i ćutenjam povoljna, nego ona, koja su bila prikladna navestjenom po njemu božanskomu navuku, bila ona težka kak mu drago: tak i zadnje vure svojega življenja prebavil je vu najvekših bolih, i volil podnesti smèrt križa, kak odstupiti od volje svoga nebeskoga

Digitized by Google

otca, ili kajgod od onih izpustiti, koja su spadala na njegovo božansko poslanje. Već isti pogled visećega na križu zveličitelja vnogo nam jasnie izpoveda zatajenje samoga sebe, zametavanje nasladnostih tela, i izpraznostih sveta, pripravno i neprestrašeno podnašanje bolih i svih suprotivšćinah za Boga, za krepost i vekivečno zveličenje duš, neg to včiniti moreju reči i pelde svih mudroznancev, svih vitezov starih vremen, svih najsveteših i najoštrešeg življenja ljudih. Kada ga vidimo ovak na drevu križa pribitoga, spoznajemo, kak je mogel pravično obsuditi nasladnosti tela, gizdost, nerednu ljubav samoga sebe, on, koj za najsvetešim i punim poslov, postov i skoznovanja življenjem, ranami posipan, i špotnicami pogèrdjen izdihava dušu svoju. Kak? nebude se kèrstjenik, koj ovu smèrt svoga zveličitelja premišljava, sramoval življenje svoje vu nasladnostih sprevadjati? Gdo bude mogel hlepiti za prekorednimi željami, i od gizdosti se napuhavati, kad vidi na križu visećega svojega zveličitelja, koj je jednak s- otcem vu božanstvu, Gospon angelov i nebesah? Gdo videć ovu zveličiteljevu peldu bude rekel: da si nemre odtèrgnuti od vust po koju nasladnu jestvinu? da nemre obvuzdati telo svoje, vkrotiti pohotnosti očih svojih i druge nasladnosti ćutenj? da nemore stegnuti pohlepnost za bogatstvom i neredno poželjenje častih i dostojanstvah? da nemre tèrpljivno podnašati suprotivšćine, koje mu Bog pošilja, da si s njimi objači krepost svoju, ter stim stalneše i segurneše napreduje na putu zveličenja? Sin božji podnesel je sramotu križa, piše sveti Hieronimuš vu jednom svojem listu, a ti one za blažene dèržiš koji se sreće, i nasladnosti ovoga sveta vživaju? A sveti Gregor: Nikaj nije tak težkoga, kaj se nebi ravnodušno i mirno moglo podnesti, kada se muka Kristuševa na pamet privede.

Ali i ona, koja sem vam dragi poslušitelji vu naših korizmenih razmišljavanjih spomenul od dužnosti delotvorne

Digitized by Google

ljubavi kèrstjanske i delah milosèrdnosti na osebujni način se potvèrdjuju pogledom na razpetoga zveličitelja. Njemu nije bilo dosta, da je celo svoje življenje prebavil vu delih milosèrdnosti i dobrotivnosti prama ljudem; nego na križnom drevu prikažuje se samoga sebe otcu nebeskomu kakti pomiriteljni aldov za zveličenje našega pokolenja. O milostivnosti čudnovite, o dobrotivnosti prez para, o ljubavi nečuvene, od koje vekše niti se misliti nemore! Je li moguće, da se po ovakovoj peldi jošće nahadja ljudih, i to med istimi onimi, koji se dèržiju za vučenike ovoga velikoga navučitelja, koji neimaju niti najmenjše brige za vekivečno zveličenje bližnjih svojih? Je li moguće da smo jošće nesmiljeni i nemilostivni prama bratji svojoj, koja strada od betegov i drugih nevoljah? onoj najmre bratji svojoj, za koju je naš zveličitelj prelejal zadnju kaplju kèrvi svoje? Je li moguće da iz preobilja svojega nećemo priskočiti vu pomoć drugim borećim se s gladom i golotom, kada vidimo, kak je zveličitelj pustil se sleći, i hotel gol dokončati svoje življenje iz čiste i dobrovoljne ljubavi prama nam? Je li moguće, da višeput iz malih i nevrednih kakvih zrokov podžižemo i gojimo vu svojih sèrcih jal, nazlob, i nepriateljstva proti onim, koji su s nami skupa odkupljeni: kada čujemo zveličitelja, kak med smèrtnimi, i nepravično si zadanimi mukami prosi pomilovanje božje za iste mučitelje i razpinjatelje svoje? O ako to činiti moremo, tak su segurno tvèrdeša sèrca naša od onih pećinah, koje su na očigled tolike ljubavi i tolike milosèrdnosti, pucale, i cepale se, kakti pozabivše na istu tvèrdinu i opornost svoju. O vi tvèrdi, vtvèrdjeni i pretvèrdi sini Adamovi, kliče sveti Bernard, koje nepomekša toliki plamen, tolika dobrotivnost, tolika vrućina ljubavi!

Zatim pověli smo bili govor vu pomenutih korizmenih razmišljavanjih od hasnovitosti i neobhodne potrebnosti šakramenta pokore gledeć svih onih, koji su po zadobljenoj na

Digitized by Google

kèrstu nedužnosti, po svojih, osobito vekših grehih, na novo zbantovali svetost i pravičnost božansku. Ova potrebnost nigdar se jasnie nepredstavlja očim pameti naše, kak kad svèrnemo pogledom na razpetoga zveličitelja. Ar kaj je zrok, da je ovaj nedužni aldov tolikimi stradanji obsipan, tolikimi mukami okružen, dapače odsudjen na sramotnu smèrt križa? Ah dragi poslušitelji! nije drugi, nije, kak naši grehi. Izharanje, čtejemo pri Izaiašu proroku, zaradi zločinstvah naših. Buduć je anda tolika zloća greha, da človečansko pokolenje, pokle je vu njega zapalo, nije se moglo drugač pomiriti spravičnostjum i svetostjum božjom, kak prežuhkom smèrtjum jedinorodjenoga božjega sina, primivšega na se telo človečansko: nebudemo li i mi spoznali, da, ako po kakvoj nesreći zagrešimo, imamo se priteći k šakramentu pokore, kojega je ov isti predobrotivni zveličitelj naredil, da nam bude dokle živimo, kakti vèkom odpèrto brodovišće zveličenja; ter da i ovom novom i prekrivičnom nezahvalnostjum, koju smo grešeć posvedočili, neizpadnemo iz odlučenoga si cilja, nego po jedinoj tvèrdokornosti i prevzetnoj bezbožnosti svojoj! Nemora li nas ova milostivnost zveličitelja našega genuti, da oplačemo sa žuhkimi suzami toliku svoju nezahvalnost? Nemora li nam podati najčvèrstešu nakanu, da poboljšamo življenje svoje; da upotrebimo sva ona sredstva, koja nam prepisuje sveta mati cirkva, za izpokoriti dušu svoju; da, koliko je vu našoj moći, habamo se sve grešne prilike, ter da po mogućnosti včinimo zadovoljšćinu za grèhe, to jest, da včinimo pravu i istinsku pokoru? Ako pogled križa nepobudjuje vu pèrsih naših ova ćuvstva, tak neima za nas više niti paboljšanja življenja, niti ufanja vekivečnoga blaženstva. Vu ostalom ova tolika milostivnost zveličiteljeva more nas napuniti s najvekšom zaufanostjum, more od istih najgorših grešnikov odvratiti svako sdvojenje. Ar neima tak strahovitoga greha, koj se nebi s dragocenom njegovom kèrvjum oprati mogel; nije grešnika v tak žalostnom stanju, koje se

Digitized by Google

nebi moglo izvračiti božanskim vraćtvom prave pokore, koje nam pruži smèrt Kristuša zveličitelja.

Zadnjič, najposlednje naše korizmeno razmišljavanje imalo je za predmet presveti oltarski šakrament, vu kojem sem vam, dragi kèrstjeniki preporučil, da se čim gusteše, i čim biti more s dostojnešom pripravom i nježnostjum sèrca tèrsite biti delniki ovoga nebeskoga stola. Da ovaj moj tolnač sbilja sledite, mora vas silno nukati pogled visećega na križu zveličitelja. Ar takva je bila njegova dobrota prama nam, da je isto ono presveto telo svoje, koje je za pomiriteljni aldov za naše pokolenje pustil prikovati na drevo križa, istu onu svoju presvetu kèrv, koju je prelejal, da opere zločinstva naša, ostavil vu šakramentu oltara na vekivečni spomenek svoje muke, na batrivost našu, na objačenje i okrepljenje kreposti naše, ter na naša najvugodneša duhovna veselja; ostavil nam je telo i kèrv svoju, da nam nigdar nepomenjka božanske manne, kojom okrepljeni i razveseljeni segurnešim korakom i s vekšom zaufanostjum stupamo put prave domovine po svih zavojih ovoga zemaljskoga putovanja, da tim srećneše doplovimo čez sburkane slape morske vu vekivečnu luku. Nego isti ovaj pogled križa stavlja nam živahno pred oči i to, da bi postali krivci najvekše nezahvalnosti i nevrednosti, kad bi se podstupili prevelikoga dobročinstva svete pričesti ili nemarno, ili prez dostojme priprave ili vu stališu greha vživati.

Mislim bogoljubni kèrstjeniki, da ste se iz svega ovoga dovoljno vputili, kak su istinite moje reči, koje sem izrekel na početku ovoga govora, naimre da nas pelda visećega na križu zveličitelja naputjuje i navuča, da marljivo upotrebljavamo sva ona sredstva, od kojih smo tečajem letošnjih naših razmišljavanjah zadovoljno dokazali, kak su hasnovita i potrebna na postignutje našega odlučenja. Niti nije ova pelda

Digitized by Google

takova, kakve su navadno druge pelde; nego je čudnovite kreposti, imajuća nutèrnju moć, kojom se zevsema preporadjaju sile duše uaše. Kristušev križ je svevdiljno vrelo one žive vode, koju je prorok videl zvirajuću vu Jeruzalemu„ i koje je jedna polovica proti izhodu, druga proti zapadu tekla. Ovaj križ je ona skrovna pećina, iz koje teče neizcèrpiv zviranjek milostih, koj napaja pustinje ovoga sveta, ter svuda radja življenje. Predi nego je naša slabost i mlitavost imala ovu jaku podporu, bilo je človečansko pokolenje spodobno betežniku, komu menjka svaka pomoć. Prez pelde križa i danas jošće bi se zadèržavali vu istom stališu betega. Nebo bilo bi nam zapèrto i nepristupno, zemlja tvèrda i kamenita. Tak mentovani svake radosti sejali bi samo vu ovom življenju zdihavanja, da ženjemo plač i suze. Najmenjše skušavanje bilo bi zadovoljno, da nas pritisne k zemlji, a nebi imali moći, da se opet podignemo. Jezuš Kristuš moral je betegovati, da mi hudemo zdravi; moral je vumreti, da mi oživemo. Ar jedna izmed temeljnih istinah vere naše je: da sva zadovoljnost naša iz milosti, a milost iz križa kristuševoga dohadja. Zato pohitimo k nogam razpetoga zveličitelja, ter onde pripoznajmo slabost svoju, i zaprosimo ga ponizno za svemoguću njegovu pomoć. Pred njegove noge zove nas sveta cirkva po oltarskomu službeniku, koj bude na skorom triput ponavljal one reči, koje sem navel na početku govora mojega: Nut drevo križa, na kojem je viselo zveličenje sveta, ajte da mu se poklonimo. Klanjajmo se anda, vèrni kèrstjeniki, ovomu svetomu križu, ar vu ovom pobožnom poklanjanju najdemo sredstva, da se suprotstavimo svim povabam telovnih pohotnostih; onde najdemo obranu proti zanjkam i vkanjljivostim sveta; onde batrivost zaradi krivih potvorah, včinjenih uvredah i nepravdah; onde najdemo protimbu proti stiskam smèrti. Onde se navčimo moliti; onde stavljati svoje telo pod zapoved razuma; onde si prisvojimo ćuvstvo milosèrdnosti prama bližnjemu,

Digitized by Google

onde duh prave pokore, onde hasnoviti glad i žedju oltarskoga kruha, zadnjič onde najdemo sve kreposti i sva sredstva za sveto vodjenje življenja. O koliki su već čez tečaj osamnaest stoletjah zadobili pri nogah raspetoga zveličitelja izgubljeni pokoj duše; koliki žalostni batrivost sèrca; koliki plašljivi i nemoćni na putu kreposti moć i jakost; koliki grešniki su si izprosili oprostjenje grehov; kolikim žuhke suze pokore još dan danas precedi pogled križa; kolike s nèvoljom se boreće odvratja od jaza zdvojenja; kolikim ćutećim približavanje zadnjega hipa, podaje krepost i jakost proti strahu smèrti. Da, da jedini križ Jezuša Kristuša je ona knjiga, koja nas vuči pravu mudrost, koja nam pokažuje seguren put k- vekivečnomu zveličenju, koja svojum cenum i vrednostjum daleko nadvisuje sve celoga sveta, sve človečansku mudrost zadèržavajuće knjige. O presladki Jezuš, zveličitelju, odkupitelju naš dopusti, da s tvojim Apoštolom Pavlom nikaj drugo neznamo, nego Tebe, i to razpetoga; podeli nam milost, da vu objimanju svetoga križa tvojega živimo i vumremo. Amen.

Digitized by Google

8.

Benedictus Deus, et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui secundum misericordiam suam magnam, regeneravit nos in spem vivam, per resurrectionem Jesu Christi ex mortuis. I. Petri Ap. 1.

Blagoslovljen Bog i otec gospona našega Jezuša Kristuša, koj nas je poleg velike svoje milosèrdnosti preporodil vu živo ufanje, po goristajanju Jezuša Kristuša od mèrtvih.

Poklam se je rodjeni od prečiste device Marie zveličitelj naš Jezuš Kristuš bavil trideset i tri leta na ovom svetu med ljudmi; poklam je nazvestil do onda nigdar nečuvene izvišenosti navuk od Boga i njegovih zvèršenostih, od budućega i nevmèrteljnoga življenja duše naše; a oglasil ne samo najčisteše zakone dèržanja, nego i ove iste potvèrdil s peldom svojega presvetoga življenja; poklam je nebrojene betežnike izvračil, turobne obatrivel, grešnike dopeljal na put kreposti i ljudem izkazal druga neizbrojena dobročinstva; poklam je mèržnje, pregone, špotnice pretèrpel, da nas pogubljene po grehu pomiri s božanskom pravičnostjum, i vputi na stezu vekivečnoga zveličenja; zadnjič poklam je jošće iz Križa viseći prosil svojega nebeskoga otca za pregonitelje i mučitelje svoje, ter vu molitvi dušu spustil, a njegovo mèrtvo telo bilo položeno vu grob, kojega su za vekšu segurnost zapečatili i stražanom čuvati dali, — potle svega ovoga na dovèršenje dela zveličenja našega, koje je vu neizrečenoj svojoj dobroti za nas preduzel, već nikaj nije menjkalo, kak da trejti dan, kak je još za sebe živoga opetovano obećal, s božanskom svojom krepostjum od smèrti

Digitized by Google

gori se stane. Da se je to sbilja dogodilo, to nam potvèrdjuju nedvojmbena svedočanstva i nebrojeni dokazi, koje sem vam i ja već višekrat iz ovoga svetoga mesta napervo stavil, a letni spomenek ovoga odičenoga goristajanja obslužava sveta katolička cirkva ove vuzmene svetke po celom širokom svetu.

Ovo gosponovo goristajanje dèržalo se je od početka cirkve za najpoglaviteši dokaz istinitosti naše vere; ter Pavel Apoštol nije dvojil reći: ako se Kristuš nije gori stal, izprazno je nazvestjanje naše, izprazna vera vaša. 1. Cor. 15. To je zrok, da se nepriatelji kèrstjanske vere, i svi izgubljeni ljudi nisu proti nijednoj drugoj istini tak oštro podigli, kak proti ovom navuku od goristajanja Jezuša Kristuša; a suprotivno, da sledbeniki vere kèrstjanske, svi pobožni i dobri ljudi nikaj nisu više branili, kak ovu istinu gosponovoga goristajanja; dapače za volju ove istine podnesli su već pèrva vremena cirkve vnoge i krute pregone, vnoge nužde, nevolje, i gustokrat istu smert.

Ova prama zveličiteljevom goristajanju od jedne strane privèrženost, a od druge mèrzost obstoji još dan današnji med ljudmi, dapače istimi kèrstjeniki, poleg razlike njihove vere ili neverstva, dobrote ili skvarenosti. Iz ovoga ogleda budemo i mi drage duše kèrstjanske danas razmišljavali ovu istinu gosponovoga goristajanja. Najmre i naše vreme neverni, pohotnostim tela i sveta oddani ljudi napadaju, i zametavaju goristajanje Gosponovo, buduć se ovo protivi njihovim grešnim nagnjenostim i strastim, i od toga bude govor vu pèrvoj strani našega razmišljavanja; suprotivno pako dobri i kreposti privèrženi ljudi i danas polažeju vu goristajanju zveličiteljevom najvekše dobročinstvo, i nahadjaju najjakšu batrivost vu svih nevoljah ovoga življenja; kaj budemo na kratkom razvideli vu drugoj strani. Prosim vas, dragi Kèrstjeniki, da mene, koj sem si napèrvo vzel govoriti na

Digitized by Google

potvèrdjenje vere i povekšanje vaših duhovnih radostih, pazljivo i dobrovoljno poslušate.

I.

Mudri ljudi svih vremen spoznali su, da niti misliti nije moći vekše nesreće za človeka, kak ako on vodi na ovom svetu življenje prez vere vu Boga i prez ufanja budućega boljšega življenja. Takov človek neima nikaj, kaj bi ga moglo čuvati od zločinstvah, a na putu kreposti ravnati i sdèržavati; neima nikaj, kaj bi njegove strasti vkrotilo, a njega vu suprotivšćinah i nevoljah batrivelo i podupiralo; nikaj, kaj bi mu dušu i zasadjenu želju sreće moglo podpunoma izpuniti. Stavimo, da bi človeku sve na ovoj zemlji išlo po volji, i da nebi nigdar imal podnašati nevolje: to bi ga već isto postupno oslabljenje jakosti, i jedina misel svaki dan približavajuće se smérti morala tak nevugodno dirnuti, da se prave sreće nebi nikak vživati mogel. Ar, kaj nam hasni da ono nekoliko let, koja su nam na ovom svetu dosudjena, prebavimo vu svakoj obilnosti dobra i blaga, ako se potlam pretvorimo u ništar, prepadnemo vu bezdno vekivečnosti neizmerne, ako ostavimo za naveke sve svoje milo i drago, ter ako isti spomenek našega bivstvovanja na bèrzom prestane kak i neme živine?

Akoprem je tomu tak, dragi poslušitelji, tolika je vendar zaslepljenost pameti človečanske, tolika lahkoumnost i skvarenost sèrca, da ima ne malo ljudih, koji su vu ova siromašna kratka i nestalna dobra ovoga življenja tak zadubljeni, da, čim bi se ih slobodneše i vu vekšoj meri mogli vživati, žele, da nebi bilo previšnjega bitja, koje bi moglo danas sutra njihove čine suditi poleg zakonov vekivečne pravice i mudrosti; žele, da nebi bilo po smèrti tela nikakvoga življenja, vu kojem se plaše kaštig, koje su po svojih grehih i zločinstvih zaslužili. Od ovud najviše dohadja, da ima

Digitized by Google

ljudih, koji najočivestneše istine vere, dapače isto božansko bitje nesramnim obrazom taje i napadaju. A to je skupa zrok, zakaj vnogi proti odičenomu zveličiteljevom goristajanju govore i pišu, buduć su dobro vputjeni, da je ovo jeden izmed najčvèrsteših dokazah istinitosti kèrstjanske vere.

Da se o tom obilneše osvedočimo, vzemimo ovu stvar vu posebnom, ter ju malo pazliveše pretresimo. Skoro svakdašnje spoznanje nas vuči, da se med istimi kèrstjeniki nahadja množina takovih, koji su slavohlepnosti i gizdosti tak oddani, da ih trapi tak rekuć neprestana i nevgasljiva želja častih, dostojanstvah, gospodovanja nad drugimi, i slavnoga imena. Takovim ljudem nemore biti drag, dapače mora biti nepovoljen i oduren navuk Jezuša Kristuša naimre vu štalici narodjenoga, koj je nazvestjal blažene poniznoga sèrca; koj je govoril, da se Bog gizdavim protivi, a poniznim daje milošću; koj je apoštole svoje odebral izmed priprostih ribarov, i ovim istim bil navaden noge prati, davši nam stim peldu, da i mi činimo, kaj je on delal; koj nije nikaj više karal i kudil, kak slavohlepnost i gizdost; zatim kojega celi navuk na poniznosti, kakti na temelju je osnovan. Nije anda čudo, ako ovakvi oholni i poželjenjem zemeljske slave zaslepljeni ljudi taje ili napadaju Gosponovo goristajanje, buduć dobro znaju, da je na ovom vtemeljena istinitost kèrstjanske vere, koja je njihovim pohotnostim toliko suprotivna.

Zatim navek je bilo, a med kèrstjeniki morebiti nigdar više nego za naše vreme takovih, koji gonjeni od nezasitljive pohlepnosti za bogatstvom, sve svoje sile i brige obratjaju na pribavljenje imetka, koji se neplaše pogibeljih niti na moru niti na kopnu, dapače niti prepovedanih i zločestih načinov, niti istoga nesdušnoga tlačenja sirot i vdovic, samo da vgase svoju nerednu želju zlata; koji nepoznaju druge sreće do one, koja izhadja iz obilnosti penez i imetka. I takovi, dragi kèrstjeniki, nemoreju biti priatelji Gosponovoga goristajanja, buduć vide vu njem najsegurneše svedo-

Digitized by Google

čanstvo za istinu onoga navuka, koj je njihovim skèrbim i željam čisto suprotiven: najmre navuka Jezuša Kristuša, koj je sám hotel živiti vu tolikom siromaštvu, da je u istinu mogel reći: da neima, kam bi glavu naslonil; koj je jedno izmed najočivestneših znamenj svojega božanskoga poslanja polagal vu tom, da siromaki njegov navuk prijemlju; koj je izrekel, da je lakše gamilu prepeljati čez vuho od igle, kak bogatušu vlesti vu kraljestvo nebesko; koj je prekorednu skèrbljivost za bogatstvom i imetkom ovoga sveta svakom prilikom kudil, ter čez vuzta Apoštola narodov proglasil za bolvansku službu; zadnjič, koj je mladiću, pitajućemu ga za put zveličenja, odgovoril: ako hoćeš svèršen biti, hodi, prodaj sva, koja imaš, podeli siromakom, i imal budeš blago vu nebu, ter dojdi i sledi mene. Matth. 19.

Nadalje ima ljudih, dapače mogle bi se cele čete nabrojiti med istimi onimi, koji si kèrstjansko ime prisvajaju, takovih, koji, gorši od iste nerazložne živine, valjaju se vu nečistih i mèrzkih nasladnostih tela, ter skoro niti nepoznaju drugoga veselja, niti negoje druge želje; kojim tak malo stoji do duše, da si nikaj glavu neteru mlade osobe, vu pèrvom cvetu dobe svoje, mentovati najplemenitešega blaga nedužnosti, ili dosad srećnih ženitbah i porodicah domaći pokoj i slogu prevèrnuti, ter tak negda cele hiže vu jaz nesreće stèrmoglaviti; koji verolomno zanemarivši svoje nedužne supruge, poklam su ove mladost svoju pogubile, s drugimi grešno življenje vodiju i zločeštom peldom svojom gèrdo skvarenje dèržanja med istom mladežjum razprostranjivaju. Naravski, da takovi mèrze sve, kaj goder je suprotivno ovim njihovim dostojanstvo človeka toliko potištujućim odurnostim; naravski, da je takovim Gosponovo goristajanje strašilo, najmre onoga Gospona i zveličitelja, koj je s vnogimi pohvalami preporučal angeljsku nedužnost i krepost čistoće; koj se je očitoval, da onaj, koj samo pohotnim okom pogleda

Digitized by Google

ženu drugoga, već je bludnik vu sèrcu svomu; kojega apoštol med dare duha svetoga broji čistoću; (Gal. 5.) dapače vu svojem listu na Ephesiance prepoveda, da se med vernimi bludnost ili druga nečistoća niti nespominja. (Eph. 5.); koj Tesaloničancem kruto preporuča neoskvèrnjenu svetost življenja s ovimi rečmi: Volja je božja posvetjenje vaše, da se habate bludnosti, da zna svaki svoju posudu imati vu posvetjenju i poštenju (1. Thesal. 4.); zadnjič, koj nije znal zadosta preporučati i prehvaliti devojačtvo.

Nego je i takvih vnožina, koji se čisto povdaju lagodnosti, i svojljubju, da nikaj više nemèrze, kak dela pobožnosti; kojim molitva i razmišljavanje božanskih stvarih zrokuje dosadnost; kojim je prijemanje šakramentov pokore i presvetoga tela Kristuševoga nepodnosljivi tèrh, post i druga dela zatajenja sámoga sebe težki jarem, — a almužtvo i drugi čini milosèrdnosti nepovoljno i njihovim naklonostim protivno breme. Kakovo čudo anda, ako im je zveličiteljevo goristajanje tèrn u oku, buduć na izvišeni način potvèrdjuje onaj nebeski navuk, da je najpredi potrebno iskati kraljestvo božje i njegovu pravicu; da je potrebno brez prestanka moliti; da je dobro almužtvo s postom; da je potrebno neredna poželjenja tela po zatajenju sámoga sebe podvèrći vladanju razuma a zapovedim božjim; da se ovo zemeljsko življenje ima vzimati kakti putovanje vu domovinu, i kakti pripravljanje za vekivečnost.

Još bi vam mogel takova napèrvo donesti, nego mislim da ste već iz ovih navedenih, dragi kèrstjeniki, zadovoljno se vputili, kak je nevěra i skvarenost dèržanja, koja se žalibože! dan na dan sve više širi, jeden izmed najpoglaviteših zrokov, zakaj naša presveta vera i njezine zapovedi i na poseb ovaj navuk od zveličiteljevoga goristajanja ima toliko nepriateljev, koji ga tak kruto i vnogovèrstno napadaju. Svaki izmed vas more se od toga jošće obilneše osvedočiti,

Digitized by Google

ako pazljivim okom pogleda na dèržanje i življenje onih, koji pokažuju prama věri nepriateljsko sèrce. Prez dvojmbe svaki će spoznati, da se med stotinom posmehačev, pogèrditeljev i napadnikov vere težko samo jeden nahadja, koj bi bil pravičen, čeden, vluden, ili drugač poznat kakti zbilja kreposten človek, nego svaki izmed njih oddan je segurno ili onim hmanjicam, koje smo malo predi opisali, ili služi drugim naklonostim skvarjene naravi človečanske. Ar nasladnosti tela, poželjenje očih, gizdost življenja, i druge neredne pohotnosti izopačenoga sèrca, tak zaslepe oči pameti človečanske, da blagotvornu svetlost istinah vere niti gledati nemoreju. Ali dosta od toga, poglejmo josće, kak goristajanje gosponovo pobožnim i krepostnim ljudem podaje blažene radosti i podeljuje najvekšu batrivost, od česa vu strani

II.

Za svakoga človeka, koj ćuti dostojanstvo svoje razumne naravi, mora biti od najvekše radosti, kada za segurno zna, da celi ovaj svet nije postal slepim slučajem, kak su to mislili nekoji poganski mudroznanci, nego da je postal voljom svemogućega, premudroga i predobrotivnoga bitja, kojega vekivečnom providnostjum se još dan danas ravna; zatim da človek, kakgoder je od istoga predobrotivnoga stvoritelja nadaren s razumom i slobodom da dobro ili zlo dela; da je tak takaj odlučen za krepost i nevmèrteljnost; da je, poklam se je iz pravoga puta odvèrnul, po Jezušu Zveličitelju odkupljen, ter zesvimi potrebočami na zadobljenje svojega zveličenja obskèrbljen. Ova věra zrokuje pametnomu i dobromu človeku najvugodneše ufanje; ova vera podaje mu jakost, da na putu kreposti ostane stalen; pridonaša batrivost vu svih suprotivščinah življenja; ova vera pridaje istim dobram i radostim ovoga življenja slast i dostojanstvo; i budući vu zveličiteljevom goristajanju, vidi izvišeno svedočanstvo svih ovih istinah: mo-

Digitized by Google

ra ga isto ovo Gosponovo goristajanje s najvekšom radostjum napuniti, gibati na zahvalnost prama milostivnosti božanskoj, i batriveti vu svih ne vugodnih dogodjajih, vu svih nevoljah ovoga življenja. Da ovo tim jasnie spoznate, opet vam budem nekoliko peldah vu posebnom napomenul.

Iz povestnice znamo, da je već pèrva stoletja kèrstjanske cirkve bilo vnožina kèrstjenikov, koji od svih stranah zlostavljeni i pregnjani, gladom, žedjom i temnicami trapljeni, dapače med najokrutnešemi mukami zadèržali su čudnovitu jakost i veselost sèrca. A kaj je njim podalo toliku jakost, da su najvekše muke ne samo stalnim sèrcem, nego i veselim licem podnašali! da su išli, kak čtejemo vu činih Apoštolskih (Act. 5.) radujući se iz sudišća, buduć su dostojni iznajdjeni, da za ime Jezuša tèrpiju sramotu. Kaj je anda to bilo? pitate. Nikaj drugo dragi kèrstjeniki, kak nepomična i stalna vera vu zveličitelja, a na poseb vu goristajanje njegovo, kaj svi pisci onoga vremena jednodušno svedoče. I gustokrat dogadja se i naše vreme, da se naša najboljša nakanjenja ili zlo razmeju, ili zlohotno na našu škodu tolnače; ter su najkrepostnii ljudi vnogoput izloženi potvaram, osramotjenjam, ogovarjanjam i pregonom. O koliko nam radosti onda donaša ono vugodno ufanje, osnovano na goristajanju zveličiteljevom, — da, kakgoder je on, izvèržen jošće vekšim nepravdam, pače do iste križne smèrti od svojih neprijateljev pregnjan, potlam vendar se odičeno goristal od mèrtvih, i povèrnul se vu naručaj svojega nebeskoga otca: tak i mi, samo ako iz puta kreposti neodstupimo, najdemo jednoč neprispodobnu nagradu vu njegovom družtvu i onom blaženom odvečtvu, koje nam je sa svojimi zaslugami priskèrbel!

Nadalje ima, i navek imalo bude ne malo, takovih, koje već od njihovog poroda tišći siromaštvo, ili koji, predi mogućni, izgubili su kojom nesrećom svoj celi imetek, ter se s potrebočami i pomenjkanjem svih stvarih boriti moraju. O

Digitized by Google

kolika je i za ove batrivost položena vu goristajanju Gosponovom! vu kojem odičenom dogodjaju vide izvan svake sumnje postavljen navuk zveličitelja rekavšega: Blaženi, koji sada gladuju, ar budu zasitjeni; blaženi, koji se sada plačete, ar se smejali budete; Luc. 6. To su reči onoga zveličitelja, koj je za sve dosta bogat, i koj pomenjkanje vremenitih stvarih ne samo da more nadoknaditi neprispodobnim bogatstvom blažene vekivečnosti, nego i, ako mu verni ostanemo, za segurno, kak je obećal, jednom nam nadomestil bude.

Zatim nije morebiti nikoga med nami, komu nemilostivna smèrt nebi već otela bila otca ili mater, sina ili kćer, brata ili sestru, ili barem zaufanoga i istinskoga i zato ljubljenoga priatelja. Kakvu bi, dragi poslušitelji, vu tak težkom sgubitku nahadjali batrivost, da nas neoduševljava vera i čvèrsto ufanje, da, kakgoder je predobrotivni naš zveličitelj s preokrutnom smèrtjum svojoj ljubljenoj materi i dragim svojim vučenikom otet, odičeno se goristal, i opet se njihovoga družtva vžival; kakgoder još sada ostaje s cirkvom svojom, ter na sve veke vekov ostane vu nebu s svetimi i odebranimi svojemi: tak i mi jednoč budemo zagledali svoje drage, gde nigdar više nebudemo tèrpili žuhkoću razstavljenja od njih. Ti siromaška mati, koja si svojega jedinca, vu kojem si polagala sve svoje veselje, koj je po Bogu bil ufanje starosti tvoje, koga si više ljubila, nego zenice očih svojih, ali koga si nenadanom smèrtju izgubila, naj klonuti duhom, nego se oglej na goristavšega zveličitelja svojega; on, koj je pèrvenec mèrtvih, prebudi jednoč i tvoga sina, ter ti ga dopelja vu materinski tvoj naručaj, gde ga nikaj više od tebe razlučilo nebude.

Zadnjič mi svi, kojega smo god spola, časti i starosti, stupamo s hitrimi koraki vu mèrzli naručaj smèrti; svaki dan, svaka vura, pače svaki hip, i prez naše volje približujemo se k grobu. Svi, veli sveto pismo, vumiramo, i kakti vo-

Digitized by Google

da prehadjamo vu zemlju. 2. Reg. 14. Osobito nas, koji smo već lepša življenja našega leta prebavili; koji svakim danom sve više ćutimo neprilike starosti, i sve bliže čujemo reč gospona kucajućega nam na vratih, i spominjajućega nas, da nam bude na skorom ostaviti ovo vmèrteljno življenje; kaj nas vu ovom svakdašnjem izčezavanju življenja, koje nekoji sveti otci prilično imenuju produženjem smèrti, kaj nas, velim, more drugo batriveti, kak segurna vera, da nastajuće ovo razstavljenje duše od tela nije konec, nego početek i vrata onoga pravoga življenja, koje isčemo, odpèrta po goristavšem se zveličitelju Jezušu Kristušu. Dragocena je, veli sv. Bernard vu jednom svojem listu, smert svetih, čisto dragocena kakti svèršetek poslov, kakti nadopunjenje viteštva, kakti vrata življenja, i ulaz zvèršene segurnosti. Nego niti vi, dragi sini i kćeri moje, koji se nahadjate jošće vu cvetu mladosti svoje, nemislite, da morete biti prez ovoga blaženoga ufanja. Verujte mi, dragi moji, da vam ovaj cvet mladosti vaše predi povehne, kak vnogi izmed vas štima, povehne kakti roža, koja se danas vu celoj svojoj zmožnosti i lepoti kaže, sutra glavu nagne, a posutra izčezne. Ar ono, veli sv. Pavel Apoštol, kaj je nazočno, sve je kratkotèrpno. 2. Cor. 4. Nije, nije nikoga izmed nas, koj bi mogel biti brez vere i proizhodećega iz vere ufanja vu zveličitelja, i odičeno njegovo goristajanje.

Nedvojmbeno je dakle i istinito, kaj sem na početku mojega govora rekel, najmre: da odičeno goristajanje zveličitelja našega zadaje izopačenim ljudem strah i žalost, dobrim pako i kreposti oddanim neprecenjeno veselje i batrivost. K vam se sada obraćam, ljubljeni vu Kristušu sini i kćeri, i kamo sreće, da bi svi, koji moje reči poslušaju, vu ovaj broj spadali! K vam, velim, koji ste od maloče i detinstva svoga ve-

Digitized by Google

ru vu Jezuša Kristuša Gospona našega, i njegovo čudnovito goristajanje začuvali vu svojih sèrcih, ter ovu veru niste si dopustili oteti niti s peldami ili krivim mudrovanjem izopačenih, niti šalami i zesmehavanji prokšenih ljudih, niti s čtejenjem zločestih knjig, niti zadnjič bedastim iskanjem nasladnostih i nestalnih dobrah ovoga življenja; vam, koji ste i predi, navadni moliti, ovo sveto korizmeno vreme i gusteše i skèrbljiveše pobožno se zabavljali s Bogom; vam, koji ste obdèržavanjem prepisanoga po cirkvi posta i zdèržavanja, nego i drugemi od cirkve preporučenimi čini, tèrsili se svoja poželjenja podčiniti prepisom božanskoga zakona; koji ste gledali, da sudbinu siromaške, betežne ili s drugimi nevoljami otèršene svoje bratje s pobožnimi deli milosèrdnosti po mogućnosti svojoj olehkotite i ublažite; koji ste ljage savesti svoje, po istinskoj spovedi oprali, i svoje duše po dostojnom prijetju presvetoga oltarskoga šakramenta obranili proti opetnom spadnutju vu grehe; zadnjič, koji ste se pobrinili i zato, da postanete delniki tak obilnoga oprošćenja svetoga leta, kak i današnje milosti, koja proizhadja iz dobrotivnosti matere cirkve, najmre malo predi oglašenoga oprošćenja, da po njem čisto očistite svoje duše i od svakoga ostatka grehov; — k vam, rekoh, k vam se obraćam s velikom radostjum sèrca, tèr vas pozivam na delničtvo ovih blaženih vuzmenih veseljah. Vi istinito morete reći s cirkvom obilno i radostno pevajućom: Ovo je dan, kojega je naredil Gospon, radujmo i veselimo se vu njem. Vi razmete, kaj je mislil goristavši se zveličitelj, kada je rekel: Mir svoj dajem vam, nedajem vam ga tak, kak ga svet daje. O čuvajte ovaj mir, koj nadvisuje sva druga dobra vu sèrcih svojih, ter hvalite Bogu otcu nebeskomu, koj je s vami činil svoju milosèrdnost. Nego i molite skupa za onu nesrećnu bratju svoju, koja vkanjena krivom spodobom stvarih, ili zaslepljena nasladnostmi tela i sveta, još nećeju prepoznati, kak je vugoden Gospon iskajućem, sladek nalazećim sebe; koja

Digitized by Google

još neprevidjaju veličinu pogibelji, vu kojoj se nahadjaju, niti glibljinu propasti, pram kojoj s bèrzimi koraki šetuju; koja nećeju prerazmeti, kak su prez Boga sva zavita vu guste tmice, i da neima prave sreće, ako pamet i sèrce človečansko nerazsveti ona jutèrnja zvezda, koja se je jasna izkazala človečanskomu pokoljenju, najmre: Jezuš Kristuš, odičeni obladavec smèrti. Molite, velim, da svi već jedenput spoznaju volju božju, da spoznaju kak je strah Gosponov početek svake mudrosti, spoznaju bludnje sèrca i pameti svoje, spoznaju dok je vreme, ona, koja su im na zveličenje; da, kakgoder smo svi jednom dragocenom kèrvjum odkupljeni: tak se svi skupa združimo vu jedinosti vere i poznanju sina božjega, i budemo zvèršeni ljudi po volji Jezuša Kristuša, ter tak da se moremo jednoč svi skupa s njim veseliti i spevati radostni „Alleluja“ na sve veke vekov. Amen.

Digitized by Google

B.

DICTIONES QUADRAGESIMALES DE ANNO 1852.

1.

Haec est victoria, quae vincit mundum, fides nostra. I. Joann. 5.

To je poběda, kâ oblada světa, věra naša.

Vuči nas izkustvo do skoro dvih jezer let, da, gde prava kèrstjanska věra oduševljuje človečanska sèrca, da tam takaj kraljuje čistoća dèržanja, a š njim svaka sréća; a naprotiv gde ili još nesveti luč kèrstjanske věre, ili gdě je već iz kakvoga goder zroka potemnila, ili zesvema vgasnula ta luč: da tam gine nedužnost življenja, nebrojena zla mah preotimlju, a slěde nevolje i tuge svake vèrsti. To nas, velim, vuči nedvojmbeno izkustvo. Pak vendar, sve se više i više zanemaruje sveta, i za človečansko pokolěnje tak spasonosna kerštjanska, věra, — sve više gine iz pameti i ljudskih sèrcah. To se s istinom réći more ne samo od svakojakih kèrstjanskih slědbah i věroizpovedanjah, koja su odpala od katoličanske věre, nego od istih takaj sledbenikov presvete naše věre, i njenje čuvarice cirkve katoličanske, na toliko, da nebrojenih već, i prevnogih ima med istemi sini katoličanske cirkve, koji ne samo da neživeju poleg prepisov věre svoje, neg' joj ni malo nisu nagnjeni, nit ju štuju; dapače nemenjka ni takovih, koji na nju gorko navaljuju pismom i rěčjum, i očivestno kažeju nepriateljski duh prama njoj. — Ak' poiščemo zroke ove žalostne istine, predragi

Digitized by Google

moji, tak ćemo najti osobito dva: pèrvi je, kajti ljudi oddani nedopustjenim nasladnostim, i željam za vremenitemi stvari, vu věri i vu cirkvi nevide nikaj drugo, kak neprilično nekog' razsuditelja svoga dèržanja, koj se očito protivi grěšnim svojim nagnjenjim i strastim, i zato na nju mèrze. Drugi pako zrok ove protivnosti ili mèržnje je taj, kajti ovakovi ljudi nigdar nisu ozbiljno premišljavali božanstvenost, izvišenost, i preveliku važnost katoličanske věre i cirkve, gledeć na sréću človečanstva. Od pèrvoga zroka, čule ste već vnogo toga govoriti, preljubljene duše vu Kristušu! a i ja sem vam višeput od toga s ovoga svetoga města govoril, i potèrsil se tomu zlu doskočiti. Zato za sada nebudem od toga ništa spomenul. Nego s pomoćjum božanske milosti vu tih naših korizmenih premišljavanjih tam ravnal budem slabe sile moje, da vas bolje obsvedočim od vèrlih onih prednostih i vlastovitostih věre i cirkve naše, koje sem malo predi spomenul. Ar sem zesvema vputjen, da neima nikoga ovde izmed vas, koj bi se na svoju vlastovitu škodu hotel protiviti istini, kad ju jenput prav i podpuno prizna; da neima nikoga, koj bi hotel zkratiti katoličanskoj věri i cirkvi počitovanje svoje i pokornost, a nebi volil iz svih silah svojih prilagoditi njenjim zapovedim sve čine svoje, kad jenput uvidi izvišene prednosti, koje očito dokažuju božanstveni njenji začetek. Zato čez tečaj korizmenoga toga vremena hoću vam predstaviti, na kuliko moguće bude, one značaje i vlastovitosti cirkve naše, koje iz jedne strane najvekši imaju upliv na sreću naroda človečanskoga, ter vu tom obziru zevsema probitačne su dapače potrébite, iz druge pako strani izključivo pripadaju cirkvi katoličanskoj na tuliko, da nigdar imalo nije, niti dan današni neima, po cělom širokom světu, verozakonske skupštine, ili zavoda bogoštovnoga, komu bi se ove vlastitosti spodobnim načinom pripisati mogle. Kaj ako pokažem: predstavljenoga mi cilja za postignutoga smatral budem; koj ni je drugi, nego da, s pomoćjum božjum obja-

Digitized by Google

čim vu pameti vašoj věru od istinitosti, izvišenosti, i božanstvenosti cirkve katoličanske, ter tak volju takajše vašu sklonim na počitanje i privèrženost prama njoj, i skupa na ljubav krěposti, i zvèršenosti življenja; kaj uvek mora biti svèrha svakoga navuka bogoljubnoga, i kaj je tulikajše najvruceša želja sèrdca mojega.

Kajti je pako taj predmet tak obilen, da za izcèrpit ga zesvema, ovo nekoliko vur, koje su opredělјene za naša korizmena premišljavanja komaj se zadostne smatrati moreju: zato budem već sada začel razlagati od iste stvari, i taki vu današnjem navuku budem vam pred oči stavil jednu izmed rečenih vlastovitostih čirkve katoličanske; i to začetek njezin, i razširavanje po cělom světu, koja su zaisto tak čudavrědna, i slabe sile človečanske nadvisujuća, da ćemo već iz toga morati priznati, da neima věra i cirkva naša človečanski nego božanski početek, da nije ljudskemi nego božanstvenimi silami ustanovljena. Stvar ta zaisto vrědna je pazljivosti vaše, zato prosim da moje rěči dobrovoljno posluhnete.

Kak je neznaten bil početek kèrstjanske cirkve? to vam je svim više menje poznano preljubljene duše kèrstjanske. Potlamkam je naimre zveličitelj naš gospon Jezuš, — koj se je bil rodil vu najvekšem siromaštvu vu priprostoj bethlehemskoj štalici, a zatim kakti štimani sin stolara, vu Nazarethu, neznatnomu varašincu Judaee, vu istom siromaštvu bil odhranjen, — potlamkam je velim počel navučati ljude, videl je neki dan dva ribiće, zabavljene slabom svojom meštriom, po imenu Šimuna i Andraša, i reče njim, hote včinit ću vas ribiće ljudih. Zatim ih je, kak takaj druge ovim spodobne, na broju dvanaest ljudih, postavil za svoje Apoštole, navučajući ih čez tri leta bez svake svetske vučenosti ili pismene priprave; onda pako, predi nego ih je ostavil, zapove-

Digitized by Google

dal im je: hote po širokom světu, nazvěstjajte Evangelium svim stvorenjam; hote, vučite sve narode, da obdèržavaju, koja sem vam zapovedal. Ti isti siromaški ribići, poleg rěči meštra svojega, nazvěstjali su novi njegovi navuk najpredi vu Jeruzalemu i po Judaei, a potlam razpèršeni po svakojakih dèržavah drugim narodom; i to s takvim uspěhom, da je već čez pèrva stolětja na tuliko bila razširena kèrstjanska věra, da je težko bilo najti koju dèržavu po cělomu rimskomu, s čitavim skoro za onda poznatim svetom vladajućem cesarstvu, gde nebi već bila ustanovljena cirkva kèrstjanska katoličanska. To znamo iz najglasoviteših kèrstjanskih i poganinskih piscov onoga vremena. Izmed vnogih spomenut ću samo dva. Justin mučenik, koj je živel drugo stoletje kèrstjanstva, vu svojoj razpravi s Trifonom židovom tvèrdi: da neima človečanskoga pokolěnja, budi od barbarah, budi gèrkah, budi izobraženih, budi skitajućih se narodov, gdě se nebi vu imenu razpetoga Jezuša prikazivale molitve, i davala fala Bogu otcu, stvoritelju svega. Tertulian pako, koj je živel trejto stolětje, o tom ovak piše na poganine: večerašnji smo, i sva smo vam vaša napunili, varoše, otoke, grade i gradiće, tèrgovišća, spravišća, iste tabore, šerege, decurie, palaču, senat, i sudište: jedine vam ostavismo hrame vasih bolvanov. Zatim braneći proti židovom věru kristuševu, i spominajući cesarstva i kraljestva Caezara, Alexandra, Nabukodonozora, Daria, Salomona, i Faraonah, veli: da kristuševo kraljestvo neima medjah: da se po svuda vu njega věruje, da ga svi narodi štuju, da svuda kraljuje, i da mu se posvuda klanja.

Niti je bila kèrstjanska věra razširena po světu samo kao novi kakovi navuk, koj sastojeći vu golih rečih, nikakvoga upliva nebi bil imal vu ljudsko življenje i dèržanje; — nego kano navuk, koj je imal cěli nutèrnji i zvanjski stališ človeka, i družtva človečanskoga preměniti; kak ga je i zbilja na čudnoviti način premenil. Razsvetil je naimre taj navuk naj-

Digitized by Google

predi človečansku pamet, napunivši ju znanjem najspasonosniih istinah, s pameti pako vlezel je vu sèrca, te očistil i posvetil ih je tak, da je posle odstranjenih falingah i svih zločah, a město toga usadjenih svakovèrstnih krěpostih, světom zavladala nigdar predi nečuvena nedužnost dèržanja. Oplemenil je taj navuk posebni i obći život, — život světski i nabožni. Na toliko, da je človek zesvema drugim postal, nego je bil predi, drugi vu svojih mislih, drugi vu mněnju, drugi vu strastih, drugi vu poželjenjih svojih, drugi vu načinu bogočastja, drugi vu znanostih i umětnostih, drugi vu zakonodavstvu, drugi vu svemu, kajgod na človečanstvo spada.

Poglejmo sad predragi moji još malo bliže ona srědstva i pomoći, s kojemi je to čudnovito preobraženje človečanskoga pokolěnja vu tak kratko vrěme bilo izvedeno? Pèrvi, i poglaviti nazvestitelji Evangeliuma bili su Apoštoli, kak smo već gore videli; to jest ljudi — ako stvar vzememo poleg človečanskoga razuma, — ništa menje nego prikladni, dapače baš najneprikladneši, iz svakoga obzira, za izvadjanje tolikoga posla; naimre neprikladni tak iz obzira narodnosti, kak broja, i umnih svojih sposobnostih i izobraženosti. Velim, neprikladni glede svoje narodnosti: ar bili su židovi, a židovski narod bil je za ono vrěme jako omražen pri Gèrkih, Rimljanih i svih ostalih narodih; neprikladni glede broja: ar bilo ih je samo dvanaest, dakle zesvema malo, da bi izhod i zahod, i tolike prostrane dèržave samo bili prejti mogli, a kamo li človečansko pokolěnje na novi život obèrnuti. Neprikladni glede izobraženosti uma za toliki posel: ar im je menjkala svaka vučenost, rěčitost, i sva finoća svetskoga mudrovanja. Naj samo tkogod čteje Evangelium, naj čteje ostale knjige novoga zakona, i nek vidi, hoće li vu njih moći najti kaj izvanrednoga? Našel bude ravno tamo vnoga, ak ih bude čtel čistim okom, pobožnim sèrcem, i dušom prostom od zemeljskih stvarih, a jedino hleptećom za nebeskimi dobri. Ako li ih pako bude čtel putenim okom, izkvarenim sèrcem,

Digitized by Google

i svetskimi pohotnostjami opojenom dušom; to jest, ako ih bude čtel onom nakanom, i onim duhom, kojim su ih bili čteli židovi i poganini onoga vremena; ništa zaisto, — kak je to već opazil sv. Krisostomuš — nebude našel vu njih, kaj bi moglo skloniti pamet, il sèrce genuti, a još menje kaj bi moglo svět preobraziti. Neima tamo blagoréčne umětnosti, fali im lěpota, pače ista čistoća jezika, fali sèrčenost, réčjum fale sva, s čim je moći ljude pobuditi, privabiti, ili uznesti.

Dakle izmed zrokov i srědstvih s jedne strane, a čudnovitih poslědicah s druge strane baš nikakvoga neima razměrja; tak, da svaki, koj bezpristrano tu stvar premisli, naravno zaključiti mora, da ju nije bilo moguće ljudskemi silami izvesti, nego da je tu očevidno dělovala moć božanska. Još bolje se bumo od toga vputili, ako stanemo premišljavati one zapreke, koje su se razširavanju evangeliumskoga navuka bile od svuda na put stavile.

Ove zapreke bile su jedne nutèrnje, druge izvanjske, i te opet bile su ili obće, naimre tak od strane židovah kak i poganinah, ili pako zasebice od židovah, a zasebice od poganinah stavljene.

Na nutèrnje zapreke spada odhranjivanje ljudih od detinstva, dèržanje i zakoni narodah, predsude, zla nagnjenja izkvarenoga sèrca, zakorenjene navade, zadnjič cěli za onda vladajući način življenja vu obćem i na posebnom. Kèrstjanska věra svemu tomu protivila se je na najviše; neprestrašeno navalila je na starodavne običaje, na predsude odhranjivanja, na nabožne pomisli židovah i poganinah, ter ves način bogoštovja. Potrebuvala je, da ljudi obvuzde svoje strasti, da preměne najtajnia odnošenja svojih familiah, isti takaj obći način življenja. — S kulikemi težkoćami nemora biti skopčano takovo izvanredno preobraživanje? to će svaki lehko moći presuditi, koj imalo samo poznaje sèrce človečansko, — i kad se spomene iz one privèrženosti, koju svaki ćuti vu sebi,

Digitized by Google

gledeć na posebna uredjenja svojega naroda, na dèržavne zakone, prestari svoj vèrozakon, domaće običaje, — ak mu gdo na mèsto ovih želi druge narinuti. — Pak vendar sva ova obladala je vèra kèrstjanska, nemajuća skoro nikakvu pomoć človečansku. Ali od ovih nutèrnjih zaprekah više napomenut ću vu hudućem našem korizmenom premišljavanju; za sada nakanil sem izvanjske još zapreke na kratkom razložiti.

Na ove poglavito spadaju slèdeća: mèržnja i kriva potvaranja od strane židovah; naredbe i pregoni poganinskih cesarov, i poglavicah od rimskih dèržavah, napadanja i porugivanja vučenih; zadnjič razkolničtva i nesloge porodivše se vu istoj cirkvi. —

Kaj se mèržnje i potvaranjah tiče, koja je pèrvih stoletjah morala kèrstjanska cirkva podnašati od strane židovah; od toga tuliko ima svědokah, koliko skoro piscev onoga vremena. To se naročito takaj vidi iz naših Evangeliumah, i s činov i listov apoštolskih. Ar židovi razpeli su istoga začetnika vère naše Jezuša Kristuša; kèrvoločnom smèrtjum skončali su Štefana i Jakoba, vu vuzu hitili su Petra i Ivana Apoštole, a ni svetomu Pavlu nisu oprostili. Ne samo — piše sv. Justin mučenik na Trifona židova — ne samo da nežalite zločinstvo pretočene kèrvi, i nepravičnih preganjanjah, nego na sve strane pošiljate poslanike i glasonoše, da razglase, kak je nastalo novo, i nepobožno družtvo, koje se od Kristuša naziva kèrstjanskim, i da podpale obću mèržnju i gnjev proti tomu družtvu. Spodobno svědoče Eusebius, Origenes, Epiphanius, i drugi sveti otci, i nebrojeni světski pisci. Ali i iste židovske knjige, koje još danas upotrebljavaju pri svojoj službi božjoj, jesu očivestni dokaz te njihove mèržnje i pregonov proti kèrstjanskoj věri, i cirkvi.

S istom, ako ne još vekšom žestinom, i jakšom silom navalili su na početnu cirkvu kristuševu rimski cesari, koji su, kak sem već predi spomenul, za onda ladali skoro s cělim poznatim světom; zadosta to svědoče obće, i do sada još začu-

Digitized by Google

vane njihove naredbe i odluke. Dapače sve pověstnice pèrvih trih stoletjah, spisane po věrodostojnih ljudih, nisu skoro ništa drugo, kak svevdiljna pripovědanja onih pregonov, s kojih je stotina i stotina jezer kèrstjenikov izgubilo življenje svoje, i za věru kristuševu pretèrpilo najgrozoviteše muke i nasilja. Pèrvi začel je to Nero, dobro poznat od svoje okrutnosti. Za njim došel je Domitian, kakti drugi děl Nerona; zatim svi skoro ostali cesari kak su redom slědeli. Izmed svih najokrutneši bili su Dioklecian i Maximian tak, da su posle smèrti svoje na osebujnu falu dobili nadpis, koj se i danas jošće čteje: da su uništili ime kèrstjenikah, prevratnikah cesarstva, kakih je naimre svět krivo potvaral.

Ali kak da na tugu kèrstjenikah nije bil dovoljen gnjev židovah, i sekire poganinskih poglavicah, pridružili su im se jošće philosophi, i satirički iliti porugivajući poganinski pisci, da oni takaj od svoje strane pomoreju na izkončanje věre i cirkve kèrstjanske. Tak su ju philosophi ze svum pripravom vučenosti svoje predstavljali kakti krivu i neslanu, a satiriki izpisali su ju kano směšnu, i nevrědnu i nedostojnu za slobodnoga človeka, i to svakom prilikom, ze svum žestinom i lukavostjum, sve zadnjič upotrěbljavajući umětne sile i varke, od česa ima do dan danas još začuvanih knjigah i sastavkah; a kamo vekša stran ih je segurno već poginulo posle tuliko vremena.

K svim tim nevoljam pridružila su se jošće vu istoj cirkvi porodivša se razkolničtva i odmetničtva, koja su počemši tia od Šimona čarobnjaka — anda već od sámoga postanka cirkve — razdvojila bila sèrca kèrstjenikah, i kèrstjanskoj věri tolike zrokuvala pogibelji, tulika zla nanesla bila cirkvi, da se nezna, je li više imala tèrpiti od ovih, ili od židovov i poganinov? i koja razkolničtva i odmetničtva ni sada jošće neprestaju mučiti neoskvèrnjenu zaručnicu kristuševu, svetu cirkvu, razstavljajuća i na medjusobne mèržnje svevdilj podpa-

Digitized by Google

ljivajuća vučenike jednoistoga božanskoga meštra, sine jednoistoga nebeskoga otca, i kotrige istoga svetoga těla.

Kudgod anda s okom svèrnemo, s istinom se more reći: da izmed sredstvah, s kojemi je bila razširena věra kèrstjanska katoličanska, i izmed zaprěkah, koje su joj na putu bile, vzemši stvar poleg načina mišljenja človečanskoga, baš nije bilo nikakvoga razměrja. Od strane nepriateljah nebrojena vnožina; od strane razširiteljah věre zesvema mali broj, i taj već od početka na stranke razcěpljen i razdvojen. Od strane onih blagoréčje i rečitost; od strane ovih prostota govora. Od strane onih sva priprava umstvovanja i človečanske mudrosti; od strane ovih prosti navuk, lišen svakoga uresa i lěpote. Od strane onih oštra nasèrtanja, i svakovèrstni lukavo izmišljeni govori; od strane ovih proste réči, ili mučanje i molitve. Od strane onih najvekša moć, ugled, bogatstvo; od strane ovih poniženi stališ, pomenjkanje svake světske časti, siromaštvo. Od njihove strane sila, pače běsnoća, i okrutničtvo; od strane ovih blagost, krotkoća, i stèrpljvnost. Od njihove strane propisivanja, pregoni, vuze, mučeničtva, amphitheatri s běsnom živinom, i svakovèrstna trapljenja; od strane ovih mala i mirna čreda, koja ni imala drugo, nego da vrat svoj stavi pod okrutni jarem, i sekire protivnikah; nije imala ništa do nedužnosti svoje, i jakosti duha, kojim je sve te najokrutneše muke stalno podnašala.

Kad je tomu tak bilo: gdo je, prosim vas; dragi kèrstjeniki samo dvojiti mogel, da nebude věra i cirkva vu ovoj strašnoj borbi propala? Pak vendar, o zajsto čudno i divno pripećenje! vendar obladala je věra, i to tak obladala, da je skoro baš vu ono isto vrěme, kad su Dioklecianu, i Maximianu nadeli bili one nadpise, od kojih sem već gore spomenul, naime da su oni zatèrli kèrstjanske predsude, kèrštjansko ime, da je, velim, isto rimsko cesarstvo baš onda iz poganinstva bilo preobraženo vu kèrstjansku dèržavu. Obladal je Križ kristušev, i dan danas oblada po célom světu kak je

Digitized by Google

dug i širok. Gdo da neizkrikne ovde: Gosponova je ruka tu, dělo ovo nije ljudsko dělo, nego je dělo svemogućega Boga, koj, kak piše sveti Pavel na Korintiance 1. Cor. 1. uništuje mudrost mudrih, koj je izebral slabe ovoga světa, da smuti jaka; i neplemenita i pogèrdna světa, i ona koja nisu, da pokvari ona, koja jesu.

Anda je istina, predragi kèrstjeniki! kaj sem bil na početku rekel: naimre, da čudnovito razširavanje věre i cirkve naše, je jeden izmed očivestnih dokazov božanstvenosti njenje. Kaj tim segurneše moremo tvèrditi, ar je to jedini slučaj vu cěloj pověstnici človečanskoga pokolěnja, jedini priměr, da je navuk, koj ne samo de ne vgadja, nego zesvema protiven je človečanskim ćutenjam, i strastim, brez svake sile i primoranja, jedino po slobodnomu i dobrovoljnomu prijemanju ljudih, tak na bèrzom po cělomu človečanskomu pokolěnju bil razgranjen. To je jeden jedini slučaj, samo kèrstjanskoj věri i cirkvi katoličanskoj vlastovit. — Niti se s tim prispodobiti nemore muhamedanski navuk, koj akoprem kak znamo dopustja mnogoženstvo, dapače to vu budućem takaj življenja paradizumu obećaje sledbenikom svojim; akoprem je sa svih stranah bil silom meča i oružja narinjen podjarmljenim narodom; pak poleg svega toga stišnjen je medjami neizobraženih iztočnih narodah, niti nigdar nije mogel do drugih pokrajinah světa dopreti, a i sada tak naglo i očivestno sám po sebi gine, da je lahko prevideti, da već nije na dalekom konačni njegov svèršetek. Ali vu tom se s katoličkom cirkvom baš ni ostala kèrstjanska věroizpovedanja prispodobiti nemogu, kak navlastitom luteransko, kalvinsko, i sve sljedbe, koje su se iz ovih porodile. Ar i ova věroizpovědanja više manje vgadjaju razvuzdanosti i smělosti dèržanja; na primèr nedèrže ništa do postov, nit neišču od svojih privèrženikah obdèržavanje dužnosti osebnoga izpovědanja svojih grehov, nit jim nenalažu, da bar svakoga svetka i nedelje hode k obćoj službi božjoj; duhovničtvu dopustjaju ženitbe, a svet-

Digitized by Google

kim poglavarom dozovljuju otimanje cirkvenih dobrih, i druge svakojake ćutenjam i pohotnosti vgadjajuće stvari ponudjaju ljudem; — pak vendar, poleg svega toga, nikak se nemogu prispodobiti s katoličanskom cirkvom, bilo gledeć na svoju prostranost, bilo iz obzira broja svojih sledbenikov: buduć je nedvojno, da katoličanska cirkva sáma i dan danas mnogo više ima privèrženikov, nego sve druge slědbe, i věroizpovědanja kèrstjanska skupa vzeta; računajući simo gèrčku takaj, to jest iztočnu cirkvu, nesrěćom od katoličanske jedinosti odcěpljenu, i po velikoj strani zemlje razširenu.

To će za uvod naših korizmenih premišljavanjah dosta biti, preljubljene duše vu Kristušu! više toga čuli budemo s božjom pomoćjum vu slědećih naših sastankih.

Vu ostalom nemorem prepustiti, da vas preljubljene duše kèrstjanske, ovom prilikom pèrve naše korizmene pobožnosti neopomenem: da smo ravno svako vrěme dužni, iskati najpredi kraljestvo božje, i pravicu njegovu: ali da smo vu ovo sveto korizmeno vrěme osobito dužni težiti i hleptiti za onimi, koja na Boga spadaju, i na věkověčno zveličenje duše naše. Ar je blaga mati cirkva zato odredila ovo sveto vrěme, da věrni po gustešoj zabavi s svojim stvoriteljem, po neprestanoj i gorućoj molitvi, po točnom obdèržavanju prepisanih postov, po blagodarnomu razděljivanju almužtva, i po drugih milosèrdnih činih, najviše pako po zvèršenom očistjenju i objačenju svěsti svoje po šakramentih sv. pokore i pričesti, — zaduše vu svojih sèrcih falinge, krěposti pako usade, i sve više i više napredujući vu nedužnosti, se priprave za dostojno svetkuvanje vuzmenih dnevov; da kakgoder istinito stal se je zveličitelj naš od mèrtvih: tak i věrni nasledniki njegovi skupa s njim ustanu na svetost življenja. — Neimamo mi, predragi moji, samo tělo, nego i dušu, i to dušu stvorenu na spodobu božju, stvorenu za věkivěčnost; — stvoreni smo na poštenje, i izvišeneše

Digitized by Google

radosti, nego su nasladnosti vremenitoga ovoga življenja, nego su ta čalarna, i zajedno tak pogibeljna, tak svakovèrstnimi nevugodnostmi poměšana veselja ovoga světa. Nebudimo anda spodobni zvěradi, koja nepozna Boga; nenaslědujmo kertiče, koji pod zemljum za červmi ruju malo mareći za cvětje, koje zemeljsko lice rěsi lěpotom svojom, ništa nemareći za suncem, za zvězdami, i ostalom izvišenešom lěpotom světa. Spoznajmo svoje dostojanstvo, podignimo oči pram najmudrešemu, i najblagijemu stvoritelju i sdèržatelju svega, k vrelu sve lepote, i svèršenosti. Tam naj bude sèrce naše, gdě su prava dobra, vredna za slobodna i razumna bitja i dostojna; tam, tam naj teže, osobito ovo sveto korizmeno vrěme, naše misli, želje i tèrsenja naša, — gdě je cilj zemeljskoga, i tak prekratkoga, i věkivěčnim nepogodam izvèrženoga putovanja našega. Amen.

Digitized by Google

2.

Haec est victoria, quae vincit mundum, fides nostra. 1. Joann. 5.
To je poběda, koja oblada světa, věra naša.

Viděli smo vu pèrvom našem premišljavanju, preljubljene duše kèrstjanske, da je věra i cirkva katoličanska, poleg svega tóga, da baš nikakovih nije za se imala ljudskih pomoćih, nego toliko imala proti sebi stavljenih zapрěkah, dapače cěli svět, tak rekuć, se proti njoj bil zaklel: da je, velim, ta věra i cirkva vendar već pèrvih stolětjah, tak na daléko bila razprostranjena, da je sa svojimi slědbeniki cěli skoro, za onda poznani svět, bila napunila. — S vremenom još više napreduvala je ista věra i cirkva, raztuća svevdilj, i dopiruća do svih novih, s vremenom odkritih stranah světa, da na iste takaj nebrojene, vu najnoveše vrěme znajdene puke i narode se raztiruća; da se tak već glede iste svoje prostranosti, svim pravom sveobća, to jest katoličanska zvati more; — koje ime katoličanstva našoj cirkvi nijeden drugi věrozakon još nije zatajil; i koje ime si je i sáma, od postanka svoga, s osobitom nekakvom radostjum prisvojila, a i dan danas još prisvaja. Ar je za tak stalno dèržala, da vu tom znaku katoličanstva leži očivestni dokaz božanstvenosti svoje, da, prem je i s drugemi izvèrstnimi znaki, i vlastitostmi nakinčena, kak jedinosti, svetosti, apoštolstva: vendar svim ovim hotela je predpostaviti značaj katoličanstva, i tim imenom se od ostalih cirkvah i izpovědanjah razlučiti. Al ni čudo predragi moji! Ar ako je Bog zbilja s vlastovitom moćjum hotel na

Digitized by Google

ovoj zemlji vtemeljiti kraljestvo istine: moral je to tak ustanoviti, da svi ljudi neposrědno ili posrědno mogu postati gradjani toga kraljestva; da svi mogu biti dělniki njegovih blagodatih. Človek, kad kaj čini, ono samo za se čini, na svoju slavu i hasen, ili najviše za dobro domovine svoje, ili drugoga kojega družtva k kojemu spada. Bog naprotiv, kad kaj čini za svoja stvorenja, za sva čini: pustja izhadjati sunce svoje vèrhu svega zemaljskoga kruga, koje jednakim načinom okrěpljuje orla prebivajućega na vèrhu gorah, kakgoder najmenjšu ptičicu, koja sědeća na nizkom tèrnju, spěva slavu stvoritelja svoga. On pustja kišu svoju na čitavo lice zemlje, koja nemanje obveseluje, i pokrěpljuje ogromne šumske hrastine, kak takaj najtenjšu poljsku travicu. Dakle isti naš razum predpolaže, da Bog, hoteći našu slaboću podpomoći svojim objavljenjem, nije ovo na jeden ili drugi narod, ili gdekoju dèržavu stegnul, nego na ves svět raztèrl.

Nema se vendar ta sveobćenost božanskoga objavljenja vu tom smislu vzeti, kak da se nebi pojedini ljudi, ili cěli narodi mogli protiviti njegovoj blagoj světlosti. Ar svigdar mora razumnim bitjem sloboda volje prosta ostati, buduć brez ove ni kreposti, ni zaslugi, anda ni pravoj srěći města nije. Niti se tak neima razměvati ta sveobćenost po Bogu objavljene nam věre, kak da bi jednim mahom svim narodom morala sinuti: kajti morebiti se je božanskoj providnosti svèrhi bolje prikladno videlo, da se istinita věra malo po malo vu podpunoj svojoj měri po cělomu človečanskomu pokolěnju razplodi, ostali pako ljudi samo posrědno postaneju dělniki njenjih blagodatih. Ar božanska providnost, kak veli sveto pismo, sva vugodno i moćno naredjuje, i akoprem su puti njezini nedosežni človečanskomu razumu, vendar dopre od kraja do kraja. A da je zbilja božanska mudrost pri vtemeljenju věre tak postupala, spoznavamo iz iste historie katoličanske cirkve; koja bivša vu početku tak slaba, da ju je sám zveličitelj prispodobil muštardovom sěmencu, potlam razrasla se je kakti veliko

Digitized by Google

drevo, i još svevdilj raste, i rasti će do konca světa, za da svi narodi počivaju pod blagom sěncom njezinom, ter postane jedna ovčarnica, jeden pastir. Medjutim ni jeden človek neizključuje se brez vlastovite svoje krivnje iz dioničtva blagodarnostih njezinih. Ar kak su pravični oni, koji su živeli pred narodjenjem zveličitelja, dobili po krěposti došastja njegovoga věkivěčno blaženstvo: tak i oni, koji posle došastja zveličiteljeva, brez svoje krivnje nisu k spoznanju Evangeliuma dospeti mogli, koji vendar istinu s iskrenim sèrcem iščeju, i, kak veli S. Pavel, pokažeju dělo zakona upisano vu sèrcih svojih, ter polag narave činiju ona, koja na zakon spadaju, zaisto takajše delbeniki ostaneju dobročinstva njegovoga: pokehdob za sve vumèrl je Kristuš; akoprem nije nam poznat put i način, kojega si je božanska providnost na tu svèrhu izebrala.

Ovomu tak izvišenomu znaku cirkve naše, naimre znaku sveobćenosti iliti katoličanstva, nakanil sem posvetiti ovo naše današnje premišljavanje. Iz onih, koja ću vam povedati, razmeli budete predragi moji, vu čem navlastitom stoji taj znak cirkve naše? Ali zajedno s božjom pomoćjum obsvědočili se budete, da taj znak jedino našoj cirkvi pripada, i da za očivestni dokaz božanstvenosti njenje služi; samo prosim, da pazljivim, i za priznanje istine razpoloženim sèrcem posluhnete rěči moje.

Katoličanski navuk, potlam kak je već pèrvih stolětjah po cělom rimskom cesarstvu bil razširen, nije med njegovimi granicami ostal, nego, kak sem već predi spomenul, razprestèrl se je jošće dalje na druge narode, tak izobražene kak neizobražene, dapače dopèrl je do istih divjih pukov. Prekèrčil si je put kroz cělu Europu, Aziu, i veliku stran Afrike; potlam prebrodil je neizměrno morje ocean, ter bil vu novi svět, koj Amerikom zovemo, po njegovom iznašatelju

Digitized by Google

Christophoru Columbu prenešen; a i vu petu stran světa naimre Australiu — koja iz neizbrojenih vekših i menjših otokah sastoji — dopèrl je tak da je sada poznat svim narodom; da obstoji po svih krajih, kudgod je samo dospeti mogla koja duša od europejskih brodarov ili putnikov. I to obstoji vu svojoj podpunoj cělosti; tak, da je pri Kinezih, Japanih, Afrikancih, i Indiancih tak iztočnih kak zapadnih, tak čèrnih kak čèrlenaste farbe ljudih podsve onaj isti navuk, koj vu najvekših europejskih varoših, ali kojojgoder ladanjskoj našoj obćini. To preljubljene duše kèrstjanske nijedna druga věra, niti je kada mogla, nit more sada od sebe reći. — Ar akoprem su kriva kinezka i indianska věroizpovědanja jako na daleko razširena, vendar dalje preko granicah svojih carstvah nikud nedosižu, i već radi toga niti s-daléka se prispodobiti nemogu s prostranostjum katoličanske věre i cirkve. To isto valja od muhamedanske věre, ali i od svih takaj ostalih kèrstjanskih nekatoličkih věroizpovědanjah; vu osebnom od englezke, i gèrčko-iztočne cirkve. Luteranska pako i kalvinska věroizpovědanja tim se menje mogu prispodobiti vu tom s katoličanskom cirkvom, ar na sto strankih razcěpljena, glede bitnih takaj pitanjah na toliko su med sobom razlučena, da ima skoro toliko njihovih věroizpevědanjah, koliko po raznih dèržavah ili takaj městih razpèršenih věrozakonskih družtvah. Gdě tulika vlada razluka vu navuku, da si svaki posebni človek poleg vlastovitoga svojega mněnja more raztolnačiti sveto pismo; da si more sad više sad menje člankov věre izebrati; gdě svaki isto božanstvo zveličitelja, i bistvo presvetoga trojstva po volji tajiti more: tam ni spomenka neima o kakvoj jedinosti vu navuku, a jošće menje o sveobćenosti cirkve. — Ali da bi baš i protestanti po svuda dèržali jednoisti navuk, tak kak ga Katoliki posvuda dèrže: vendar bi još velika bila razluka med njimi, i katoličanskom cirkvom. Ar katoličanstvo naše cirkve nestoji samo vu jedinosti navuka, nego vu čitavom takajše načinu njezinoga vladarstva. Ima

Digitized by Google

naimre jedno ravnateljstvo, jeden Epiščopat, sjedinjen pod jednom vidljivom glavom cěle cirkve, rimskim Papom; ima jedno zakonodavstvo, jednoisti red službe božje; istu liturgiu, isto upravljanje vu svih stvarih. To sve fali protestantom, ar neimaju obću hierarhiu, neimaju cirkvene glave i središta jedinosti, neimaju obćega zakonodavstva, niti stalnoga i odlučnoga reda za službu božju, i druge cirkvene čine. — O kak lěpo, kak čudnovito uredjeno je to sve vu katoličanskoj cirkvi! Kad sveobći koj cirkveni sbor izreče odluku svoju vu stvarih, spadajućih na věru i dèržanje: ta jednako veže svakoga katolika tak vu Parizu, kak na pol divjega Indianca, gde Misionar službu božju obavlja još pod siromaškim šatorom; kad cirkvena glava, kristušev naměstnik na zemlji, glede věrozakonskih stvarih izusti rěč svoju vu Rimu, pokore joj se tak onděšnji katoliki, s vlastovitemi očmi videći vèrhovnoga svojega pastira, kak prestupivši na istu svetu věru stanovniki središnje Afrike; čèrni ondešnji katoliki isto tak se kèrste, tak svetu izpoved obavljaju, tak se svetim kruhom těla kristuševoga okrěpljuju, kak se goder mi kèrstimo, izpovedamo, i pričestjamo. To je predragi moji ono čudo jedinosti, koje svět nigdar dosad nije videl; to je čudnoviti onaj znak sveobćenosti iliti katoličanstva, koj samo našoj věri i cirkvi pripada, i kojega človečanske sile izvesti nigdar nisu mogle. O čemu, da se još bolje obsvedočimo, budemo jedno malo premišljavali neizměrne one prečke, koje se takvoj jedinosti i sveobćenosti suprotstavljaju.

Veliku prečku sveobćenosti kakvoga goder družtva stavlja već ista městna i prostorna daljina. Ta je zaista vu tom od neizměrnoga upliva. Na sto miljah oddaljeni ljudi morebiti pokoravaju se jošjoš kojoj vlasti, na jezero miljah već težko, a na tri jezera miljah se nigdo neće više pokoriti. Naimre svakojake daleko razgranjene gore, neprekèrčljive pustine, neizměrna vihrom i burkanju izvèržena morja,

Digitized by Google

pěskoviti kraji, zatim svakovèrstne nepogode zraka i vremena, sad nepodnesljiva vrućina, sad strašna zima, sad svakojaki kužni i pogibeljni hetegi, sad opet proždèrljiva zvěrad, i okrutničtva divjih narodov, ter stotina drugih stvarih preči obćenje, preči sredstva za obdèržati vu pokornosti na dalekom živuće narode, i nemoguće čini pokorenje svih pod jednu istu naredbu, pod istu zakonodavnu vlast. To su izkusili svi oni, koji su bili senjali od sveobće Monarchie, il kakvegod sveobće svih dèržavah sdruženosti: i kakvih senjariah je dosta bilo i vu stareše i noveše ovo vrěme. Već Nabuchodonosor, kak svědoči sveto pismo, zezval je bil sve velikaše i vojvode neizměrnoga svojega kraljestva skupa, da jim odkrije nakanjenje svoje, naimre da sav svět pod svoje gospodstvo podjarmi. Ali na skorom videlo se je, da su bile izprazne želje i nade njegove. Istu želju imal je prezmožni macedonski kralj, Alexander tak zvani veliki, ali na skoro i on došel je do kraja svoje dikoželjnosti. Istu naměru imali su Rimljani, taj hrabri, vu bojnih pripravah tak dosětljivi, a vu obladanju drugih tak srěćni narod, koj je znal svoju moć i gospodstvo tak na daleko razprostreti; pak je vendar nadošel na prečke, koje su mu obustavile ovu nezasitljivu želju za gospodstvom. Zadnjič, da nenapomenem drugih, to isto senjal je već ovo naše vrěme veliki on vojvoda, koj si je prisvojil carsku korunu vu Francuzkoj, i koj se je već na tuliku moć bil popel, da se je činilo, kak da se baš ništa više nemore suprotstaviti njegovomu gospodstvu. Al je i on bil obladan hudobom zime, i svakojakemi težkoćami, koje su skopčane daljinom městah, — moral je odstupiti od svoje želje sveobćega carstva, i na město ove namišljene sjajnosti svoje, dokončal je svoje življenje med pećinami, oddaljenoga jednoga med Europom i Amerikom posrěd oceana ležećega otoka; velika zaisto pelda čalarnosti ljudskih tèrsenjah!

Z jednum rěcjum vu cěloj historii človečanskoga pokolěnja, od ovoga obćinskoga pravila iznimku čini jedino cirkva

Digitized by Google

katoličanska, kak se vidi iz onih, koja sem malo predi spomenul od svevdiljnoga njenjega razširenja po cělom širokom světu tia do današnjega dana. — Pitate, koj je tomu zrok? kak se ta čudnovita iznimka more razložiti? Odgovaram vam preljubljene duše vu Kristušu! Kajti se človečanskoj gizdosti i pohlepnosti suprotstavlja ista narav, koja se božanskoj mudrosti, božanskim odlukam suprotstaviti nemre. Iliti s drugemi rěčmi: proti božanskoj istini, i na toj vtemeljenomu navuku, badava se protive gore, badava puščine, njoj nemogu nikakove prečke staviti nit sěverni led, nit južna sparina, nit valovita morja, nit divja zvěrad, nit človečanska lukavost, niti sila oružja. Već Izaiaš prorok, prevideći vu duhu ovu silnu sveobćenost svete cirkve, izkriknul je glasnom rěčjum govoreći: Svaka dolina izvisit će se, a svaka gora i brežuljek ponizit će se, i krivo postat će ravnim, i neravna bit će sjednačena. Izaiae 40. A na drugom městu: prejdite, i hote čez vrata, pripravljajte put narodu, ravnajte steze, odaberite kamenje, i dajte znamenje rukom. Isaiae 62. A zakaj o proroku! zakaj moraju sve te naravne zapreke město ustupiti? Odgovara: da unide pravičen puk koj čuva istinu. Isaiae 64. Jošte jasnie, i bolje odlučno odgovara sv. Matei Evangelišta: Eto, veli, dojde ti kralj krotek, sedeći na oslici i ždrebčetu navučnomu na jarem. Matth. Anda človečanska mudrost i znanost nije mogla predreti, ljudska moć nije mogla svladati, Babylon, Alexander, Rimljani, Francuzki Cesar ze svum svojom bojnom pripravom i nebrojenom vojskom nisu bili vu stališu predreti; a sin človeka, sědeći na oslici, imajući vu svojih vustih rěč istine, mil, krotek, neoboružan, pravičen, pun blagosti i ljubavi, predèrl je skroz i skroz, i odèržat će se do konca světa. Ako želite, da vam to čudo još dalje raztolnačim, reći ću: da je katoličanska cirkva prevalila sve zapreke narave; zato, kajti živa věra, tvèrdno ufanje, i goruća ljubav podaje silne

Digitized by Google

moći, za učinit sve, i ona koja su se videla nemoguća; podaje moći za prevaliti stèrme gore, za udomiti se vu pušćinah, za prebroditi morja, — rěčjum podaje moći za pretèrpiti sva za Boga, i zaradi Boga takaj takova, koja se vidiju postavljena izvan človečanskih silah. Dobro zna onaj Missionar, koj vu duhu pokornosti putuje do najdalešnih krajev světa, da bude težko duže od jedno do dva lěta živel, alga to nimalo neplaši, nit od svoje naměre neodvratja; ar istina, koju nazvěstja, je věkivěčna, donašajuća mu takaj věkivěčnu platju. Věruje vu rěč gosponovu, da neće ni onomu izgubljena bit platja, koj samo napitek hladne vode ponudi žednomu bratu svojemu. To on věruje, zato radostno ostavlja domovinu, ostavlja drage svoje, i dèržeći vu ruki kelih věre ide k stranim narodom, čamećim vu senci smèrti, i postavljenim vu tminah neznanosti; a Bog, od koga je poslan, i zaradi koga je prijel to poslanstvo čuva ga; i ljubav, kojom je oduševljen, pomaže ga; i věra, koja mu klije vu pèrsih svojih, oblada vu onih takaj najskrajniih stranah světa, gdě su bili iznemogli dikoželjni vitezi, tražući sebe, i svoju slavu, a ne Boga.

Ali izvan městnih, daljine i prostornih težkoćah, ima jošće drugih prěčkah, koje se protive sveobćemu takovomu razširenju bilo kojega goder navuka, družtva il vladanja; i koje vendar je srećno takaj, i jedino cirkva katoličanska obladala. Izmed kojih, zaradi kratkoće vremena napomenut ću samo dvoje. Pèrvo je velika razlika pukov i narodov, živućih vu raznih stranah světa. Ar akoprem cělo človečansko pokoljenje izhadja od jednoistih pèrvih predjov naših: vendar posle minulih dugih stolětjah, zavladala je vu njem tulika različnost glede umnih silah, physonomiae, izvanjske farbe lica, i svih ostalih značajah, da jih sve, med sobom na tuliko razlučne pod jeden zakon spraviti, i pod vladu jedne glave staviti, vu jedno družtvo skupiti, človečanskoj sili ili kakovoj goder zemeljskoj moći, već zarad ove razlučnosti nije mogu-

Digitized by Google

će. Ali božansku krěpost, koja oduševljuje věru i cirkvu našu, ni ta nebrojena različnost narodah nije mogla prečiti. Ar věra naša — da sva koja se o tom reći mogu, na kratkom povem — vu človeku nevidi drugo, nego dušu stvorenu na kip božji; nepazi ona na izobraženost, ne na nošnju, nit obličaj, nit na farbu lica, niti hranu; nego sve ljude vidi nakvašene kèrvjum Kristuša Jezuša, to jest sveobćom kèrvjum, prelejanom za zveličenje svih narodah, svih dušah céloga světa.

Druga takova zapreka, koju sem nakanil napomenuti, i koja se kruto opira svakoj sveobćoj jednosličnosti, i spojenju svih vu jedno družtvo, je tak nazvani duh narodnosti, koj med istimi puki od jedne farbe, i od iste izobraženosti, i višeput v jednoj istoj dèržavi živućemi, se zna na tuliko razširiti, da se kadkad do najžestje strasti izvèrgne, te svojom živahnostjum sve druge nadkriljuje, već višeput podavši priliku najokrutnešim domaćim i izvanjskim bojem. — Svaki naimre narod, i svaka skoro dèržavica, kak znate, ima svoje vlastovite zakone, svoje poglavarstvo, svoje većom stranom starodavne običaje, svoj vlastoviti jezik, uspomene svojih predjah, koja, kak je i prav — s osobitom ljubavjum i privèrženostjum štuje. Katoličanska cirkva ima takajše svoje zakone, svoje poglavare, podredjene jednoj vèrhovnoj glavi, ima svoju disciplinu, svoju lyturgiu, to jest vstanovljeni način za službu božju, ima zadnjič svoju vlastovitu i zesvema neodvisnu upravljajuću vlast. Kak se je anda smeti nadati, da se tuliki, tak razlučni, svojoj narodnosti tak stalno privèrženi, i baš zaradi ove razlučnosti vu jeziku, običajih, i vu drugih svojih uredjenjih med sobom tak nesložni, jeden drugoga zametavajući, dapače ne redko ogorčenom mèržnjom, ili barem navek s nekakovim jalom medjusobno se napadajući narodi, složno povdaju novim običajem, novoj vlasti, i to dobrovoljno povdaju, brez svake sile i moći? — Kak se je moći nadati, da se svi jednomu pokore zakonu, kojega predi

Digitized by Google

ni poznali nisu, i koj ne samo da je vu vnogih čisto razlučen od njihovih domaćih zakonah, nego višeput baš zesvema ovim protiven? da se povdaju ovoj čisto nepoznanoj si oblasti, da se privče tomu redu, tak protivnomu svojim starodavnim navadam, željam, strastim, teženjem; da poprime zesvema novi, nigdar nevidjeni način bogoštovja, rěčjum da primeju navuk i vladu, koja će sav prešestni svoj način življenja, i medjusobna odnošenja zesvema obnoviti i preinačiti? Pak vendar pošlo je za rukom katoličanskoj věri i cirkvi, da je srěćno i ovu strašnu težkoću preobladala. Pripoznali su naimre svi s kristuševim navukom izobraženi narodi, da ima dvě oblasti, med sobom tak glede svoje naravi, kak i svojega predmeta zesvema razlučne, cirkvena naime, ili duhovna, i světska iliti civilna; pripoznali su nadalje, da su obodvě, buduć jednoga imaju začetnika — Boga, potrěbne za človečansko blagostanje, i da svaka od njih ima svoj dělokrug, i da prem neodvisne med sobom, teže na jednoisti cilj. To, velim, načelo pripoznali su, i dan danas pripoznavaju svi izobraženi narodi, dapače ga dèrže za zalog i znamenje prave slobode, i prave narodne izobraženosti. Isti veliki vojvoda i Cesar Francuzki, od koga sem predi spomenul, koj je tuliko hlepil, da sva pod svoju oblast stavi, vendar, i potlam je već istu vèrhovnu glavu cirkve, Papu Piuša VI. dèrzovitom svojom smělostjum vu sužanjstvo bil odpelal, — zezval je njegovoga naslědnika Piuša VII. vu Pariz, i na čudo svega světa, javno pred licem vnogobrojnoga naroda prosil od njega blagoslov; s kojim činom očivestno opet dokazano je bilo, da neima poběde na ovom světu, koja bi se s uspěhom mogla protiviti pobědi križa kristuševoga.

Iz svega toga uviděle ste preljubljene duše vu Kristušu, vu čemu je navlastitom postavljeno katoličanstvo věre i cirkve naše? uviděle ste takajše, da ta vlastovitost katoličanstva je-

Digitized by Google

dino našoj cirkvi pripada; i da na ovom světu nije bilo nijednoga navuka, nigdar nikakvoga družtva, koje, imajuće svoje vlastovite zakone, redovito svoje upravljanje, bi se samo iz daleka vu tom prispodobiti moglo s katoličanskom cirkvom; zadnjič, kak se ufam vu Boga uviděle ste drage duše kèrstjanske, da je ravno ova vlastovitost katoličanstva očivestni dokaz za božanstvenost iste cirkve naše; osobito, kad s obzirom nè strašne one zapréke, koje se takovoj sveobćenosti protive, zaključiti moramo, da to nigdar nije bilo moguće ljudskom mudrostjum, ili kakvom goder človečanskom silom postići.

Ak' se je ovo obsvědočenje vu vami porodilo, tak ste sègurno obilni plod današnjega premišljavanja postigli; niti nedèržim za potrébno, da vam živi upliv toga obsvědočenja vu vaše dèržanje obširneše razložim. Nemogu vendar zamučati dvoje, koje otud kakti naravnim slědom slědi. Pèrvo je, da razmišljavajući taj čudnoviti znak katoličanstva cirkve naše, nikak odobriti nemoremo onu mèržnju tudjih narodnostih, koja se je i ovo zadnje vrěme tak oštro razvila vu više dèržavah i kraljestvah Europe. Sveta zaisto stvar je ljubav domovine, i ljubav svoga naroda. Sám Bog posadil je to ćuvstvo vu sèrce človečansko; al ta ljubav i privèrženost k svojoj domovini, nesmě se nigdar izvèrći vu zametavanje i mèržnju ostalih narodnostih. To se za sine katoličanske cirkve nikak nepristoji, koji, kak jim isto ime svědoči, jednu po cělom širokom světu čine familiu, i koji već iz načela navuka svojega, moraju sve ljude jednako dèržati za sine jednoistoga otca nebeskoga, i za svoju, neprecěnjenom kèrvjum zveličitelja Kristuša Jezuša odkupljenu bratju, te i iste nepriatelje ljubiti. — Drugo, kaj sem hotel napomenuti, je ona kriva misel, koja se je vu noveše vrěme opet pri više narodah pojavila, i kojoj od někojega vremena i pri nas već ima traga, naimre: da se ljubav narodnosti i domovine, sa nježnom privèrženostjum k cirkvi i věri katoličan-

Digitized by Google

skoj neda dobro složiti. Tu se na vaša sèrca pozivam predragi moji! nek ona valuju, da li već vu pèrvoj svojoj mládosti nisu znala ljubav domovine vèrlo dobro sjediniti, s pobožnom oddanostjum svetoj katoličanskoj věri svojoj? Pitajte se sáme, i valujte: da li i sada jošće, osobito kad putujući daleko boravite od svoje domovine, isto tak sladko se nespomenete s one cirkve, gdě ste pèrviput vu življenju svojem okusili děl těla kristuševoga, kak se s radostjum sěćate rodne kuće svoje? dal' vam nije jednako vugodna i draga uspomena grobja, gdě počivaju kosti roditeljah, bratje i sestrah vaših, uspomena zajedno ovèršenih molitvah, i vu krugu svojih negda sprevodjenih božićnih i vuzmenih svetkov, kak vam je draga uspomena domaćega vèrta, livadah, brežuljkah, i gèrmičah rodnog města svojega? — Zaisto, nemore vam sèrce drugač odgovoriti, nego: tak je. I istinu toga odgovora potvèrdjuje takaj domaća naša dogodovšćina, potvèrdjuje uspomena vaših predjov, koji su isto takovim viteštvom branili domovinu svoju proti navalam svakovèrstnih nepriateljah, kak su nježnom pobožnostjum bili privèrženi katoličanskoj věri svojoj, da jim je već u priměčje bilo odišlo, muževno borit' se za oltar i ognišće svoje, to jest, za věru svoju i domovinu. Ne ne, predragi moji! ljubav domovine najbolje se slaže s čistom privèrženostjum k katoličanskoj cirkvi; dapače privèrženost ova jošće bolje oplemenuje, goji i vužiže ljubav domovine. O da nigdar nebi vgasnula nit' jedna niti druga vu pèrsih vaših; o da oboju tu ljubav spojivši vu sèrcih, vu ovoj zemeljskoj domovini vodite koliko moguće srěćno življenje, zatim pako puni zaslugah vleznete vu one kraje, vu koje raven i seguren put jedino kaže světa věra i cirkva naša; vu one blažene kraje velim, koje svaki katolik još vekšim pravom nazvati more domovinom svojom. Amen.

Digitized by Google

3.

Haec est victoria, quae vincit mundum, fides nostra. — I. Joan. 5.

To je pobĕda, koja svĕt oblada, vĕra naša.

Vu pèrveših dvih naših premišljavanjih, na koliko je bilo moguće vu tak kratko vrĕme, razmatrali smo čudnovito razširavanje vĕre, i sveobćenost iliti katoličanstvo cirkve naše; i videli smo, da jedno i drugo daje očivestni dokaz za njezinu božanstvenost. Danas preljubljene duše vu Kristušu! nakanil sem vam od drugoga znaka naše cirkve govoriti, i to od njenje svetosti. Taj pridavek cirkve naše je najstareši tak, da se je već za vrĕme Apoštolah zvala sveta, isti pako njenji kotrigi ili vĕrni bili su takaj svetimi nazvani, kak je to svim znano, koji su se samo malo nagledali vu liste velikoga navučitelja narodov, Pavla Apoštola.

Zove se pako cirkva naša sveta najpèrvič zato, kajti za svoga začetnika ima svetca svih svetcov, naimre jedinorodjenoga sina božjega, Jezuša Kristuša, zveličitelja človečanskoga pokolĕnja; zove se pak takaj zato, kajti njenji navuk, ĕli način službe božje, i sva koja vu njoj bivaju, tam ciljaju, da sve bolje med ljudmi učvèrste nedužnost i svetost življenja; zadnjič zove se sveta zato, ar ne samo da izkoreni falinge, a usadjuje krĕposti vu sèrca svojih slĕdbenikov, nego je po cĕlom svĕtu, vu svako vrĕme, i nebrojenih imala svetcov, to jest ljudih, koji su se svakovèrstnemi, do najvišjega stupaja zvèršenosti izvišenemi krĕpostmi, najviše pako vitežkim zatajenjem sámoga sebe odlikovali. I vu zadnjem ovom smislu rĕči, nakanil sem ja danas govoriti od svetosti. Naimre

Digitized by Google

raztolnačil vam budem, drage duše kèrstjanske! vu čem je navlastitom postavljena ta svetost vu strožiem smislu vzeta? i kaj se ima dèržati od zasluge i hasni njezine gledeć na človečansko družtvo? Zatim pak budem se tèrsil dokazati: da i ova vlastovitost jedino katoličanskoj cirkvi pripada, i da je to opet nedvojmbeni dokaz istinitosti, i božanstvenosti njezine.

Stvar ova tim je važnia, kajti su nepriatelji věre navadni, cirkvu našu, s ove takaj strane oštro napadati, ter najvekše viteze věre naše, i za človečansko pokolènje najveć zaslužne ljude sad pošpotno izsměhavati, za phantašte, neznalice i slèpce potvarati, sad pogèrdno zametavati, zadnjič svako prama njim postovanje i čast, na hèrpu malovrědnih predsudah zahititi. Ufam se vu Boga, da ćete se obsvědočiti, da su i vu tom nepriatelji věre naše nepravedni; da ćete se nadalje obsvědočiti, da cirkva katoličanska baš vu toj, tulikih svetcov svakog vremena, svakoga stališa, svih narodah, svake dobe i spola, vu toj, velim vnožini, i razlučnosti svojih svetcov ima najvrědneši kinč, i jaki dokaz za istinu i božanstvenost svoju. Prosim vas, da kad budem poleg slabih mojih silah, tak hasnoviti i za věru našu tak počastni predmet, na vaše duhovno okrèpljenje razlagal, moje rěči, poleg vaše navade, posluhnete dobrovoljnom i živom pazljivostjum.

Kakgoder potoki, koji kvase zemlju našu, višeput iz velike daljine tečeju svaki svojim putem, dok se najzadnjič svi skupa nestečeju vu morje: tak vu duši kèrstjenika človeka, pojedine kreposti, na peldu poniznost, blagost, čistoća, istinitost, krotkoća, uzdanje vu božansku volju, i ostale — kakti razlučni potočići, svaka ima svoj tečaj, i svaka poseb plemeniti sád doprinaša na svoju i drugih hasen: sve se vendar kakti vu jedno središće stiču, koje središće se zove, sve-

Digitized by Google

tost. Ova se opet na dvoje more razlučiti: jedna naimre vu obćem smislu rěči, to jest koja stoji vu běžanju grěha, vu obdèržavanju božjih zapovedih, i vladanju našem poleg Evangeliuma. I ta svetost zaisto potrěbna je svim, koji žele postići predstavljeni si po Bogu cilj, naimre vekivěčno blaženstvo. — Druga pako je svetost, do koje se po osobitoj milosti božjoj popnu sámo gděkoji izebrani; to je naimre ona višeša svetost koja se poleg izrekah cirkve, i njenje vidljive glave velikim vitezom věre prisudjuje; vitezom věre, to jest ljudem, koji su se vu svojem življenju na izvišeni način povdali krepostjam, i osobitim načinom postali dělniki nebeske milosti, i koje zato kakti zatočnike naše pri Bogu na pomoć zazivamo, pod čijem imenom se isti oltari Bogu posvetjuju, čiji ostanki iliti Reliquie se vu cirkvi i kèrstjanskih hižah s osobitom častjom čuvaju; zadnjič čiji čini i děla, kak takaj cělo njihovo življenje vu različnih knjigah popisano, predava se na znanje i uspoměnu potomkov.

Pitate anda dragi kèrstjeniki, vu čem li je navlastito postavljena ta izvišeneša svetost? kakova je njenja narav? — Da vam na kratkom povem: ta svetost postavljena je vu izvanrednoj, i do visokoga stupaja zvèršenosti dotěranoj ljubavi Boga i bližnjega. Ar kad si Bog zbilja človečansko sèrce izabere za stan, kad ono napuni živom věrom, i gorućom ljubavjum: čisto je naravno, da onda ti dari božanske milosti, vu nekojih barem, od drugih ljudih izvišeneših, i na prijemanje nebeskih utiskov, na sudělovanje k tomu od svoje strane odlučnom voljom pripravnih dušah, izvanredna takaj i nenavadna mora zrokuvati ćuténja. Nego za proizvesti ovu svetost nije dosta, da se vu človeku porode izvanredna ćuténja, — ar ova znaju imati takaj ljudi, koje zovemo sanjarce i pretěrane ljude; nego je još potrebno da su ta ćuténja izvišena, i skopčana s nedužnostjum življenja, i najnježnešom ljubavjum krěposti; ter tak vu pravoj svetosti ima svigdar nešto, čemu se čuditi i diviti moramo, al ima zajedno něšto,

Digitized by Google

kaj nas izvišenostjum i lěpotom svojom gene na počitovanje.

Da bolje razmete, kaj sem rekel, navesti ću vam peldu. Sveta Elisabetha, kći Andraša vugèrskoga kralja, a tovarušica Ludovika Landgrafa od Hesske i Thuringie, mlada jošće, i nakinčena zesvemi sposobnostmi uma, serca i těla — (bolje točno ponatje o njoj predstavit si morete iz oltarskoga kipa, koj je ovdě vu stolnoj cirkvi na njenju čast podignjen) — sveta velim Elisabetha ostavivša palače svojih roditeljah i tovaruša, preselila se je vu jednu po njoj utemeljenu bolnicu, iliti špital, da tam dvori siromaškim betežnikom. Něki dan dojde gubavi — (kak je strašen i ogaden taj beteg? mislim da vam je znano) — dojde anda taj gubavi, i moli za prijemljenje v špital. Sv. Elisabeth prime siromaka dobrovoljno po navadi, dapače, kak je to već nebrojenim drugim včinila, zpira mu noge, i strašne rane njegove s vlastovitemi rukami. Kaj više, kad je s tim bila gotova, primekne k vustam svojim onu zdělicu, u koju mu je rane zpirala, i ostavšu ondě vodu na jeden gutak izpije. Eto izvanrednoga, dapače more se rěći zanešenoga čina, koga su već vnogi na svaki način napadali. Ali, vidělo se tim kritikerom kaj jim drago, to nijeden tajiti nebu mogel, da ima nekaj vu sebi taj čin, zbog česa ga nije moći zametavati. A to je obladanje samoga sebe, i velika duševna jakost; to jest ona krepost, koja čini človeka vitezom, koja je koren tulikih, i na hasen človečanskoga pokolěnja kruto vnogo doprinašajućih izvišenih činov, i koju su zato svi narodi vu svako vrěme visoko cěnili. Anda sv. Elisabetha proizvela je tim svojim činom slavno dělo, ar je š njim dokazala osobitu jakost duha. Ali ima taj čin jošće nekaj boljšega i izvišenešega, nego je jakost, ima ljubav. Buduć naimre da je vu svetosti ljubav Boga nerazdružljiva od ljubavi bližnjega: slědi, da iz svih činov, koje su svetci kakti žèrtvu doprinesli Bogu, ta žèrtva neobhodno se takajše na ljude razlěva. Al će morebiti gdo

Digitized by Google

pitati: kakovu žèrtvu je sv. Elisabetha s tim činom doprinesla za človečanstvo? kakovo je otud onaj gubavi, ili drugi koj človek stekel dobročinstvo? O veliko zaisto dobročinstvo predragi moji! Ar najpèrvič dala je sv. Elisabetha po tom svim nam izvišenu peldu; vučila nas je s ovim činom, kak gjegjerno nam treba obladati protimbe naših ćuténjah, kad nas ova vu izpunjavanju dužnostih naših, osobito pako vu dělotvornoj ljubavi pram bližnjemu našemu preče! Vučila nas je: da gdě se radi o milosèrdnosti pram nevoljnim, da se tu netrěba nikakovih težkoćah, nit mukah, nit ikakvih nepovolnih naših ćutenjah plašiti. Ali izvan ove dobre pelde, sadèržava taj čin sv. Elisabethe, jošće drugo jedno vèrlo dobročinstvo, izkazano nevoljnim siromakom. Ar je sv. Elisabetha tomu, od svih ostavljenomu človeku, i vu njegovoj osobi vnogim, borećim se s nevoljom i siromaštvom doprinesla veliku batrivost. Kak da bi mu bila rekla: O dragi brate vu zveličitelju Kristušu Jezušu! Kad sem te, peruć ti noge i rane pod svoju skèrb vzela, dala sem morebiti već po tom nekakvi dokaz moje prama tebi ljubavi; nego to je dokaz samo one dužnosti, kojom smo si svi medjusobno obvezani. Ali kad sem izpila onu zdělicu, hotěla sam za te, koj si tia od dětinstva svoga bil od svih ostavljen i zametan, koj još nigdar nisi počival vèrhu ičijih pèrsah, koj bi te istinito ljubil, hotěla sem, velim, někaj za te' včiniti, kaj još za ničiju volju, budi kralja, budi kojega goder još toliko obljubljenoga človeka, včinjeno nije bilo. I vu tom predragi moji postavljena je ona neizrěčljiva lěpota, zasluga, i izvišenost toga čina; i koj to nećuti ili nerazmě, on je zaisto pomilovanja vrěden. More gdo izmed vnogobrojnih sadašnjega vremena znalicah i mekanih ljudih taj viteški čin sv. Elisabethe bedastoćom nazvati? Dopustjam i ja, da je to jedna vèrst bedastoće, ali one izvišene bedastoće, od koje govori sv. Pavel Apoštol, kad vu listu na Korinčane piše: Dopalo se je Bogu po bedastoći nazvěstjanja zveličiti věrujuće." 1. Cor. 1. — I to lehko dopuštjam, da

Digitized by Google

je više naravno, i bolje ćutènjam těla našega dopadno; vu veselom družtvu izprazniti čaše plemenitoga vina nego izpiti onu zdelicu sv. Elisabethe: ali ta vesela bratja, i onaj znalica, morati će negda vumreti, kakgod ostali ljudi, i morebiti predi kak i sami misliju;— vumreti će, velim, i s njihovom smèntjum prestati će takaj uspomena njihova; dapače i uspomena onih knjižicah, koje je morebiti onaj znalica, i valjda ne na povnožanje krěposti, nego na skvarenost ljudih popisal. Pozabit će svět na ništetna veselja onoga prijatnoga družtva, i na prokšenu mudriu onoga znalice. — Ali po smèrti sv. Elisabethe: slavit će kralji i siromaki njenju uspomenu, borit će se za njenju opravu, i ostanke kostih njezinih razdelit ćeju med se, kakti neprecěnljivo drago kamenje; stavit će njoj na čast oltare višnjem Bogu, nakinčene zlatom i biserom; najglasoviteši umětnici steći će se, da njenjim krěpostim priměrni grob podignu; hercegi, mudri, pěsniki, bogci, gubavi, i putniki svake fele izkali budu grobnicu njenju, i cělivajući ju, ostave trage svojega prama njoj poštovanja. I kano da je jošće na ovom svetu zivuća govorit će joj: O draga sestra vu Kristušu! ti si prebivala vu sjajnih palačah, pak si jih ostavila zaradi nas; imala si svoju děcu, pak si i nas prijela za svoje sine; bila si smožna gospa, s kraljevske kèrvi, pak si se včinila službenicom našom; ti si obljubila siromake, ostavljene, boreće se s bětegi, i svakovèrstnemi nevoljami; vlejala si s vitežkimi čini batrivost vu sèrca onih, koji je nigdar nisu ćutili. O draga sestra hvala ti, hvala neprestana, moli za nas priatelje tvoje.

Opisujući način mišljenja i činjenja sv. Elisabethe, predstavil sem vam dragi kèrstjeniki zèrcalo, vu kojem uvideti morete umni i duševni stališ svih ostalih takaj svetcov, kojih katoličanska cirkva ima nebrojenu vnožinu. Svi ovi, goreli su istim plamenom ljubavi pram Bogu i bližnjem kak sv. Elisabetha, i otud izvirale su tulike i tak razlučne vèrsti krěpostih, i tulika višeput tak čudnovita děla. Svi su bili nadareni s ne-

Digitized by Google

kim viteškim duhom jakosti, koj je znal sve pohotnosti ćutenj podčiniti gospodstvu razuma, obladati bludnosti těla, i poteptati svekolike nasladnosti světa. — Zadnjič svi ovi svetci, zvun toga, da su tak razlučno i obilno izvèršavali čine tak duhovne kak tělovne miosèrdnosti, i zvun onih dobročinstvah, koja su neposrědno bili izkazali človečanskomu pokolěnju, bili su za ljude jošće zato od najvekše hasni, kajti su im se podali za pelde svih krepostih, i to zaisto ne redko pelde začudjenja vrědne. Ljudi zvekšinom negrěše toliko iz hmanjoće, koliko zato, kajti neimaju onu krěpost i jakost duše, da se čvèrsto suprotstave skušavanjam nečistoga duha, těla i světa. I, ako se baš kadkada srěćno bore proti ovim nepriateljem, bèrzo opet popuste, ar jim fali ona čvèrsta, stalna, i viteška odluka volje, sva rajše podnesti, nego li odstupiti od steze krěposti. Već zato vèrlo spasonosna su za sve nas, vu vekivěčnoj borbi s nepriatelji našega zvelićenja postavljene, te izvišene pelde svetcov, — ako jih čistim okom i sèrcem gledamo.

Tak kad čtejemo od sv. Ferenca Assisianskoga, da je nemareći ništa za otčinski svoj děl, i razdělivši med siromake sav svoj imetek, prostu haljinu oblekel, i konopcem opasan bosonog hodal, i tak sámoga sebe obsudil na věkivečno siromaštvo: nepotvèrdjuje li to kruto ono spasonosno načelo: da pravo zadovoljstvo duše nestoji vu imetku, nego vu slogi i nutèrnjem sjedinjenju s Bogom? — Kad čtejemo, da je sv. Rozalia panormitanska, ostavivša sjajni otčinski dom svoj, odišla vu zabitnu špilju pećine, i tam najlěpše dane svojega življenja vu molitvah i težkih dělih pokore sprevodila: nije li to plemenita pelda preziranja nasladnostih světa, ne pruža li silnu ponuku, da trěba sva zapostaviti tèrsenju za dikom nebeskom! — Kad čtejemo, da je sv. Aloysius Gonzaga, koj se je bil rodil od sjajne obitelji, i vu obilju svega, vzel na se haljinu redovničkoga noviciuša, i ondě angeljsku čistoću življenja sjedinil s najoštrešom pokorom, i tak vu nježnjoj mla-

Digitized by Google

dosti jošće povèrnul dušu Bogu stvoritelju svomu? ah! kolika sramota ne mora nas zgrabiti, koji prem daleko od njegove angeljske čistoće, dapače okaljani morebiti s težkimi prekèršenji ove zapovědi; vendar zresno nemislimo na pokoru? — Kad od sv. Roze limanske čtejemo, da je tak oštro bila postila, da višeput čez cěle dneve ništa nije vzela ksebi, nego pet citronskih zèrnah: kak nas takova pelda nemora smutiti, koji ni isto sveto korizmeno vrěme, ni ono malo dnevov, po materi cirkvi za post i sdèržavanje od mèrsnih jelah prepisanih, baš si ništa nećemo vtèrći? I tak od ostalih svetcov, na tak vnogoverstni način, da neima nijedne vèrsti krěpostih, kojih izvišene pelde, nas krěpko podbadajuće na naslědovanje svoje, nebi moći najti vu životopisu svetih.

Ali vèrhu svega toga jošće nam tu hasen davaju viteške krěposti, osobito pako dragovoljna trapljenja těla, koja su si sámi bili nametnuli svetci, da svi, koji moraju nehotomce podnašati siromaštvo, pregone, betege, i druge svakojake suprotivšćine (a gdo je na svetu, koj ih nebi imal?) osobitu batrivost vu tom imati mogu, da su i svete duše, iz ljubavi pram Bogu i bližnjemu, isto takova, dapače i vekša zla dragovoljno podnašali, i tak dokazali, da neima nijedne vèrsti tuge i nevolje, koju človek nebi mogel stalno podnesti, i koje podnašanje mu nebi zadnjič spasonosno postalo, sámo ako je istinski s Bogom sjedinjen, i pravoj krěposti oddan.

Kaj anda slědi iz svega toga preljubljene duše vu Kristuši? Nije li to, da, buduć je sjedne strane nedvojmbeno, da pravoga věrozakona cilj postavljen biti mora vu krěposti, vù nedužnosti življenja; i buduć da je s druge strane věra naša, tia od svoga postanka nebrojene ljude včinila krepostnimi, — a i dan danas jošće, kak znamo iz izkustva, one, koji su oduševljeni tvèrdom i živom věrom katoličanskom, ne samo proste čini od svake zloće, nego i pravoj krěposti oddane; — buduć je nadalje katoličanska cirkva već vnoge i prevnoge odgojila ljude svakoga stališa, dobe i spola, koji su se svetostjum

Digitized by Google

življenja svoga do najvišjega stupaja viteštva dotèranim odlikovali: neslèdi li, velim: da vèra i cirkva naša ima Boga za svoga začetnika, da nije človečansko, nego božje delo?

A to moremo stim segurneše zaključiti, čim vekšom stalnostjum smemo tvèrditi, da taj izvišeni dar svetosti, jedino našoj cirkvi pripada, i da je to jedna izmed najplemeniteših njenjih prednostih. Čuli smo vnogo od vitezov, mudrih, i zakonodavcev poganinske starodavnosti: ali od svetcov njihovih ništa nismo čuli. Glasoviti rimljanski zgodopisec Plutarch, popisal je vèrlo poučno i najlèpšim jezikom život slavnih mužev; ali životopis svetcov, kojih toliko ima cirkva katoličanska, nit Rimljani, nit Gèrki, ni Kinezi, nit Indianci, ni nijeden drugi starodavni narod nemore pokazati. Muhamedanci, krivoga svoga proroka, opišuju kakti najvekšega viteza, mudriaša, i drugemi sposobnostmi nadarenoga muža, ali svetim ga nazvati se neufaju, naravskim nèkim načinom priznavajući, da se to ime nepristoji onomu, koj je tuliko človečanske kèrvi prelejal, i cèle šerege ženah za sobom vodil. — Iztočna cirkva, odcèpljena žalibože od jedinosti katoličanske, ima svoje svetce, nego takove, koji spadaju još vu onaj vèk, dok je vu katoličanskoj cirkvi priznavala mater, anda dok je imala dèlničtvo od onoga duha svetosti, koj ovu svevdilj oduševljava. — Protestanti imaju vnogo svojih ljudih, koje štuju kano vučene, pametne, bistroumne, poštene kak vele, i, nek im bude, takaj pobožne i dobrotvorne, nego, kad bi gdo zbilja rekel „sveti Luther ili sveti Calvin" težko bi se koj izmed istih njihovih slèdbenikah zdèržati mogel da se ne posmeje. — Najmenje pako izmed svih, mogu se krivi noviih vremen mudroznanci, spisatelji i zakonodavci, koji bi radi cèlo človečansko pokolènje ponoviti, koji sve oholo preziraju kajgoder imamo objavljenih istinah, i štogod je višestolètnim izkustvom za spasonosno priznano, — a samo vlastoviti svoj razum visoko cène, najmenje velim mogu se ovi ponositi s kakovim svojim človekom, na koga bi

Digitized by Google

i tenja samo svetosti pala; ar svetost iz Boga i vu Bogu ima svoje vrělo, i kad bi gdo hotel brez Boga steći glas svetosti, taj bi bil spodoben onomu človeku, od koga zveličitelj pri sv. Mateu govori, da si je bil hižu zezidal na pèsku. Matth. 7.

Razmele ste već preljubljene duše vu Kristušu, vu čem navlastito stoji znak svetosti cirkve katoličanske? razmele ste takaj, kak su nepravedna i netemeljita nasèrtanja protivnikov glede toga? zadnjič razmele ste, da je to svojstvo svetosti neoprovèrzivi opet dokaz za istinitost i božanstvenost cirkve naše.

Osvědočenje ovo gledeć na věru i cirkvu našu, nemore drugo vu nami poroditi, nego neizrěčljivu radost. Ali kad ova načela prispodobimo sa sadašnjim vremenom, i s našim življenja načinom i dèržanjem: tak zaisto veliku nam zavdati moraju brigu, dapače s gorkum žalostjum napuniti sèrca naša. Ar s čim bolje uvidjamo, da si je zveličitelj naš, kak piše sv. Pavel Apoštol na Epheziance vu 5. poglavju „sam sebi postavil dičnu cirkvu, neimajuću mane ni gužve, niti kaj takvoga, nego da bude sveta i neoskvèrnjena"; s čim bolje znamo da su kèrstjeniki pèrvih stolětjah tak čistoga bili dèržanja, da je onda cirkva toliko skoro brojila svetcov, koliko věrnih; s čim su naše cirkve više napunjene s kipi i štatuami svetcov, to jest s predstavljanji štovanja-vrědnih tih vitezah věre, koji su, zažgani ljubavjum Boga i bližnjega, ostavili nam začudjenja vrědne pelde kèrstjanske zvèršenosti; čim nam je zadnjić bolje znano i nedvojmbeno, da je nedavno jošće, med katoličanskemi narodi, a osobi to vu našoj takajše domovini, bilo viděti nebrojenih skoro peldah nedužnosti življenja, i istinite svetosti: tim više se moramo smutiti, ak se na sadašnji naš način mišljenja i činjenja ogledamo. Neću vas dragi moji ovdě obtèršiti predbacivanji;

Digitized by Google

ali to vendar vu obćem rěći moram, i mislim da mi nigdo neće protisloviti: da je skoro zesvema nestalo pri nas one goruće ljubavi Boga, koja je vrělo svetosti, a s njom nestalo takaj negdašnje nedužnosti življenja, i svetosti dèržanja. Il zar nevidimo, kak strašnom silom mah preotimlju nepobožnost pram Bogu, oholost življenja, gadni grěhi putenosti, nemèrtučljivost, mèržnje, jadi, nepriateljstva, svakovèrstne nepravednosti, i druga nebrojena prekèršenja? Gdě je jošće moći najti onu gorljivost za věrom, onu rěvnost vu prijemanju svetih sakramentah, onu nježnju skèrb za čistoćom svěsti, ono brižno obdèržavanje svetkov i postov, tak spasonosnih za dušu i tělo, onu věrnost i istinitost, ono zadnjić pouzdanje vu božansku volju, kojom su se tak odlikovali predji naši, i tim Bogu i ljudem dragi postali? Ah odstupila su zvekšinom sva ova od hižah naših, od kèrstjanskih obiteljih, i stim odstupila je takaj medjusobna ljubav, mir i sav božji blagoslov! Odstupila su, izumèrla su, kakgod ginu dreva, koja su negda donašala najplemeniteši sad, kad jim ćèrvi i bujna voda izjedu i izkvare korenje! — Ova sam sobom premišljavajući, i brižljivo se sětjajući onoga računa, koga budem negda pred božanskěm sudom dati moral od onih, koje mi najvišji Pastir Kristuš Jezuš pověril je da ih vodim po putu zveličenja, — višeput pred kipom razpela gorko uzdisavam; i nit sad se neuztežem one rěči, koje sem tada na tajnom navaden izustiti, na zaključek današnjega mojega govorenja, ovdě na očigled svih vas odpèrto ponoviti: O Gospone, predragi zvelicitelj! oglej se na puk tvoj, koga si svojom kèrvjum odkupil: neodvedi od njega duha tvoga svetoga, nego posveti ga, da kakgoder si se samoga posvetil zaradi njega, tak i on bude posvetjen po istini. Nedopusti o Gospone, da se odnese od nas kraljestvo tvoje; nedopusti, da budu sini neoskvèrnjene zaručnice tvoje, svete cirkve katoličanske mentuvani glasa svetosti i s tim tak vrěmenite kak věkivěčne srěće. Amen.

Digitized by Google

4.

Haec est victoria, quae vincit mundum, fides nostra. 1. Joan. 5.

To je poběda, koja svět oblada, věra naša.

Buduć, da je svetost zavjetek svih krěpostih; ako katoličanskoj cirkvi pripada, kak smo vu zadnjem našem premišljavanju viděli, da joj i zbilja pripada taj znak svetosti: onda se moraju sve ostale takaj pojedine krěposti vu njoj na velikom stupaju zvèršenosti nahadjati. I zaisto da nebi predugo, i za ovo nekuliko časah, koja su za ta korizmena premišljavanja naša opredělјena, zesvema nepriměrno bilo: moglo bi se redom od svih pojedinih krěpostih dokazati, da se sbilja sve vu njoj nahadjaju. Ali mislim, da toga baš ni potrěbno nije; buduć, kad je već jedanput dokazana svetost cirkve, od sámoga sebe slědi, da neima nijedne vèrsti krěposti, koje nebi tamo bilo. Ništermanje vendar ima jednu izmed pojedinih krěpostih, koja se lěpotom i izvišenostjum svojom osobito odlikuje, i koja je gledeć na srěću človečansku od tolike važnosti, da sem za vrědno dèržal, da si ju izmed ostalih izberem, i njoj posvětim današnje ovo naše premišljavanje. I to je krepost čistoće.

Kaj se po krěposti čistoće razměva, i vu čem ona sastoji? to vam je, mislim, svim predragi slušatelji znano; niti dakle nedèržim za potrěbno, da se ovdě vnogo zadèržavam njenjim opisivanjem. Dosta će biti, ak napomenem rěči sv. Augustina, koj u jednoj razpravi svojoj veli: čistoća je, poslě vkrotjene běsnoće zloćah, neoskvernjena

Digitized by Google

i poštena ćud čeloga těla. Naimre nagon za zdèržavanjem i povnoženjem svoga plemena, koga imaju sva živinčeta toga světa, prirodjen je uredno i člověku. Ali vendar med člověkom i drugom živinom vu tom obziru ta je velika razluka, da živina, koja jedino naravni svoj nagon slědi, ovoga nigdar neupotrěbi na svoje ili svoga plemena skvarenje; člověk naprotiv, nadaren najplemenitešim darom razuma, ako pohotnosti svojih ćutenjah nepodvèrgne gospodstvu razuma i božanskih zapovědih, padne vu najgèrše, sebi i drugem, ne sámo glede duše, nego i glede těla najškodljiveše falinge; koje čistoći protivne falinge, bile one kojegoder vèrsti, nazivlju se jednim imenom — bludnosti. A poleg zakona božanskoga objavljenja, i istoga naravskoga razuma, svako upotrěbljenje toga nagona izvan zakonskoga stališa i to svèrhi priměrno, ima se za zloupotrěbljenje i veliko prekèršenje dèržati.

Vu razlaganju ovoga predmeta, predragi kèrstjeniki, budem se tak vladal, da vas najpredi vputim i obsvědočim, da je krěpost čistoće, gledeć na člověčansko pokolěnje od najvekše važnosti, i ne sámo kruto hasnovita nego i potrěbna, i to vu pèrvoj strani govorenja mojega; da vas nadalje osvědočim, da je ta krěpost duhu cirkve katoličanske tak vlastovita, da ju nigdě drugdě nije moći najti na tolikom stupaju, da bi se sámo iz daleka mogla včiniti kakva prispodoba s cirkvum katoličanskum, ter da tak i otud nedvojmbeni dokaz slědi za istinitost, i božanstvenost cirkve naše; glede česa vu drugoj strani zabavljat ću pazljivost vašu, koju, ufam se, da mi ni sada uzkratit nećete.

I.

Nijedne morda neima krěposti, koju bi sv. cirkveni otci bili više hvalili, više preporučali, nego je krěpost čistoće, i njenji najizvišeneši stupaj, naime krěpost děvičanstva. Sv. Hye-

Digitized by Google

ronimus vu někom svom listu veli „Kojomgod bil nadaren krěpostjum, kakvemigod se děli odlikoval, ako čistoće neimaš, navěk ostat ćeš na nizkom." Cypr. de 13. alusion. A sv. Bernard o njoj tak govori: „Čist člověk i angel jesu ravno razlučna bitja med sobom, nego sámo glede srěće, a ne glede krěposti." Sv. pako Cyprian hvaleći istu krěpost veli „Čistoća je ures plemenitih, izvišenje poniznih, plemstvo neplemenitih, dika prostih, utěha tugujućih, napredek svake lěpote, kinč věre, umaljenje grehov, povnožanje zaslugah, i prateljica Boga stvoritelja svega." Mogel bi vam jošće mnoge druge hvale svetih otcev i navučiteljah cirkve navesti; ali mislim, da ste već iz ovih zadosta razmele preljubljene duše vu Kristušu, da si je cirkva katoličanska krěpost čistoće osobito k sèrcu vzela, hvalila, i preporučala věrnim svojim.

Al ni čudo predragi moji! Ar neima ništa, kaj bi člověku podalo vekše dostojanstvo, kaj bi bolje umirilo svěst našu, kaj bi zadnjič više hasni doprineslo na našu srěću, tak gledeć na pojedine osobe, kak glede céloga člověčanskoga pokolěnja, — nego je krěpost čistoće, Od česa se budemo i najlaglje i najbolje obsvědočili, ak stanemo malo bliže razmatrati tužne one poslědice, koje, ovoj krěposti protivne falinge, razvuzdanost naimre i bludnost, po člověčanskomu pokolěnju razlěvaju.

Niste li se nigdar zestale preljubljene duše kèrstjanske s děčakom, koj stupivši komaj vu dobu mladenstva, već na sebi nosi očivestna znamenja mèrtvila? komu je čelo naguženo, oči prepale i malo ne mèrtve, vustnice dèrhčuće i nemoguće izraziti onu radost nedužnu, koja zna tak ljubljenu činiti mladost; čiji je hod neseguren, tělo iztrošeno, lica na město rumena — zesvema bleda? Kaj se je dogodilo tomu siromaškomu mladiću? Kakov li je čemer preobrazil mlado i

Digitized by Google

nježno jošće njegovo tělo vu grob smèrti? Kakvi zločesti duh ga je nadahnul? — Dragi moji! duh, komu je ime razvuzdanost; podmukli, nečisti, Bogu odurni, a ljudem nepriateljni duh. Živel je siromak, neslušajući ni na rěč Boga, ni na rěč razuma i svěsti svoje, iščući samoću, i nemareći ništa za plemenita veselja krěposti, nego tražući samo živinska osětjanja ćutenjah, tražeći vugodnosti, koje su vu svojih posledicah, kak veli sv. Hyeronimus, žuhkeše od žuća, okrutneše od meča. O koliko stotin jezer mladićah, koji su od naravi zadobili čvèrsto zdravo i jako tělo, koji su si dakle mogli obećati dugo življenje i srětne nekad dane, — po kužnoj bludnosti oslabljeno, nije već opalo vu najodurneše betege, i pomalo ginulo, ter tak prie vremena postalo žèrtvom te nesrěćne zloće!

Ali bludnost neiztroši samo tělo, nego izopači takaj sile uma; otupi zvekšinom bistroću razuma, oslabi pamet, izkvari razsud, uništuje izvišeneša ćuténja sèrca, zaduši dušno spoznanje; vgasi ljubav Boga i bližnjega; odstranjuje svaku plemenitu ćut; odganja krěposti; s rečjum zrokuje preveliku štetu na duši, i moralnu izkvarenost, ter tak pripravlja put k vremenitoj i k věkověčnoj nesrěći. Vnogo sem vu mojem življenju poznal mladićah, al pri nijednim, kojgod je bil povdan bludnosti, nisem našel iskreno tèrsenje za plemenitija dobra, niti pravu nježnost sèrca; — toga nisem našel pri drugem, nego koj još baš ni poznal nije ovu odurnost, ili se je proti njoj boril iz svih silah svojih.

Kaj je pri tom još bolje žalostno, dapače plača vrědno, je to, da nesrěćna zloća bludnosti nije zadovoljna samo s žèrtvom one osobe, koju si je pod svoju oblast spravila, nego još drugih, višeput čisto nedužnih potrěbuje žèrtvah, koje svakovèrstnemi načini zna vu svoju mrežu splesti. Nenavaljuje ona odpèrto na onaj predmet koj si je izabrala za plěn, nego puzi kakti čèrv, koj pod mèrklom zemljom ogriza korěnje protulětnog cvětja. — Nasèrtje na osobe već po naravi slabe,

Digitized by Google

koje baš nikakvoga, ili samo jako kèrhko imaju oružje na obranu svoju; nasèrtje sladkemi rěčmi, pod izličnom krinkom istinite ljubavi i věrnosti, i po sto obećanjih srěćne budućnosti. A da joj ta lukava naměra žalibože dostaput za rukom spadne, očivestno dokažuje neizměrni broj nesrěćnih onih ženskih osobah, koje bivše nègda nadarene angelskom nedužnostjum življenja, zdravim razumom, i lěpotom těla, poslě tužne svoje prevare ginu, i višeput već istim izgledom svojem strah člověku zavdavaju; ar, kad jenput izgube plemeniti cvět nedužnosti, sve po malo tak gliboko padaju, da, kakgod su se svih naravskih i božanskih darov svojih lišile, tak i isti drugač ženskomu spolu prirodjeni srám zabace, i svaki griz svěsti vu sebi zesvema zaduše.

Kaj da jošće rčem od siromaške one děce, koja se s bludnje ovakove ljubavi radjaju, i koja se dan na dan tak strašno povnožavaju? Zar nevidimo s vlastovitemi očmi, kak ta pomilovanja vrědna, poštenog imena i svakoga skoro kèrstjanskoga odhranjenja lišena bitja, s vekšinom postaju plěnom svakovèrstnih grěhov i zločah; kak boreća se s nevoljom i siromaštvom, ne samo sebi, nego cělomu družtvu na tèrh dojdu, a ne redko do tulike izkvarenosti i nevolje spadneju, da i onda jošće preklinjaju začetnike življenja svojega, kad su ovi već davna vu věkivěčnosti od pravičnoga sudca zadobili osudu svoju.

Koliko toga bi se ovdě jošće moglo navesti od nesrěćnih onih poslědicah, koje bludničtvo med istemi takajše zakonskemi ljudmi zna zrokuvati, kad se ovi puštjaju vu nečiste i preljubne saveze, ništa nemareći za prisegom obećanu si věrnost? — Nije li, da su mèržnje, svadje, najtajnie obiteljske sveze raztèrgavajuće i za zakonitu děcu težke nepravde, razsipnost imetka, zatiranje uglednih i predi dobro stojećih hižah, prepadanje svega domaćega mira i blaga, svakdašnji skoro prizori, koji nam se kano žuhki plod nesrěćne te zloće predstavljaju?

Digitized by Google

Zadnjić nije razvuzdanost zadovoljna, da izkvari dušu i tělo pojedinih onih osobah, koje pod svoje robstvo stavi; ni joj dosta, da podkopa srěću pojedinih familiah; nego raztira svoj čemer na cěle takaj narode, te jih na žalostni način opustoši; iz gjegjernih naredi strašljivice, iz krěpkih nemoćne, zatira svaki plemeniteši duh, istu vojničku slavu zaduši, i tak svakoga člověčanskoga dostojanstva lišene stèrmoglavi do najpodlešega stališa něme živine. — Da mi vrěme dopuštja, mogel bi vam to s više peldah dokazati. Ali k čemu je i potrěbno ovdě peldah? kad nas historia vuči, da su svi gotovo narodi, puki i kraljestva, kojih je već nestalo, pred svojim padnutjem kužnoj bludnosti se bili povdali; koja jim je muževne sile bila podsěkla tak, da se podjarmljenju i uništenju svomu već nisu mogli protiviti.

Mislim da ste se iz ovih mogle već obsvědočiti preljubljene duše vu Kristušu, da je zloća bludnosti za člověčansko pokolěnje zesvema škodljiva i pogibeljna; odkuda naravno slědi, da je protivna njoj krěpost čistoće od najvekše važnosti, i ne samo kruto hasnovita, nego i potrěbna; a to je, kaj sem bil obećal, da ću vam vu pèrvoj strani govorenja mojega dokazati. Ostaje jošće, da vidimo, kaj je činila věra i cirkva katoličanska da zaduši bludnost, a ustanovi čistoću; od česa vu strani

II.

Znamo iz dogodovštine, da starodavni narodi skoro ni pojma nisu imali od prave čistoće. Kakovim grozotam su povdani bili stanovniki od Sodome i Gomorhe? Kak odurna prekèršenja su glede toga zavladala bila med Korintianci? to znamo iz svetoga pisma. Kakovi je pako, gledeć na čistoću, bil stališ světa pod rimskim cesarstvom, koje je, kak sem već drugda spomenul, nad čelim skoro za onda pozna-

Digitized by Google

tim světom gospoduvalo? vre iz toga morete zaključiti dragi kèrstjeniki! što ne samo, da nisu zloće bludnosti, istoj naravi protivne, i najodurneše, nijednim zakonom prepovedane bile, nego da su još razvuzdanosti, i nesramnoj njenjoj božici, Venusi, bili postavljeni občinski hrami, i vlastoviti svetjenici. Kolika grozota, predragi moji! svetjeniki, hrami posvetjeni bludnosti! Kad gdo izvusti rěč „svetjenik," tak si svaki človek od boljše ćudi predstavlja osobu, na to odlučenu, da čini posrědnika med Bogom stvoriteljem, i njegovimi stvorenji; predstavlja si osobu, koja ima voditi ljude po putu krěposti, koja se ima potèrsiti, da se s grehi zbantuvano veličanstvo božje, čistom žèrtvom i skrušenemi molitvami vmiri; kad govorimo o hramu iliti cirkvi, predstavljamo si stanje posvetjeno Bogu, to jest svaznajućemu, svamogućemu i najsvetešemu bitju, kam se vmèrteljni človek, izmučen nevoljami ovoga življenja, ili tèrpeći pregone; potlačen i ves ustrašen vu svěsti svojoj najzadnjič vteći more; gdě si more zlehkotit dušu svoju, i izprositi pomoć, podporu i batrivost; — a rimsko carstvo, vladajuće světom, stavlja bludnosti, toj najgèršoj, i za člověčansko pokolěnje najpogibeljnešoj zloći — stavlja, velim, hrame i svetjenike! O kolika grozota, kolika zasljepljenost razuma, kolika izkvarenost? Neće li se člověk, čameći četiri jezer let pod jarmom izkvarene svoje ćudi, ove odurnosti nigdar osloboditi? Nebude li već jenput izbila vura věkověčnosti onaj čas, koj bi ga oprostil te pogèrde i nevolje? — Bude predragi moji, těšimo se, bude, dapače već je izbila, onda naimre, kad su bethlehemski pastiri čuli glas pěvajućih duhov nebeskih „Rodil vam se je danas zveličitelj; dika Bogu na visini, a mir ljudem na nizini, koji su dobre volje". Luc. 2. Izbila je, velim, ova vura kad je zagledal světlost ovoga světa neoskvèrnjeni agnec božji, zveličitelj naš, Krstuš Jezuš, koj se je rodil od najsveteše i najčisteše děvice, za da već pri svojem narodjenju pokaže, da prava mati člověčanskoga

Digitized by Google

pokolènja nije plodnost, nego čistoća, dapače dèvičanstvo; čistoća, sestra mladosti, sestra i prijateljica lèpote, dobrote, jakosti; sèstra, dapače mati nebrojenih krèpostih.

Ovu blaženu krèpost, koja se je s kristuševim narodjenjem ukazala svètu, još bolje učvèrstil je isti zveličitelj naš najsvetešom peldom vlastovitoga svojega življenja, i svojem navukom; dapače i proti nečistim poželenjam, proti istim mislim, koje bi se vu najtajniem mèstu človèčanskoga sèrca pojaviti mogle, izrekel je osudu svoju pri sv. Mateu slèdećemi rèčmi „svaki koj zagleda žensku, da ju poželi, već je zagrèšil vu sèrcu svomu. — Niti nije si za apoštole izebral druge, nego koji su od te zloće zesvema prosti bili, a i izmed njih pritisnul je pri zadnjoj večeri samo onoga na pèrsa svoja, koj se je dèvičanstvom odlikoval, ljubinca svojega svetoga Ivana Evangelistu.

Katoličanska takaj cirkva, naslèdujuća navuk i izvišenu peldu svojega začetnika, nije si nikaj bolje k sèrcu vzela, nego da zloću razvuzdanosti izkoreni, a nebesku krèpost čistoće sve više i više ustanovi. — Tu je svoje brižljivo oko imala najpredi na duhovničto svoje, na službenike cirkve; i prem da je pèrvih stoletjah jošće tèrpila, da su duhovniki mogli ostati vu zakonskom stališu, vu koj su morda bili jošće pred prijetemi svetemi redi stupili; vendar joj je već i onda draže bilo, ak su se redovniki vu dèvičanstvu nahadjali; zadnjič je zakonom ustanovila, da se neimaju drugi na prijemanje svetih redov, i službu cirkve pustiti, nego koji bi se hoteli na zvèršeno i vèkivèčno sdèržavanje odlučiti, — koj zakon još i dan danas obstoji. Ar kakvo bi i moglo biti duhovničtvo pod zakonom čistoće, — nego čisto, i dèvičansko? Nigdo nemore dati ono, česa sam neima: anda jedino čistoća mogla je pribaviti prednost, proizvadjat čistoću. Jer kak božanske znanosti, i dèljenje duhovnih miloštjah cèloga potrèbuju človèka, i sve sile njegove: tak neobhodno trčba, da stran jedna ljudih, to jest svetjenstvo, se odreče zemeljskih stvarih, i je-

Digitized by Google

dino zverhunaravnim svèrham žive. Na taj samo način je moguće spasiti za nebo drugu vnogo vekšu stran ljudih, koja naimre za vrěmenite stvari, i za razplodjenje člověčanstva je odlučena.

Ustanovila je anda cirkva katoličanska čisto, i děvojačko duhovničtvo, koje obstoji po cělom širokom světu. I pazite dobro, predragi moji, neradi se ovdě od starih i nemoćnih ljudih, koje, kak na někom městu veli sv. Augustin, ista bludnost neće više imati za svoje službenike, — nego radi se tu od mladićah, postavljenih još vu cvětu dobe, izmed kojih si cirkva izbira službenike svoje. Kakgoder su nègda sv. Ivan Evangelista, — taj uzor děvičanstva, i sv. Pavel Apoštol, postavljen vu podpunoj muževnoj dobi, bili upisani vu broj apoštolah, i posvetjeni zvèršenoj uměrenosti; kakgod je sv. Anton cělu svoju prolětnu dobu vu pušćini Kolsim posvetil bil čistoći: tak si i dan danas cirkva izbira mladiće iz světa, za koje misli, da budu vrědni razdělitelji svojih svetotajstvah, — čisti jih po molitvi i pokori, odhranjuje po svetih vežbanjih, pokorava strasti njihove po poslušnosti, preobražuje jih po poniznosti, i kad nadojde vrěme, s několiko rěčih, i s nekoliko kapljah svetoga olja prignjene na zemlju pred oltarom previšnjega, posvetjuje jih milosti, svetosti, i čistoći. Znam ja predragi moji, da je već vnogo toga i pisano i govoreno bilo od pojedinih někojih spačkah, koje su se glede toga vu duhovničtvu porodile. Ali znamo takaj: koliko toga višeput raznese zlovoljno ogovarjanje, nazlob i izkvarena zlohotnost. Zatim, je li igda bil koj stališ, ili koj vu sebi još tak sveti red, gde se nebi bilo našlo pojedinih kotrigov, koji su od svoga zvanja na žalostni način odstupili? Jaj njim, koji su zbilja od prave svoje steze odvèrnuli; naj vide, kakovu si sudbinu pripravljaju! ali katoličanskomu duhovničtvu, zbog krivnje nekojih odmetnih sinov nije moći tajiti krěpost čistoće. Niti nije nigdar protivnikom věre naše do sada pošlo za rukom, katoličansko duhovničtvo lišiti ove prednosti svoje; prem da nije nigdar, a ni ovo najnoveše

Digitized by Google

vrěme menjkalo ljudih, koji su mnogovèrstno navalili na bezženstvo katoličanskoga duhovničtva. Ar dobro znaju ti protivniki cirkve, da će, kad jenput taj nasip prevale, lehko moći do najtajniih svetinjah doprěti, i da jih onda više ništa nebude prěčilo vu izpeljanju zlovoljnih naměrah svojih.

Ali nije si cirkva stvorila sámo čisto duhovničtvo; znala je ona ljubav čistoće, dapače děvičanstva zasaditi takaj vu sèrce ženskoga, od naravi već nestalnoga i slaboga spola, i to s tim uspěhom, da je svako vrěme, i po svih krajih světa bilo nebrojene vnožine ženskih svakoga stališa i dobe, koje su děvičanstvo svoje posvetile nebeskomu zaručniku duše svoje Kristušu Jezušu, i življenje svoje sprevodile vu angelskoj čistoći; i dan danas po cělomu katoličanskomu světu vnogo ima zavodah, gdě te Bogu posvetjene osobe vèrle i s tim više vrědne pelde angelske čistoće podavaju člověčanskomu pokolěnju, kajti s krěpostjum děvičanstva svekšinom druga jošće skapčaju izvišena i začudjenja vrědna dobrohotna děla.

Kakov je nadalje plód donašal materinski taj duh cirkve naše vu mladeži, koja je već usléd dobe svoje izvèržena najvekšim pogibeljam gledeć na čistoću svoju? to smo viděli vu školnoj našoj mladeži, dokle je podpuno imala straha božjega i gustešim dělničtvom svetih sakramentah tèrsila se občuvat si nedužnost svoju; dokle je pod zavětničtvom preblažene děvice Marie, i sv. Aloyziuša, toga uzora angelske čistoće, spasonosne pobožne čine izvèršavala. Ako je morebiti ne mala stran sadašnje naše mladeži druga: tak se to zaisto neima pripisati katoličanskoj cirkvi, nego tomu, jer je odstupljeno od zapovědih i duha njenjega. Naj se paze roditelji, nek se paze oni, čijem je rukam pověrena mladost, kak budu nègda vèrhu toga odgovarali pred božanskim sudom?

Zadnjič znala je cirkva taj duh čistoće razlějati po cělomu tělu věrnih svojih, poleg rečih sv. Pavla Apoštola — koj je vu svojem listu pisanom na Epheziance prepovedal, da se ni imenuvati neimaju pogèrdne rěči preljubstva. Odtud je

Digitized by Google

slědila bila ona nedužnost i čistoća življenja pri kèrstjenikih, koji su pèrva stoletja živěli. Ali odtud slědi takajše, da ni dan danas vu hižah i familiah, koje su pravim katoličanskim duhom oduševljene, opačina bludnosti města neima, nego da baš tam vlada sramežljivost, dostojnost i nedužnost dèržanja, da tam još kraljuje člověčanskomu pokolěnju tak spasonosna krěpost čistoće.

Istina je dakle, da je krepost čistoće po věri i cirkvi katoličanskoj donešena na taj svět, i po tom člověčansko pokolěnje oslobodjeno od kuge razvuzdanosti i bludnosti. A ta zasluga cirkve naše je od tim vekše cěne, čim je stalnie, da ta slava jedino nju ide tia od postanka světa, čez sva člověčanska pokolěnja. Ar kakov je glede toga pri starodavnih narodih bil stališ? to smo već viděli s onih, koja sem malo predi napomenul. To isto valja i od sadašnjih poganinov; pri kojih naime i sad još obstoji mnogoženstvo, i ostale s tim naravno skopčane, i čistoći protivne zloće ladaju. Ali i Mahomed, akoprem je knjigu sv. Evangeliah imal pri rukah, dok je svoj krivi věrozakon osnoval; vendar je daleko zaostal od krěposti čistoće; to nas zadosta vuči vnožina ženskih, koje je na službu svojih pohotnostih sobom svadjal; to nas vuči i dan današnje nečisto dèržanje njegovih slědbenikah. Ali ni kèrstjanske slědbe, koje su odpale od katoličanske věre, nisu bile vu tom vnogo srećneše. Naj bude dosta za sve napomenuti istoga Luthera, koj si baš ništa nije činil s toga, da s věrolomnom opaticom svatbu služi, i tak dvojvèrstnu svetoskvèrnost počini, prekèršivši i duhovnički svoj red, i svetčano izrečeni redovnički zagovor. Čemu se ravno vu ostalom nigdo nebude vnogo čudil, ak se spomene, da su odmetniki i razkolniki cirkve navěk nepriateljski se pokazali proti krěposti čistoće. To je bilo moći spaziti i ovo najnoveše vrěme pri nekoliko onih věrolomnih duhovnikah, koji su se na očivestno duševno svoje skvarenje, i na veliku spačku věrnih bili od-

Digitized by Google

metnuli od katoličanske cirkve. Ar komaj su se danas iznevěrili istinam věre; već su se sutradan věnčali s kojom svekše strane zločestoga glasa ili malovrědnom osobom.

Mislim, da ste se iz ovih obsvědočiti mogle preljubljene duše vu Kristušu, da je krěpost čistoće, gledeć na človečansko pokolěnje od najvekše hasni, dapače da je potrěbna, s jedne strane; s druge pako strane; da je ta ista krěpost izključiva vlastovitost katoličanske cirkve; i da je zato novi i očivestni dokaz njenje božanstvenosti. I, buduć je baš to bil cilj današnjega mojega govorenja: tak mi nebi bilo potrěbno dalje govoriti. No vendar, zaradi one skèrbi, koju za vrěmenitu i věkivěčnu srěću vašu vu sèrcu nosim, nikak prepustiti nemorem da vas ovom prilikom na kratko neopomenem, i prosim, da od kuge bolje bežite sva ona, koga su protivna toj krěposti. Vas osobito mladiće obojega spola, koji ste jošće zadèržali cvět nedužnosti svoje, prosim vu ime svega, kaj je meni i vam sveto: čuvajte taj neprecěnjeni kinč, ar čim ga izgubite, izgubili ste s njim ves ures mladosti svoje, pripravili ste put duševnomu nemiru, smutnjam, i vnogim tugam i nevoljam, prepali ste vu očivestnu pogibelj, da izgubite sve, kaj vas na ovom i na drugom světu more blaženim včiniti. Ako pako ima takovih izmed vas, koji su kakvom god nesrěćom izgubili dragocěni taj kinč, njim nemorem zadosta glasnom rěčjum opetuvati: o povèrnite se, povèrnite po pravoj pokori po svevdiljnoj molitvi, i žuhkih suzah, po stalnih naměrah, po brižljivom běžanju pogibeljih, povèrnite se, velim, k zdencu žive vode věkivěčnoga življenja kojega ste ostavili; okanite se za navěk, — dok je jošće vreme, — onoga puta, kojim ste pošli: nevodi věrujte mi, nevodi on drugam nego vn ponor nesrěće. — Zadnjič sve vas, koji slušate rěči moje, opominjam sv. Pavlom Apoštolom: da čisto i pobožno

Digitized by Google

živite na tom světu; ar to je božja volja, posvetjenje vaše. — O preblažena děvica Maria, mati svete ljubavi, mati prečista, ti děvica svih děvic patrona naša, zaštiti nas tvojim krěpkim zavětničtvom, pomozi nas tvojim zastupničtvom; da kakgoder smo po neprecènjenom dobročinstvu božanske milosti postali sini svete, neoskvèrjene katoličanske cirkve; da tak po čistoći življenja nègda dělniki postanemo svatbe neoskvèrnjenoga Agneca. Amen.

Digitized by Google

5.

Haec est victoria, quae vincit mundum, fides nostra. I. Joan. 5.

To je poběda, koja svět oblada, věra naša.

Vu pèrveših naših razmisljavanjih pretresali smo već više vlastovitostih věre i cirkve naše katoličanske; i viděli smo, da je svaka od njih, — budući već vu sebi plemenita, i gledeć na člověčansko pokolěnje od najvekše hasni s jedne strane, s druge pako strane, jer jedino i izključivo našoj cirkvi pripada — novi dokaz njenje božanstvenosti. Danas budemo iztraživali, kaj je včinila cirkva gledeć na ljubav bližnjega, koja se drugač navadno zove, bratinska ljubav? Naimre prava ljubav bližnjega je tak osobita stvar, od tolike cěne gledeć na člověčansko pokolěnje, da bi težko bilo najti kojega člověka — toga imena vrědna — koj bi preveliku važnost njenju mogel ili hotel tajiti. Istim onim, koji za Boga malo mareći, věru i njenje istine zametavaju, ili na njih odpèrto navaljuju, navěk su puna vusta bratinske ljubavi; isti oni, koji izvišenešu svetost življenja dèržiju za praznověrstvo, a iz čistoće, kano iz kakove predsude se zesmehavaju, i vnoge druge krěposti odhitavaju, isti velim oni — ljubav bližnjega, bratinstvo, i dobročinstvo med zvězde kuju, i sebe za najrevneše njenje slědbenike izpovědaju; prem da je drugo s rěčmi a drugo sèrcem ljubiti, drugo ljubav bližnjega lěpimi govori hvalisati, a drugo rado podnašati one žèrtve, koje ta ljubav zahtěva. Ali nit nisem ja to ovdě zato napomenul, kak da ja vu mislih i govorih takovih lju-

Digitized by Google

dih veliku važnost postavljam, nego samo zato, da dokažem, kak su složne svih misli, kak je obćenito mnênje od vèrlosti i spasonosnosti bratinske ljubavi! Ako anda cirkva katoličanska ima zbilja Boga za svojega začetnika: tak je morala osobiti upliv imati vu ustanovljenju i razširenju ljubavi bližnjega; morala je pravu bratinsku ljubav na svèt donesti, ili ju barem jako razširiti i utvèrditi. — Je li je pako to i zbilja včinila? to ćemo vu današnjemu našemu premišljavanju iztraživati. A ufam se vu Boga, da ćete se iz onih, koja ću vam povedati, podpuno obsvědočiti preljubljene duše kèrstjanske, da prava ljubav bližnjega iliti iskrena bratinska ljubav ne samo spada med vlastovitosti cirkve katoličanske, nego da je kći njenja, da je po njoj na svèt donešena, i da ovu ljubav nigdě izvan cirkve katoličanske vu svojoj čistoći, i podpunoj zvèršenosti najti nije moći; dakle, da i ona spada med nedvojmbene dokaze božanstvenosti njene. Ufam se, velim, da ćete tu vugodnu i plodonosnu istinu podpuno uviděti, samo ako moje rěči stèrpljivo i pazljivo posluhnete; čemu se od vas zaufano nadam.

Predi, nego začnemo od bratinske ljubavi premišljavati, trěba, da jasno spoznamo, vu čemu je uprav postavljena ta ljubav? Pod imenom bratinske ljubavi, razměvam ja onu plemenitu ćut člověčanskoga sèrca, kojom svim ljudem brez razlike, — iz štovanja prama izvišenomu njihovomu dostojanstvu, naimre, da su na božji kip stvoreni, — iskreno dobrohoćemo, i nje baš zato, kajti su ljudi, smatramo kano bratju našu, te ovu dobrohotnost, na koliko je samo moguće, činom takajše dokazati se potèrsimo. Vu tom sastoji prava ljubav bližnjega iliti bratinska ljubav. Vidi se na pèrvi mah, kak da bi se ova ljubav, na on isti prosti i naravski način morala razlěvati po naših sèrcah, kak se razplodjuje življe-

Digitized by Google

nje naše. Ar nismo li kotrigi jedne obitelji, sini i kćeri istih roditeljah, stanovniki jednoistog otčinskog doma? Senjali nadrimudraci od raznih izvorah plemena člověčanstva kaj jim drago; izvadjala se kakvagod starodavna rodoslovja plemenah; ustanovila člověčanska oholost kakve joj drago raznovèrstnosti med pokolěnji: kèrv Adamova, koja teče po žilah naših, jasnie govori, nego da bi njenju rěč zadušiti mogla ili dikoželjnost, ili netemeljite kojekakve senjarie, ili zadnjič zlovoljna težnja někojih za oprovèrgnuti objavljenu nam vu svetom pismu historiu od postanka našega. Svi smo velim sini Adamovi, svi bratja i sestre, svi kotrigi jedne familie. Kaj se anda more viděti bolje prilično naravi, nego da sini jednoistoga otca, zadobivši istu nevmèrteljnu dušu, koju je stvoritelj pèrvomu našemu roditelju bil nadehnul, i stvoreni na jednoisti najplemeniteši cilj, gojimo medjusobno pravu i iskrenu ljubav? Pak vendar historia svih prešestnih vremen, a i sadašnja doba vuči nas očivestno, da se je baš protivno dogadjalo, i sad još dogadja pri ljudih, kojim nije poznano bilo ili još danas nije poznano božansko objavljenje, iliti koji po njem se ravnati nećeju.

Kaj se na poseb tiče stanja stvarih glede toga pred došastjem zveličitelja našega; iz svih spomenikov onoga vremena, kajgod jih je do nas dopèrlo, jasno se vidi, da narod člověčanski baš ni pojma nije imal od prave ljubavi bližnjega; ar cěla dogodovština onih pukov i narodov, ništa skoro drugo nesadèržava, kak nepretèrgnjeni red bojev, medjusobnih ugnjetavanjah, robljenja, mèržnjah, nepriateljstvah, pregonah, okrutnostih. Dugo bi bilo sve to izbrajati ili samo povèršno opisati. Za dokazati tužno stanje, vu kojem se je za onda člověčanski narod glede ljubavi bližnjega nahadjal, dosta će biti ak spomenem, da je pri starodavnih narodih, onih takajše, koji su med ostalemi najizobraženeši bili, kano pri Babiloneih, Jèrmenih, Pheniciah, Egyptoncih, Gèrkih i Rimljanih vekša stran ljudih morala vu doživotnom robstvu dane

Digitized by Google

svoje sprevadjati. — Kaj su bili robi, i kaj su još dan danas vu onih krajih světa, kud světlost evangeliumska, i pravi duh kèrstjanstva dopèrl nije? mislim da vam je bolje poznano, preljubljene duše vu Kristušu, nego da bi vam tu stvar na dugom raztolnačiti moral. Dosta je kad vam rečem: da robi nisu imali nikakvih pravah niti domovine, niti familie, niti vlastovitosti; da njihova imena nisu bila upisana vu broj osobah, nego med stvari, spadajuće na vlastovitost svoga gospodara; da se je s njimi baratalo, kak s nemom, nerazumnom, i svake slobodne volje lišenom živinom, s tom jedino razlukom, da su se za bolje navučne i za bolje hasnovite dèržali nego ostala živina, koja se za poljodèlstvo, i kućne posle upotrěbljava. Više mi ni trěba navesti, već iz toga lehko morete zaključiti, kakova je bratinska ljubav vladala na světu, pred došastjem zveličitelja našega Kristuša Jezuša?

Pitat ćete morebiti: da odkuda je moguća tulika tvèrdokornost sèrca človečanskoga? Odgovaram na kratko. Člověk neimajući božanskoga objavljenja, i sám sebi, i izkvarenjoj svojoj naravi ostavljen, neljubi člověka, nego samo na koliko je na to genjen il po bližnjem rodbinstvu, ili po živinskomu nagonu, ili iz drugoga kakvoga koristoljubja. Člověk nadalje neljubi posel, nego koj je lehek, sebi povoljen, ili prikladen za prikratiti si vrěme; a nasuprot, ljubi diku, imetek, udobnosti življenja, i nasladnosti. Anda člověk, ako izvan nagona svojih ćutenj neima nikakovoga drugoga izvišenešega pravila svojih činov, sve, kajgod je izvan sebe, dèrži za srědstvo k postignutju svojih pohotnostih, i ako sámo more, druge takajše ljude na svoj cilj upotrěbljava, nit se neplaši takve pod svoje robstvo staviti, malo mareći za udobnost, naravsko dostojanstvo, ili srěću njihovu.

To vam je na kratkom razložen zrok toga zla; i sad već lehko morete prerazmeti, s kolikemi suprotivšćinami moral se je boriti zveličitelj naš, ako je hotel bratinsku, i pravu ljubav

Digitized by Google

bližnjega na světu ustanoviti. Pak vendar, obladal je sve ove prevelike prěčke, i kaj je hotel, vstanovil je.

Ustanovil je pako to, kad je najpèrvič izrekel onu izvišenu zapověd, koju čtejemo pri sv. Ivanu Evangelišti vu 13. poglavju: „Dajem vam novu zapověd, da se ljubite med sobom, kak sem vas ja ljubil. Vu tom spoznali budu svi, da ste moji vučeniki, ak budete imali medjusobnu ljubav.“ Pazite predragi moji, veli najpredi, dajem vam novu zapověd. Nigdě nečtejemo, da bi Kristuš Jezuš, najdobrostivneši naš zveličitelj, tu reč novu zapověd bil upotrěbil drugom kojom prilikom, prem je već predi dal više takovih zapovědih, koje nijeden drugi navučitelj pred njim nije dal svojim vučenikom: na peldu zapověd poniznosti, čistoće, apoštolstva, iliti navěstjivanja Evangeliuma po cělom světu. A onda jošće dodaje, da bude to razlučivo znamenje, po kojem bi moći spoznati svoje slědbenike: ne kak da nebi prava poniznost, čistoća, apoštolstvo takaj bili razlučivi znaki njegovih vučenikov, nego kajti je ljubav kano srědišće, vu komu se ostale ove krěposti vu jedno stapljaju; kajti ljubav nas čini ponizne, čiste i apoštolske; kajti je početek i konec, dakle glavni znak preobraženja duše člověčanske. Pazite dalje, nije rekel božanski naš navučitelj, kak su više menje navadni sadašnji navěstitelji bratinstva odpèrto rěći: ustajte, oboružajte se, i prisvojite si opet prava, koja vas po naravi idu; nego veli ljubite se medjusobno. Ar znal je poleg svoje božanske mudrosti, da se prava ljubav nemore drugač pribaviti, nego s ljubavjom, i da se ona neda ustanoviti po zahtěvanjih i silovitostih. Robljenja nepreměnjaju položaj stvari, nego samo osobe. Na město onih, koji imaju časti, i imětek, dojdu drugi, koji toga predi nisu imali; ali za čas moraju opet i ovi svoja města ustupiti drugim, jakšim od sebe; i tak na město povratne ljubavi, sva se mèržnjom, nazlobom i ogorčenimi nepriateljstvi napunjuju.

Digitized by Google

Drugi temelj bratinskoj ljubavi postavil je začetnik věre naše, zveličitelj Kristuš Jezuš, kad je rekel: Blaženi siromaški duhom: ar je njihovo kraljestvo nebesko. Zatim „Kojgod bude hotel med vami biti vekši, naj bude vaš službenik, i koj bude hotel med vami biti pèrvi, naj bude vaš sluga: kak i sin člověčji nije došel da ga drugi dvore, nego da on drugim dvori. Zadnjič kad je rekel: Amen velim vam, dokle ste činili (naimre koje dělo milosèrdnosti) jednomu izmed najmenjše moje bratje, meni ste činili.“ Naimre vu ovih čudnovitih izrěkah sadèržava se ona izvišena istina, da pravo dostojanstvo člověka nije postavljeno vu bogatstvu i zemaljskoj diki, dapače, da su siromaki svojim načinom pri Bogu bolje prijeti; i to je zaisto na osebujni način moralo tak siromake kak bogatuše pobuditi na medjusobnu ljubav: siromake naimre, kajti su se leglje, dapače dragovoljno povdali svojoj sudbini, koju je isti zveličitelj ne samo s rečmi izvisil, nego i s vlastovitom peldom na tuliko preporučil, te tak nisu poćutili niti mèržnju ni jala: bogatuše pako, kajti morali su vu siromaku pripoznati i štovati izvišenu, da tak rečem, osobu istoga zveličitelja, i s njimi zdušno děliti vremenita dobra, koja su po božanskoj dobrotivnosti zadobili, okanit se pako svake oštroće, ostaviti gizdost, koja se ljubavi toliko protivi.

I zbilja, na skorom ukazal se je takaj srěćni plód ovoga navuka. Ar čtejemo vu sv. pismu od pèrvih kèrstjenikah: „Vnožine pako věrujućih bilo je jedno sèrce i jedna duša: niti nijedan od njih nije rekel, da je ono njegovo, kaj je imal, nego bila su jim sva obćinska. Niti nijednoga nije bilo siromaka med njimi. Ar koliko jih je goder imalo polja ili hiže, kad bi jih prodali, donesli su novce, za koje su prodali, i položili pred noge apoštolah. Dělilo se je pako med sve, kak je komu trěba bilo.“ To od rěči do rěči čtejemo vu činih apoštolskih, po-

Digitized by Google

glavju 4. Tak je ona predi nigdar nečuvena ljubav bratinska zbilja bila ustanovljena svuda, gdègod je světlost kèrstjanske věre ljudem sinula bila. Istina je ravno, da nije nigdě božanstveni naš zveličitelj očivestnim zakonom dotèrgnul robstvo, koje je tak jako prěčilo medjusobnu člověčansku ljubav — kak su to nepriatelji cirkve navadni kèrstjanskomu věrozakonu predbacivati. Ali s onimi zapovědmi, koje sem malo predi spomenul, i s cělim svojim navukom, kak takaj življenjem svojim, koje nije bilo drugo, nego jedna nepretèrgnjena nit dobročinstvah ljudem prikazanih, jeden nečuveni uzor ljubavi tia do žuhke smerti križa, duboko zasadil je zveličitelj naš korěnje prave ljubavi bližnjega vu sèrce člověčansko, koje je s vremenom naraslo do dreva, donašajućega toliki plód, da je nevrědni drač robstva sám po sebi se moral usušiti. Ovaj način postupanja vnogo bolje pristojal se je mudrosti božanskoga navučitelja našega, nego kakovogod drugo silovito srědstvo, koje bi bilo moglo bog zna kulika poharanja světa za sobom povleći. Opazili su naimre někoji trezni i pametni ljudi, da se zveličiteljev navuk, kak glede vnogih drugih, tak takaj s ove strane more prispodobiti s traki prolětnoga sunca, koji zimus oplačkana dreva neokriju jednim mahom s listjem, cvětjem i sadom, nego blagim i pomalim uplivom svojim ogrěju zemlju, oživotvore sok, umekšaju pupke i oka, i tak jim sěgurni put pripravljaju, da potlam najvugodneši plód doprinesu.

Nadalje da nebeski dar ljubavi, koga je zveličitelj člověčanskoga pokolěnja za cěli svět odlučil, čim stalneše i sve više more napreduvati, još je trebalo daljniih srědstvah, i naredbah. Takvo srědstvo najpredi bila je ona goruća revnost, koju su apoštoli, i pèrvi njihovi naslědniki imali vu ustanovljivanju i razširavanju bratinske ljubavi. Izmed vnogih napomenut ću samo dvojicu, naimre sv. Pavla navučitelja narodov, koj nije prestal s rečjom, i vu svojih na razne cirkve upravljenih listih, kak je najbolje mogel preporučat

Digitized by Google

i hvalit ju, tak, da nije ni malo dvojil vu listu na Korintjane tvèrditi: „Da člověčanskimi i angelskimi jeziki govorim, neimam pako ljubavi, tak sem včinjen kakti brunc, koj zvenči. I da imam svu věru, tak da prenesem gore, neimam pako ljubavi, tak ništa nisem; i ak predam tělo svoje, tak da budem gorel, ništa mi nehasni.“ — To isto, dapače još vu vekšoj měri, včinil je Ivan Evangelišta, ozvan zato apoštolom ljubavi; kojega sve misli, sve želje, rěči i čini nisu směrali drugam, nego da pobude ljubav bratinsku; koj baveći se vu Ephezu, već od starosti na toliko nemoćen, da su ga njegovi vučeniki komaj na svojih rukah mogli vu cirkvu zanesti, nije ništa drugo govoril, nego, sinci ljubiti se medjusobno. Pak kad su ga vučeniki zapitali, zakaj navěk isto jedno govori, reče njim: ar je gosponova zapověd, i ako sámo ona bude izpunjena, dosta je. Zaisto vrědan odgovor za apoštola ljubavi!

Drugo srědstvo za razširenje pojma jednakosti pred Bogom i ustanovljenje ljubavi po světu, koji je kèrstjanska věra i cirkva upotrěbila, bilo je isto uredjenje, poleg koga je duhovničtvo novoga zakona ustanovljeno bilo. Ar k tomu, to jest za nazvěstjivanje rěči, razděljivanje svetih Sakramentah, i izvèršivanje svete vlasti, nisu bili pozvani princi ili hercegi ovoga světa, ne bogatuši, ne navučitelji ljudske mudrosti, nego zvekšinom siromaki, i izmed ovih takaj samo takovi, koji su se med ostalemi po ljubavi odlikovali. Ne redko zadobil je sin kojega poljodělca ili pastira korunicu duhovničtva, potlam takaj biskupsku infulu, dapače i papinsku tiaru. Višeput se je pripetilo, da je cesar vu spovedalnici kleknul pred redovnika, koj se je rodil bil od njegovoga sluge ili podajnika, i njemu izpovedal vu podpunoj poniznosti najskrovnie tajnosti sèrca svoga. A taj sin sluge ili podajnika njegovoga, nije dvojil progovorit mu: Cesar izjavljam ti vu ime Boga, da su ti oproštjeni grěhi tvoji, hodi, i nemoj

Digitized by Google

više grěšiti. Tak je ćuvsto jednakosti ljudih pred božanstvenim sudom sve više i više moralo preoteti mah, tak je po malo izniknulo robstvo; tak se je prava ljubav bratinstva med ljudmi sve bolje ustanovila.

Ali nije bilo dosta, robstvo ukinuti, i člověčanskoj naravi povèrnuti dostojanstvo njezino; bilo je jošće potrěbno doskočiti tulikim i tak velikim potrebоćam člověčanskoga pokolěnja, bar na tuliko, na kuliko je to vu ovom življenju moguće; — to jest potrebоćam, koje su se porodile iz nejednakosti blaga ovog světa, i naravskih darov. Buduć naimre, da već zaradi naravske svoje ćudi i zaradi različnosti umnih sposobnostih, koje su ljudi od božanske providnosti zadobili, svi jednako bogati, i jednako izvišeni biti nemogu, niti su ikada bili, niti budu; buduć nadalje, da ni ono obćinstvo imětka, koje je nègda obstajalo, dokle je jošće cirkva na jeden mali kraj světa, i na mali broj ljudih stišnjena bila — poslě se je věra kèrstjanska po svemu světu razširila, města više imati nebi mogla: bilo je morati misliti na druga srědstva, kak da se toj potrebоći doskoči. Takova srědstva mnogovèrstna našla je cirkva katoličanska, koja sva da izbrojim kratkoća vremena mi nedopušća; jedno samo hoću iz njih navesti: i to ova duhovna družtva, koja su si za jedinu zadaću svoju vzela, izvèršivanje duhovnih i tělovnih dělah milosèrdnosti, i koja su se s vremenom tak povnožila bila, da skoro neima nijedne vèrsti člověčanske potrebоće, za koju utažiti nebi cěli duhovni redi obojega spola obstali. Takovih redov ima i dan danas po cělom katoličkom světu razpèršenih, tak, da drugi siromaške betežnike svake versti vu obćinskih bolnicah, drugi samo kužnimi betegi natepene, drugi opet zarobljene ili čameće vu vuzah, drugi pak siromake koji su o pameti došli, ili od starosti i slaboće već iznemogli, dvore i služe; drugi su si skèrb male děce, koju siromaške matere hraniti nemogu, drugi pako odhranjivanje vu strahu božjem, i podučavanje vu potrěbnih znanostih iz-

Digitized by Google

vèržene i ostavljene děce, — drugi opet izbavljenje mladića i děvojkah od pogibelji skušavanja, drugi poboljšanje i odvratjanje nesrětnikah od puta skvarenja na put krěposti, još drugi svakojačke, i tak različne načine i pute kak da človečanskoj nevolji pomognu, — vzeli su si za zadaću svoju, da nije moguće sve navesti. Naimre prava ljubav tak je dosětljiva, da vu iznašastju načinah za izvèršit ju, nikakovih granicah nepozna.

Tak je katoličanska cirkva vstanovila, usavèršila, i uresila kraljestvo bratinske ljubavi. Tak su po cělom světu nastale neizbrojene pelde istinite, dapače začudjenja vrědne ljubavi bližnjega, izmed kojih predstavil sem vam vetomadne jednu vu osobi svete Elisabethe, ove vitežkinje bratinske ljubavi i milosèrdnosti. Ali i dan danas jošće, gděgod med ljudmi lada, ne vu rěčih nego vu sèrcu vkorěnjena, nit izlična ili mèrtva, nego prava i živa katoličanska věra, tam lada i kraljuje takaj ljubav; a gdě ljubavi nestane, tam je zaisto ili već od predi nestalo i věre, ili je bar jako oslabljena. Koj neljubi, veli Apoštol ljubavi sv. Ivan, nepoznaje Boga. Věrujte mi, dragi moji! da, kad bi ljudska sèrca bila prav zavzeta s ćutenji kèrstjanske věre, i napunjena s duhom katoličanske cirkve: nebi imalo med nami ni gladnih, ni golih, ni bezkućanah, ni ostavljenih betežnikov, ni děce lišene kèrstjanskoga odhranjenja, — nebi bilo svakojakih nevoljah, koje dohadjaju iz poměnjkanja vrěmenitih potrěbućah.

Još mi sad ostaje, da, kak sem se tèrsil činiti vu pèrveših premišljavanjih, vam dokažem, da je i taj božanstveni znak bratinske ljubavi, izključiva vlastovitost katoličanske cirkve. — Ako želite znati preljubljene duše vu Kristušu, kakov je stališ bratinske ljubavi još sadašnje naše vrěme pri pukih, kojim nije poznana světlost věre kèrstjanske? lehko se morete od toga obsvědočiti, samo da prebrodite potok, koj nas děli od turskih pokrajinah. Viděli budete na pèrvi mah: kak su još daleko od svakoga poj-

Digitized by Google

ma o člověčanskomu dostojanstvu, i pravoj ljubavi bližnjega isti oni puki, koji stanuju vu najbližjih městah do nas kèrstjenikah, i kamoli ovi koji vu sredini tminah poganinskih se nahadjaju! Kaj se pak tiče kèrstjanskih, no od katoličanske věre i jedinosti odcěpljenih věroizpovedanjah? dosta će biti, ak spomenem, da nijedna izmed prevnogih onih slědbah nije bila moguća do sada sámo jednoga milosèrdnoga brata, ili jednu milosèrdnu sestru proizvesti; gde vendar franceska skroz skoro katolička zemlja, poleg svih tih tužnih razdorah svojih, s kojih već više nego šestdeset let tèrpi, jezera i jezera broji osobah ovoga reda, koje se zaisto s začudjenja vrednim požèrtvovanjem tèrse vtažiti člověčanske nevolje. — Ar da ove ženske osobe, koje su Protestanti vu Pruskoj, pred nekoliko lět, pod imenom Diakonissah uveli vu jednu ili drugu bolnicu, nikak se nemreju prispodobiti s našimi bogoljubnemi zavodi, koji čez tuliko stoletjah umaljivaju nevolje člověčanskoga pokolěnja, to mislim će svaki lahko uviděti ako samo pomisli, da ov zavod protestantički čisto je mlad, niti nema za se iskustvo barem někuliko desetinah lět, i kamo još stoletjah, ter da već vu svojem početku, kak věrojatna izvěstja javljaju, jako se udaljenoga kaže od naših redovničkih zavodah. Niti čudo, dragi moji, ar Protestanti, iz načela svojeg věroizpovedanja, dobra děla ne samo ne dèržiju zapotrěbna no postignutje zveličenja, nego niti za zaslužna pred Bogom. Anda i pomenutom njihovom zavodu manjka ono zvirališće, iz koga dobra děla vu cirkvi našoj izviraju; manjkaju uredni ovi savezi sa cirkvom Kristuševom, iz kojih naši Redovi vlečeju svoj životvorni sok; manjka ono revno nastojanje za višešu svetost življenja, koja jedino se hrani i uzdèržava s ostroćom života, i s krěpostmi pokornosti, čistoće, dobrovoljnoga siromaštva, poniznosti. Ova pri Protestantih se udomiti ne moreju, ar od njih malo kaj dèrže, dapače oštroću takovu odpèrto zametavaju; ter ako i zevsema poštene imaju nakane, ove samo na vrěmenite svèrhe směraju; pri

Digitized by Google

katoličkih usuprot redovih děla milosèrdnosti prama bližnjemu jesu samo poslědice njihove prama zveličitelju ljubavi. Al i ono milosèrdnih dělah, i dělotvorne ljubavi, kaj se more pri nekatoličkih věroizpovedanjih najti, vzeto je od katoličanske cirkve; i bude samo tak dugo obstalo, dokle će i věra vu božansko objavljenje jošće obstati, koja vendar dan na dan sve bolje izčezava i gine med njimi. To isto zadnjič, dapače još bolje valja od sadašnjih philosophah, i tak zvanih Reformatorah člověčanskoga pokolěnja. Istina je, da znaju vnogo toga i lěpo govoriti od dostojanstva člověčanske naravi, od nježnosti sèrca, od bratinske i medjusobne ljubavi — kak sem to već gore spomenul; ali su dosad malo činili, odkud bi člověčansko pokolěnje moglo kakovu hasen imati. Ar njihova Reformacia i philosophia neima Boga za temelj, dapače višeput se baš na bezbožnih načelih osniva; nevide oni vu nevoljnomu bližnjemu svomu Jezuša Kristuša, kak to vide pravi katoliki; neišču oni zasluge za buduće življenje, nego išču udobnosti, hasne, i nasladnosti ovoga světa; išču sáme sebe; i zato gděgod razprostiru svoje reformacie i svoj navuk, na město ljubavi bližnjega, slěde na skoro nesloge, boji, plenjenja, prelěvanja kèrvi, i druge svakovèrstne nevolje. Ne ne, predragi moji, plemenito ono sěme bratinske ljubavi neuspě vu svojoj podpunoj čistoći i krěposti drugdě, nego na onom polju, koje razsvětluje sunce božanske věre, ojača kèrv zveličiteljeva, hrani rosa višje milosti; neuspě, nego vu jednoj, svetoj, i katoličanskoj cirkvi.

Mislim, preljubljene duše vu Kristušu! da sem odèržal zadanu vam na početku govora rěč svoju, naimre, da ću vam dokazati, da je naša věra pèrva pravu bratinsku ljubav na svět donesla, i da je ta ljubav izključiva vlastovitost katoličanske cirkve. — Kaj slědi otud? Slědi to dvoje. Pèrvič, da tim vekšom

Digitized by Google

věrnostjum i pobožnostjum budemo privèrženi cirkvi našoj. Ar buduć, da je ljubav, poleg sv. Pavla Apoštola cilj zapovědi, dapače za više se dèržati mora od iste věre i ufanja: tak nam mora od najvekše cěne biti onaj zavod, po komu je ona na světu ustanovljena, i na komu jedino, kakti na čvèrstom temelju počiva, to jest sveta naša cirkva katoličanska. Nego, kajti opet s druge strane našu věru ništa tuliko, i tak srěćno nesdèržava, kak ljubav, poleg rěčih sv. Ivana Evangeliste „mi znamo, da smo prenešeni od smèrti na življenje, ar ljubimo bratju; koj pako neljubi, ostaje vu smèrti:“ Slědi drugoč to, da se marljivo věžbamo vu dělih bratinske ljubavi, a ništa nezamudimo, kaj na nju spada, na koliko nam samo to dopušćaju sile naše. Ar dragi moji, toliko je vèrstih duševnih i tělesnih potrěbočah i nevoljah člověčanskih, da ima težko ikoga vmèrteljnoga, bil on još toliki siromak, da nebi spram bližnjemu svojemu činom takaj dokazati mogel ljubav svoju. Štujmo sámo vu svakom člověku brata našega, predstavljajućega nam osobu Jezuša Kristuša; štujmo vu njemu stvor na kip božji včinjen, i dragocěnom kèrvjum zveličitelja našega odkupljen: tak ćemo već najti način, kak da mu izkažemo našu ljubav. I tak činećі budemo očituvali věru našu s děli ljubavi; i povratno po jakosti věre naše budemo ojačili sve više, i učvèrstili, dapače najspasonosniimi plodi umnožili ljubav našu. Amen.

Digitized by Google

6.

Haec est victoria, quae vincit mundum, fides nostra. I. Joan. 5.

To je poběda, koja svět oblada, věra naša.

Temelj svih družtvah i člověčanskih odnošenjah je domaća obitelj; niti neima nijedne stvari, koja bi gledeć na sréću člověčanstva bila od vekše važnosti. Vrědno je dakle znati, kakov li je cirkva katoličanska, — koja je vu najpoglaviteših pitanjih tičućih se člověčanskoga pokolěnja tuliko upliva imala, kak smo to već vu prešestnih našili premišljavanjih viděli, — kakov je, velim, na uredjenje domaćega života učinila utisak? Koje pitanje mi se zesvema dostojno vidi, da mu današnje naše premišljavanje posvetimo.

Domaća obitelj, iliti familia kak znate preljubljene duše vu Kristušu! ima tri sastavne stranke, naime otca, koj je glava obitelji, njegovu tovarošicu, i děcu. Neću ovdě posebice od svake stranke govoriti, nego promatrali budemo cělu obitelj u jednom, s osobitim vendar obzirom na tovarošicu skupa mater; stranom zato, ar ova ima najviše upliva vu ostale kotrige familie, stranom pako zato, jer su pred došastjem zveličiteljevim baš materinska i tovaruška prava, po cělom skoro světu bila pogažena ili nepoznata, i jer je baš to bilo zvekše strani zrok tužnoga onoga stanja ženitbah, i domaćega življenja, koj je tak strašno bil zavladal.

Vu sv. pismu, a naročito vu knjigi stvaranja poglavju 2. čtejemo: da, potlamkam je Bog, stvoritelj světa, poslavši vu Adama sen, jedno iz njegovih rebrah preobrazil na žensku,

Digitized by Google

dopeljal je nju k Adamu, a Adam na to rekel: „Evo ova kost s moje kosti, i kèrv iz moje kèrvi; i zvati će se kip muža, ar je vzeta od muža. I zato ostavil bude človĕk otca svoga, i mater, i privèržen bude ženi svojoj, i bit će dvoje vu jednom tĕlu.“ Vu ovih rĕčih, dragi moji, sadèržava se cĕli ustav ženitbe. Naimre vidi se otud, pèrvič da muž mora vu svojoj ženi pripoznati dostojanstvo, posve jednako svomu dostojanstvu, i da i ljubav, prama njoj, mora biti osnovana na ovom dostojanstu, ter tak skopčana s pravim štovanjem: ar je žena iz istoga muževog tĕla, a ne morebiti iz koje druge prostie stvari po stvoritelju načinjena. Nadalje slĕdi otud nerazdružljivost hižnoga zakona: buduć je savez muža i žene vtemeljen vu jednom, dakle nerazdružljivom tĕlu. Zadnjič vidi se otud, da ženitba samo med dvojicom, a ne med više osobah mĕsta imati more: ar se naročito veli „i bit će dvoje vu jednom tĕlu“ anda ovo tĕlo nemore nego sámo dvojici biti obće.

Ako stanemo istu narav medjusobnoga odnošenja med mužom i ženom, vu dnu sèrca človĕčanskoga razmatrati, tak ćemo iste one poslĕdke opaziti, koje smo sada iz sv. pisma izvodili. Ar ženitba naravski predpolaže medjusobnu ljubav, i to duboku i istinitu ljubav; takova pako ljubav bez povratnoga i nježnoga ćuténja medjusobnog dostojanstva i štovanja obstati nemore. Nadalje človĕk, koj istinito cĕni i ljubi osobu, s kojom kani vu hižni zakon stupiti, zaisto želi ju za nerazdružljivu drugaricu življenja svojega, i ne samo za mater buduće svoje dĕce, nego takaj za njenju odhraniteljicu i obskèrbiteljicu. Anda i nerazdružljivost ženitbe vtemeljena se nahadja vu zdravom razumu človĕčanskom. Istina je, da se te želje višeput s vremenom mĕnjaju: ali je vendar i to istinito, da je namisel nerazdružljivosti zesvema pravoj zakonskoj ljubavi prirodjena. Zadnjič ta ljubav, ak je istinita, izključuje svaku većinu, tak da se niti med jednom ženom i više mužkih, niti med više ženah i jednim mužkim ni pomisliti nemore.

Digitized by Google

Tak se anda i objavljenje, i naravski razum slažu vu tom: da su bitni znaki ženitbe, medjusobna ljubav tovarušev, osnovana na povratnom štovanju, — nerazdružljivost, — i zadnjič jedinost muža i žene. Ali poleg svega toga vuči nas historia, da je ženitba pred došastjem Kristuša Jezuša, od ovoga svoga pèrvobitnoga uredjenja na tužni način zavèrnula bila, i da ni dan danas izvan katoličanske cirkve, pu podpunoj cělosti svojoj baš nigdě neobstoji; — koju istinu tèrsil se budem vam dokazati, sámo molim, da rěči moje pazljivo i dobrovoljno posluhnete.

Rekel sem, da je ženitba, pred došastjem Kristuša Jezuša od svoga pèrvobitnoga uredjenja zavèrnula bila. — Za onih četiri jezer lět, koja su od postanka světa do došastja Kristuša zveličitelja bila iztekla, pri svih narodih, od kojih vu historii spomenek biva, baratalo se je s ženami na isti način, kak s robovi. Muž imal je vu ženu svu oblast, čuval ju je zvekšinom vu zabitnom kojem kutiću hižc svoje, oddaljenu od svakoga člověčanskoga družtva; kano najprostešu služkinju silil ju je na težke posle; stegnul joj je svako odhranjenje, i sva plemeniteša duhovna veselja. Žene zvekšinom bile su prodavane i kupovane na način něme živine; pravo na otčinstvo ili materinstvo, pravo za činiti teštament, pravo tutorstva vèrhu iste svoje rodjene děce baš nisu nikakovo imale. Pri nekojih narodih bilo je navadno ženskoj děci izvinuti nožje pèrste zato, da kad bi odrasle, nebudu mogle lahko hoditi, i da se tak budu mogle laglje kod doma prideržati, koja nečlověčna navada se i dan danas jošće obdèržava vu velikom kinezkom carstvu. Drugi opet narodi dèržali su za osobitu krěpost, kad je žena prigodom smèrti muža svoga, hotomce skočila živa vu goruću lomaću; — kojoj barbarskoj navadi za volju, još dan danas vu iztočnoj Indii vnožina ženah žèrtvom postaje. — I tak

Digitized by Google

predragi moji izčeznul je, i danas jošće fali pri svih narodih, do kojih nije dopèrla světlost věre kèrstjanske, pèrvi on značaj, koga je stvoritelj ženitbi hil dodal, — naimre: štovanje člověčanskoga dostojanstva vu ženi ne manje kak vu mužkomu.

Ali ni ta strašna podjarmljenost ženskog spola, nije još zadostna bila člověku; nego skopčano joj je jošće bilo pravo odpusta. Mogel je naimre muž, kad mu se je god svidělo, tovarošicu svoju odpustiti, i s doma odtirati. Došla je sirota mlada, vu cvětu dobe svoje, a kad je ostarela ili obetežala, ili kojomgod drugom nesrěćom tovarušu se zaměrila, bila je odpustjena; hitil ju je muž iz hiže van, kakgod se pohižtvo, kad već nije svomu gospodaru na oko, hitje iz hiže.

Al ni to još nije dosta bilo. K svemu tomu zlu pristupilo je mnogoženstvo, kak je to još dan danas navadno pri naših susedih Turcih, i svih skoro kèrstjanske světlosti lišenih narodih. Morete si misliti, kakova je sudbina, kakov stališ nesrěćnih tih osobah, pod jednim krovom skup stèrpanih — gdě se medjusobnom mèržnjom, nenavidnostjum i ljubomornostjum preganjaju, i tak žèrtve věkověčne borbe i neplemenitih strastih věinjene žalostno življenje svoje sprevadjaju.

Ta je bila sudbina žene predi, nego je nebeska světlost istine kèrstjanske světu osinula bila, takova je i dan danas brez ove svetlosti.

Da vidimo sada, kaj je vu tom obziru včinila kèrstjanska věra, i cirkva katoličanska? Zveličitelj naš Kristuš Jezuš, da vam sve izrečem na kratkom, oplemenivši sèrce člověčansko presvetim svojim navukom, povèrnul je zajedno ženitbi pèrvobitnu svoju čistoću, koju joj je nègda stvoritelj bil podělil. Povèrnul je najpredi čistu i stalnu ljubav, vtemeljenu na medjusobnom štovanju tovarušev, koje iz povratnoga ćutenja člověčanskoga dostojanstva izhadje. Ar ljubav prosto člověčanska, nije nego kratkotèrpni plamen, koga poradjaju isto tak kratko vrěme trajući uzroki. Takova ljubav ima svoj poče-

Digitized by Google

tek vu ćutljivosti; radja se jutrom, a na večer vgasne. Naprotiv prava plemenita ljubav je krěpost, predpolaže jaku i stalnu dušu, i ima svoj početek vu stalnih i izvišenih uzrokih. Ali takovo ćutenje sèrca neima drugdě města, nego vu kèrstjanskoj duši. Dva mladića, istinski kak jim se čini, se med sobom ljubeći — obećaju si věkovitu věrnost i ljubav, dakle stupiju vu zakonski stališ. Ali ta ljubav, za koju su mislili da bude navěk trajala, počme s vremenom ohladnuti, a kadkad za malo zesvema izčezne. Kaj se je pripetilo? Ništa, nego da je několiko let, nekoliko měsecov, il more biti samo několiko tjednov izteklo. Koj je anda zrok te silne preměnbe? Nije drugi, predragi moji, nego kajti Bog nije imal upliva vu ta ćutenja, vu njihova obećanja; to jest, kajti pamet njihova nije bila dosta razsvětljena s istinami sv. věre kèrstjanske, kajti sèrca njihova nisu bila napunjena duhom kristuševim, i kajti njihova medjusobna ljubav nije bila vtemeljena na ljubavi Boga, koja je jedini izvor svake druge čiste, i izvišeneše ljubavi. Anda zveličitelj naš ustanovivši pravu ljubav Boga, vtemeljenu na pojmih od božanskih zvèršenostih, krěposti, i nevmèrteljnosti duše, je zajedno ustanovil pravu tovarušku ljubav, izvirajuću iz medjusobnoga štovanja, koje se osniva na dostojanstvu člověčanske naravi. A kad je jenput to ustanovil, tak je naravno takaj otud slědila nerazdružljivost ženitbe, kak i to, da ženitba nemore nego samo med jednim muškarcem i jednom ženom města imati. Tak predragi moji, povratjeno je opet ženitbi pèrvobitno dostojanstvo. Vnogo je takaj k tomu doprinesel onaj uzor, koj od osamnaest stolětjah kano jasna zvězda predsvětlja materam, i kèrstjanskim tovarušem; naimre, da se je zveličitelj naš rodil od preblažene one žene, koja je znala diku materinstva sdružiti s krěpostjum děvičanstva. Doprineslo je nadalje vnogo k tomu, da je Kristuš Jezuš podignul ženitbu na čast sakramenta, i tak odpèrl još osobiti izvor milosti, koja vodi tovaruše na pravu i stalnu medjusobnu ljubav.

Digitized by Google

Od toga vrěmena, gděgod je věra kèrstjanska pustila stalno korenje, — tam žena nije bila više robkinja, i prosti predmet tělovnih nasladnostih, nego štovana drugarica življenja svoga tovaruša, nadarena zesvemi pravi, koja iz pravoga tovaruštva slěde. Od toga vrěmena postal je upliv ženskog spola vu domaći život, i vu isti mužki spol od najvekše važnosti; tak, da žena kèrstjanskom věrom i pravim duhom kristuševim oduševljena najviše doprinaša na srěću člověčanskoga pokolěnja. Od česa, da se bolje obsvědočite, premišljavat ćemo malo pobližje kèrstjansku ženu, kano mater, kano tovarošicu, i kano kćer: ar iz ovih trih gledištah vzeta, čini kotrig domaće obitelji.

Od kèrstjanske matere porodjeno dětešce, prijima se vu ruke posvetjene zakonom evangeliumskim: naimre prijimaju ga vu svoj naručaj kèrstjanski roditelji. Neima se anda ništa bojati za buduće svoje življenje, kak su se nègda morala bojati pri poganinih, gdě je zavisilo od volje roditeljah, da se rodjeno dětе sadèrži vu življenju, ili pak skonča; i kak se još dan danas ima bojati vu kinezkom cesarstvu, gdě se svako lěto jezera siromaške děce izvèrže zimi, gladu, ili na plěn proždèrljive zvěradi. — Nadalje kad novorodjeno dětešce odpre oči svoje; koj je pèrvi predmet koga zagleda, nili nježnosti puno lice kèrstjanske matere? I kakbèrž člověčanska rěč more dopréti do dětinskog sèrca, gdo je onda, koj mu pèrvi vu pamet vlěva pomisli o stvoritelju, odkupitelju, ter od krěposti, i nedužnosti življenja? nije li věrom kristuševom očistjena, a po milosti sv. sakramentah posvetjena mati? — Pèrvim ljudem vu paradizumu govoril je sám Bog, i razsvětil pamet njihovu otčinskom svojom rěčjum, podavši jim pèrve znanosti, i pobudivši vu sèrcih njihovih pèrva ćutenja. Vu katoličanskoj cirkvi vu tom obziru, pri novorodjenoj děci, božje město zastupa kèrstjanska mati; i s božjom pomoćjum, pod materinskimi rukami, i s uplivom rěči i ljubavi njenje otvara se naša pamet istini, a sèrca naša ljubavi božjoj, i bližnjega.

Digitized by Google

Ali bèrzo izteče dětinska doba, a za njom nastupi mladost, s njom pako premnogi nagoni za nedopustjenim strastim. Odhranjenje postaje težje, ali ostaje zato svevdilj potrěbno. I akoprem se onda naše odhranjenje zvekšinom pověri vu tudje ruke, vendar još i onda, neima nikaj toliki upliv vu sèrce naše, kak materinska rěč? osobito pako matere, koja je pravom věrom, i po čistoći kèrstjanskoga dèržanja najužje s Bogom skopčana? Njenji pogled još nije izgubil ugled pri sinu svomu; nježna ljubavi puna pokaranja njezina još nisu izgubila svoju moć; dapače duboki jošće čine utisak vu sèrce mladića, i pobudjuju gorke žalbe vu pèrsih njegovih. I kad već rěči nebi ništa hasnile, još joj ostaju suze. Gdo se more, predragi moji protiviti suzam pobožne majke? Ko to more, neima člověčansko nego kamenito sèrce, koje već ništa pod suncem nije kadro umekšati. Nevěrujem, da ima koga, koj zadobivši pobožnu i ljubavi punu mater, nebi bil kada poćutil moć materinske rěći, majčinih suzah.

Za mladostjum slědi muževna doba. Srěća za onoga, koj je dobu mladosti svoje, pod otcinskom i materinskom brigom, i pod rukovodstvom dobrih navučiteljah tak sprevodil, da ni samo ostal prost od pogibeljne one skvarenosti, koja zna na tak tužni način opustiti tělo i dušu mladostne dobe, nego je još oplemenil sèrce svoje, pod dobrotivnim uplivom věrozakonskih istinah, i obogatil pamet s hasnovitimi znanostmi, ter tak postignul srědstva za ustanoviti vlastovitu jednu obitelj. Izbere si dakle mladenec družicu za budući život svoj, i stupi s njom vu nerazdružljivi savez ljubavi i věrnosti. O ako je to včinil, ne iz nagona tělovnih nasladnostih, niti kakovih drugotnih ciljov, nego privoljen na to nedužnostjum, poštenostjum i pobožnostjum zaručnice svoje; ako je potlam na svatbu pozval zveličitelja svojega, kak su to negda včinili bili svati vu Kani Galilei: tak more se za stalno ufati, da će zadobit družicu, koja bude istinski s njim dělila sva veselja življenja i po tom jih još povekšala; da će dobit

Digitized by Google

družicu, koja će mu sve suprotivšćine istinitim svojim pomilovanjem znatno zlehkotiti; koja će krěposti marljive gospodarice znati skopčati s srěćom pobožne matere i brižljive odhraniteljice deče svoje; rěčjum, koja će svezom čiste i svete ljubavi s njim skopčena, sprevadjat ga po svih tèrnjem posutih stezah ovoga življenja, tia do groba, a i prěko njega vu buduće življenje.

Kad pako Bog blagoslovi ženitbu kèrstjanskih ovakovih tovarušev, i kad jim odrastu deca kano olikove mladice okô stola njihovoga — kak spěva okorunjeni pěsnik — odrastu pako vu strahu božjem, i hodeć po njegvih putih; a na osebnom, kad jim odraste kćerka, oduševljena věrom i ljubavjom zveličitelja, i materi posve jednaka vu nježnoj ljubavi i pobožnosti, — o kolika su onda opet to veselja za ovakovu obitelj, a na vlastitom za srěćnoga otca! Već višeput dogodilo se je, predragi moji, da je otec, zabludivši od puta krěposti, na pogled svoje kćere, koja se je za njega pred razpělom pobožno Bogu molila, opet na pravi put povèrnul, niti nigdar više od njega nije odstupil.

To vam je na kratkom spisana pelda matere, tovarušice, i kćere, oplemenjene po Evangeliumu, i zveličiteljevoj milošći.

Ali nije to još sve, glede česa ima kèrstjanska ženska upliv vu družtvo človečansko. Još je ona osobitim nekim načinom odlučena na izvèršivanje milosèrdnih činov, i ljubavi pram nevoljnim; kaj i sadašnje naše vrěme zadosta dokažuje. Ar su žene i děvojke već tolika, i tak različne vèrsti družtva sklopile za umaliti člověčanske nevolje, da se je težko moći odlučiti, je li bi se člověk moral više čuditi velikoći njihove kèrstjanske ljubavi, ili vitežkomu požèrtvovanju, ili pako oštroumnosti njihovoj vu iznašastju novih blagotvornih vrějah? I zaisto, nigde se tak jasno nevidi velika ona razluka med poganinskim i kèrstjanskim světom, kak baš vu ovoj rěvnosti kèrstjanskih osobah ženskoga spola vu plodonosnoj ljubavi bližnjega, i izpunjivanju dělah miloserdnosti. Hote sámo

Digitized by Google

vu glasoviti hram Venusi, vu Korintumu, i gledajte tam nečiste one osobe koje su se posvetile nesramnoj svojoj božici; a zatim hote i gledajte pobožne one děvojke, koje s tulikim požèrtvovanjem sámoga sebe dvore siromaške betežnike vu bolnicah, i imat ćete ponatje o različnosti med dvemi světi, poganinskim i kèrstjansko-katoličanskim.

Rekel sem hotomce kèrstjansko-katoličanskim: kajti med istemi kèrstjanskemi věroizpovědanji je jedina cirkva katoličanska, koja je sve bitne uvěte ženitbe znala neoskvèrnjene i vu podpunoj svojoj cělosti začuvati. Već vu iztočnoj cirkvi, prem da se ona vu navuku vnogo nerazlučava od katoličanske věre, vendar umalila se je svetost hižnoga zakona potom, kajti se tam zbog preljubstva hižni zakon navěk razrešava, i dopustja, da se stranke snova pozakoniti mogu. Pri Protestantih je to još vu vekšoj měri navadno: ar tam se razpitaju tovaruši glede zakonske sveze ne samo zaradi preljubstva, nego iz drugih takaj, gledeć na važnost stvari, zaisto višeput čisto slabih i nevaljanih zrokov. Žena, višeput nedužna, odganja se s familie, koju je svojom kèrvjum vtemeljila, oduzmu joj se děca, koju je vu utrobi zanosila, svojim mlěkom odgojila, i materinskom ljubavjom ogerlila. Kad se vučici otmu mlade, koje je svojim mlěkom osisala, krivo joj se vidi, a nebi se krivo videlo razumnom bitju, izobraženoj dapače kèrtstjanskoj materi, ako se njoj nemilostivno pograbe sin, iliti ljubljena kcěr, vu kojih je celo svoje viselje, cělo ufanje budućnosti i starosti svoje postavljala!

Ali će mi morebiti gdo izmed vas rěći. Neima li peldah med istemi katoliki, gde se oženjeni razdruživaju barem od stola i postelje; neima li med istemi katoliki nebrojenih nesrěćnih, dapače spačljivih ženitbah? — Ima ih žalibože, ima, dragi moji! dapače broj takovih dan na dan strašno raste. — Ali, je li je zrok toj nesrěći cirkva katoličanska, ili nije li baš to, kajti je ohladela vu pameti i ljudskih sèrcih věra? kajti su sini cirkve izgubili duh ove blage matere svoje? dapače kajti

Digitized by Google

očito poteptavaju rěč njenju, tolnače, i zakone njezine? Dakako, da zakoni, bili oni još tak mudri i spasonosni, nemogu proizvesti željni uspěh, — kad se za njih nemari. — Nek samo postupaju mladići vu zarukih svojih, poleg onih načelah, kak to želi sv. mati cirkva; naj pozoveju na svoju svatbu čistim i poniznim sèrcem zveličitelja svoga; a oženjeni već, nek svevdilj pred očmi imaju strah božji; naj zadèrže čistu svěst; neka ljubi muž ženu svoju, kak Kristus ljubi cirkvu, i kak to preporuča sv. Pavel apoštol; nek bude trezan, krotek, i marljiv otec za svoju obitelj; — žena pako nek začuva neoskvèrnjenu věrnost svoju pram tovarošu svomu; nek neželi više prěko měre stališa svoga; naj bude brižljiva hiže gospodarica, skèrbljiva za svoju děcu, i puna materinske nježnosti; nek svoju děcu za goda, — već počemši od zibke — podvučava vu spasonosnih istinah věre, nek jim za rana usadi ljubav krěposti i nedužnosti vu serce, nek jim dobrom peldom predide vu prijemanju sv. sakramentah, i vu obdèržavanju božjih i cirkvenih zapovědih; — s rěčjum naj tovaruši živeju poleg prepisov věre i cirkve katoličanske; i nestat će svih spačkah, povratit će se mir, red, i prava srěća opet vu familie, i ženitbe predstavljat će opet onaj izgled, koj su predstavljala negda, pèrva stolětja cirkve, to jest ono srěćno vrěme, kad je pri katolikih vladala jošće podpuna věra, i s njom svaka pobožnost, i nedužnost dèržanja.

Nego kajti se ti tolnači vnogim nedopadaju, i buduć je naša narav takova, da ljudi zroke nesrěće svoje rajše svigde drugde išćeju, samo ne vu sebi: bilo je i takovih, osobito ovo zadnje naše vrěme, koji su mislili, da se zrok tolikih nesrěćnih ženitbah baš vu toj oštroći cirkve katoličanske glede nerazdružljivosti ženitbah nahadja i zato želili su, i zahtevali da se pri protestantih obstojeća lehkoća vu razpitanju takajše na katolike pretegne. Otud slědila je takaj ona velika vika za vpeljivanjem tak zvanih civilnih ženitbah, otud slědile su one nepobožne želje za dopustjenjem ženit-

Digitized by Google

bah s židovi i tak dalje. — Nego věrujte mi predragi moji, nisu te vike ništa drugo, nego rěč rastućega nevěrstva, rěč putenosti, i razvuzdane pohotnosti těla; kojoj se je cirkva katoličanska navěk protivila, i protivit će se vu buduće, makar kakova otud slědila potvaranja, nasèrtanja ili pregoni. Ar je posve obsvedočena: da si nije s ničem drugem bolje obvezala pokolěnje človečansko, nego baš ovom svojom stalnostjum. Jer dok je branila svetost ženitbe, branila je zajedno cělu civilisaciu človečanstva; branila je vaše matere, vaše tovarušice, vaše kćere i po tom pravu sréću domaće obitelji. Sva plemeniteša veselja, koja imate vu materah, tovarušicah, i kćerih vaših, bila bi brez ove borbe cirkve katoličanske već davna prevèrnjena vu pogèrdnu uhár robstva, i plěn živinskih nasladnostih. Već nebi bili Europeici, nego Turci.

To nek bude dosta od ženitbe; odkud se dovoljno vidi, kak mislim: da se k ostalim vlastovitostim, koje dokažuju božanstvenost cirkve katoličanske, svim pravom računati more i ta, da je ženitbi, i po tom domaćoj obitelji povèrnula ono dostojanstvo, i svetost, koju su negda bile zadobile od stvoritelja.

Danas predragi moji dokančamo korizmena naša premisljavanja. Koji su jih pazljivo i bezpristranim sèrcem slušali, uvideli su, kak se ufam vu Boga, da 1. vu bèrzom, i čudnovitom razširavanju věre naše; 2goć vu sveobćenosti iliti katoličanstvu cirkve naše, po cělom světu razširene; 3ić vu izvišenoj svetosti vu obćem kojom je nakinčena; — a na poseb 4ić vu nigdar predi nečuvenoj slavi čistoće, i děvičanstva; 5ić vu ustanovljenoj pravoj bratinskoj ljubavi; zadnjić vu povèrnjenom dostojanstvu domaće obitelji, i hižnoga zakona, — ima isto toliko nedvojmbenih dokazah za njezinu istinitost i božanstvenost; osobito, kad sve ove na sréću člo-

Digitized by Google

večanskoga pokolěnja toli bitno dělujuće vlastovitosti, jedino i izključivo njoj pripadaju, nit se baš nigdě izvan nje, vu pravoj sliki, i podpunoj svojoj krěpkosti najti nemogu. Takov zavod, drage duse kerst. nemore biti plod človečanskoga razuma, bil on još tak izvišen, glubok, ili obilan; nemore imati za početnika i ustanovitelja svoga nego Boga, ono bitje neizměrne mudrosti, svetosti, mogućnosti, dobrotivnosti.

Kakova pak imamo s ovih vlastovitostih věre i cirkve naše izvadjati pravila na naše posvetjenje? to sem vam preljubljene duše vu Kristušu već napomenul, kad je od njih pojedinih bil govor. Sada, gdě vam sve vu jednom zavjetku još jenput napominjam, nemorem drugo činiti, nego da vas otčinski, i po začetniku věre naše Kristušu Jezušu, vu čijem imenu vam govorim — prosim: da toj istoj presvetoj věri, i blagoj materi cirkvi vašoj katoličanskoj sve dane življenja vašega, i vu svih, vugodnih ili nepogodnih, okolnostih, vu koje će vas providnost božanska postaviti, stalno privèrženi budete, nit se nigdar, ili radi gizdosti življenja, ili s pohotnosti očih, ili po podbadanju nečistoga duha, niti umstvovanjem krivih philosophah, nit izsměhavanjem obštnih ljudih, niti zadnjić po zločestih pěldah — od nje odvèrnuti nedate. To je poběda, koja svět oblada, věra naša, kak piše sveti Janus Evangelista vu pervom svojem listu, i kak ste tuliko put čuli vu početku ovih naših korizmenih premišljavanjah. Věrujte mi dragi moji, da je vèra i cirkva kèrstjanska katoličanska jedina luč, koja more prav razsvetiti človeka došavšega na taj svět; da je ona jedina čvèrsta ona pečina, koja more odoléti svim nepogodam světa, da je jedino sigurno pristanišće zveličenja. Ako li odstupite od ovoga stupa istine, tak nećete najti ništa, nego sva tminom i pogibeljami napunjena, sva nestalna, nesegurna, i izkvarenoj naravi človečanskoj podvèržena. Na suprot pako, ak budete nju slědili: vodit će vas po svih kakgoder pogibeljnih i térnjem posutih stezah ovoga življenja s podpunom sěgurnostjum; dapače vo-

Digitized by Google

dit će vas tak, da bute već na ovom světu poleg pravedne svoje svěsti sprevadjali vugodne dneve, na kuliko to dopušča čalarnost ove doline suzah, po dovèršenom pako tečaju ovoga življenja srěćno dospeli vu onu domovinu, koju svi iščemo; vu domovinu gdě je postavljena svèrha svega tèrsenja našega, koja je cilj i zadnja odluka naša. Amen.

Na veliki petek, kak znate, obslužava cirkva žalobni spomenek muke zveličitelja našega; na koj dan, ob 8. vuri u jutro, nakanil sem vam s ovoga svetoga městа još nekuliko rěčih progovoriti, od izvišenoga naimre ovoga otajstva, po komu je dovèršeno dělo odkupljenja našega. Ufam se, da, koji ste marljivo pohadjali korizmena ta premišljavanja, ni na taj dan pri obslužavanju tulikoga otajstva nećete sfaliti.

Digitized by Google

7.

Cum ergo accepisset Jesus acetum, dixit: consummatum est. Et inclinato capite tradidit spiritum.

Kad bi anda Jezus vzel octa, — reče: dovèršeno je. I klonuvši glavom spustil je dušu.

Veliko dělo zveličenja našega, dovèršeno je preljubljene duše vu Kristušu na turobni, ali gledeć na nas od neprecěnljive vrednosti onaj dan, kojega godišnji spomenek danas žalobnim svetkovanjem obslužavamo: naimre, kad je Kristuš Jezuš, zvelicitelj naš, poslě pretèrpljenih nebrojenih mukah, špotnicah i bólih, na križno drěvo u posrěd dvih razbojnikah okrutno pribijen, presvetu dušu svoju izpustil. — O zaisto čudnovito otajstvo! O zaisto kak lěpo pěva cirkva križno drěvo izmed svega — věrno, plemenito — kakvo loza nedonosi — nit u sverži nit u cvětu nit u svojih plodovih! — Je naimre to presveto križno drěvo oltar, na komu se je zveličitelj za odkupljenje človečanskoga pokolěnja alduval kano žèrtvu nebeskomu svomu otcu; je stolica s koje nas je podvučal vu najpoglaviteših istinah, i izvišenih božanskih otajstvih; je prestolje, s kojega je svoje zakone světu oglasil; je sudište, na komu je grěh obsudil; je znak pobědě, koju je vèrhu pohotnosti světa i očih, i vèrhu oblasti nečistoga onoga duha stekel, koj je od početka bil lažec i varalica. Na tom drěvu visi čudnoviti on obladavec, koj je stopram svojum smèrtjum počel pravo slavodobitje; visi umirajući, koj je po

Digitized by Google

krěposti zadnjega uzdaha sva k sebi privlekel, visi on, čiju moć ne samo da nije smèrt uništila, nego ju još na čudnoviti način umnožila; visi vitez, kojeg mertvoga ime je svět obladalo!

Ova, a i vnoga druga mogu se svim pravom reći od križa zveličiteljevoga; i podavaju tak obilni predmet govorenja, da ga nigdar nijedna rečitost izcèrpiti kadra nije. Ja vendar buduć da sveti cirkveni obredi današnjega dneva više vremena iziskuju: hoću vam samo na kratkom otajstva sv. križa pred oči staviti dragi poslušitelji, i to iz trojvèrstnoga gledišta: naimre 1ić kakti veliki dokaz božanske pravednosti; 2goć kakti neopisivi dokaz ljubavi zveličitelja prama človečanskomu pokolěnju; a 3tić kakti izvišeni i najzvèršeneši izgled svih krěpostih.

O križ moga zveličitelja! jedino iz tebe, a ne od navučiteljah člověčanske blagoréčnosti želim ja cèrpiti znanost podučavanja mojih slušateljah; razsvětli pamet moju, zažgi sèrce moje, podaj krěpost réčim mojim za proslaviti slavu tvoju tak: da koji me slušaju, budu uzdèrmani spasonosnim strahom božanske pravednosti; užgani nježnjom iskrom povratne ljubavi prama tebi, i pobudjeni na naslědovanje onih krěpostih, koje ti raztiraš! — Vas pako predragi moji prosim, da moje réči dobrovoljno i pazljivo posluhnete.

Križ zveličiteljev je veliki dokaz božanske pravednosti. Kad razumno, i slobodnom voljom nadareno bitje grěši: potrěbno je, da ga stigne kaštiga. To načelo slědi iz istoga pravoga ponatja o Bogu. Ar da bi grěh ostal brez kaštige: prestala bi svaka razluka med krěpostjum i zločom: dakle nit zaslugi već nebi města bilo, nit sloboda razumnih bitjah nebi nikakvi pamětni cilj, nikakvu odlučnu svèrhu imala; brez

Digitized by Google

zasluge pako, i brez pametnoga i svojoj svèrhi shodnoga užitka slobode, nemore se nikakva prava, i za razumna bitja dostojna srèća ni pomisliti. Potlamkam je anda človečansko pokolènje po pèrvih svojih predjah onu veliku krivnju gizdosti i nepokornosti — koju zovemo iztočnim grèhom — prama najblagiemu svomu stvoritelju počinilo bilo, zahtèvala je božanska pravica, da bude ono od dèlničtva vèkovečne blaženosti izključeno tak dugo, dok se nebi iznašel način, kojim bi se božanskoj pravici zesvema zadovoliti moglo. Vuči nas pako vèra naša, da takovu zadovoljšćinu nitko vmèrteljni, niti cèlo človečansko pokolènje, a niti nijedno drugo stvorenje učiniti nije moglo. — Kaj ravno i mi već slabim našim razumom stranom barem presapiti moremo, kad premislimo, da nije bilo morati sámo za iztočni, vre vu sebi veliki grèh, nego i za sva ona nebrojena, i nezna se jel po množini jel po svojoj grozovitosti više odurna prestupljenja, božanskoj pravici zadovoliti, koja je človečansko pokolènje, poslè izkvarene po iztočnomu grèhu volje i cèle narave svoje do današnjega dana počinilo, čini sada, i bude još činilo do konca svèta. Za sva ova, velim, bilo je trèba zadovoljšćinu včiniti. Kad anda tu neizmèrnu vnožinu i grozotu svih tih prestupljenjah, grèhah i krivnjah premisli pamet naša: tak već naravnom svojom bistroćom dostići more, da neima nijednoga tak izvišenoga, i tak zaslužnoga stvorenja, koje bi bilo vu stališu za sva ova pristojno zadovoliti božanskoj pravici, — Takovu zadovoljšćinu mogel je samo činiti onaj, koj nedosižnom svetostju nadaren, od vèka počiva u naručaju vèkovèčnoga svoga otca, naimre sin božji, dèlnik jednoistoga božanstva s otcem. I sbilja sin božji poleg neizmèrne mudrosti i dobrote svoje znašel je način, kak da pogubljeno človečansko pokolènje opet pomiri s vekivèčnemi zakoni božanske pravice. Vzel je naimre na se spodobu sluge, i človečansko tèlo, i tèrpeći nebrojene nevolje podnesel najzadnjić i muku križa, ter tak nije samo izbrisal nesrèćni Adamov grèh, nego po neprečè-

Digitized by Google

njenih zaslugah svojih još je to opravil, da se sve ostale takaj, makar još tak težke krivnje, koje su ljudi potlam počinili, ili koje budu jošće počinili, mogu po istinitoj pokori izbrisati, — i tim načinom včinil je opet sloboden ulaz človečanskomu pokolěnju vu vekivečno blaženstvo.

Jel nam ova prem drugač za nas puna batrivosti nepredstavljaju najživahnie oštroću božanske pravice? Gdo je, koga, kad ova na očigled zveličiteljevoga križa pazljivo premisljava, nebi popal spasonosni strah, i grozota grěha, zahtěvajućega takovu i tuliku žèrtvu, koj se nije mogel drugač izbrisati nego smèrtjum sina božjega postavšeg človekom? I gdo bi mogel još tak budalast biti, da, potlamkam je već uvidel tu strogost božanske pravice, da velim neoduri grěh, to jest takov čin, s kojim božansku pravicu na novo poziva na kaštigu? Gdo je, koj nebi volil sve moguće nevolje ovoga življenja, dà i istu smèrt podnesti, nego po novih grehotah stavit se vu očevidnu opet pogibel izgubljenja věčnogo zveličenja, i podnašanja vekivečne osude?

Ali nepodaje nam križ zveličiteljev samo dokaz za pravicu, nego i za ljubav, i to najvekšu, koja se samo misliti more, ljubav! Ima vu dogodovšćini človečanstva dosta pěldah, kak su gradjani iz goruće ljubavi prama domovini svojoj položili za nju svoje življenje; kak su matere obljubljeno svoje dete s vlastovitom pogibeljom življenja oslobodile od propasti; kak su se zakonski ljudi jedan za drugoga same zèrtvuvali. Ali kaj su svi ti dokazi ljubavi gledeć na onaj dokaz, koj je danas po zveličitelju na križnom drěvu dovèršen? Tu se nežèrtvuje prosti človek, nego Bog včinjen človekom; nit se nežèrtvuje za svoje priatelje, ili ljubezne, — nego tèrpi za nezafalne, za grěšnike, za nepriatelje svoje; nit neumira lehku il dičnu kakovu smèrt, nego s najgoršemi mukami skopčenu, i sramotnu. O zaisto more nas svim pravom pitati preblagi zveličitelj naš „Puku moj, kaj sem mogel činiti, a nisem ti včinil? kaj je, što sem mo-

Digitized by Google

gel žèrtvuvati, a nisem žèrtvuval? jel dika moja koje sem se vžival vu naručju otca svoga? — al sem ju ostavil, ponizući se, i uzamši spodobu sluge; — jel blaženost moja? al i nju sem zaměnil siromaštvom i svakovèrstnemi nevoljami; jel sjajna moja kruna? al město nje zebral sem si drugu iz tèrnja; jel prestolje moje? al nisem li i ono dragovoljno za te zèrtvoval? kaj sem anda mogel včiniti, a nisem ti včinil?" O Gospone! sva zaisto, dapače vnogo više včinil si nam, nego je samo u misli dostići mogla pamet človečanska; včinil si ona, koja se niti po neizměrnoj tvojoj dobroti nikom moguća videla nisu; včinil si takova, kojim se najplemeniteši duhi nebeski nigdar zadosta načuditi nebudu mogli. O Gospone, kaj je človek, da se s njega na takov način spominjaš, i što je sin člověčji, da mu toliku ljubav izkažuješ? Odkud dohadja, da se je kralj kraljah i gospon gospodujućih zaradi siromaškoga zemeljskoga čèrva hotel na tak čudnoviti način poniziti? Vere nije ljubav, koja bi se mogla prispodobiti s ljubavjom moga zveličitelja! — Pitam vas dakle predragi moji, jel moguće, da budemo nezafalni na tolikoj dobroti? da toliku ljubav s našemi grěhi na novo zbantujemo? da budemo s nova činili ona, zarad česa je zveličitelj ove čudnovite žèrtve podnašal? Nemora li sèrce človeka, koj poslě križne smérti zveličiteljeve, još nove i nove grěhe čini, tvèrdje biti od onih pečinah, koje su se na toliko poniženje sina božjega same po sebi cěpale? Nemora li takovo sèrce biti bolje nećutljivo, nego su bili grobi, kuji su se prigodom smèrti zveličiteljeve odpirali?

Nego još ni tim nije dovèršeno otajstvo križa; podaje nam ono još izgled svih krěpostih. Bit će vam znano dragi kèrstjeniki, od kolikoga upliva su pelde na sèrce človečansko? A je li je kada bilo, i more li biti izvišeneše i dělotvornie kakove pelde svetosti, i svih krěpostih, nego je pelda Jezuša Kristuša visećega na križu? O Kolika je u njemu nježnjost pram nebeskomu otcu svomu? kak zvèršena odanost u

Digitized by Google

volju njegovu? kak pripravna pokornost? kak očivestno preziranje svih vremenitih stvarih? koliko uztèrpljenje, i stalnost vu postignutju predstavljene si najplemeniteše svèrhe? kolika krotkoća? Eto još zadnji hip življenja svoga moli oprostjenje za nepriatelje svoje; kolika milosèrdnost? vu najvekšoj muki sam postavljen odpira paradiz razbojniku; kolika dětinska ljubav pram materi svojoj? prislonjenu na križ batrivi podavši joj drugoga město sebe za sina; kolika čistoća? neizpustja presvetu dušu svoju nego na očigled matere, preblažene děvice, i obljubljenoga vučenika svojega Janusa, koj se je nemanje děvičanstvom odlikoval; kolika pobožnost? s zadnjim uzdahom izruča dušu svoju u ruke nebeskoga otca svoga!

Nije dakle ni čudo predragi moji! da je njegov navuk tulike i tak čudnovite poslědice po cělom svetu za sobom vodil. Kad nam naimre preporuča preziranje nestalnih stvarih, siromaštvo, zatajenje samoga sebe, bežanje nasladnostih, i oštroću pokore: nečini to u posrěd nebeskih radostih postavljen, il okružen cherubinskemi šeregi, nego viseći na križnom drevu. — Kad nam zapoveda, da nek svaki svoj križ nosi, ne želi drugo, nego da tim njega nasledujemo. — Kad nam nalaže, da se čuvamo nečistih poželjenjah: negovori samo s vustmi, nego s vlastovitemi svojemi ranami. Kak dělotvoren nemora biti navuk takvoga meštra, koj s istinom o sebi reći more: dal sem vam peldu, da kakgoder sem ja činil, tak i vi činite? Kak nedvojno pravo osudjivanja gizdosti i našega svojljubja nepripada onomu navučitelju, koj za potvèrdjenje svoga navuka, poslě podnešenih nebrojenih špotnicah i mukah, svoje življenje dokanča na križu? Gdo se nebude sramil, na očigled svoga zveličitelja stenjajućega pod bremenom mukah, življenje svoje posvětiti nasladnostim? Gdo bi se još mogel dati osvetom zaslěpiti; gdo bi mogel sebe zbantujućemu bratu zatajiti oprostenje, kad vidi zveli-

Digitized by Google

čitelja kak za mučitelje svoje toči vlastovitu kèrv? S rěčjum, koja je vèrst grěšne strasti ili žloće, koja se nebi morala na očigled križa utamaniti, kad bi hotěli ljudi taj znak zveličenja višeputi, i pazljivo premisliti, i ono svevdilj pred očmi imati? Nego o žalosti! to biva tak redko, da vu više kèrstjanskih hižah ni neima razpěla, dapače ima dosta katoličanskih obitelih, gdě je zveličiteljev križ, koga su naši predji tak visoko cěnili, moral ustupiti svoje město světskimi višeput nesramnim slikam, i kipom?

Zaisto preljubljene duše vu Kristušu, zveličiteljev križ pri svakom človeku, koj razme rěč njegovu, ne samo da posvetjuje navuk evangeliumski, nego i vèrlo zastupa město Evangeliuma: jer sve krěposti, koje se samo pomisliti mogu sadèržava u jednom zavjetku. Iz njega se vučimo dužnosti naše; spoznajemo sva naša odnošenja, zvanje, i sve nade naše: tak, da se Kristušev križ svim pravom more nazvati knjigom; i to knjigom, koja je svakomu človeku najviše hasnovita, dapače i zesvema potrebna. Iz te knjige mogu se svi vučiti, i oni koji drugih knjigah čteti neznaju; jedino iz nje cèrpimo bez svake pogibelji bludne, pravu mudrost; ona jedina sadèržava spasonosna pravila mišljenja i činjenja našega. Kaj su predragi moji sva vrěla světske znanosti, kaj su sve knjige sadèržavajuće človečansku mudrost, glede na ovu božansku knjigu? ništa, věrujte mi, ništa drugo, nego dečinske igre, ništa nego větar, koj podpiriva iskru ljudske oholosti, te svoje slědbenike višeput dotěra na široko more dvojnostih, za da jih onda s tim segurneše utope u pogibeljne talase svoje. O srećen on, koj iz svega sèrca sv. Pavlom apoštolom reći more, da ne pozna štogod, izvan Jezuša Kristuša, i to razpetoga. 1. Cor. 2.

Digitized by Google

Videli smo, preljubljene duše vu Kristušu, da je sbilja križ zveličitelja našega, kak sem to spèrva rekel, neprispodobni dokaz božanske pravice i ljubavi, zajedno pako najbolji izgled svih krèpostih i zvèršenostih. Kaj nam dakle preostaje drugo, osobito taj presveti dan, gde mati cirkva žalobnom svetćanostjum obslužava otajstvo križa, nego da provalivši se pred noge visećega na njemu zveličitelja našega, jednodušno izkriknemo: O zveličitelju! U tvojoj smèrti priznajemo neizprosljivu oštroću božanske pravice, a spoznajući, da smo ju s našemi grèhi na novu kaštigu sbudili, dèrhćemo; u istoj smèrti, koju si ti za nas dragovoljno podnesel, priznajemo takaj neizmèrnu ljubav, blagost i milosèrdnost tvoju, i od srama ginemo rad nezafalnosti naše, koje smo i poslè dovèršenoga dèla odkupljenja našega tulikoput krivci postali. O oprosti, oprosti nam Gospone; izbriši nepravde naše poleg velike milosèrdnosti tvoje, i po vnožini milosèrdja tvoga. Obećujemo ti za sveto, i stalno, da ćemo za sve do sada včinjene pregreške naše, po istinitoj i pravoj pokori zadosta včiniti, i rajše stoput umreti, nego te s kojim jošće, osobito s mèrtnim grèhom sbantuvati; da ćemo sve grèšne prilike bežati i ukloniti; da ćemo se tvojim, i cirkve naše — koju si postavil čuvaricom vère tvoje — zapovedim vu svemu pokoriti; samo tebe iskati, u tebi živeti, u tebe se ufati, i iz svega te sèrca ljubiti. To ćemo, to si za stalno preduzimamo, u tom se zakljinjamo. Ali ti znaš Gospone, da smo kèrhka stvorenja; znaš da nas je već mati u grehu zanosila; znaš da snašemi sámo silami, i brez tvoje milosti, ništa činiti nemoremo; da nemoremo ni hoteti dobro, a kamoli izvèršiti. Molimo te dakle, pomozi nas moćnom rukom tvojom; upravljaj korake naše, da na nijednu stran nezavèrnemo od svetoga navuka i vère tvoje, koju si nam iz naručja nebeskoga otca tvoga donesel, i s vlastovitom peldom na križu tak sjajno potvèrdil. — Ak bi nas tělo, svět, il nečisti duh hotel odvèrnuti od steze krèposti; ak bi zle pelde, kojih sada toliko ima, u nami

Digitized by Google

hotele vgasiti ljubav tvoju; o podaj nam tada Gospone čistoću svete luči tvoje; podaj nam jakost, da se ovim suprotstavimo, te jih slavodobitno obladamo. Križ nam tvoj nek bude světlo, zaštita, ljubav, uzdanje, batrivost, nek nam bude na stražnjoj vuri življenja našega obranba, utočište, zveličenje. Amen.

Digitized by Google

8.

Jesum quaeritis Nazaraenum, crucifixum: surrexit, non est hic; ecce locus, ubi posuerunt eum.

Iščete Jezuša Nazarenskoga, razpetoga: stal se je, ni ga ovdě; evo město gdě su ga položili.

Izmed svih dokazov za istinitost věre naše, dragi kèrstjeniki, neima nijednoga tak sjajnoga, kak je gorestajanje Kristuša Jezuša, zveličitelja našega. Taj dogodjaj bil je već početkom cirkve naše od tolike važnosti, da se je svejedno smatralo ili izpovedati věru kèrstjansku, ili položiti svedočanstvo o gosponovom gorestajanju. Apoštoli hoteći na město Judaša izdajice izebrati drugoga, za da se broj dvanaestorice apoštolskoga těla nadopuni, imenuju ga svedokom gorestajanja. Ar vu činih Apoštolskih vu 1om poglavju čtejemo ovak: Potrěbno je anda, da bude jeden iz med ovih mužev, koji su svako vrěme skupa snami, odkad je stupil, i odstupil izmed nas Gospon Jezuš, počemši od kèrstjenja Ivanovoga, do dana zastupljenja njegovoga, — postavljen svedokom gorestajanja. Čtejemo nadalje vu istih apoštolskih činih vu poglavju 4om Velikom krěpostjum davali su apoštoli svedočanstvo o gorestajanju Kristuša Jezuša Gospona našega: i vu svih njih bila je velika milost božja. Al i Peter, poglavica apoštolski vu svojem 1em listu kliče Blagoslovljen Bog i otac gospona našega Jezuša Kristuša, koj nas

Digitized by Google

poleg velike milosèrdnosti svoje preporodi na živo ufanje, po gorestajanju Kristuša Jezuša od mèrtvih. — Buduć se je anda vu gosponovom gorestajanju, za dokazati istinitost i božanstvenost věre kèrstjanske, tulika sila polagala: tak nije čudo, da su se vuzmeni svetki, na uspomenu dičnoga toga gorestajanja ustanovljeni, vu cirkvi navěk za najosebujneše, dapače za takove smatrali, po kojih se, kak ste već iz malo predi čuvenoga apoštolskoga pisma razmeti mogle preljubljene duše vu Kristušu! dostojanstvo svih ostalih svetkov posvetjuje. Nije čudo, da cirkva gorestajanje gosponovo obslužava s najvekšom radostjum; spevajuća skoro brez kraja i konca svoj Hossanna, i Alleluja. — Ar je vuzem svetek svih svetkov, svetečnost svih svetečnostih, kak veli sv. Gregor nazianzenski. I s toga gledišta, već višeputi upravil sem na vas, predragi poslušitelji, rěči s ovoga svetoga města. Danas ću to isto dično gorestajanje zveličitelja našega iz drugoga obzira s vami premišljavati.

Naimre veliki apoštol narodah sv. Pavel, vu svojem listu na Rimljane u poglavju 6om tak piše „Zar neznate, da ki smo goder kèrstjeni vu Kristušu Jezušu, da smo po njegovoj smèrti kèrstjeni; jer smo po kèrstu skupa s njim u smèrt zakopani: da kakgod se je Kristuš stal od mèrtvih po slavi otca, tak i mi ustanemo na novi život. To jest sv. Pavel Apoštol, a za njim sv. Otci, i cěla cirkva katoličanska nesmatra gosponovo gorestajanje samo kao najčvèršči dokaz za istinitost věre naše, nego ujedno za znak duhovnoga našega gorestajanja, i hoće da nam ono bude silna ponuka za nas, da ostavimo grěšno življenje, i nastupimo put nedužnosti, te dušu našu urěsimo krěpostmi, u kojih je poglavito postavljeno življenje duše. Zato ću vam dragi moji današni dan pokazati: kada se od věrnih kèrstjenikov s istinom rěći more, da su ustali s zveličiteljem, i da hodaju vu ponovljenom živ-

Digitized by Google

ljenju? I to ću vam najpredi vu obćem od cěle družbe věrnih, zatim pako s obzirom na razne stališe i svakojake vèrsti ljudih predložiti. — Bit će taj izpit kano zèrcalo, u komu ćemo moći uvideti način mišljenja i činjenja našega; bit će duhovno vĕžbanje, koje će za nas moći biti vèrlo spasonosno, i zaisto tak dostojanstvu današnje svetkovine, kak takaj naměri svete matere cirkve kruto primĕrno. Dakle svim pravom od vas prosim, da moje rĕči dobrovoljno, pazljivo, i stèrpljivno posluhnete.

Kad navuk zveličitelja našega podpuno zavzeme pamet i sèrce človečansko, tak ga zesvema čudnovitim načinom preobrazi: da se s istinom od njega reći more, kaj cirkva od noći gorestajanja gosponovoga izvišeno spěva, kad veli: da po svemu světu u Kristuša věrujuće od zločah světa i tmine grěhov razdružene, povratja milošći, pridružuje svetosti; odbija zločinstva, krivnje opira, vratja padšim nedužnost, a tužnim radost; odvratja mèržnje, ustanovljuje slogu, carstva prigiblje. — To jest gdě človĕk žive vu Kristušu, a Kristuš vu človeku: tam vlada nedužnost, strah božji, pravednost, čistoća, mèrtučljivost, istinita ljubav bližnjega, milosèrdnost, blagost, i sve ostale krĕposti; — tam vlada mir, sloga, i svake vèrsti blagostanje. Da li je to istinito? dokazala su nam pèrva vremena cirkve, kad je, kak sem već višeput spomenul, tak sveto bilo dèržanje kèrstjenikah, da su se na tom isti poganini i židovi čudom čudili. To predragi moji znamenuje vu obćem ustati s Kristušem, to znači poleg rĕčih sv. Pavla Apoštola stupati vu ponovljenom življenju. Ar cělo božansko objavljenje, ako ono vu nami neprouzroči nedužnost i svetost življenja: ništa nedoprinaša na našu hasen; isto dično goristajanje zveličiteljevo, ak nas v grehih zakopane ostavi, ako nas nenapuni s krĕpostmi,

Digitized by Google

ništa nam nehasni na zveličenje. Ali dajte, da tu stvar, toli vrědnu pazljivosti naše, malo bliže pretresemo.

Pèrvi kèrstjeniki smatrali su ovdešnje življenje samo kano putovanje u domovinu, naimre vu buduću vekivěčnost; dakle poglavite njihove skerbi i brige, poglavito tèrsenje pretezalo se je na Boga i na dušu. Otud su bile one guste, svako vrěme, i na svakom městu ponovljene njihove molitve k Bogu i zveličitelju; otud ono marljivo s vlastovitom takaj pogibeljom življenja skopčano pohadjanje službe božje, koju su vu grobnicah mučenikov, i drugih podzemnih špiljah bili navadni obslužavati; otud ono točno svetkuvanje nedeljah i drugih svetečnih dnevov; ono sdušno obdèržavanje cirkvenih zapovedih. To bi i dan danas obstati moralo pri onih, koji žele u svomu sèrcu poćutiti radosti gosponovoga goristajanja, i koji bi se radi uživati ugodne one samosvěsti, da su sbilja nastupili novi život u Kristušu, ili da hodaju u ponovljenom življenju. Nego predrage duše vu Kristušu! more li se to reći od kèrstjenikah našega vremena, more li se reći od nas? Zar neviču sva, kudgod okom svèrnemo, da je na strašni način ohladnul u nas duh žive věre, i pobožnosti? Ah koliko jih ima med istemi katoliki današnjega vremena, koji su se pohlepnosti za vremenitemi stvarmi na toliko povdali, da skoro nigdar zresno nemisle na odlučenu si vekivečnost? Koliko ih ima, koji redko kada po istih nedeljah i svetkih pohadjaju cirkvu, i onda kad dojdu u cirkvu, nedojdu zaradi pobožnosti, nego iz podrugotnih, dapače na žalost i sramotu moramo izpovedati — iz grěšnih višeput naměrah, i u svemu se tak ponašaju, da svi dobromisleći želeti moraju, da s čim dalje ostanu od hiže božje, za da nepobožnim i nepristojnim svojim dèržanjem nebudu na spačku i sèrdčbu ostalih věrnih. A na suprot kak malo ih ima dan danas, koji bi jutrom i na večer, pred i po jelu, samo pamet ili svoje oči podigli pram onomu, od koga imamo sve dobro, i brez čije milosti baš

Digitized by Google

nit jedan hip nebi obstati mogli? Kak malo ih je, koji bi uredno dohadjali k razlaganju reči božje, koja vendar jedina more u nami gojiti duha pobožnosti, i koju kad zapustimo, sva boljša ćutenja i ista takaj věra vgasne, kakgoder vgasne ogenj, kad hrane nedobiva? A kaj da rečem od obdèržavanja posta i ostalih cirkvenih zapovedih? Zar nisu svakovèrstne glede toga pregrěške tak svakdašnje, očivestne i obće, kano da je svaki griz svěsti izčeznul iz duse i s pameti kèrstjenikah?

Nadalje koji ustaju s Kristušem, i sbilja vode življenje priměrno duhu zveličiteljevom, tim ništa toliko na sèrcu neleži, nego čistoća svoje svěsti; gřeha boje se više svega zla; i ak jim se kada dogodi, da vu kakovu osobito vekšu krivnju padneju: tak se za ništa toliko nebrine, nego da po istinitoj pokori opereju gřešnu dušu, da svaku moguću zadovoljščinu učine zbantuvanoj božanskoj pravici, i da se po svetoj pričesti okrěpe proti novomu padnutju. Ali pravi takovi kèrstjeniki navadni su se i drugač gusteše po sv. izpovědi, i prijemanjem angelskoga kruha objačiti, dobro znajući, da neima nijednoga stalniega, niti boljšega sredstva od ovih za prištedit si čistoću svěsti, i za učiniti napredek vu krěposti. — Otud je slědilo, da su kèrstjeniki pèrvih stoletjah bili navadni, ak baš ne svaki dan, a ono barem svake nedelje i svetka primati svetu pričest, tražući a i zadobivajući po njoj jakost duha, umnožanje pobožnosti, obranu proti pogibeljam, i batrivost vu svih suprotivštinah življenja. — Obstoji li ta spasonosna navada i pri nas preljubljeni slušatelji? Il jeli već nedèržimo za vèrlo dobroga katolika onoga, koj dva, triput v letu svèrši sv. izpověd i pričest? A koliko ih je, koji se na to ni jenput u letu, ni ovih najsveteših vuzmenih dnevov vputiti nedaju? koji grešeć jedno za drugim nose u sebi smradom zločah okaljanu svěst? takovu kadkad svěst, da kad bi ju moći s očmi gledati, bi pred njom svaki člověk, koj samo malo nježneše ćutenje ima,

Digitized by Google

moral od straha uzdèrhtati? Jel to znamenuje hoditi vu ponovljenom življenju? Il nije li baš takovo življenje morati nazvati duševnom smèrtju, — koja ako se po milosti božjoj neodpravi predi, dok je jošće vrěme, brez dvojmbe za sobom povuče još gorju smèrt, naimre věkivečnu, koju sv. Pavel apoštol zove platju grěha.

Nego to nek bude dosta rečeno vu obćem. Sad ćemo još projti poglavitie samo vèrsti ljudih, s kojih je sastavljeno človečansko družtvo. Da vidimo najpredi premogućneše, to jest, koji imaju više blaga ovoga světa, nego jim je trěba za svoje potrěboće, — ter koji se sjajnostjum roda, i častmi odlikuju. Od ovih se onda reći more, da živeju življenje s Kristušem, da hodaju u ponovljenom životu, ak svojom revnostjum u věrozakonu, i izglednim pravdoljubjem, čistim ponašanjem — podaju dobru peldu ostalim; — kad onu stran svojih dohodkov, i imetka, koja jim prěko providnoga, stališu svomu priměrnog i poštenoga obskèrbljenja hiže ostaje, na promicanje slave božje, na podporu s potrebućami i svakojakemi nevoljami borećih se siromakah savěstno upotrěbe, ne pako na nišćetne, ili za obće dobro domovine i krěpost pogibeljne, ili još kakove grěšne svèrhe — kad nekupe novce u gomile, nego blago svoje polože u naručje siromakah, gdě ih nit hèrdja neizkvari, nit moli neizjedu, nit tati neukradu, i gde najsegurneši plod donašaju i nedvojmbeni dobićek, spasonosni dobićek ne samo za vremenito, nego i buduće věkovečno življenje. — A to su sbilja i učinili bili obilatnii kèrstjeniki pèrvih stolětjah; kak sem se to vu jednom korizmenom premišljavanju našem tèrsil na dulje dokazati. — Istim duhom bile su i potlam jošće oduševljene plemeniteše i premogućnije obitelji katoličanske, o čemu nam dovoljni dokaz pružaju različne one pobožne zaklade, učinjene za razširavanje svete věre, odhranjivanje mladeži, za podporu nevoljnih, i druge dobrotvorne svèrhe; o čemu imamo takaj dokaz u izglednoj pobožnosti, kojom su se hercegi, slavni muži, po-

Digitized by Google

glavarstva, i vu raznih častih postavljeni ljudi zvekšinom odlikovali. Da je danas glede toga drugo lice stvari, o tom nas uči tužno izkustvo. I da neima drugih dokazah, dosta nas o tom obsvedočiti more prepadanje i uništenje tulikih slavnih negda i premogućnih obiteljih, — Naimre uči nas historia svih vremen: da su plemenitie, i makar najbogatie obitelji samo dotle obstale vu cvetućem stališu, dokle su još pravom kèrstjanskom pobožnostjum bile oduševljene; a čim su od toga odstupile, odstupil je i od njih božji blagoslov, i s njim skopčano blagostanje. Al neima ni dvojmbe, da je većom stranom onu tužnu nepobožnost, koja je skoro sve narode sadašnjega věka zauzela, morati tomu pripisati, što u onih, koji bi vodje morali bit drugih, — srědnja i nižja vèrst gradjanah malo gdě ima izgled krěposti i pobožnosti.

Da vidimo sada onu vèrst ljudih, koji niti s častmi, niti imětkom nisu nadareni, koji dapače s ne malim trudom svoj svakdašnji kruh si pribavljaju, — da se od takovih more reći, da su s Kristušem ustali, i da hode vu ponovljenom življenju, trěba, da neumornom marljivostjum, providnim razděljivanjem vremena, mèrtučljivostjum tamo teže, da svoj i porodice svoje stališ čim srećneši načini; trěba, da se od svake nepravde i silovitosti, od svake prevare, jala, i nepriateljnoga duha čuvaju; trěba zadnjič, da uzdajući se u božansku providnost budu zadovoljni stališem svojim; ar je Bog u svojoj, nam nedokučljivoj, mudrosti, sudbinu človečanskoga pokolěnja tak uredil, da veća stran ljudih navěk spada na vèrst manje premogućih. — Kaj s tem menje se more zameriti božanskoj providnosti, s kem očivestnije vidimo, da ima vnogo više svojim stališem nazadovoljnih, il drugač nesrećnih ljudih med izvišenemi i premogućemi, nego med ljudmi srědnje, ili takaj nižje vèrsti; s kem bolje znamo, da je poleg navuka zveličiteljevoga siromaški stališ, gledeć na dobra duhovna i na buduće življenje, vnogo segurneši i prijatnii, nego

Digitized by Google

bogatušev; — koje zato ni nije zveličitelj nigdar nazval blaženim, kak je nazval siromake. — To bi, velim, tak moralo biti, a i bilo je tak vu srećneša još vremena cirkve. — Kak je danas? to na vašu odluku spuštjam dragi slušatelji; akprem svakdašnje pelde lenosti, nemèrtučljivosti i nemarnosti s jedne strane, s druge pak strane mèržnje, jala, silovitostih, i svakovèrstnih zločinstvih pram bližnjemu, dosta razgovetni na to odgovor davaju. Valujmo predragi moji, da se ni ova, na broju najjakša vèrst ljudih nemore više faliti, da je ustala s Kristušem, da žive u njemu novo življenje, nego da tèrpi veliku ból na duši, od koje ak neozdravi, još će vekša zla morati slědeti.

Ak svèrnemo okom na mladež: moglo se je negda s istinom od nje reći, da stupa u ponovljenom življenju: ar bila je puna počitovanja i ljubavi prama roditeljem, puna čednosti i poslušnosti prama učiteljem; točna u svakdašnoj pobožnosti tak obćenitoj kak domaćoj; čuvajuća neoskvèrnjeno čistoću življenja pod obrambom preblažene device Marie, i sv. Aloyziuša; vu istom izvanjskom ponašanju svojem bila je čedna; zadnjič nastojala je neumorno oko svojih navukov, sdèržavajuća se od svih, nedužnih takaj obćih zabavah, a tim više od pohadjanja onakovih městah i hižah, koje su njenjoj krěposti mogla biti pogibeljna. — Jel se to i sada od velike barem stranke mladeži tvèrditi more? opet na vašu odluku spuštjam. I samo to velim: da se poleg suglasne rěči razboritih, i človečanskomu pokolěnju dobro želećih ljudih, nit boljših vremen, nit cirkvenoga i dèržavnoga blagostajna nije moći nadati dotle, dok se mladež na stezu nedužnosti, prave pobožnosti i zvèršenosti kèrstjanske zevsema nepovèrne. O zaisto put, kojim je velika stran sadašnje mladeži pošla, nemore se reći put, kojim se hodi s ustavšim se zveličiteljem, kojim se hodi u ponovljenom življenju.

To isto reći moramo i od domaće obitelji. Poznal sem i sám u svojoj mladosti više obiteljih, gdě je vladala tolika

Digitized by Google

pobožna ćut, takova nedužnost dèržanja, da se je cela hiža prispodobiti mogla jednoj cirkvici. Hižni gospodar, spomenuvši se svetosti i nerazdružljivosti hižnoga zakona, ljubil je tovarušicu svoju čisto i nježno; ova pako poštuvala je vu svojemu tovarušu glavu obitelji, i s tim štovanjem najužje skapčala je neoskvèrnjenu vèrnost, i povratnu istinitu ćut. Ljubav roditeljah prama svojoj děci bila je goruća, al i razborita, a ne ona nepametna, s koje bi bili mislili da se ima děci sve prepustiti, kajgod jim se pohtě, — i kojom kad bi radi pobuditi u dětetu uzdanje i ljubav prama roditeljem, uništuje se u njihovom sèrcu toli potrěbito štovanje. K tomu pazili su otec i mati kak najbolje, da děca nigdar ništa nevide nit nečuju, čim bi se nježna njihova ćud povrěditi, il jim se kakovagoder spačka dati mogla. Brinuli su se čim najviše, da sluge i službenice izvèrše kèrstjanske svoje dužnosti, da nezamude službu božju, prijemanje svetih sakramentah, ili svakdašnje molitve. — Zadnjič da nenapomenem ostala, koliku su imali skerb, da se pošten i dober glas tak ukupno cěle obitelji, kak takaj pojedinih kotrigov začuva; da se izkažu dobrotvornim pram siromakom. Jel se more to i od našega věka reći? Na to nam tužni odgovor davaju nebrojena ta, i osobito vu varoših raztuća samovoljna razpitanja, i tolika odganjanja zakonskih tovarušicah; nevaljano odhranjenje děce; razuzdani način življenja kućne družine; s rečjum: odgovor na gore stavljeno pitanje davaju nebrojene obitelji, koje su il po krivnji neuredno i nepobožno živućega tovaruša, il po prekoměrnoj zalihosti, i nečistoj ljubavi odane tovarušice, sasvim uništene. Ár iz vnogih i premnogih hižah prisiljen biaše Jezuš istupiti; al s njim ujedno odstupila su srameżljivost, medjusobna ljubav, pouzdanje, mir, i svaka srěća; a njihovo město zauzela su nebrojena prekèršenja, svadje, mèržnje, kletve, zadnjič věkověčna grozota, i tak bi raj domaći pretvoren u pekel.

Digitized by Google

Zadnjič ni nas, koji smo pozvani na službu cirkve, nije minula obća ta bolest. I mi predraga bratjo, i sini vu Kristušu, i mi dragi suduhovniki trěbamo u vnogih novoga duhovnoga življenja; trěba, da i mi s ustajućim zveličiteljem hodamo u ponovljenom življenju marljiveše, nego smo do sada hodili. — Ar nemremo tajiti, da je u sadašnje vrěme veoma ohladnul u nas takajše onaj duh, kojim su nekadašnji naši predšastniki — Apoštoli oduševljeni bili. Il moremo li se dičiti sv. Pavlom: da neželimo ništa znati izvan Jezuša Kristuša, i to razpetoga? da se radujemo s radostnimi, da plačemo s plačućemi, da smo svim sve učinjeni? — Na nas zaisto najviše spadaju ona, koja na toliko preporuča isti veliki Apoštol narodah, kad u poglavju 12om piše na Rimljane „Il služba u službi; il koj navuča, u navuku; koj nagovara, u nagovarjanju; koj daje, u prostoti; koj je predpostavljen, u brigi; koj je milosèrden u radosti. Ljubav brez prenavljanja. Mèrzeći na zlo, a dobru privèrženi. Bratinskom ljubavjum se medjusobno ljubeći. Povratno se štujući. Hitri u brigi i gorući duhom; služeći gosponu; radujući se u ufanju; stèrpljivi u nevoljah; marljivi u molitvah; pomagajući potrěbštine svetih (věrnih), gostoljubivi. — No neću više zabaviti stèrpljivost vašu, vrěme je, da moj govor dokončam.

Iz svih, koja sem vam predložil, vidi se, preljubljene duše vu Kristušu, i to očivestno vidi: da smo, il se smatrali kano kèrstjansku družbu u skupnom, il zasebice po raznih vèrstih u koje smo razredjeni, da smo, velim, daleko posèrnuli od one svetosti življenja, koja je negda oduševljavala věrne kèrstjenike, i koja sad još oduševljavati mora sve one, koji žele postati dělniki goristajanja kristuševoga, koji žele postati

Digitized by Google

delniki odkupljenja, koje je zveličitelj človečanskomu pokolenju donesel. U vnogem izmed nas ugasnulo je usled težkih grehov duhovno življenje; drugi spiju još u vèrlo pogibeljnom snu; a svi tečemo u nesegurno, izvèrženi najoštriim strělicam nepriateljah, svi smo nestalni i nesegurni o uspěhu zemeljskoga boja našega. Opominja nas ravno navek, al osobito čez ove presvete vuzmene svetke, zveličitelj naš Kristuš Jezuš, da kakgod se je on stal od mèrtvih po diki otca, tak i mi hodamo u ponovljenom življenju. Pozivlje nas sveta cirkva, kad nam pod krivnjom težkoga grěha nalaže, da bar ovo vuzmeno vrěme po istinitoj pokori očistimo svěst našu, i tak se pomirimo s zveličiteljem svojim, da odhitimo dělo tmine, a odenemo oružje světlosti; i da nas tim leglje na to privoli, materinskom blagostjum otvara nam kinče svoje, i onim koji se ove milosti njenje vrědne činiti hoću, děli obilno oprostjenje. O nemojte predragi moji, nemojte prezirati rěč, koja dohadja iz materinskih ćutenjah milosèrdnosti njenje! Ono malo dnevov, mesecih ili godinicah, koje će morebiti božanska dobrota svakomu od nas još dozvoliti na toj zemlji, izčeznut će, kakgoder u sred lěta izčezava jutèrnja rosa. Ali ono življenje, koje će posle toga nastati, neće izčeznuti, ono će trajati u sve věke. O Jezuš, ti dični preobladavec smèrti, budi nam odkupljenikom tvojim milostiv; o nedopusti, da kad nam se bude tělovno jednoč ustati: ustanemo na věkovitu sramotu i nezgodu, nego daj premilostivo, da sada duševno ustajući, svevdilj u tebi, i s tobom živemo. Amen.

Digitized by Google

Appendix.

1.

DECRETUM

AB EMINENTISSIMO AC REVERENDISSIMO S. ROMANAE ECCLESIAE CARDINALI

MICHAELE VIALE PRELÀ,

EMISSUM,

QUO ERECTIO ARCHI-EPISCOPATUS ZAGRABIENSIS EXECUTIONI DATUR; CUIQUE INSERTA EST IPSA

BULLA APOSTOLICA ERECTIONIS.

Nos Michael S. R. E. Presbyter Cardinalis Viale Prelà Apostolicae Sedis et Sanctissimi Domini Nostri Pii Divina Providentia P. P. IX. apud Caesareo Regiam Apostolicam Majestatem Suam Pro-Nuntius Universis Croatiae et Slavoniae populis Salutem in Domino.

Sanctissimus Dominus Noster Pius divina Providentia P.P. IX., ut fidelium in Croatiae et Slavoniae Regionibus degentium bono spirituali opportunius et commodius consuleret, in sua sapientia statuit et decrevit Dioecesim Zagrabiensem in Archi-Episcopatum erigere, et, hunc in finem Apostolicas Litteras tertio idus Dec. anni 1852 edidit tenoris sequentis.

Pius Episcopus Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Ubi primum placuit Deo, qui dives est in misericordia, humilitatem Nostram in suprema Beati Petri sede collocare, ac vicariam Domini Nostri Jesu Christi potestatem Nobis, nullo quamvis meritorum suffragio suffultis, ad universalis Ecclesiae suae gubernium committere; Nos altissimo mandato hu-

Digitized by Google

jusmodi fideliter, sapienterque, Deo ipso adjuvante, respondere satagantes, non solum quae Dominico gregi utilia et salubria sunt, verum etiam quae illius accuratiorem administrationem, catholicis Episcopis concreditam, respiciunt, constituere haud detrectamus, Ecclesiasticam, in id opus, Hierarchiam alicubi, vel statuendo vel retexendo, aptiusque etiam dispertiendo, prout juxta locorum et temporum vicissitudines, Populorumque conditiones, majori, inprimis, Religionis bono, et incremento, arbitramur in Domino, potissimum benevertere. Hac siquidem mente intelleximus quod in finitimis Croatiae et Slavoniae Regionibus temporali Austriae Imperatoris dominationi subjectis, sex extant Episcopales Ecclesiae, Zagrabiensis scilicet, Bosniensis, seu Diakovariensis, et Sirmiensis, nec non Segniensis et Modrussiensis, seu Corbaviensis, ac Crisiensis, quae partim Colocencis et Bachiensis, partim vero Strigoniensis Antistitis Metropolitico juri subsunt. At perlongaeva experientia ostendit ea negotia, quae sive Croato-Slavonicas Dioeceses, sive illarum incolas maximopere intersunt, nonnisi diutius, quam par est, expediantur, quum nonnisi diuturnis itineribus, magnis incommodis, pergravibusque difficultatibus, queat hinc inde commeari. His itaque rationibus, prout etiam ex historicis documentis eruitur usque et ab anno Domini millesimo ducentesimo vigesimo septimo deindeque iterum iterumque susceptum quam probabiliter fuit consilium, ut hisce Ecclesiis novus daretur Metropolita, Zagrabiensem Ecclesiam ad hujusmodi dignitatem evehendo. Verum tamen quae ad hanc rem promota fuerant studia, sensim propter subortas rerum vicissitudines, deferbuerunt; Ea nihilominus, hisce superioribus annis, propter moderna localium rerum adjuncta, et varietates, eo validius prae opportunitate, mox esse resumenda, et pronius executioni demandanda Dilecti filii strenui Croatiae et Slavoniae populi enixe efflagitarunt, eo vel maxime quod Ecclesia ipsa Zagrabiensis praecellens et commodior dignos-

Digitized by Google

catur ad Archiepiscopalem Metropolitanam inibi instituendam. Illa enim, jam inde ab anno Domini millesimo nonagesimo tertio, Episcopalis noviter erecta ex pientissimo sancti Ladislai Regis studio, magis magisque floruit, magnoque semper in honore fuit et reverentia. Ejus porro dotatio, seu mensa, quae, primo licet initio, satis congrua dignoscebatur, eo tamen usque labentibus annis, ex Regum Apostolicorum munificentia, adaucta fuit, ut ipsa modo ad Archiepiscopalem dignitatem eo, quo par est, decore, sustinendam, censeatur copiose posse sufficere. Ipsius autem Dioecesanum territorium ad quadrata milliaria quadringenta super triginta protenditur, continetque tercentum et quadraginta tres Ritus latini Paroecias, quae septingenta et viginti fere millia Catholicorum insimul recensent. Per ea quidem loca praeter quindecim Abbatias, et Praeposituras, plurima inveniuntur Ecclesiastica Beneficia, quae congruos plerumque proventus assolent suppeditare. Huc accedit quod biscentum et octoginta duae paroeciales uti vocant, Cooperaturae hae illae in ea Dioecesi connumerentur; Decem utique ac novem pro devotis utriusque sexus religiosis domicilia, seu Coenobia et Monasteria, Seminarium autem Dioecesanum adeo est amplum et celebratum, adeoque congruentibus refertum opibus, ut aliquando centum ac fere quinquaginta continuerit alumnos. Bina insuper Episcopalia inibi extant Orphanotrophia, praeter alia publicae utilitatis pia instituta. Quoad vero Zagrabiensem praecipue Civitatem super binis conditam collibus, moenibusque circumdatam, ea utriusque uniti Regni Croatiae et Slavoniae Metropolis, jam pridem fuisse celebratur, mille circiter Domos suo cum suburbio et catholicorum incolarum tredecim fere millia connumerat. Praeter Cathedralem, tres aliae ibi sunt Parochiales Ecclesiae, ac insuper aliquot non Parochiales, quas inter, altera Ecclesia Francisciadum Patrum Coenobio, alteraque conventuali Domui Fratrum Sancti Joannis de Deo, qui civicum Hospitale administrant, ad-

Digitized by Google

nexa. Praeclare quidem eminet Ecclesia Cathedralis, quae amplitudinem, soliditatem, decorem, splendidamque praesefert supellectilem. Ejus profecto Capitulum insigne admodum est, pluribusque confertur ecclesiasticis viris, atque ita in bonis plerumque stabilibus et congruis praeditum est canonicalibus et beneficiariis Praebendis, ut singuli valeant et propriis necessitatibus occurrere, et ecclesiastico servitio diligenter opportuneque sese mancipare. Quae cum ita sint, lubenti excepimus animo supplicationes Nobis humiliter, dictorum Populorum nomine, ad hujusmodi opus oblatas, peculiarique carissimi in Christo filii nostri Francisci Josephi, hoc nomine Primi Austriae Imperatoris et apostolici Hungariae nec non Croatiae et Slavoniae Regis patrocinio commendatas, in eum siquidem finem, ut nova Croato-Slavonica Provincia ecclesiastica undecunque omnino separata ex insitis quibuslibet Ecclesiis, et Dioecesibus, constituta, ac, praevia illarum dismembratione a metropolitica cujuslibet, et ab alia quavis Hierarchica, per eadem loca, superioritate, Episcopalem Sedem Zagrabiensem, utpote praecellentem et commodiorem ad archiepiscopalem et metropolitanam dignitatem attollere velimus, eique subjicere Episcopales latini ritus Ecclesias Bosniensem seu Diakovariensem et Sirmiensem, nec non Segniensem et Modrussiensem seu Corbaviensem, intereaque graeco-catholicam Crisiensem Ecclesiam, alterumque (accessorie scilicet, ex eorum locorum congruentia, et ad quemlibet sive juris, sive temporis, sive rerum quarumvis effectum) Episcopatum Belgradiensem cum Semedriensi conjunctum, ad quem (tantummodo quamvis titularem) consistoriali praeconio apostolico valet is Episcopalem consecrationem suscipere, qui ad eumdem fuerit ab Apostolico Rege nominatus. Cum quidem postulationes ac laudabilia studia, et pia in rebus ecclesiasticis promovendis desideria, apostolica indulgentia, plenissime confovere haud dubitavimus, non solum quia ex proposita erectione magnum per ea loca ca-

Digitized by Google

tholicae Religioni decus et incrementum, nec non eisdem incolis spiritualis utilitas sit obventura, verum etiam, eo quod Christi fideles illarum regionum pro catholica potissimum fide, tam contra Mohamedanos et posteros novatores, quam, hisce nostris turbulentissimis temporibus, contra nequiores humanarum, divinarumque rerum hostes fortiter obstiterunt, atque ad nefarios illorum ausus retundendos et cohibendos, sangvinem usque, gloriose decertarunt. Et huic animi Nostri adhaesioni pro Archiepiscopali Provincia Croato-Slavonica noviter constabilienda quoad aliquot ex metropolitanae Colocensis et Bachiensis Suffraganeis Episcopatibus exploratum jam habuimns, quod ipsemet postremus Metropolita B. me. Franciscus de Paola Nadásd obsequentissimam erga apostolicam Sedem pandiderit animi sui assentionem, et hoc postmodum vita functo, nactaque dein opportuna occasione, pro succedanea Ecclesiae Colocensis et Bachiensis provisione, per Decretum Congregationis Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium, rebus consistorialibus propositae, die decima tertia mensis Martii proxime praeteriti: editum opportune cautum voluimus in apostolicis ejusdem provisionis Litteris, ut Nobis, Nostrisque Successoribus Romanis Pontificibus prorsus reservata foret libera facultas quandocunque circumscribendi seu penitus eximendi a metropolitanae Colocensis et Bachiensis jurisdictione quatuor praecipue Ecclesias suffraganeas, quae in Croatia et Slavonia comperiuntur. Modo insuper, propter congruentiam locorum caeterarumque rerum, adjuncta, arbitramur etiam conducere ut in id opus pariformiter subtrahatur a metropoliticae Strigoniensis Ecclesiae subjectione, utque adeo ab alia quavis hujusmodi superioritate suffraganea graeco-catholica Ecclesia Crisiensis inibi existens, ac demum, utpote accessorie, Belgradiensis et Semendriensis Episcopatus. Nos itaque cunctis, quae inspicienda erant, matura deliberatione perpensis, habitaque peculiarium circumstantiarum ratione, enunciatos Croatiae

Digitized by Google

et Slavoniae populos, quorum luculentissima fidelitatis erga Principem firmissime, turbatis praesertim temporibus, monimenta ac praeclara in religiosis rebus tuendis, pietatis specimina continuo apparuerunt, benigna animi Nostri propensione prosequi volentes, et a quibusvis excommunicationis et interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris, et poenis a jure vel ab homine, quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum praesentium tantum, consequentes, harum serie, absolventes, et absolutos fore censentes, nec non quatenus opus fuerit, consensui Antistitis tum Colocensis et Bachiensis, tum Strigoniensis ac aliorum quorumvis omnium, et singulorum quomodolibet interesse habentium, vel quocunque titulo habere asserentium, apostolica auctoritate, harum quoque serie plenius supplentes, motu proprio et ex certa scientia deque apostolica potestatis plenitudine, Episcopales Ecclesias, tam Zagrabiensem et Sirmiensem, tam Segniensem et Modrusiensem, seu Corbaviensem, tum quoque graeco-catholicam Crisiensem et Semendriensem Ecclesias, insimulque illarum Antistites, Civitates, Dioecesana territoria ac cuncta, quae inibi recensentur, oppida, et Ecclesias sive parochiales, sive succursales, sive simplices, itemque Coenobia, Monasteria, Conventus et ecclesiastica quaeque Instituta, nec non saecularia et quorumvis Ordinum Regularia Beneficia, quae per ea loca inveniantur, omnes denique et singulos utriusque sexus incolas, tam laicos, quam Clericos, Presbyteros Beneficiatos, Religiosos cujuscunque sint gradus, ordinis, et conditionis, protinus omnino, ac respective etiam cum inhaerentibus accessoriis a metropolitico tam Colocensis et Bachiensis, quam Strigoniensis Archiepiscoporum jure ac subjectione, atque adeo ab alia quavis superioritate ac praerogativa jurisdictionali, Apostolica auctoritate, perpetuo eximimus, planeque dissolvimus; ac peculiari habita locorum, temporum, et incolarum ratione atque ad spiritualem dicto-

Digitized by Google

rum populorum consolationem, et gaudium, ac commodiorem rerum agendarum procurationem, Ecclesias ita exemptas et dissolutas, illarumque territoria dioecesana, una cum insitis terris, et inhaerentibus accessoriis, in ecclesiasticam Croato-Slavonicam Provinciam omnino separatam atque distinctam, pari apostolica auctoritate erigimus et constituimus. Et quoniam oportet Metropolitanam istius Provinciae Civitatem et Ecclesiam congruenter designare, ideo Zagrabiensem Urbem, quae perhibetur esse praeeminens Croatiae et Slavoniae Metropolis, ac potioribus praerogativis referta et celebrata, ad Archiepiscopalis quoque Metropolitanae nomen et honorem, cum omnibus et singulis juribus, indultis et privilegiis, quibus aliae viciniores Metropolitanae civitates Archiepiscopali residentia insignitae, potiuntur, atque adeo Cives earumdem, uti solent, et gaudere, simili apostolica auctoritate perpetuo item extollimus; Propterea Templum, quod Zagrabiae praefulget sub invocatione Beatae Virginis Mariae in Coelum assumptae, Sanctorumque Stephani et Ladislai Hungariae Regum (prisco Cathedralis titulo extincto) ad excellentiorem Metropolitanae Ecclesiae gradum, ita ut in ea Zagrabiensi Metropoli et Ecclesia constituta sit Sedes et Cathedra et dignitas Archiepiscopalis Metropolitana, pro uno ejus Ordinario Antistite Zagrabiensi nuncupando, qui de viciniorum Metropolitarum more, usum habeat Pallii et crucis cum suis item Capitulo, Sygillo, arca mensa omnibusque archiepiscopalibus Metropolitanis insigniis, honoribus, juribus, praerogativis, atque indultis, quibus aliae propinquiores Ecclesiae Metropolitanae utuntur, potiuntur, atque fruuntur (iis tamen exceptis quae oneroso titulo, vel speciali ex indultu, aut privilegio, fuerint fortasse concessa et acquisita) pari Apostolica auctoritate perpetuo quoque evehimus, declarando profecto, quod Zagrabiensis ista Ecclesia, quamvis aucta praecellenti Archiepiscopatus Metropolitani praeconio et dignitate, in ejus tamen posteras quoque pro-

Digitized by Google

visiones pristinam servet taxam in florenis aureis de Camera bis millibus statutam, et in Camerae Nostrae Apostolicae ac praefatae sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium Collegii libris jam descriptam. Atque, ut huic novae Metropolitanae quaedam veluti membra capiti adhaereant Ecclesiae suffraganeae, ideo ipsimet Metropolitanae Zagrabiensi supra memoratas Bosniensem seu Diakovariensem et Sirmiensem nec non Segniensem et Modrusiensem, seu Corbaviensem, tum quoque Crisiensem, nec non, accessorie, Belgradiensem et Semedriensem Ecclesias, una cum iis Dioecesanis vel provincialibus territoriis, incolis, et accessoriis quibuscumque, ita ut in Zagrabiensis Metropolitanae Suffraganeas sunt canonice constitutae, ac illius, in tempore, Antistiti Metropolitano, juxta Sacrorum Canonum praescripta, obsequentes, in vinculo charitatis subsint, atque inserviant, eadem apostolica auctoritate perpetuo etiam adjicimus; quapropter Venerabili Fratri Nostro Georgio Haulik, hodierno Zagrabiensis Ecclesiae Praesuli, ejusque in posterum successoribus, ut ii nomen, titulum, dignitatem et jurisdictionem Archiepiscopi Metropolitae praeseferant, ac iis omnibus, quae Archiepiscoporum Metropolitarum sunt (reservato tamen usu Pallii usque dum apud hanc Apostolicam Sedem fuerit de more postulatum, impetratumque) fruantur, itemque metropolitica cum jurisdictione, praesidentia et auctoritate nedum super Metropolitana Zagrabiensi, verum etiam super Suffraganeis antedictis Ecclesiis, adeoque super omnibus earum incolis, non tamen speciali gaudentibus exemptione, itidemque super iis Dioecesanis vel provincialibus territoriis, insitisque accessoriis quibuscumque, ea etiam jura, sive realia, sive personalia, sive mixta, itemque privilegia, honores, facultates, munia, ac caetera, quae ad Sacrorum Canonum normam obtinent, eisque pollent Archiepiscopi Metropolitae quoad suas Ecclesias quoque Suffraganeas similiter ac vicissim habere, tueri et jugiter exercere, ac expressius insuper

Digitized by Google

non solum Synodum tum Dioecesanam, tum Provincialem convocare, sed etiam Episcopalem suis Suffraganeis, postquam fuerint a Sancta Sede confirmati, sive Litterarum Apostolicarum vigore canonice instituti, conferre consecrationem, nec non publica cum eis negotia tractare, atque adeo querelas et causas quarumlibet appellationum ad se, utpote ad Metropolitanum Archiepiscopum, ex Concilii Tridentini Decretis devolutas, caeteraque sibimet, juxta Sacros Canones praedictos, spectantia, agnoscere, inquirere, gerere et definire valeant, et debeant, Apostolica auctoritate praefata, perpetuo pariter tribuimus, et impertimur. Quo vero ad pristinum Episcopium, et Seminarium Zagrabiense, illud amplissimum, decenter ornatum, quam satis idoneum, et Metropolitanae Ecclesiae per ambitum conjunctum, permanenter in residentiale Zagrabiensis pro tempore Metropolitae Archiepiscopium, et Curiam cum Cancellaria, alterum autem aedificium, pro ecclesiasticorum Adolescentium in bonitate, disciplina et scientia, juxta Tridentini Concilii praescripta educandorum, Seminario, in eumdem usum cum omnibus et singulis priscis bonis, reditibus, emolumentis, juribus, et praerogativis quibuscumque, ita, ut utraque aedes hujusmodi Archiepiscopali Metropolitana gaudeat dominatione, simili apostolica auctoritate, perpetuo item assignamus. Porro, ut unusquisque, pro tempore Archiepiscopus Metropolita Zagrabiensis, valeat suam, sicuti par est, decenter tueri dignitatem, et oneribus Archiepiscopatui Metropolitano inhaerentibus, prospicere et satisfacere, idcirco eadem universa bona, reditus, emolumenta, et jura, quae episcopalem constituebant mensam Zagrabiensem, quaeque, uti perhibitum est, consveverunt octo et viginti millia florenorum illius monetae, quolibet anno, suppeditare, in congruam istius novi Zagrabiensis Archiepiscopatus mensam, confirmamus, sive denuo ac perpetuo, dicta apostolica auctoritate attribuimus. Quoniam vero traditum sit Zagrabiensem pro tempore Anti-

Digitized by Google

stitem, jam diu provide svevisse ex ejus mensa expleri onera, supplendi dotem, sive annuos (quoties comperiebantur minus potuisse sufficere) proventus, tum pro Dioecesano Seminario praefato, tum pro illo deficientium Sacerdotum pio instituto, nec non opitulandi pauperibus, item ac sui patronatus juri obnoxiis Ecclesiis et Paroeciis, hinc memorato Georgio Antistiti, ejusque Successoribus Zagrabiensibus Archiepiscopis Metropolitis praefatis, ut ipsi ex nunc deinceps isthaec aeque cuncta et singula onera ex eadem supradicta mensa obire, religioseque adimplere, ac insuper Montem Pietatis, si adhuc desit in dicta Zagrabiensi Civitate, ut ad egenorum sublevandam inopiam, fructuoseque eorum industriam fulciendam, pro Civitatibus praesertim Episcopalibus et Archiepiscopalibus est salubriter in more institutoque positum, commendatumque, erigere teneantur, perpetuum onus, eadem Apostolica Auctoritate, injungimus. Praeterea ut, juxta eminentiorem hunc novum Zagrabiensis Ecclesiae statum, protinus ejusdem Capituli conditio, atque adeo dominatio uniforme acquirat decus, et incrementum, ideo praevia prisci tituli Cathedralis suppressione, illico, ac veluti ex nova erectione collegium istud canonice ad Capituli Archiepiscopalis Metropolitani gradum, titulum et dignitatem, una cum oneribus et muniis consuetis, singulisque honoribus, praeeminentiis, gratiis, indultis, insigniis, privilegiis, et caeteris quae canonico ex jure solent esse hujusmodi Capitulorum propria, ac ita, ut omnes et singulae ipsius Capituli praebendae, cum attributis, bonis et reditibus in eodem ac antea statu, sive quoad dignitarias denominationes, sive quoad caeteros titulos, sive quoad respectivam praeeminentiam, sive demum quoad officia, jura, et emolumenta, permaneant, et quidquid animarum curam respicit, sartum, tectumque adamussim servetur, eoque, sicuti antea, more, modoque, diligenter exerceatur, dicta Apostolica Auctoritate, similiter perpetuo attollimus: Eidem sic constituto Archiepiscopali

Digitized by Google

Metropolitano Capitulo facultatem tribuendo, ut ipsum, habita quoque novi hujusmodi status ratione, pro recto regimine, rerumque agendarum norma et observantia, valeat vel reformare, vel etiam noviter sibi conficere capitularia statuta, ordinationes, atque Decreta, sacris vero Canonibus, Apostolicisque Constitutionibus, et oecumenicae Synodus Tridentinae sanctionibus penitus consentanea, quae tamen ab Archiepiscopo Metropolitano Zagrabiensi perpendenda et adprobanda sint, ut dein possint robur, et efficacem legis vim canonice habere. Sed quum Nobis minime innotescat utrum pro quotidianis distributionibus in praefato Capitulo Zagrabiensi massa unquam extiterit nec ne, idcirco si modo ea desit, Apostolica Auctoritate, etiam perpetuo praecipimus, ut ex tertia parte redituum uniuscujusque praebendae, mox constituatur Massa, in quotidianas distributiones hujusmodi, juxta Sacrorum Canonum praescripta eroganda, ut quisque sic magis libenter satagat in ea Metropolitana frequentare divina Officia, aliaque munia ecclesiastica sedulo ad majorem Dei gloriam, et spiritualem fidelium aedificationem explere, quibus omnibus, pro Croato-Slavonici Populi consolatione, et Catholicae Religionis decore, ac incremento, ita in melius innovatis et Apostolica Sanctione constitutis laudato Francisco Josepho Augustissimo, uti praefertur, Austriae Imperatori, et Apostolico Hungariae Croatiae et Slavoniae Regi, de catholica Religione, deque Rerum publicarum incolumitate optime merito, quantum Nobis est, obsequi volentes, eidem Francisco Josepho Imperatori, itidemque Ejus legitimis in Croatiae et Slavoniae Regno successoribus, facultatem, seu jus nominandi, vel praesentandi huic Sanctae Sedi intra tempus per Sacros Canones praefinitum, idoneam, dignamque personam, praefato noviter electo Archiepiscopatui Metropolitano Zagrabiensi, ejusque respective suffraganeis Ecclesiis, rite a Nobis et Summo Pontifice pro tempore existente praeficiendam, in singulis quibusvis ipsius

Digitized by Google

Archiepiscopatus posteris vacationibus, illis tamen exceptis, quae apud ipsam Sanctam Sedem, quandocunque fortasse contigerint, dicta Apostolica Auctoritate, perpetuo quoque reservamus, et concedimus. Itemque eidem Francisco Josepho, et successoribus Croatiae et Slavoniae Regibus quaelibet patronatus jura, si qua pridem ad ipsos pertinebant, super quibusvis Capituli Zagrabiensis Ecclesiae Canonicatibus, et Praebendis, ut nimirum eorum, earumque collationes, non secus ac antea ex Regia munificentia, seu praesentatione, in posterum quoque fiant, servatis caeteroquin de jure servandis, eadem auctoritate confirmamus, vel firmius denuo attribuimus. Et insuper quum praevia Zagrabiensis Episcopatus, illiusque Capituli suppressione praedicta, Archiepiscopatus Metropolitanus noviter erectus, dictique Capituli excellentior integratio peracta fuerit, per easdem praesentes; Ideo ne praefatae metropolitanae Ecclesiae parumper quidem desit pastor, ac Capitulum beneficiariis destituatur, commemorato Georgio Antistiti, ut ipse absque ulla Literarum Apostolicarum nova expeditione, (non tamen quoad usum Pallii, quod a Sancta Sede postulare et impetrare teneatur) administrationem ac regimen ipsius Archiepiscopatus Zagrabiensis obtinere, penitusque ac si eidem Literae ex Sacri Pontificii Consistorii praeconio et provisione, solemniter ad hoc opus expeditae fuissent, navare; Enunciato vero Capitulo ut unusquisque in eo legitimus cujusque sive Canonicatus, sive praebendae possessor, suum, quem nunc habet Canonicatum vel praebendam posthac etiam, quin aliam in id Bullam, vel alios, ut ajunt, investiturae, seu institutionis actus obire teneatur, retinere ac frui valeat et debeat, apostolica auctoritate praefata, ipsarum tenore praesentium concedimus, et indulgemus; Decernentes easdem praesentes, et in eis contenta quaecumque semper et perpetuo valida et efficacia existere, suosque plenarios et integros effectus sortiri, et obtinere, ac ab omnibus, ad quos nunc

Digitized by Google

spectat, et pro tempore quomodolibet spectabit in futurum firmiter, et inviolabiliter observare debere, ac nullo umquam tempore, ex qualibet causa, quantumvis juridica, et legitima, aut ex quovis praetextu, etiam ex eo quod causas, propter quas eaedem praesentes emanarunt, verificari et justificari haud contigerit, de subreptionis vel obreptionis, aut nullitatis, seu invaliditatis vitio aut intentionis Nostrae, seu quolibet alio, quantumvis substantiali, substantialissimo, et inexcogitato, ac specialem et individuam mentionem, et expressionem requirente defectu, seu etiam ex eo, quod in praemissis, eorumque aliquo solemnitatis, et quaevis alia servanda, et adimplenda servata et adimpleta non fuerint, aut ex quocumque alio capite, de jure, vel facto, seu statuto, aut consvetudine aliqua resultante, seu alio quovis colore, praetextu, vel ratione, etiam quantumvis justa, pia, privilegiata et tali, quae ad effectum validitatis praemissorum, necessario exprimenda foret, notari, impugnari, invalidari, retractari, in jus vel controversiam revocari, aut ad viam, et terminos juris reduci, seu adversus illas restitutionis in integrum, aut aliud quodcumque juris, vel facti, aut gratiae seu justitiae remedium impetrari, seu etiam motu, scientia, et potestatis plenitudine, similibus concesso, vel impetrato, quempiam uti, seu se juvari in judicio, vel extra illud posse, neque easdem praesentes, sub quibusvis similium vel dissimilium gratiarum revocationibus, suspensionibus, limitationibus, derogationibus, aliisque contrariis dispositionibus, per quascumque Literas, et constitutiones apostolicas, aut Cancellariae apostolicae regulas quandocumque etiam in crastinum assumptionis Nostrae, et successorum Nostrorum Romanorum Pontificum ad summi Apostolatus apicem, etiam motu, scientia, et potestatis plenitudine, paribus etiam consistorialiter, ac cum quibusvis clausulis, et Decretis, etiam in illis de iisdem praesentibus, earumque toto tenore, ac dato specialis mentio fiat, editas, et in posterum edendas

Digitized by Google

comprehendi, seu utpote ad majorem Omnipotentis Dei gloriam, catholicaeque Religionis honorem, et augmentum emanatas, semper ab illis excipi, et quoties illae emanabunt, toties in pristinum et validissimum statum restitutas, repositas, et plenarie reintegratas, ac de novo etiam sub quocumque posteriori dato quandocumque eligenda concessas esse, et fore, suosque plenarios et integros effectus sortiri, vel obtinere, et ita ab omnibus censeri, sicque, et non alias per quoscumque judices ordinarios, vel delegatos, quavis auctoritate fungentes, etiam causarum Palatii apostolici Auditores, ac praefatae Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales, etiam de Latere Legatos, Vice-Legatos, dictaeque Sedis Nuncios, sublata eis, et eorum cuilibet quavis aliter judicandi et interpretandi facultate, et auctoritate judicari, et definiri debere, ac irritum quoque, et inane, si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca Venerabili Fratri Nostro Michaeli Viale-Prelà Carthaginensi in partibus infidelium Archiepiscopo, ac Apostolico apud Imperialem Austriae Aulam Nuntio, motu simili per easdem praesentes committimus, et mandamus, quatenus ipse ad praemissorum omnium executionem procedat, opportunas, ac necessarias Ei impertiendo facultates, quibus per se, vel aliam personam in Ecclesiastica tamen Dignitate constitutam, pro sui lubitu, subdelegandam, valeat ea cuncta et singula ordinare, disponere, ac etiam definitive decernere, quae quandocumque oportuerint, ad totum hoc negotium recte, feliciterque perficiendum. Non obstantibus Nostris et Cancellariae apostolicae praefatae regulis de jure quaesito non tollendo, ac quatenus opus sit, de gratiis concedendis adinstar, nec non quibusvis etiam in Synodalibus, Provincialibus, generalibus, et universalibus Conciliis editis, vel edendis specialibus, vel generalibus Constitutionibus et Ordinationibus Apostolicis, dictarumque Zagrabiensis, et aliarum Ecclesiarum etiam jura-

Digitized by Google

mento, confirmatione apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis Statutis, et consvetudinibus, Privilegiis quoque, indultis, et Literis Apostolicis, quibusvis Superioribus, et personis sub quibuscumque tenoribus, et formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus et efficacissimis, ac insolitis clausulis, irritantibusque et aliis Decretis in genere, vel in specie, etiam motu, scientia, et potestatis plenitudine, similibus pro tempore, quomodolibet forsan concessis, approbatis, confirmatis, et innovatis, quibus omnibus et singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, et individua, non autem per Clausulas generales idem importantes mentio, seu quaevis alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum, vel penitus omisso, et forma in illis tradita observata, inserti forent eisdem praesentibus pro plene et sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, latissime, et plenissime, ac specialiter et expresse, ad praemissorum omnium et singularum perpetuae validitatis effectum, hac vice dumtaxat, harum quoque serie, motu, scientia, et potestatis plenitudine similibus derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem quod enunciatus Michaël Archiepiscopus in harum executorem, ut praemittitur, deputatus, Ejusve subdelegatus, expresse obligatus sit mittendi ad hanc Sanctam Apostolicam Sedem intra tres menses, ab expleta ipsarum praesentium executione exemplar authentica forma exaratum decretorum omnium in hujusmodi executione ferendorum, ut ea etiam in hujus sacrae Congregationis consistorialis Archivio ad opportunitatem perpetuo conserventur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Nostrae exemptionis, dissolutionis, subtractionis, erectionis, evectionis, declarationis, adjectionis, impertitionis, assignationis, attributionis, injunctionis, praecepti, reservationis, concessionis, confirma-

Digitized by Google

tionis, indulti, decreti, derogationis, et voluntatis infringere, vel ei, ausu temerario, contraire; Siquis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romae apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicae Millesimo Octingentesimo quinquagesimo secundo-Tertio Idus Decembris. - Pontificatus Nostri Anno Septimo - Loco † plumbi.

Nos itaque mandatis Sanctissimi Domini Nostri obtemperantes, et facultatibus utentes a Sanctitate Sua Nobis specialiter et benigne delegatis, ope et vi praesentis Nostri Decreti, ad ea omnia procedimus, quae a Sanctitate Sua in iisdem apostolicis Litteris peragenda, et ad effectum deducenda Nobis fuerunt commissa. — Firma igitur manente exemptione et dissolutione, in memoratis Litteris Pontificiis statuta et decreta, Episcopalium Ecclesiarum Zagrabiensis, Bosniensis seu Diacovariensis et Sirmiensis, Segniensis et Modrussiensis, demum graeco-catholicae Ecclesiae Crisiensis, a quolibet jure, et a qualibet subjectione Metropolitica Colocensis et Bachiensis nec non Strigoniensis Archiepiscoporum, et suppressa item manente quavis superioritate et praerogativa jurisdictionali, ex parte praefatarum Sedium Archiepiscopalium, Provincia ecclesiastica Croato-Slavonica ab alia qualibet omnino separata et distincta, vi Auctoritatis Apostolicae erecta et constituta per Nos enunciatur et declaratur.

Prae omnibus autem, juxta memoratas Litteras Pontificias, Civitas Zagrabiensis, quae Croatiae et Slavoniae est Metropolis, ad Urbis Archiepiscopalis nomen et honorem de facto evecta pronunciatur cum omnibus juribus et privilegiis, quibus aliae archiepiscopales Civitates sunt donatae. Proinde Templum, quod in eadem Urbe extat sub titulo B. M. Virginis in Coelum assumptae, et invocatione Sanctorum — Stephani et Ladislai Hungariae Regum, post enunciatam in Lit-

Digitized by Google

teris apostolicis suppressionem tituli cathedralis, Metropolitanae Ecclesiae gradum ex hoc momento obtinet, ita quidem, ut in ea, Sedes et Cathedra, et dignitas Archiepiscopalis metropolitana existat pro Antistite ordinario Zagrabiensi, quam Archiepiscopali dignitate modo insignitam omnibus Archiepiscopalibus metropolitanis insigniis, honoribus, juribus, praerogativis atque indultis, quibus aliae Metropolitanae Ecclesiae fruuntur, uti, et frui debere declaramus.

Huic autem Metropolitanae Ecclesiae et ejus Antistiti pro tempore, qua Archiepiscopo Metropolitae, subsunt ex nunc, juxta S. S. Canonum praescripta, Ecclesiae Suffraganeae Bosniensis seu Diakovariensis et Sirmiensis, nec non Segniensis et Modrussiensis seu Corbaviensis, insuper Crisiensis ritus graeco-catholici, demum titularis Belgradiensis et Semedriensis. Hinc, ad normam eorum quae in Litteris Pontificiis statuta sunt, hodiernus Zagrabiensis Ecclesiae Praesul, Reverendissimus dominus Georgius Haulik, ejusdem Ecclesiae Archiepiscopus declaratur cum jurisdictione metropolitica et auctoritate non solum in Ecclesiam Metropolitanam Zagrabiensem, sed etiam in omnes memoratas Ecclesias Suffraganeas, prout in Litteris apostolicis statutum est, (salvis reservationibus in iisdem expressis) exercendas tum in iis, quae ad jurisdictionem voluntariam pertinent, tum in iis, quae referuntur ad jurisdictionem contentiosam, juxta normam Sacrorum Canonum et praescriptum Sacrosancti Concilii Tridentini. — Aedes autem, quae usque modo Episcopi Zagrabiensis Residentiae inservierunt, ejusdem Sedis Archiepiscopo attributae manent, quod et servandum erit relate ad aedes pro clericali Seminario existentes; utraque autem Aedes perpetuo ad dominationem pertineat Archiepiscopalem cum omnibus bonis, reditibus, emolumentis, juribus quibuscumque. Hinc mensa Episcopalis Zagrabiensis Archiepiscopatui ejusdem nominis attributa manebit, injuncto onere tam hodierno Archiepiscopo, tam ejus in hac dignitate Successoribus,

Digitized by Google

ea omnia praestandi, quae in Apostolicis Litteris sunt enumerata et constituta.

Capitulum autem Cathedrale Zagrabiense, praevia suppressione tituli Cathedralis, Dignitatibus vero, Canonicatibus, Praebendis cum respectivis eorum titulis, praeeminentiis, officiis, juribus et emolumentis, et Praebendis, nec non bonis et reditibus in pristino statu manentibus, ad titulum, honorem et dignitatem Capituli Archiepiscopalis metropolitani modo evectum, iis gaudeat honoribus, titulis, privilegiis, et iisdem subjaceat oneribus, quae Capitulorum Archiepiscopalium sunt propria, facultate Eidem attributa, statuta capitularia vel reformandi vel nova condendi, quae tamen ab Archiepiscopo Zagrabiensi sint firmanda ut robur habeant.

Quando vero accidet ut vel Ecclesia metropolitana Zagrabiensis, vel una ex Ecclesiis ejusdem suffraganeis vacet, penes Augustissimum Imperatorem Franciscum Josephum, qua Austriae Imperatorem et Apostolicum Hungariae, Croatiae et Slavoniae Regem, Ejusque legitimos successores, facultas et jus reservatum et concessum maneat nominandi, seu praesentandi Sanctae Sedi Apostolicae, intra tempus a Canonibus constitutum, idoneam personam a Romano Pontifice, auctoritate Apostolica, Dioecesi viduatae praeficiendam, servatis quoad caetera reservationibus in memoratis Litteris Pontificiis expressis. Patronatus vero jura, quibus Caesareo Regia Apostolica Majestas Sua fuerit usque modo gavisa, relate ad Ecclesiae Zagrabiensis Canonicatus et Praebendas, earumque collationes Eidem Caesareo Regiae Apostolicae Majestati Suae, Auctoritate Apostolica, confirmata et firmius attributa manebunt.

Demum ex indulto Apostolico concessum declaramus Reverendissimo Domino Georgio Haulik, postquam Pallium, ab Apostolica Sede jam impetratum, Eidem fuerit impositum, fas esse, (quemadmodum id in pluries memoratis Litteris Apostolicis est sancitum) Regimen Archiepiscopatus Za-

Digitized by Google

grabiensis suscipere, et omnia, quae ad officium metropoliticum pertinent, perficere.

Item indultum a Sancta Sede declaramus ut ii omnes, qui actu vel Canonicatus, vel Praebendae cujusvis in Capitulo Zagrabiensi possessores existunt, iisdem frui valeant, quin alii investiturae sive institutionis actus ad id sint necessarii.

Si ulteriora pro executione Litterarum Apostolicarum, quae superius sunt relatae, necessaria fuerint, Nos expresse reservamus Nobis id ulterius per alia Nostra Decreta statuere, quid facto opus sit, eum in finem, ut ea, quae a Sanctissimo Domino Nostro fuerunt sancita, fideliter exequutioni mandentur.

Omnia autem tam in praefatis Litteris Apostolicis, quam in praesenti Decreto contenta, ab iis, ad quos spectat, adamussim observari volumus, contrariis quibuscumque, etiam speciali mentione, circa rem, de qua agitur, dignis minime obstantibus.

Ut autem Nostrum hoc executoriale Decretum firmam vim et auctoritatem obtineat, illud propria manu signamus, Nostroque Sigillo per infrascriptum Secretarium et Cancellarium Nostrum muniri mandavimus.

Datum Viennae ex Aedibus Nostrae Residentiae die 23. Aprilis in Festo S. Georgii Martyris Anno 1853.

(L. S.) ***Michael Viale Prelà.***
S. R. E. Cardinalis.

Joann. Parsi-Martini,
Secretarius et Cancellarius.

Digitized by Google

2.

VERBA

AB EODEM EMINENTISS. CARDINALI IN ECCLESIA METROPOLITANA ZAGRABIENSI DIE 8. MAJI 1853 OCCASIONE PUBLICATIONIS NUNC MEMORATAE BULLAE PONTIFICIAE, PROLATA.

Dilectissimi in Christo Filii!

Illud semper fuit Romanorum Pontificum, pro universali, quae ipsis incumbit omnium Ecclesiarum sollicitudine studium, ut juxta temporum et rerum varietatem, fidelium, in diversis regionibus degentium, bono et commodo consulerent, novaque paternae benevolentiae argumenta, iis tribuerent populis, qui fide, pietate, et in sanctam Apostolicam Sedem observantia et devotione praecellerunt. Inter hos autem Croatiae et Slavoniae populos esse accensendos, tum antiquis, tum recentioribus fidei et pietatis exemplis, ab inclyta hac natione luculenter exhibitis, Sanctitati Suae plane innotuerat.

Inspectis itaque rerum locorumque circumstantiis, Sanctissimus Dominus noster PIUS PP. IX. una ex parte, harum regionum spirituale bonum prae oculis habens, altera vero ex parte Caesareo Apostolicae Majestatis Suae vota benevolo, prout decebat, excipiens animo, id in Sua sapientia decernere est dignatus, ex dioecesibus inter fines Croatiae et Slavoniae existentibus ecclesiasticam provinciam constituere, vi cujus, horum populorum spiritualibus necessitatibus, ha-

Digitized by Google

bita potissimum ratione, ad eorum linguam et locorum distantiam, comodius et opportunius sit consultum.

Id praestitit Sanctitas Sua litteris sub plumbo datis tertio idus Decembris anni 1852, mihique, tamquam ei, cui licet immerenti prorsus, Suam hisce in regionibus personam exhibere est concessum, committere est dignita, ut quod fuit Apostolica auctoritate sancitum, debite mandem executioni.

Pontificis itaque obtemperans jussis, ad Vos me contuli Filii in Christo dilectissimi, ea ad effectum mandaturus, quae a Christi in terris Vicario, in Vestrum omnium spirituale bonum fuerunt decreta.

Illud autem testari possum, perjucundum mihi munus accidisse, quod mihi a Sanctitate Sua fuit benigne commissum; peroptata namque per id mihi fuit occasio exhibita, hasce regiones invisendi, et propria experientia cognoscendi, quanto Vos erga sanctam Ecclesiam catholicam et apostolicam Sedem animi affectu flagretis, quamque sincere vereque filiali Romanum Pontificem, qua Petri successorem, qua totius Dominici gregis pastorem, et catholicae familiae patrem, demum qua unitatis centrum et universalis Ecclesiae Caput, observantia, pietate, devotione, et caritate prosequamini.

Splendissimae porro, quae in meo ad Vestram urbem adventu, amoris, studii et gaudii testificationes patuerunt, ostendunt luculenter, Vos eo intendisse, non quidem ut mihi, sed unice Ei, cujus personam penes Vos mihi exhibere datum est, nimirum Sanctissimo Patri PIO PP. IX., tenerrimum Vestrum amorem, Vestramque venerationem solemni modo profiteremini. — Hinc superabundo gaudio, quod mihi in hoc tam fausto, festivoque die, liceat Vos, paucis saltem verbis alloqui, Vobisque gratulari, quod intemeratam Vestris in cordibus servaveritis catholicam fidem, et rerum novitatibus, errorumque corruptelis rejectis, Vobis semper gloriae duxeritis, Vos qua veros et fideles Catholicae Ecclesiae filios exhibere.

Digitized by Google

Jucundissimum mihi est Vobis alio etiam titulo gratulari, quod nimirum in summa rerum hominumque perturbatione, quae teterrimum in modum, non longo abhinc tempore invaluerat, cujus testes ipsi fuimus, quaeque omnia labefactare, destruere, ipsamque humanam societatem e fundamentis evertere minabatur, firmi et inconcussi in veteri Vestra erga Caesarem fidelitate permanseritis, praeclarissima bellicae virtutis exhibentes specimina, quae priscam Patrum Vestrorum gloriam mirifice auxerunt.

Cum autem ea, quae usquemodo praestitistis mihi apprime sint perspecta, firmissimam mihi fas est fovere spem, novum hoc honoris et dignitatis augmentum, quod Vestris regionibus accedit, novos stimulos Vestrae fidei, pietati, Vestroque zelo esse additurum, ut paternae benevolentiae, cujus novum et luculentissimum testimonium Sanctissimus Pater Vobis exhibere est dignatus, debito modo respondeatis.

Praeclarissimo Vos in id praecedit exemplo Venerabilis ac praecellentissimus aeque ac amantissimus Archiepiscopus Vester *Georgius Haulik*, qui tamquam exemplar virtutum omnium inter Vos refulget, quique pietate conspicuus, religionis studio flagrans, et Vos paterna vere caritate complectens, nullum non adhibet medium, ut Vestris occurrat necessitatibus, Vestroque spirituali consulat bono, semper paratus, qua bonus pastor, animam suam dare pro ovibus suis. — Ipse quidem sublimiori dignitate donatus, Petri cathedrae, arctiori, si id possibile esset, amoris et devotionis vinculo conjungetur; et Vos toto nisu in id intendere debetis, ut ejus vestigia sectantes, eidem Petri cathedrae, quae veritatis sedes, unitatis est centrum, et romano Pontifici qui Petri tenet locum, et Principis pastorum Christi Domini in terris vices gerit, non solum per submissionem et obedientiam, verum etiam per effusum et filialem amorem magis in dies adhaereatis.

Digitized by Google

Ad id caeteri etiam hujus ecclesiasticae provinciae Episcopi Vobis excitamento erunt, qui sincera fide, pastorali vigilantia, pietate et erga apostolicam Sedem devotione summopere praestant.

Eja agite Filii in Christo dilectissimi, aemulamini charismata meliora; curate ut firmior Vestra maneat fides, vividior spes, purior ac ardentior caritas. Satagite ut sitis exempla bonorum operum in omni virtute et integritate. Fideles estote in iis omnibus adimplendis muneribus, quae iis incumbunt, qui catholico gloriantur nomine, ut Ecclesia de Vobis, sicut de patribus Vestris accidit, jure merito valeat gloriari.

Cum plane mihi persuasum sit, Vos in id adlaboraturos, ut majori semper studio, Vestram agendi rationem ad harum virtutum, horumque officiorum exigatis normam, sciatis volo Sanctissimum Patrem inde mirifice delectatum iri, idque Sanctitati Suae argumento futurum, ut Vos effusiori caritate complectatur, cujus pignus, bonorum omnium auspicem, apostolicam benedictionem amantissime Vobis impertietur.

Ut autem ex nunc, hoc paterni sui amoris pignore potiamini, et ad spiritualem Vestram fruamini utilitatem, Sanctitas Sua, mihi est committere dignata Suo nomine, Suaque auctoritate Vobis benedictionem impertiri.

Id autem ex speciali mandato apostolico praestiturus, supereffluentem coelestis gratiae copiam ab eo, a quo omne datum optimum procedit et omne donum perfectum, super Vos humillimis enixisque precibus imploro. — Praesto sit Vobis Deus benignus et misericors potenti sua virtute, ut inviolatam constanter Sanctae Romanae Ecclesiae Catholicae fidem servantes, cum apostolica Sede arctius in dies conjungamini. — Tribuat Vobis secundum cor Vestrum et omne consilium Vestrum confirmet. — Arceat a Vobis omne malum, detque Vobis de rore coeli et de pinguedine terrae. —

Digitized by Google

Dirigat corda Vestra in sua caritate, et hanc abundare faciat ad invicem. — Effundat super Vos divitias bonitatis suae, ut sobrie, pie, et juste vivatis in hoc saeculo, ut demum immarcescibilem consequamini gloriae coronam, quam Vobis Deus concedat per gratiam suam Amen.

Digitized by Google

3.

SERMO

ARCHI-EPISCOPI GEORGII HAULIK EADEM OPPORTUNITATE PRONUNCIATUS.

Eminentissime, ac Reverendissime Domine sanctae Romanae Ecclesiae Presbyter Cardinalis, Archi-Episcope, et Nuncie Apostolice!

Venerabiles Fratres, ac Filii dilectissimi!

Singuli homines aeque, ac urbes, regna, imperia, per decursum vitae suae, passim felices quosdam numerant dies, sibique peculiariter propitios; quales quidem dies veteres Traces, teste Plinio, missis ad urnam albis lapillis, posterorum solebant memoriae commendare. Dies idgenus candidissimo calculo notandus, pro patria nostra, pro civitate, Ecclesia, Cleroque Zagrabiensi, est indubitanter hodiernus dies.

Si ad prima patriae respiciamus incunabula: videmus eam, sub propriis regibus, martiali quidem gloria inclytam, sed domesticis, exterisque bellis exagitatam sic, ut, in perpetuo isto armorum strepitu, nec musae pacatas sedes figere, nec Cereris artes efflorescere, nec popularium mores mitiores illas formas induere possent, quae tam eximium in humani generis sortem exerere solent influxum. Verbo gen-

Digitized by Google

tilis superstitionis tenebris involutos, ejus temporis, majores nostros, cunctis illis, et temporalis vitae beatius traducendae, et felicis olim aeternitatis fiduciam importantibus subsidiis cernimus destitutos, quae nonnisi beneficum fidei christianae lumen adferre potest mortalibus. Subin coelesti Evangelii luce recreati, et coronae Hungariae, jam saeculo udecimo in finem vergente, conjuncti, feliciora experti sunt tempora; quamquam et postmodum cum acerbis rerum vicibus, cumque innumeris conflictari debuerint calamitatibus. Has inter suffecerit memorasse ingentem illam vastitatem, quam Tartarorum incursiones in has quoque terras induxerunt; quaeve tanta erat, ut extremum genti excidium importare videretur. Caetera genus hoc infelicitatis, relate ad hanc patriam, haud parum eo fuit mitigatum, quod ista peste Europa, ex illa recte internecina clade fuerit liberata, quam barbarae ei genti heroica intulit virtus Croatarum. Ast nec postquam junctim cum Hungaria, sub hospitales aquilae Austriacae alas se recepissent antenati nostri, acerbis eis vacuos esse licuit adversitatibus. Increscentes imprimis Turcicae potentiae vires ingentem iis intulerunt dolorum, miseriarumque stragem. Auxerunt hanc intestina bella, cruentaeque in Hungaria et Transylvania obortae seditiones; ut adeo sanguis Croatarum non aliam habere videretur destinationem, quam ut fundatur in holocaustum pro religione sancta, pro rege et patria, proque depellenda ab interioribus Europae oris terribili ea desolatione, quam ipsis Muhamedanorum intentabat ferocia. In mediis his calamitatibus, illa iterum perfruebantur consolatione majores nostri, quam tribuere solet recti tuta, dulcisque expleti officii conscientia; conscientia intemerate semper servatae Deo, legitimoque suo principi fidei. Et recte haec eorum, erga avitam Ecclesiam tenera adhaesio, haec eorum fidei integritas, una e praecipuis fuit fontibus amaritudinum illarum, quas longi temporis decursu, ac in novissima usque tempora, in com-

Digitized by Google

muni legislatione, inque jurium suorum, honestissimis artibus partorum, ac innumeris paene legum sanctionibus adsertorum, tuitione debuerunt experiri; quod ego non renovandi doloris causa, nec improperationis cujuscunque specie, sed necessitate quodammodo impulsus, memoro: utpote qui et ipse minister doctrinae pacis et charitatis, nil in votis habeam antiquius, quam ut omnis praeteritorum dolorum memoria, duos inter populos, qui, tot saeculorum lapsu, arctissimo invicem juncti vivebant necessitudinis vinculo, aeternis tegatur tenebris, oblata sincera, concessaque vicissim, venia erratorum.

Finem tandem his quoque malis adtulit felix ille armorum caesareo - regiorum successus, quo hydra revolutionalis, quae totam paene depopulabatur, jamque consumptura videbatur Europam, nuper admodum compressa fuit, inque sua infernalia antra relegata. In novissima ista, coram ipsis oculis nostris locum sortita, Monarchiae coordinatione, patria nostra, si politicos juridicosque attendamus obtutus, honorificam sane assecuta est consistentiam, illamque veri nominis libertatem, quae parte ab una typi nationalis salvum praestat honorem, parte vero ab altera, rationes proprias sublimi unitatis totius Imperii coordinat principio. Haec ejus dignitosa consistentia facit, ut distinctam per se constituat coronae Austriacae gemmam; gemmam quae non quidem splendore suo, et politurae artificio, sed vero interno valore relate imprimis ad defensivas Imperii vires, non postremum certo in Monarchiae diademate occupat locum. Concurrit nimirum Croatia ex aequo cum caeteris provinciis, immo egregie prorsus concurrit ad consolidandas illas bases, quibus immensum Monarchiae corpus innititur; quo quidem corpore infirmo, singularia ejus membra haud integra perfrui possunt salute; cujusve corporis gloria in singulas quoque ejus partes redundat.

Digitized by Google

Unum adhuc patriae, ad plenum dignitatis decus residuum fuit: ut quippe obtutu etiam ecclesiastico, suam consequeretur independentiam, inque propriam erigeretur provinciam, soli Capitis Ecclesiae authoritati obnoxiam. Hoc ei nobile donum tribuit hodiernus dies. Num itaque inficiari quis ausit, eum inter faustissimos, quos patrii annales suo complectuntur censu, esse referendum? Caeterum nemo existimet, nos hanc independentiam in qualemcunque fraternae charitatis, cum dignissimis Hungariae Praesulibus jugiter adusque fotae, imminutionem velle convertere. Procul hoc certe abest ab animis nostris, qui satis intelligimus, nos non tantum cum Hungariae Antistitibus, quibuscum longo saeculorum cursu tenero jungebamur necessitudinis vinculo, quibusve grato, hoc nomine, obstringimur animi sensu, sed cum cunctis etiam caeteris Monarchiae, immo totius orbis Catholici Praesulibus non minus fraternae dilectionis, fiduciae, et sinceri studii jungi debere nexibus, quam jungamur sacrosanctae fidei unitate.

Quod si ad Civitatem hanc nostram convertamus oculos: ejus quidem initia incerta prorsus reperimus. Dubio tamen caret, locum illum, qui Zagrabiae nomine vocitatus, ad rivum Cirkvenica, jam ante Tartarorum incursionem constiterat, horum ferocia penitus fuisse eversum. Dubio porro caret, montem, in quo hodie superior Civitas sita est, privilegio Belae IV. Regis, post expulsos Tartaros, in Castrum, Civitatemque liberam ac regiam fuisse elevatum; ac id quidem virtute Diplomatis, seu Bullae aureae, anno 1242, XVI. Cal. Decemb. expeditae; cujus rei jubilaeum sextosaeculare nuper admodum concelebravimus. Quas decursu sex horum saeculorum civitas nostra perpessa sit rerum vices? enumerare et nimis longum foret, et a loci, festivitatisque hujus nostrae rationihus alienum. Certum est, eam longis annorum tractibus, propriis quodammodo oculis spectasse exercituum mahomedanorum phalanges, sanguinem adsitorum popularium

Digitized by Google

suorum haurientes; quorum tamen ferociae virtus Croatarum, fide, amoreque Crucis animata, ea obstitit fortuna, ut idem potentissimus Christiani nominis hostis, in Civitatem ipsam nunquam potuerit penetrare. Patria tandem ab immani Turcarum jugo, ingenti sanguinis christiani profusione redemptâ, Zagrabia, non obstantibus variis, sat acerbis, immo quandoque et cruentis domesticis turbis, dissidiisque, non obstantibus item incendiorum stragibus, multisque aliis calamitatibus, crevit in annos et incolarum numero, et aedificiorum copia ac ornatu, et bonarum artium, institutorumque literariorum ac religiosorum varietate, et denique industria, commercio, morumque christianorum cultura; ut quovis obtutu digna censeretur ea, qua actu perfruitur Metropoleos Regnorum Croatiae et Slavoniae dignitate. Eadem ex recentissima Monarchiae Austriacae coordinatione, sedes evasit omnium paene dicasteriorum, quae seu militari, seu politico, seu juridico obtutu, rem publicam patriae administrant; tantaque ex nuperno Augusti sui principis, quo dignata fuit accessu, nacta est ornamenta, quanta antehac nec per multorum lustrorum defluxum ei obtigerunt.

Sed vero novum, et prorsus insignem ei adfert splendorem hodiernus dies, quo nimirum Metropolis patriae evadit sensu quoque ecclesiastico. Hoc ei decus solum defuisse videtur ad dignitatis complementum. Et sane haec honoris accessio tanto majoris ei debet esse pretii; quanto notius est omnibus, per totius immensae Monarchiae Austriacae ambitum, nonnisi duodecim numerari, easque passim et amplitudine et dignitate praecellentes urbes, quae hac gloriari possint praerogativa; et quibus nunc dignitosa accedit Zagrabia.

Venio ad Ecclesiam, dilectissimam sponsam meam, quam utique potissimum spectat hodiernae diei festivitas. Zagrabiae a divo Ladislao, Hungariae rege, Episcopatum et Ecclesiam condita fuisse, ex diplomatibus subsequorum regum, signanter decreto Andreae II. anno 1217 edito constat; quam-

Digitized by Google

vis incertum sit, num ista, per S. Ladislaum condita Ecclesia, eadem debeat reputari, quae nos sacro suo de praesenti excipit sinu? historiographis quippe in varias eatenus sententias abeuntibus. Dubio caret attamen, per Tartaros, cuncta ferro igneque vastantes, Ecclesiam quoque Zagrabiensem pene funditus fuisse eversam, idque circa annum 1240., neque eam sub initium saeculi 14. adhuc fuisse restabilitam; cum B. Augustinus, qui Sedem Episcopalem Zagrabiensem adiit anno 1306., Cathedralis suae Ecclesiae ruinam amare in quadam oratione deploret. Vix ab accepta hac clade, Episcoporum potissimum sollicitudine, aliquatenus refocillata eadem Ecclesia nostra, circa finem saeculi 14. et exordium saeculi 15., novas, et quidem, quod sine acerbo dolore edici nequit, intestinis ex turbis experta est devastationes, mansitque in tristi hac sua desolatione ad annum usque 1466., quo anno Osvaldus Sedem Episcopalem capessivit. Antistes hic pro insigni pietate sua, et vita durante, multum in depellendo sponsae suae squalore elaboravit, et condito testamento, notabilem in consumandam ejus restaurationem, inque duarum turrium erectionem, legavit aeris parati quantitatem. Sic nobile idem templum successorum Praesulum, imprimis autem Lucae Episcopi, tum vero Thomae Bakocz ab Erdeud, subin Archi-Episcopi Strigoniensis, et Regni Hungariae Primatis indefesso zelo, piisque sacrificiis, suo fuit decori restitutum. Sed non diu rursum hac ei perfrui licuit prosperitate. Mox enim initio saeculi 16., ferventibus Zapolyianis motibus, sub Episcopo Simone Erdeud, nova ei illata fuit vastitas. Per militem quippe Hispanum oppugnata arce Episcopali, Ecclesiae quoque ingentia inflicta sunt vulnera, ac signanter turres ejus per Episcopum Osvaldum exstructae, misera ruina conciderunt. Multis annis post eundem Episcopum Simonem, Basilica caruit tecto, immo traditio fert, eam 40. annis sub stramineo tegmine gemuisse. Vix porro cura Draskovichii, aliorumque Praesulum, quadamtenus restabilita fuit, anno 1624

Digitized by Google

fulminis ictu succensa conflagravit; quo infelici casu, pretiosissima quoque supellectile sua privata est; ut adeo enatum ea tempestate damnum, ad ducenta florenorum millia aestimaretur.

Successores Episcopi, ac eos inter imprimis Franciscus Erghelius, nulli parcebant studio, nulli labori, nullis impendiis, ut amata haec eorum sponsa, suo exueretur luctu, immo condigne adornaretur. Ac reapse Antistitum suorum, compluriumque Canonicorum liberalitate, ac pio fervore, nostra haec Ecclesia sensim ad eum, quem actu exhibet, quemve non pauci etiam extranei cum vivo complacentiae sensu contemplari solent, dignitosum statum est reposita; volente Deo, ampliora etiam, cum tempore, ornamentorum incrementa captura. Qua quidem in re id mihi praecipue mirum videtur, quod ea, post tantas, tam varias, ac tam acerbas strages, et penes tam longi temporis, ad construendam e secto lapide hanc ejus molem necessarii, defluxum, suam tamen retinere potuerit nobilem styli puritatem, et egregiam istam, ac harmoniosam cunctarum partium constitutivarum conformationem.

Sed qualiacunque tanti temporis lapsu, Ecclesiae nostrae obtigerint ornamenta et decora; nullum tamen eorum, immo nec cuncta insimul, tanti sunt pretii, ut cum eo, quod ei adfert hodiernae diei felicitas, possint comparari. Nomen enim hodie et dignitatem adipiscitur Metropolitanae Ecclesiae totius patriae, id vero est Croatiae et Slavoniae regnorum; ut adeo, hac ejus sublimatione resanata censeri debeant cuncta, quae ei unquam temporum iniquitate inflicta sunt vulnera; immo non tantum vulnera resanata, sed novus inditus valetudinis vigor, nova gratia, novum decus, quo omnes ejus adusque aquisiti laudis tituli, hoc gloriae diademate consecrentur.

De Episcopatu, Capitulo, residuoque Clero, nihil, quod separatim dicendum videatur, reperio. Horum etenim sors, dignitas, omnisque prosperitatis ratio, cum Ecclesiae, spon-

Digitized by Google

sae, matrisque suae rationibus intime conjuncta est; ut adeo dum haec luget et ipsos lugere, dum haec calamitatibus premitur, et ipsos lachrymabili pondere gravari; ab adverso dum haec laetatur, extollitur, ipsos quoque gaudere et exultare sit necesse. Dicam tantum: me insigni laetitiae perfundi sensu, quod sacrum Senatum meum, qui, sicut multis nominibus, cum aliis Cathedralibus, ac Metropolitanis Capitulis, semper potuit comparari, sic amplitudine sua facile in Monarchia primas tenet; Senatum inquam hunc meum, qui mihi fidelem semper, in promovendis sacrosanctae religionis finibus, se praebuit cooperatorem, semperque benevolum erga me affectum, cum observantia fuit contestatus, ad insignem hanc metropolitani nominis laudem videam esse sublimatum.

Ad tenuem personam meam quod adtinet: omnibus notum est, ei in hac movenda quaestione nullas plane fuisse partes; nec proinde ex ista Sedis Episcopalis ad gradum Metropoliticum subvectione, aliquam gloriae portionem in eam posse dimanare. Caetera pronus in eo divinam adoro providentiam et benignitatem, quod post varias, quas decursu sedecim paene Episcopatus mei annorum, perferendas habui adversitates, ex infaustis cumprimis temporum vicibus profluentes; quaeve tantae aliquando fuerunt, ut me haud amplius cum dignitate sedi meae immanere posse existimaverim, itaque de ea dimittenda seria apud animum meum agitaverim consilia; quod inquam post tantas rerum vices et tempestates, solutionem quaestionis hujus, ut ex Bullae Pontificiae, paulo ante perlectae tenoribus discimus, inde ab anno 1227., adeoque sex saeculorum, et quod excedit, defluxu agitatae, in mei recte incidere voluerit temporis momenta. Nec profecto alia de praesenti mentem meam exercet cogitatio, non aliud cor meum incendit desiderium, quam ut ne ex indignitate mea dignitas sedis, quam occupo, aut ex tenuitate personae meae, amplitudo incumbentis mihi muneris quidquam detrimenti patiantur. Itaque Vos Venerabiles Fratres, dignissimi

Digitized by Google

Ecclesiarum Croatiae et Slavoniae Praesules, quibuscum et adusque sinceri fraterni affectus mihi intercessit necessitudo, sed quibus dehinc arctius adhuc jungar ex ipsis muneris rationibus, impensis oro precibus; Vos vero dilectissimi Filii, qui Vestrum in me et in posterum tolerare debebitis Antistitem, fiducialiter interpello, ut debilitates meas patienter ferre, imbecillitatemque meam magna Vestra charitate succolare velitis. Qua quidem indulgentia Vestra tanto magis me opus habiturum intelligo: quanto certius prospicio, inclinata jam aetate mea, menda quoque mea, ac fragilitatem, quod senectutis natura suo importat jure, amplius etiam adauctum iri.

Ex his, quae pro amplitudine rei perquam mance, pro temporis tamen arctitudine, fortasse nimis etiam prolixe per me allata sunt, intelligitis Venerabiles Fratres, Filiique dilectissimi! cunctis nobis ex hodiernae diei festivitate, magnae, justissimaeque laetitiae assurgere argumentum. Sed facile autumabitis etiam, non paucas, nec leves esse quae ex felici hoc eventu, suapte natura, in nos dimanant partes officii.

Jam enimvero ea, quam populares nostri in sustinenda tanto temporis lapsu hac causa, demonstrarunt characteris firmitas, inque praecipuam hanc Ecclesiam suam pietas, novos amoris patriae nobis subjicere debet stimulos, reciprocumque in nobis sincerae benevolentiae, erga concives nostros, immo tenerum grati animi sensum, erga eos praesertim, qui laudabilia sua hanc in rem studia prae ceteris contulerunt, debet excitare. Hos inter eminet, rutilantis instar sideris, Banus noster; vir ille, cui similem non omnis producit aetas, non omnis generat tellus. Vir ille, qui unus est ex perpaucis, quibus datum fuit, his convulsivis temporibus, heroica virtute, intemerata fide, nobilique sui ipsius sacrificio, Monarchiae Austriacae vacillantes consolidare bases; firmare thronum; liberare a minitante periculo Augustam regnantem dinastiam, post Deum, fontem omnis prosperitatis nostrae. Non suffecit magno huic viro, patriae dignitosam adserere consi-

Digitized by Google

stentiam; sed per indefessam petitionis, quae pro elevando Episcopatu Zagrabiensi ad gradum Metropoliticum, formata iterum fuit, succolationem, novi generis, idque insigne prorsus edendum putavit, sui erga Ecclesiam patriam, amoris, piaeque sollicitudinis argumentum; quo sane nomine tenerrimae eidem a nobis debentur gratiarum actiones, debetur sincera adhaesio, intemerata veneratio.

Porro faustus hic eventus non potest non complere pectora nostra immortalis pietatis sensu erga Augustum Imperatorem et Regem nostrum Franciscum Josephum I., qui pervetusta Croatarum et Slavonitarum hoc in genere manifestata vota, clementer suscipiens, et potentissimo eloquio suo confirmans, rem ad optatum prosperumque finem maturavit. Admirabilis hic princeps, quem in quantum quisque cognoscere aut intelligere potuit, in tantum suspicit et diligit, tantorumque, quibus ortus est, nominum eximium ornamentum judicat; qui juvenilem aetatem defoecata vincit judicii maturitate, temporis iniquitatem fortuna; cuique nulla res tam est difficilis, ut eam non et consilio regere, et integritate tueri, et virtute conficere possit; hic inquam tantis dotibus a Deo exornatus princeps, jam adusque, plus immenso Imperio suo, atque adeo humano generi praestitit beneficii, quam multi alii, lustrorum immo saeculorum defluxu praestare potuerunt. Idem pietatem suam erga religionem, et hujus depositariam, Ecclesiam sanctam, tam praeclaris, sub ipsum regiminis sui exordium, testatus est documentis, ut nil mirum sit, eum visibiliter divinae providentiae protegi scuto, ac recentissime quoque, ex eo, quod infando sicarii scelere pretiosae ejus vitae intentabatur, periculo, poene prodigiose fuisse ereptum. Haec certe ejus erga patriam, Ecclesiamque nostram benevolentia, et benignitas, fidelitatem illam, quam antenati nostri, pretiosissimi instar thesauri, jugiter custodierunt, firmare debet in cordibus nostris, et quidem firmare sic, ut nonmodo nihil unquam facto, verboque commitatur

Digitized by Google

a nobis, quod ejus gloriae, aut prosperitati posset esse noxium, sed ut omni omnino virium adstrictione intentiones ejus, studiaque, nil utique nisi subjectorum suo sceptro populorum commoda spectantia, succolemus; ut suffragante sincera cooperatione nostra, omnis erga regimen ejus diffidentia ab animis hominum depellatur; sicque evibrentur cuncta perversorum hominum tela, ac publica tranquillitas, felicitasque plene tandem ab ista, quam avernus necdum evomere cessat, pestiferarum passionum tabe, tuta praestetur et secura.

Sed haec diei hodiernae prosperitas ingenerare etiam nobis, et quidem eminenter ingenerare debet tenerrima pietatis, devotionisque filialis sensa erga visibile Caput Ecclesiae, Beatissimum patrem nostrum, Pium Papam IX; cujus solius authoritate apostolica novae hujus provinciae ecclesiasticae constitutio legitime effici potuit, cujusve paterna benignitate ea reapse effecta est. Quippe in Ecclesia Dei omnis hyerarchici ordinis ratio ab ejus pendeat potestate oportet, in quo Apostolatus residet plenitudo. Quod enim, ut belle quidam dixit Pater Ecclesiae, stipiti rami, quod capiti membra, quod soli radii, quod fonti rivuli; hoc Apostolicae Sedis eminentiae debent omnes ecclesiae, quas ubique terrarum religio christiana fundavit. Quanta vero cum benignitatis teneritudine, hac sua sublimi potestate in prosperandos nos usus sit idem Sanctissimus Dominus? vel illae in gentem nostram congestae laudes, quas paulo ante recitatae Bullae tenores complectuntur, satis demonstrant; ut adeo vel hoc nomine, in perpetuum pectora nostra sibi grati animi vinculo obstrinxerit. Si enim honorificum est laudari a laudato viro: quanto honorificentius est, Apostolicae vocis oraculo laudis cumulari encomiis? Caeterum non est hujus instituti, sublimes, quas orbis universus miratur, Summi Pontificis nostri enumerare mentis, animique dotes, ac immortalia ejus jam adusque pro Ecclesia Dei, humanitateque exantlata merita. Unum tantum, quod persae-

Digitized by Google

pe animo meo obversatur, censui memorandum: nimirum, has, quae sacrilega impiorum hominum temeritate ei illatae sunt calamitates, adeo nihil perenni ejus gloriae decerpere, ut etiam majorem huic indant splendorem. Passus enim est indignitates istas, ob inexhaustam cordis sui bonitatem, ob eximiam animi sinceritatem, ob tenerum humanitatis, et misericordiae sibi innatae, sensum; denique eo, quod tantae nobilitatis animus, lubenter et alios credat sui similes, nec facile sibi persuadere queat tantum dari posse abjectionis gradum in hominibus, ut nihil pensi ducant, fidefrage abuti gratuitae benevolentiae donis, in ipsius adeo sui benefactoris perniciem.

Est adhuc unum nomen, quod ex hodiernae diei prosperitate summam nostram deposcit considerationem, profundam venerationem, tenerrimum benevolentiae studium. Nomen hoc, tuum est illustre nomen, Eminentissime ac Reverendissime Domine sanctae Romanae Ecclesiae Presbyter Cardinalis, Archi-Episcope, et Nuncie Apostolice! quippe tu motam, intuitu evehendae ad dignitatem metropoliticam hujus Ecclesiae causam, mox a primis ejus exordiis propense suscepisti, adcurate promovisti, potenti suffragio tuo succolasti, cunctisque iis instruxisti subsidiis, quae ad prosperum ejus eventum quoquomodo poterant conducere. Huic praeclarae contentioni tuae illum insuper inaestimabilem cumulum adjecisti, quod non tantum delatam tibi a Beatissimo Patre executionis provinciam prompto susceperis animo; sed, facta licet tibi aliam in rem delegandi potestate, gravissimo licet Concordati, cum Augusta Austriaca Aula ineundi, negotio occupatissimus; tamen nec temporis tui angustiis, nec longinqui itineris molestiis, nec denique novae istius dignitatis Cardinalitiae, qua post summum Pontificatum, nulla est in Ecclesia sublimior, rationibus, ab hoc ad nos accessu te passus sis dimoveri. His tu nominibus perenne tibi in Croatiae, Slavoniaeque populorum cordibus erexisti monumentum. Admiretur Roma fidem, pietatem, inconcussum animi tui robur; depraedicet Germania, per cujus

Digitized by Google

ambitum tot legationibus praeclare functus es, ingenii tui aciem, amplissimam cognitionum penum; justis celebret encomiis imperialis urbs Austriae generositatem, sinceritatem, mansuetudinem tuam, virtutes caeteras: nobis haec, quam memoravi, erga nos humanitas, et benevolentia tua sufficit, ad nomen tuum indelebilibus characteribus inserendum pectoribus nostris; praesertim cum nullum in fastis patriae nostrae reperiamus indicium, quemquam Nunciorum Apostolicorum, has partes sua aliquando praesentia refovisse. Meum quidem, nec meum solum, sed, fidenter dico, totius Austriae cleri, cujus tu semper fautor, protector, ac, si dicere fas est, amicus fuisti fidissimus, fervens foret desiderium, ut ne unquam, dum usura hujus lucis tibi nobisque supersit, tuo privaremur aspectu, tuo praesidio: cum tamen id fieri haud posse perspiciamus vel propterea, quod alia etiam, ex universali Ecclesiae utilitate supersint officiorum genera, quae tuam, in metropoli christiani orbis, citius tardius, suo jure deposcent praesentiam: id saltem cum tuo a nobis recessu reliquum nobis erit consolationis: sic cordibus nostris impressam esse gratam tui memoriam, ut illam quidem nulla delere queat dies, nullae unquam obfuscare possint rerum, seu secundarum, seu etiam adversarum vicissitudines.

Sed vere tempus est, ut modum imponam verbis meis.

Pro coronide ad te convertitur oratio mea, Pater coelestis, Deus misericordiarum, fons omnis gratiae, omnis consolationis! A te descendit hoc quoque, de quo laetamur, datum optimum; qui sicut visitas persaepe in virga paternae castigationis fideles tuos: sic eos oleo reficis laetitiae in tempore opportuno, et cumulas bonis in abundantia benedictionum tuarum. Sit tibi laus, gloria et jubilatio; sit pro tanto beneficio jugis, ac perennis gratiarum actio. Vere dignum et justum est, ut hoc potissimum festivo die, eucharisticon tibi offeramus sacrificium, immolemus puro cordis affectu immaculatam illam hostiam, quae nunquam apud te amittit incompa-

Digitized by Google

rabilem suae suavitatis odorem. O praesta Pater benignissime, ut haec novae tuae misericordiae dignatio renovet in nobis, tuorum altarium ministris, spiritum Filii tui; incendat corda nostra ad amplius dilatandos fines regni tui; augeat animos ad praelianda praelia tua adversus omnem potestatem tenebrarum; acuat sitim promovendae gloriae tuae, et salutis animarum; utque nos ipsos magis ac magis reddat gratiae et sanctitati. Da magistratibus, da cunctis, qui publicae rei patriae administrandae praesunt, ut religione, pietate, vitaeque innocentia salutari caeteris subserviant exemplo; da fidelibus tuis Croatiae, Slavoniaeque populis, ut quemadmodum majores ipsorum, in quibusvis arduis etiam rerum ac temporum adjunctis, intaminatam conservarunt fidem suam; sic in perpetuum, totoque cordis affectu adhaereant Catholicae veritati, ac eam omni sua cogitandi ac agendi ratione, atque adeo toto vitae suae tenore exhibeant; probe persuasi, hanc solam esse in fluctuantium humanarum opinionum pelago, tutam veritatis anchoram, solam in naufragio tabulam, quam qui dimiserit, collidetur, qui strinxerit, quantiscunque fluctuum exagitetur impetibus, in portum pertinget salutis. Benedic Domine haereditati tuae, quam pretioso Filii tui sanguine redemisti; tuae inquam haereditati huic, quam ab initio possedisti. Conserva in ea, veluti novo benignitatis tuae dono recreatae familiae tuae progenie, adoptionis spiritum ut corpore et mente renovata, puram tibi in aevum exhibeat servitutem. Tu autem beatissima Virgo Maria, mater divinae gratiae, cujus potentissimum patrocinium, tot saeculorum defluxu, experta sunt haec regna, experta est haec dioecesis, haec Ecclesia; sancti reges Stephane et Ladislae, qui semper nos efficaci vestro protexistis interventu, in hac, vestrae clientelae obnoxii sanctuarii sublimatione, multiplicate, quaesumus, intercessiones vestras!

Digitized by Google

Errata:

Pagina	*Linea*	*Loco*	*Corrige*
21	24	debelandam	debellandam
„	32	piae iste	piae istae
26	9	perfectionequo	perfectioneque
36	32	revolutionarium	revolutionariorum
39	30	jucanda	jucunda
52	26	anim	enim
64	19	redisse	rediisse
69	5	societam	societatem
70	20	rediddit	reddidit
„	29	coeterarum	caeterarum
78	10	responsurum	responsurus
80	29	costudiant	custodiant
81	1	efficacia	efficaciam
318	25	aliam	alium

Progrěške tiska:

Strana	*Redak*	*Město*	*Popravi*
83	11	Zivinče	Živinče
85	12	netreba-	netreba
93	29	potrebno je	potrebno
95	6 i 7	pokoze	pokore
97	8 i 9	izgvor	izgovor
103	13	boćemo	hoćemo
„	21	možna je,	možno je
„	34	zdrazvje	zdravje
104	21	mudroznaustvom	mudroznanstvom
105	2	sudelnjemo	sudelujemo
106	26	človesanskoga	človečanskoga
109	18	vseodilj	vsevdilj
„	27	zvojenje	zvonjenje
110	21	suprostati	suprotstati
„	22	ujihovu	njihovu
111	24	nedužnnst	nedužnost
„	26	premilistivni	premilostivni
112	15	drojvèrstno	dvojvèrstno
114	14	zadujič	zadnjič
117	6 i 7	s vakojačkimi	svakojačkimi
118	10	kaktinekoja	kakti nekoja
„	21	padlagati	podlagati
119	4	spadaljućih	spadajućih
120	12	zložestoće	zločestoće
122	5	duhovin	duhovni
125	8	poklepnosti	pohlepnosti
126	11	posv	post
„	27	goorili	govorili
127	18	mo	mo-
130	34	pri bavla-	pribav-

Digitized by Google

Strana	*Redak*	*Město*	*Popravi*
134	23	ljubov	ljubav
136	8	subinom	sudbinom
„	21	Zadujič	Zadnjič
137	28	svedi	sveti
138	1	blizo	blizu
144	12	miti	niti
„	32	Kerst eniki	Kerstjeniki
145	2	njezimu	njezinu
147	10	sèrce koj,	sèrce, koj
„	28	Zadujič	Zadnjič
„	33 i 34.	vračitelju	vračitelju
153	26	cirva	cirkva
160	30	gospodnjućih	gospodujućih
162	30	vkanjem	vkanjen
168	7 i 8	pokolonju	pokolenju
169	32 i 33	odklupljenja	odkupljenja
174	24	dostojme	dostojne
175	4	Jerusalemu„	Jerusalemu,
„	17	hudemo	budemo
196	11	kakih	kak ih
197	18	stèrpljvnost	stèrpljivnost
214	12	postovanje	poštovanje
219	5	miosèrdnosti	milosèrdnosti
225	1	čeloga	čeloga
231	33	trčba	trčba
235	15	koga	koja
236	6	neoskvèrjene	neoskvèrnjene
253	21	vèinjene	včinjene
255	18	sadèrži	zadèrži
258	25	kcèr	kćer
261	4	duse	duše
263	11	špot	špot-
267	6 i 7	zèrtvoval	žèrtvoval
270	26	snašemi	s našemi
272	17	iz med	izmed
274	13	noći	moći
278	22	načini;	načine;

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

DATE DUE

GAYLORD			PRINTED IN U.S.A.

Digitized by Google

BX 874
.A2 H37
v.3

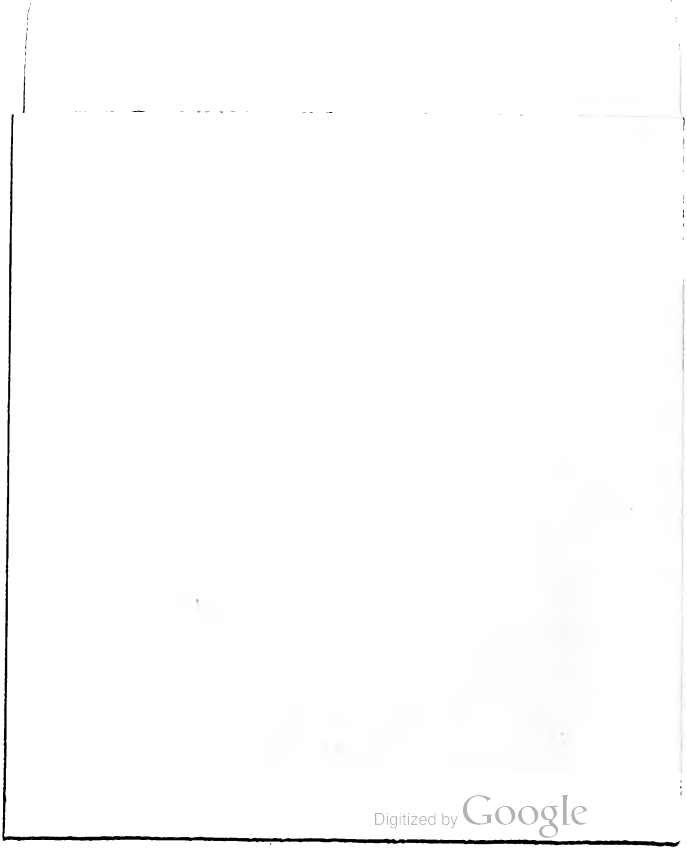

Digitized by Google

ALF Collections Vault
3 0000 112 941 335